

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Prawa

Rozprawa doktorska na temat:

Likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce i Australii
w ujęciu funkcjonalnym

mgr Paweł Laskowski

Promotor

dr. hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów, prof. UwB

Białystok 2018

Spis treści

Wykaz skrótów.....	4
Wprowadzenie	5
Uzasadnienie wyboru tematu pracy.....	5
Cele pracy.....	12
Aktualny stan wiedzy dotyczący danego problemu badawczego.....	16
Terytorialny i chronologiczny zasięg pracy	17
Ocena literatury i materiałów źródłowych.....	17
Omówienie układu pracy	18
Rozdział I	
Metodologia badań.....	20
Rozdział II	
Analiza funkcjonalna prosta	
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii.....	29
2.1. System likwidacji w Polsce i Australii.....	30
2.2. Integracja wewnętrzna systemu likwidacji w Polsce oraz jego relacje do innych sfer rzeczywistości.....	34
2.3. Integracja wewnętrzna systemu likwidacji w Australii oraz jego relacje do innych sfer rzeczywistości.....	77
2.4. Wnioski	106
Rozdział III	
Analiza funkcjonalna rozwinięta	
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii.....	107
3.1. Kierunkowa organizacja oraz samoregulacja procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce.....	108
3.2. Kierunkowa organizacja oraz samoregulacja procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii	148
3.3. Wnioski.....	178
Rozdział IV	
Analiza funkcjonalna dwustopniowa	
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii.....	180

4.1. Dwustopniowa kierunkowa organizacja oraz dwustopniowa samoregulacja procesu likwidacyjnego w Polsce.....	181
4.2. Dwustopniowa kierunkowa organizacja oraz dwustopniowa samoregulacja procesu likwidacyjnego w Australii.....	220
4.3. Wnioski	259
Wnioski końcowe.....	261
Spis Literatury.....	267
Literatura polskojęzyczna.....	267
Literatura anglojęzyczna.....	276
Akty prawne	289
Orzecznictwo sądów polskich.....	289
Orzecznictwo sądów australijskich.....	292
Publikacje elektroniczne.....	298

Wykaz skrótów

ABN – Australian Business Number, australijski numer działalności gospodarczej

art. - artykuł

Dz.U. - Dziennik Ustaw

j.s.t. - jednostki samorządu terytorialnego

KC – Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1025

k.p.c. - kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

k.s.h./KSH - kodeks spółek handlowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1577

nr/no. - numer

pkt - punkt

pp - strony

t./vol. - tom

u. rach/u. r – ustawa o rachunkowości, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 395.

ust. - ustęp

z. - zeszyt

Wprowadzenie

Uzasadnienie wyboru tematu pracy

Tematyka likwidacji spółek prawa handlowego jest nie mniej istotna niż zagadnienia z pozostałych faz działalności spółki¹. Jej doniosłość wynika nie tylko z umieszczenia przez ustawodawcę odpowiednich norm prawnych w kodeksie spółek handlowych² oraz reguł prawnych w Corporations Act³, ale przede wszystkim z rzeczywistości gospodarczej, która determinuje sytuację spółki i „wprowadza” ją w taki stan.

Likwidacja nie może być postrzegana jako zestaw czynności skupiający mniejszą uwagę wyłącznie z tego względu, że spółka prawa handlowego znajduje się „u progu” zakończenia swojego bytu prawnego czy gospodarczego. Właśnie dlatego, że może być to ostatni etap, należy do niego podejść szczególnie. Z rachunkowego punktu widzenia w wielu przypadkach spółka posiada jeszcze określone rzeczowe aktywa trwałe (np. grunty, budynki, urządzenia czy środki transportu), aktywa obrotowe (np. materiały, półprodukty czy towary), należności krótkoterminowe, ale również zobowiązania krótkoterminowe lub długoterminowe. Tego typu pozycje znajdujące się w sprawozdaniach finansowych: w bilansie i informacji dodatkowej przedstawiają określoną wartość ekonomiczną wyrażaną w pieniądzu, który jest podstawową kategorią gospodarki i wymiany handlowej. Tym samym chodzi tutaj o podkreślenie, że występuje majątek spółki i różne relacje do niego⁴.

Ponadto nie należy zapominać, że istnieje również załoga pracownicza takiej spółki, która może być liczna. Staje się więc przed poważnym społecznie problemem rozwiązania stosunku pracy łączącego pracodawcę z pracownikiem, a tym samym roszczeń pracowniczych⁵.

1 Odnośnie do istoty prawa spółek handlowych zob: *H.Hansmann, R. Kraakman*, What is Corporate Law?, Yale Law & Economics Research Paper 2004, no. 300. Por. z *L. A. Stout*, On the Nature of Corporations, Deakin Law Review 2004, vol. 9, no. 2, s. 775-789. Zob. też *G. McCormack*, Universalism in Insolvency Proceedings and the Common Law, Oxford Journal of Legal Studies 2012, vol. 32, no. 2, s. 325-347.

2 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1577.

3 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88.

4 *P. Paszek*, Remanent likwidacyjny – towary objęte remanentem, Monitor Podatkowy 2011, nr 11.

5 Zob. polską literaturę: *L. Mitrus*, w: Kodeks pracy. Komentarz, red. A. Sobczyk, 3. wyd., Warszawa 2017, s. 204-210, *M. T. Romer*, Prawo pracy. Komentarz, 5. wyd., Warszawa 2012, s. 366-370.

Zob. też australijską literaturę: *H. Anderson*, Pressing the right buttons: Australian case studies in the protection of employee entitlements against corporate insolvency, International Labour Review 2014, vol.

Z perspektywy gospodarczej przedsiębiorstwo spółki w dalszym ciągu jest podmiotem występującym na rynku. Działa w obrocie gospodarczym oraz widnieje w ewidencjach urzędowych - KRS, ABN (*Australian Business Number*).

Wprowadzenie spółki w ten stan jest poprzedzone różnymi niekorzystnymi zdarzeniami gospodarczymi, prawnymi lub innymi, które go warunkowały. W literaturze rachunkowej stwierdza się, że: „Deklarowane założenie kontynuowania działalności nie może stać w sprzeczności z rzeczywistym stanem prawnym – a więc np. z faktem postawienia jednostki, wobec jej niewypłacalności, w stan upadłości, z czym wiąże się likwidacja majątku, lub w stan likwidacji [...] wobec wygaśnięcia umowy spółki – ani ze stanem faktycznym, zmuszającym, ze względu na brak zbytu na wyroby i towary, straty, brak płynności itp., do zgłoszenia do sądu w bliskiej przyszłości przez samą jednostkę lub – prawdopodobnie - przez jej wierzycieli wniosku o upadłość”⁶. Zatem zgodnie z zasadą kontynuacji działalności takie zdarzenia są niepożądane, aczkolwiek nie można pominąć faktu występowania go w rzeczywistości gospodarczej.

Jednak tematyka likwidacji nie jest wyłącznie postrzegana *in minus*. W piśmiennictwie występuje twierdzenie, że: „Likwidacje spółek to przejaw zdrowych działań restrukturyzacyjnych w skali całej gospodarki, to eliminowanie przedsiębiorstw nierentownych, «przejadających» swój majątek, powiększających zadłużenie, niemających przed sobą perspektyw prowadzenia korzystnej działalności gospodarczej”⁷. Tutaj likwidacja spółek jest rozumiana jako korzystna „odpowiedź” na pojawiające się, w szczególności ekonomiczne, zdarzenia, sytuacje.

Powyższe argumenty, przede wszystkim istnienie aktywów, zobowiązań oraz zasobów ludzkich uzasadniają postrzeganie likwidacji jako „wrażliwej”, tym samym niezwykle relewantnej materii spółki.

153, no. 1, s. 117-142. Odnośnie do roszczeń pracowników na podstawie art. 433 i art. 561 Corporations Act zob. *K. Wangmann*, The free assets of the company and when they are free to take: equitable subrogation and the secured creditor, *Melbourne University Law Review* 2015, vol. 39, no. 1, s. 230-262. Zob. też odnośnie do uprawnień pracowniczych *D. Brown, Ch. Symes*, 'What's the latest?' Corporate Insolvency Statistics. *Insolvency Law Bulletin July/August* 2010, s. 2-3; *Univeristy of Adelaide Law Research Paper* no. 2012-26. Zob. też *M. Tan, M. Cam*, Explaining Pension Fund Product and Governance Disclosure in Australia, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2013, vol. 7, no. 3, s. 49-67. Por. z *M. Reynolds*, The *Corporations Law Amendment (Employee Entitlements) Act 2000 (Cth)*: To What Extent Will It Save Employee Entitlements?, *Queensland University of Technology Law and Justice Journal* 2001, vol. 1, no. 1, s. 134-163.

6 *Z. Fedak*, Ogólne zasady sporządzania rocznego sprawozdania finansowego, w: *Rachunkowość - zamknięcie roku 2016*, s. 33.

7 *W. Missala, Ł. Wolbach*, *Likwidacja spółki kapitałowej. Prawo, podatki, rachunkowość*, red. W. Missala, Warszawa 2013, s. 13.

Prowadzenie działalności gospodarczej, wymiana handlowa, złożone struktury usług finansowych w dalszym ciągu są determinantami ścisłych relacji w skali lokalnej, regionalnej, międzynarodowej oraz transkontynentalnej. W literaturze ekonomicznej występuje twierdzenie, że „Przedsiębiorcy krajowi, rodzinni nawet gdyby wykazywali daleko posunięty etnocentryzm konsumencki w swojej ofercie handlowej, nie są w stanie funkcjonować w homogenicznym i narodowym rynku. Procesy globalizacyjne dotyczą organizacji niezależnie od ich wielkości, skali funkcjonowania czy prowadzenia działalności”⁸. Osoby zarządzające przedsiębiorstwami⁹ muszą więc prowadzić działalność i wychodzić naprzeciw silnej konkurencji globalnej. Rozwój przedsiębiorstw jest zależny od dotarcia nie tylko do lokalnego, ale przede wszystkim globalnego klienta, konsumenta.

Upowszechnienie środków masowego przekazu, w tym rozwój internetu, pozwala uczestniczyć w globalnym obrocie gospodarczym. Obecnie jest to możliwe niemalże z każdego miejsca na świecie oraz umożliwia relacje z dowolnym kontrahentem. Procesy globalizacyjne spowalniane w sferze światopoglądowej czy kulturalnej są nośnikiem transferu technologii, wzrostu cyfryzacji gospodarki, co jest z ekonomicznej strony korzystne¹⁰. Niestety, jak się okazało podczas kryzysu finansowego, również niezwykle dotkliwe¹¹. Światowy kryzys finansowy z 2007 r., posiadający swoją genezę znacznie wcześniej, ukazał uczestnikom rynków, że ówczesne formy aktywności gospodarczej były błędne, a tym samym niewystarczające do dalszego rozwoju¹². Spowodowały one określone zdarzenia gospodarcze i prawne, które skutkowały między innymi likwidacją wielu spółek bankowych, jak również załamaniem równowagi określonych rynków, np. rynku nieruchomości w Stanach Zjednoczonych czy trwałym spadkiem notowań indeksów na światowych giełdach papierów wartościowych¹³. Skutki kryzysu światowego były widoczne nie tylko w wielkich,

8 *J. Trippner-Hrabi*, Wpływ globalizacji i umiędzynarodowienia na zmiany w obszarach rozwojowych przedsiębiorstw, w: *Przedsiębiorstwo na rynku globalnym finanse, struktury, strategie*, red. A. Antonowicz, P. Antonowicz, Sopot 2013, s. 156.

9 Odnośnie do definicji przedsiębiorstwa zob. w: *M. Pelczyński*, Przedsiębiorstwo (art. 55[1]) wielopodmiotowe – istota i reżim prawny (cz. I), *Monitor Prawniczy* 2017, nr 3; *M. Pelczyński*, Przedsiębiorstwo (art. 55[1]) wielopodmiotowe – istota i reżim prawny (cz. II), *Monitor Prawniczy* 2017, nr 4.

10 Zob. World Bank Group. 2018. *Malaysia Economic Monitor*, June 2018: Navigating Change. World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29926>, License: CC BY 3.0 IGO., [dostęp 26.07.2018].

11 Na temat globalizacji i cyfryzacji w ujęciu państw zamożnych i ubogich zob. *M. Stewart*, Redistribution between rich and poor countries (February 28, 2018). TTPI Working Paper 4/2018; University of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 781.

12 Zob. *W. Nawrot*, Globalny kryzys finansowy XXI wieku: przyczyny, przebieg, skutki, prognozy, Warszawa 2009.

13 Zob. też *J. G. Hill*, Why Did Australia Fare So Well in the Global Financial Crisis? (May 20, 2012). The Regulatory Aftermath of The Global Financial Crisis, E. Ferran, N. Moloney, J. G. Hill, and J. C. Coffee, Jr.

transnarodowych korporacjach¹⁴, ale również w małych przedsiębiorstwach działających na rynkach lokalnych¹⁵. Międzynarodowa opinia publiczna usłyszała o zakończeniu działalności jedynie niektórych wielkich przedsiębiorstw. Jednak należy przypuszczać, że w skali mikro również wiele przedsiębiorstw wycofało się z rynków. Można stwierdzić, że następstwa kryzysu odczuli niemalże wszyscy uczestnicy obrotu gospodarczego¹⁶.

Powyższe twierdzenia dotyczące między innymi światowego kryzysu finansowego, zakończenia działalności wielu globalnych przedsiębiorstw oraz zwolnień pracowników ilustrują powagę światowej sytuacji gospodarczej, tym samym nakazując uważne przybliżenie problematyki likwidacyjnej spółek.

Ukazana potrzeba analizy likwidacji spółek ściśle koresponduje z sytuacją gospodarczą Polski i Australii, dlatego też warto zdefiniować sytuację w obydwu państwach. Rzeczpospolita Polska jest państwem z 38,4-milionową populacją¹⁷. Zgodnie z danymi ukazanymi w publikacji pt. *OECD360 Polska 2015* średni roczny dochód do dyspozycji na osobę netto w Polsce wynosi 16 234 USD i jest o ponad 7 500 USD niższy od średniej państw OECD¹⁸. Z kolei saldo obrotów w handlu zagranicznym w marcu 2015 roku wyniosło 2 777,6 milionów złotych¹⁹. W raporcie *Doing Business 2018* umieszcza się Polskę na 27. miejscu w kategorii łatwości prowadzenia działalności gospodarczej²⁰, natomiast w kategorii rozwiązywania problemu niewypłacalności Polska znajduje się na 22. miejscu²¹.

Cambridge University Press, 2012, pp 203-300; Sydney Law School Research Paper no. 12/35.

14 J. Harris, Charting the Limits of Insolvency Reorganisations: Lehman Brothers Holdings Inc v City of Swan (February 15, 2010). Sydney Law Review 2010, vol. 32, no. 1.

15 Odnośnie do sytuacji w osób zasiadających w organach spółek zob w: M. Lutter, Wpływ kryzysu finansowego na obowiązki członków zarządu i rad nadzorczych, Monitor Prawa Handlowego 2012, nr 2. s.9-12.

16 Efekty działań antykryzysowych w krajach na średnim poziomie rozwoju, red. nauk. Andrzej Wojtyna, Warszawa 2012.

17 Biuletyn Statystyczny 2015. Departament Analiz i Opracowań Zbiorczych. Główny Urząd Statystyczny, red. H. Dmochowska, nr 4, s. 61, tabela nr 7.

18 OECD360 Polska 2015, s. 26, http://www.oecd360.org/poland?utm_source=oeecdorg&utm_medium=focusbox&utm_campaign=oeecd360launch, [dostęp 13.05.2015].

19 Biuletyn..., *op.cit.*, s. 51, tabela nr 1.

20 Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs, A World Bank Group Flagship Report, s. 4, tabela 1.1., <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>, [dostęp 26.07.2018].

21 World Bank Group. 2017 Economy Profile of Poland. Doing Business 2018; World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28807>, License: CC BY 3.0 IGO, s. 62. [dostęp 26.07.2018].

Związek Australijski jest państwem z 23,1-milionową populacją²². Zgodnie z *Australia Benchmark Report 2014* jest państwem posiadającym czwartą największą gospodarkę w regionie Azji i Pacyfiku oraz dwunastą największą gospodarkę na świecie, biorąc pod uwagę produkt krajowy brutto²³. Ponadto posiada stabilne otoczenie dla prowadzenia działalności gospodarczej. Trzeba również wskazać, że państwo to zajmuje trzecie miejsce w *Index of Economic Freedom World Ranking*²⁴. Natomiast w raporcie *Doing Business 2018* Australia zajmuje 14. pozycję w kategorii łatwości prowadzenia działalności gospodarczej²⁵; jest z kolei na 18. miejscu w kategorii rozwiązywania problemu niewypłacalności²⁶. Przedstawione wskaźniki w sposób jednoznaczny charakteryzują gospodarkę tego państwa jako jedną z liderów regionu Azji i Pacyfiku oraz ważnego kontrahenta w międzynarodowym handlu.

W podejściu metodycznym przedstawia się australijską sytuację gospodarczą za pomocą trzech czynników, które determinują rozwój gospodarczy: ludzki, naturalny oraz technologiczny²⁷. P. Kozielski twierdzi, że „[...] australijskie zasoby siły roboczej nie stanowią silnej strony tej gospodarki w ujęciu ilościowym, zwłaszcza w porównaniu z innymi gospodarkami Azji Pacyfiku oraz w porównaniu z wielkością terytorium Australii. Niemniej w ujęciu jakościowym są czynnikiem mającym istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego”²⁸. Aspekt ten obejmuje stosunkowo niewielką populację tego państwa oraz wzrost poziomu wykształcenia siły roboczej. Kolejny czynnik dotyczy zasobów naturalnych. Australia posiada ogromne złoża surowców mineralnych, m. in. węgla (kamiennego, brunatnego), uranu, tantalu, rud żelaza, ołowiu, diamentów, cynku²⁹. Bogactwa naturalne są

22 OECD (2014), "Basic statistics of Australia: (Data refer to 2013 unless otherwise stated; numbers in parentheses refer to the OECD average)", in OECD Economic Surveys Australia 2014, OECD Publishing Paris. https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-australia-2014/basic-statistics-of-australia_eco_surveys-aus-2014-1-en#page1, [dostęp 26.07.2018].

23 Australia Benchmark Report 2014, Australian Trade Commission, 12.2013, s. 4, (za International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2013; Austrade), <http://www.austrade.gov.au/Invest/Reports-Resources/Benchmark-Report>, [dostęp 3.05.2014].

24 *Ibidem*, s. 51, za The Wall Street Journal and The Heritage Foundation, 2013 Index of Economic Freedom, <http://www.austrade.gov.au/Invest/Reports-Resources/Benchmark-Report>, [dostęp 3.05.2014].

25 Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs, A World Bank Group Flagship Report, s. 4, tabela 1.1., http://www.doingbusiness.org/~/_media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf, [dostęp 26.07.2018].

26 World Bank Group. 2017. Economy Profile of Australia. Doing Business 2018; World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28666>, License: CC BY 3.0 IGO., s. 59, [dostęp 26.07.2018].

27 P. Kozielski, Australia i jej rola w kształtowaniu procesów integracyjnych w obszarze Azji Pacyfiku, Warszawa 2015, s. 71.

28 *Ibidem*, s. 76.

29 *Ibidem*, s. 77.

jednym z głównych fundamentów obecnego rozwoju gospodarczego Australii. Ostatni czynnik dotyczy potencjału innowacyjnego. W tym państwie charakteryzuje się on wysokimi nakładami finansowymi w sferze B+R³⁰.

Powyższe aspekty determinowały rozwój gospodarczy i w przypadku australijskim zdecydowały o zbudowaniu gospodarki, która pomimo niskiego wskaźnika zaludnienia rozwinęła m. in. przemysł wydobywczy oraz postawiła na rozwój naukowy. W literaturze wskazuje się, że Związek Australijski³¹ osiągnął powyższe rezultaty dzięki przeprowadzeniu licznych reform na przestrzeni lat 1984–2007³². Państwo to w zakresie polityki handlowej jest aktywnym uczestnikiem na światowych rynkach³³. Ponadto Australia bierze udział w pracach Światowej Organizacji Handlu, w tym w negocjacjach tak zwanej Rundy Doha; zawarła umowy z państwami ASEAN oraz dwustronne umowy handlowe o utworzeniu stref wolnego handlu³⁴.

Wielokierunkowość, która cechuje australijską politykę handlową, wzmacnia pozycję tego państwa w regionie. Skuteczność podejmowanych działań jest jednak zróżnicowana, niemniej jednak A. Wróbel wskazuje, że „[...] umowy o wolnym handlu mogą zapewnić korzyści ekonomiczne dla australijskich przedsiębiorców w zdecydowanie krótszym czasie, niż jest to możliwe w wielostronnych rokowaniach handlowych na forum WTO”³⁵. Właśnie aktywność i wielokierunkowość handlowa pozwala gospodarce australijskiej na poszerzanie rynków zbytu dla swoich produktów i usług³⁶.

30 *Ibidem*, s. 79-84.

31 Odnośnie do historii Australii zob. *B. Kercher*, hasło: Australia, w: *The Oxford International Encyclopedia of Legal History*, editor *S. N. Katz*, vol. 1, New York 2009, s. 239-245.

32 *K. Tarchalski*, *Ekonomia „cudu australijskiego” od dobrobytu przez socjalizm kolonialny i stagnację do prosperity*, *Studia Ekonomiczne* 2008, nr 3-4, s. 197-210. *Kazimierz Tarchalski* wymieniła poszczególne reformy makroekonomiczne i reformy mikroekonomiczne.

Zob. też. *P. Lipton*, *A History of Company Law in Colonial Australia: Economic Development and Legal Evolution*, *Melbourne University Law Review* 2007, vol. 31, s. 805-836; *R. Adeney*, *Structural Change in the Australian Economy*, *Reserve Bank of Australia Bulletin*, March 2018, s.100-116, <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2018/mar/pdf/structural-change-in-the-australian-economy.pdf>, [dostęp 5.08.2018]; *R. Tomasic*, *The Challenge of Corporate Law Enforcement: Future Directions for Corporations Law in Australia*, *University of Western Sydney Law Review* 2006, vol. 10, s. 1-23; *M. Adams*, *Australian corporate law reform or evolution?*, *ALTA Law Research Series* 2012, vol. 1; *R. Harmer*, *Up and Over Down Under: Australian Corporate Insolvency Law Reforms*, *International Insolvency Review* 1993, vol. 2, s. 74-86.

33 *S. Belicka, A. S. Saleh*, *An Empirical Investigation of Trade Flows Between Australia and its Major Trading Partners*, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2014, vol. 8, no. 5, s. 47-79.

34 *A. Wróbel*, *Determinanty polityki handlowej Australii*, w: *Australia, Nowa Zelandia – polityka dobrobytu*, red. *K. A. Kłosiński, P. Rubaj*, Lublin 2014, s. 99-112.

35 *Ibidem*, s. 110. Zob. też *D. C.K. Chow, T. J. Schoenbaum*, *International Trade Law. Problems, Cases, and Materials*, New York 2008.

36 Odnośnie do ekonomicznego prognozowania działań gospodarczych zob. też *P. Edirisuriya*, *The Predictive Power of Financial Variables: New Evidence from Australia*, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2015, vol. 9, no. 1, s. 57-70.

Polska agenda państwowa informuje, że Polska i Australia prowadzą wymianę handlową, której obroty w roku 2014 sięgnęły 1 038,3 milionów USD. Jest to wzrost o 22% w stosunku do roku 2013. Polska eksportowała do Australii głównie wyroby przemysłu elektromaszynowego, wyroby ceramiczne, produkty przemysłu chemicznego oraz artykuły rolno-spożywcze. Kwota polskiego eksportu do tego państwa wyniosła 650 milionów USD. Natomiast do najpopularniejszych importowanych towarów należały produkty mineralne i paliwa. Kwota australijskiego importu do Polski wyniosła 390 milionów USD³⁷.

Australijskie dane w roku 2014 wskazywały, że na polskim rynku działalność gospodarczą prowadzi ponad 100 przedsiębiorców australijskich³⁸. Natomiast z danych polskiego Ministerstwa Gospodarki za cztery miesiące roku 2015 wynika, że są to głównie inwestorzy, dystrybutorzy i importerzy. Do największych australijskich przedsiębiorstw działających w Polsce należą między innymi: Macquarie Group (Global Infrastructure Fund II), Goodman, Mamuška the Cheesecake Shop, Bovis Lend Lease³⁹.

Przedsiębiorstwa australijskie wykazują zainteresowanie polską branżą energetyczną i górniczą. W styczniu roku 2014 odbyła się wideokonferencja dotycząca możliwości wydobywania węgla w Europie Środkowej przez spółki australijskie. Uczestniczyło w niej ponad 50 ekspertów i przedsiębiorców z Australii, Polski i Wielkiej Brytanii⁴⁰. Natomiast w dniu 30 czerwca 2014 roku szefowie największych australijskich przedsiębiorstw, głównie z branży energetycznej, surowcowej i finansowej, spotkali się, z polskim wicepremierem. Przedmiotami rozmów były kwestie handlowe⁴¹. W dniu 21 lutego 2018 r. PD Co sp. z o. o., która jest kapitałowo powiązana z australijską spółką Prairie Mining Limited, notowaną od 2015 r. na GPW w Warszawie, ogłosiła na swojej stronie internetowej, że będzie wydobywać węgiel w Lubelskim Zagłębiu Węglowym; ponadto stwierdzono, że „Szacuje się, że dzięki powstaniu kopalni Jan Karski zostanie stworzonych bezpośrednio i pośrednio 10 000 miejsc pracy, a dzięki ponownemu uruchomieniu kopalni Dębieńsko 7 500”⁴².

37 Informacja na temat stosunków gospodarczych z Australią, Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Wspolpraca+gospodarcza+z+krajami+Afryki+Ameryki+oraz+z+Australia>, [dostęp 17.06.2015].

38 Australian Trade and Investment Commission, <http://www.austrade.gov.au/Local-Sites/Poland/English/Business-cooperation>, [dostęp 3.05.2014].

39 Informacja..., *op.cit.*

40 <http://www.austrade.gov.pl/briefing-on-coal-mining-opportunities-in-central-europe-to-australian-mets-companies>, [dostęp 3.05.2014].

41 Informacja..., *op.cit.*

42 Strona internetowa spółki PD Co sp. z o. o., <http://pdco.pl/2018/02/21/prairie-mining-bedzie-wydobywac-wegiel-koksujacy-w-lubelskim-zaglebiu-weglowym/>, [dostęp 26.07.2018]. Zob. też stronę internetową spółki Prairie Mining Limited, <http://www.pdz.com.au/> [dostęp 26.07.2018].

A. Malarewicz-Jakubów twierdzi, że „[...] jednym z głównych czynników warunkujących sukces prowadzenia działalności przez zagranicznych przedsiębiorców jest dobra znajomość polskiego systemu prawnego i podatkowego”⁴³. Ponadto w dniach 18-21 sierpnia odbyła się pierwsza oficjalna wizyta Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Australii. Zainaugurowano między innymi Polsko-Australijskie Forum Energetyczne oraz dokonano otwarcia Zagranicznego Biura Handlowego Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu w Sydney⁴⁴.

Podsumowując, likwidacja spółek jest specyficzną materią gospodarczą; światowy kryzys gospodarczy skatalizował opuszczanie rynków przez przedsiębiorstwa; obydwa państwa mają stosunki gospodarcze, które powodują tworzenie miejsc pracy. W komparatystycznym piśmiennictwie wskazuje się, że „Dynamiczny rozwój gospodarczy tych państw [Australii, Nowej Zelandii – P.L.] powoduje, że nikt już nie traktuje kultury prawnej tych państw jako peryferyjnej. Tylko względy metodologiczne powodują, że nie znajduje się ona w głównym nurcie porównań”⁴⁵. Przedstawione argumenty uzasadniają możliwość analizy obydwu praw obydwu państw, przyjmując za przedmiot porównawczy likwidację spółek prawa handlowego.

Cele pracy

Spośród celów występujących w komparatystyce prawniczej⁴⁶ najważniejszym celem tej pracy jest cel poznawczy. W literaturze występuje twierdzenie, że „Istnieje w człowieku pewien dynamizm, który zmusza go do stawiania pytań i szukania na nie odpowiedzi [...] Można mówić o pewnego rodzaju ludzkim instynkcie ciekawości świata. Instynkt ten jest niewątpliwie potężnym motorem napędzającym rozwój nauki”⁴⁷. Autor pracy uważa, że

43 A. Malarewicz-Jakubów, Przedsiębiorcy zagraniczni prowadzący działalność gospodarczą w Polsce, w: Państwo. Gospodarka. Prawo. Księga dedykowana Profesorowi Cezaremu Kosikowskiemu z okazji jubileuszu pracy naukowej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, red. A. Piszcz, M. Olszak, M. Etel, Białystok 2015, s. 111.

44 Strona internetowa Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Canberze, https://canberra.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/pierwsza_wizyta_oficjalna_prezydenta_rp_w_australii_, [dostęp 31.08.2018].

45 Z. Brodecki, M. Konopačka, A. Brodecka-Chamera, Komparatystyka kultur prawnych, Warszawa 2010, s. 34.

46 R. Tokarczuk, Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej, Lublin 1989, s. 151-177. R. Tokarczuk wymienia podstawowe funkcje komparatystyki prawniczej: poznawcze, dydaktyczne, prawotwórcze, interpretacyjne, unifikacyjne, ideologiczne. Odnośnie do celów komparatystyki zob. też: I. Zajtay, Aims and methods of comparative law, The Comparative and International Law Journal of Southern Africa 1974, vol. 7.

47 M. Heller, Filozofia nauki, 3. wyd., Kraków 2016, s. 21.

kwestie dotyczące polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego nie były dotychczas komparatystycznie zbadane oraz zdefiniowane. Należy wobec tego zgodzić się z wypowiedzią R. Tokarczuka, że „Posługiwanie się narzędziami komparatystyki prawniczej może dostarczyć znacznie większej ilości rozwiązań określonych problemów prawnych niż analiza praw tylko jednego kraju”⁴⁸.

Słowa te uzyskały szersze znaczenie oraz zostały potwierdzone już na pierwszych etapach prowadzonych badań. Autor zamierza przedstawić badania przeprowadzone nad likwidacją spółek prawa handlowego w Rzeczypospolitej Polskiej i Związku Australijskim oraz ich rezultaty. Interesującymi elementami będą nie tylko dotychczas nieznaną w naszym kraju australijska likwidacja spółek, ale również funkcjonalne ujęcie komparatystyki. Tematyka australijska w tym przedmiocie jest obca szerszym kręgom polskich prawników praktyków oraz prawników naukowców. Dotychczasowe prace porównawcze dotyczyły głównie krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych, dlatego też wyznaczenie takiego celu jest możliwe i słuszne.

Problem badawczy jest zawarty w tytule rozprawy. Chodzi w nim o funkcjonalne określenie polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego. Podstawowe pytanie więc brzmi: jak z funkcjonalnego punktu widzenia wygląda likwidacja w Polsce, a jak w Australii? Zadanie tego pytania jest *novum* badawczym, dlatego też warto zbadać likwidację w obydwu państwach, aby uzyskać definitywną odpowiedź.

Służą temu zadawane pytania badawcze. Do głównych pytań tej pracy należą:

- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce różni się funkcjonalnie od likwidacji spółek prawa handlowego w Australii?
- czy można rozważać polską i australijską likwidację spółek prawa handlowego jako odrębne systemy?
- czy między elementami likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce występują wzajemne powiązania?
- czy między elementami likwidacji spółek prawa handlowego w Australii występują wzajemne powiązania?
- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce ma otoczenie i ewentualnie czy występują relacje między polską likwidacją a otoczeniem?

48 R. Tokarczuk, Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej, op. cit., s. 153-154.

- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Australii ma otoczenie i ewentualnie czy występują relacje między australijską likwidacją a otoczeniem?
- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce jest procesem, który toczy się po to, aby znaleźć się i utrzymać się w specjalnych stanach?
- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Australii jest procesem, który toczy się po to, aby znaleźć się i utrzymać się w specjalnych stanach?
- czy powiązania pomiędzy elementami polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego powodują aktywność innych elementów w okolicznościach blokujących poszczególne elementy, które w rezultacie prowadzą do utrzymania specyficznego stanu procesu likwidacyjnego?
- czy powiązania pomiędzy elementami australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego powodują aktywność innych elementów w okolicznościach blokujących poszczególne elementy, które w rezultacie prowadzą do utrzymania specyficznego stanu procesu likwidacyjnego?
- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce jest procesem posiadającym potrzeby funkcjonalne, które są zaspokajane przez elementy tego procesu, co warunkuje wystąpienie generalnych cech polskiego procesu likwidacyjnego?
- czy likwidacja spółek prawa handlowego w Australii jest procesem posiadającym potrzeby funkcjonalne, które są zaspokajane przez elementy tego procesu, co warunkuje wystąpienie generalnych cech australijskiego procesu likwidacyjnego?
- czy występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesu likwidacyjnego w Polsce, które powodują, że niezaspokojenie bądź niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech polskiego procesu likwidacyjnego?
- czy występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesu likwidacyjnego w Australii, które powodują, że niezaspokojenie bądź niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech australijskiego procesu likwidacyjnego?

Trzeba podkreślić, że w toku prowadzonych badań powyższe pytania są uszczegóławiane kolejnymi pytaniami problemowymi.

Cel główny tej pracy dotyczy nie tylko poznania dotąd nieznannej tematyki, ale również głębszego jej zrozumienia. Konfrontacja polskiej likwidacji spółek prawa handlowego z australijską przy pomocy ujęcia funkcjonalnego stanowi „zapisanie” *tabula rasa* (łac.). Rezultaty pogłębionych badań wnoszą wiele wartościowych tez do prawa handlowego. W tym miejscu należy stwierdzić, że użyteczność tej pracy należy postrzegać nie tylko przez pryzmat naukowy, ale również przez praktyczny.

Z uwagi na coraz większe zainteresowanie australijskich przedsiębiorstw inwestowaniem w Polsce, w szczególności na inwestycje w energetykę, należy stwierdzić, że zapotrzebowanie na zaproponowane podejście komparatystyczne jest uzasadnione. Kwestie materii likwidacyjnej należą nie tylko do aspektów działalności spółek (ich przedsiębiorstw), ale dotyczą również ryzyka inwestycyjnego, które jest związane z działalnością finansową. W związku z tym aktualność przedstawionych badań będzie służyć nie tylko prawnikom, ale również ekonomistom, członkom zarządów spółek oraz członkom rad nadzorczych.

Odnosnie do celów szczegółowych autor chce uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące rozwiązywania wspólnych problemów prawnych dotyczących likwidacji spółek prawa handlowego w obydwu państwach oraz wpływu określonych elementów prawa handlowego i instytucji prawnych na likwidacje spółek. Tym samym chodzi o zbadanie, jakie są ich funkcje. Do osiągnięcia powyższych celów służy stosowane funkcjonalne podejście komparatystyczne.

Kolejnym celem tej pracy jest cel dydaktyczny. Autor, prowadząc badania, chce spojrzeć na polską likwidację spółek prawa handlowego z perspektywy obcego systemu prawnego w celu poszerzenia świadomości kultury prawnej i prawniczej⁴⁹. W literaturze stwierdza się, że „Pod wieloma względami złożoność procesu decyzyjnego zwiększyła wagę wiedzy, jak inne jurysdykcje radzą sobie z podobnymi problemami. Otworzyło to drzwi do użycia i zwiększenia użyteczności prawa porównawczego [...]. Metody komparatystyczne stały się zatem źródłem prawa.⁵⁰ [tł. wł. - P.L.]. Właśnie dlatego tak ważne jest „zewnątrzne spojrzenie” na rodzimy system prawny.

Ponadto ma się na uwadze cel prawotwórczy. Badania służą między innymi odnalezieniu możliwych sposobów służących ewentualnej nowelizacji. Należy zgodzić się z

49 Zob. *M. M. Kenig-Witkowska*, To Teach or not to Teach – Why We Do Need to Teach Foreign Law and Foreign Legal Systems as Well as Comparative Law Methods in a Global World?, *Studia Iuridica* 2016, t. 62; *E. M. Holmes*, Education for Competent Lawyering – Case Method in a Functional Context, *Columbia Law Review* 1976, vol. 76, no. 4, s. 535-580.

50 *M. Andenas, D. Fairgrieve*, Intent on making mischief: seven ways of using comparative law, w: *Methods of Comparative Law*, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012, s. 26-27.

P. Crepeau, który uważa, że „Komparatystyczne podejście jest [...] zasadniczym współcześnie dążeniem w każdej poważnej reformie prawa”⁵¹.

Właśnie *common law* w odmianie australijskiej umożliwia dokonanie wyjątkowej oceny polskiej likwidacji spółek prawa handlowego. Kryterium oceny polega na poziomie spełniania przez likwidację spółek w obydwu państwach swych funkcji.

Podejście komparatystyczne pozwala zrealizować również cel praktyczny. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, „praktyczna przydatność prawa porównawczego jako instrumentu w międzynarodowej profesjonalnej praktyce”⁵² [tł. wł. - P.L.], również w przypadku analizy polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego, przejawia się w rozwiązywaniu problemów aktualnie występujących na kanwie orzecniczej.

Aktualny stan wiedzy dotyczący danego problemu badawczego

O ile tematyka dotycząca zagadnień likwidacyjnych polskich spółek prawa handlowego jest znana polskiemu prawnikowi, o tyle likwidacja australijskich jest tematyką obcą. Dlatego też nie tylko komparatystyka we wskazanych aspektach, ale również zaproponowane ujęcie funkcjonalne pozwoli na zgłębienie tej tematyki w interesującej, nieznannej dotychczas formie. Porównanie dwóch z pozoru odległych systemów prawnych jest ukazane za pomocą jednego z najbardziej utrwalonych podejść komparatystycznych, jakim jest ujęcie funkcjonalne. Dotychczas w Polsce nie występowała komparatystyka prawna dotycząca tak szczegółowej tematyki, jaką jest likwidacja spółek prawa handlowego w Australii. Dlatego też zdefiniowany problem badawczy dotyczący funkcjonalności likwidacji spółek prawa handlowego w Rzeczypospolitej Polskiej i Związku Australijskim stawia obydwie systemy prawne na jednej płaszczyźnie porównawczej, na której właśnie ujęcie funkcjonalne umożliwia rozwiązanie tego problemu.

51 P. Crepeau, *Comparative Law, Law Reform and Codification: National and International Perspectives*, Asia Pacific Law Review 1994, no. 1, s. 100. Por. z rozważaniami na temat prawa australijskiego oraz prawa norweskiego w zakresie regulacji wydobywania ropy naftowej, T. Hunter, *Comparative Law as an Instrument in Transnational Law: the example of petroleum regulation*, Bond Law Review 2009, vol. 21, no. 3, s. 42-80.

52 M. Cappelletti, *Comparative Law Teaching and Scholarship: Method and Objectives*, Asia Pacific Law Review 1994, no. 1, s. 5.

Terytorialny i chronologiczny zasięg pracy

Praca dotyczy badań prowadzonych w oparciu o system prawa powszechnie obowiązującego w Polsce oraz system *common law* w Australii. Badania opierają się na analizie tekstów ustaw, orzeczeń polskich sądów powszechnych i sądów administracyjnych, jak również australijskich sądów stanowych i sądów federalnych. Dlatego też zasięg terytorialny obejmuje obydwie wskazane państwa. Z kolei zasięg chronologiczny omawianej problematyki obejmuje akty prawne oraz orzeczenia sądowe, które w obydwu państwach są aktualne na dzień 14 września 2018 r.

Ocena literatury i materiałów źródłowych

Skonstruowany problem badawczy determinuje zastosowanie nie tylko polskojęzycznych, ale również anglojęzycznych źródeł. W związku z tym, poza polską i australijską literaturą przedmiotu przedmiotami badań są też orzeczenia sądów polskich i sądów australijskich. Orzeczenia sądowe są jednymi z najcenniejszych wytworów systemów prawnych, ponieważ opisują zazwyczaj skomplikowane stany faktyczne oraz rozwiązują trudne problemy prawne. Zbiory orzeczeń dostępne są dzięki specjalistycznym portalom orzeczeń, które prowadzone są przez instytucje sądowe oraz pozostałe instytucje państwowe. Dostęp do tych materiałów jest możliwy dzięki temu, że orzeczenia te występują w formie elektronicznej. Prowadzenie zbiorów orzeczeń przez instytucje państwowe daje gwarancję prawdziwości i rzetelności zawartych w nich treści. Literatura przedmiotu charakteryzuje się podziałem na literaturę polskojęzyczną i anglojęzyczną. Dostęp do literatury polskojęzycznej nie stwarzał problemów, ponieważ znajdowała się ona w zbiorach bibliotecznych uniwersytetów, szkół wyższych oraz bibliotek publicznych w Polsce. Zastosowana literatura jest ściśle związana z analizowaną materią. Została napisana przez uznanych przedstawicieli polskiej nauki i praktyki prawnej, wobec czego należy najwyżej ocenić jej przydatność do badań prowadzonych przez autora niniejszej pracy. Z kolei literatura anglojęzyczna, w szczególności dotycząca spółek prawa handlowego w Australii oraz australijskiego systemu *common law*, została zgromadzona podczas pobytu w Australii. Odbył się on w okresie listopada i grudnia roku 2013.

Zgromadzona literatura anglojęzyczna w pełni umożliwiła podjęcie i przeprowadzenie badań naukowych w zaproponowanej materii. Ponadto w pracy występują odniesienia do raportów i opracowań polskich, australijskich oraz międzynarodowych instytucji zajmujących się problematyką ekonomiczno-prawną. Dostęp do nich został uzyskany, podobnie jak w przypadku orzeczeń sądowych, dzięki specjalistycznym portalom, prowadzonym przez te instytucje. Rzetelność prezentowanych w nich treści jest potwierdzona rangą i znaczeniem poszczególnych instytucji na forum międzynarodowym oraz na krajowym.

Omówienie układu pracy

Struktura merytoryczna pracy obejmuje następujące elementy: wprowadzenie, rozdział metodologiczny, rozdziały merytoryczne, wnioski, spis literatury.

W ramach wprowadzenia znajduje się: uzasadnienie wyboru tematu pracy, cele pracy, aktualny stan wiedzy dotyczący danego problemu badawczego, terytorialny i chronologiczny zasięg pracy, ocena literatury i materiałów źródłowych, omówienie układu pracy.

Rozdział I nosi tytuł: „Metodologia badań”. Obejmuje on procedurę badawczą. Ukazana jest w nim komparatystyczna metoda funkcjonalna, która jest narzędziem w badaniach nad postawionym problemem badawczym. Rozdział ten składa się z przedstawienia metody porównawczej oraz głównych założeń funkcjonalnego ujęcia metody porównawczej.

Rozdział II nosi tytuł: „Analiza funkcjonalna prosta likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce”. Jego merytoryczna treść dotyczy między innymi: systemu likwidacji w obydwu państwach, integracji wewnętrznej systemu likwidacji oraz otoczenia likwidacyjnego, czyli przede wszystkim wartości wymienianych między składnikami likwidacji, celów składnika likwidacji, intensywności relacji składników likwidacji w Polsce i Australii.

Rozdział III jest zatytułowany następująco: „Analiza funkcjonalna rozwinięta likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii”. Jego zakres obejmuje między innymi: kierunkową organizację, jak też samoregulację procesu likwidacyjnego w Polsce i Australii, czyli przede wszystkim funkcjonalność elementów procesu likwidacyjnego, relację elementu procesu likwidacyjnego w stosunku do innych elementów, udział elementu procesu likwidacyjnego w utrzymaniu generalnej cechy procesu oraz zastępowanie elementu.

Natomiast rozdział IV „Analiza funkcjonalna dwustopniowa likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii” dotyczy przede wszystkim dwustopniowej kierunkowej organizacji i dwustopniowej samoregulacji procesu likwidacyjnego, czyli w szczególności zaspokajania potrzeb funkcjonalnych i zastępowania potrzeb funkcjonalnych w obydwu państwach.

Kolejną częścią pracy są wnioski, w których przedstawia się podsumowanie całości badań obejmujące trzy typy analizy funkcjonalnej.

Spis literatury zawiera zarówno literaturę polskojęzyczną, jak i literaturę anglojęzyczną, akty prawne, orzecznictwo sądów polskich, orzecznictwo sądów australijskich. Ostatnimi elementami spisu literatury są publikacje elektroniczne.

Rozdział I
Metodologia badań

Charakter teoretyczny tego rozdziału zawiera założenia metodologiczne. W literaturze występuje twierdzenie, że „Z metodologicznego punktu widzenia nauki humanistyczne są znacznie trudniejsze od nauk empirycznych. Wynika to z faktu pewnej ich «płynności», bardzo rzadkiego wykorzystywania modeli formalnych (matematycznych lub logicznych), wieloznaczności reguł badania lub interpretacji. W efekcie uprawianie nauk humanistycznych niekiedy bardziej przypomina uprawianie sztuki niż działalność badawczą w ścisłym tego słowa znaczeniu [...]”⁵³. Badacz prawa zdaje sobie sprawę z takich uwarunkowań, dlatego też metodyka jest w tej pracy bardzo ważna. W tej części prezentowane są główne założenia metody badawczej. Z kolei skonkretyzowanie metodyczne bezpośrednio dotyczące likwidacji spółek znajduje się na początku każdego rozdziału merytorycznego. Taka perspektywa jest zamierzona i ma na celu początkowe przedstawienie metody, a następnie ukazanie poszczególnych szczegółowych czynności, „kroków” badawczych.

Badania są prowadzone na podstawie wytycznych R. Descartes'a: „Pierwszym [...] aby nigdy nie przyjmować za prawdziwe żadnej rzeczy, zanimby jako taka nie została rozpoznana [...] w sposób oczywisty [...]. Drugim, aby dzielić każde z badanych zagadnień na tyle części, na ile by się dało i na ile byłoby potrzeba dla najlepszego ich rozwiązania. Trzecim, by prowadzić swe myśli w porządku, poczynając od przedmiotów najprostszych i najdostępniejszych poznaniu i wznosić się po trochu [...] aż do poznania przedmiotów bardziej złożonych [...]. I ostatnim, by czynić wyliczenia tak całkowite i przeglądy tak powszechne, aby być pewnym, że nic nie zostało pominięte”⁵⁴. Poszczególne zagadnienia są determinowane przez te cztery metodyczne zasady. Pozwalają one rozstrzygać zagadnienia metodycznie, dzięki czemu występuje schematyczność, której wynikiem jest kompleksowość badawcza. Zauważalne jest to na każdym etapie prowadzonych badań.

Jeśli przedmiot badań obejmuje prawa dwóch państw, to bezpośrednio determinowana jest metoda porównawcza. Stosowana jest ona nie tylko na płaszczyźnie polskiego i australijskiego systemu prawnego, ale przede wszystkim polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego. M. Cappelletti uważa, że: „Studia komparatystyczne ukazują się tutaj jako wspiana trzecia droga myślenia prawniczego: odrzucają szkołę prawa naturalnego, która bazuje na ocenie, wartościach, ideach dogmatycznie, wstępnie ustalonych; ale też odrzucają czyste prawo pozytywne, jako punktu odniesienia, który nie może podlegać ocenie

53 M. Heller, *Filozofia nauki*, op. cit., s. 39.

54 R. Descartes, *Rozprawa o metodzie właściwego kierowania rozumem i poszukiwania prawdy w naukach*, tł. W. Wojciechowska, Warszawa 1981, s. 22-23. Zob. także T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, 7. wyd., Wrocław 1982.

(prawo jest prawem)⁵⁵ [tł. wł. - P.L.]. Wskazana „trzecia droga myślenia prawniczego” jest tą, którą „podąża” autor tej pracy, kładąc nacisk na konfrontację jednego prawa z drugim. Chodzi o to, że analiza jest tutaj nierozdzielnie związana z prawem obcym. Powyższe uzyskuje poparcie w prowadzonych badaniach, które odnoszą się do kwestii dogmatycznych, doktrynalnych wyłącznie w celu przedstawienia danej instytucji prawnej czy zjawiska. Prezentacja doktrynalna występuje w tej pracy wszędzie tam, gdzie wprowadza się nowy element badawczy, a służy jako wstęp do dalszych właściwych metodycznych analiz porównawczych. Taka praktyka badawcza jest zgodna z podejściem K. Zweigerta, który uważa, że „[...] od kiedy to [prawo porównawcze – P.L.] jest zmuszone do oderwania się od dogmatycznych koncepcji, narodowych systemów prawnych i następnie do odwołania się do kwestii stawianych prawu przez życie, to następuje rozwijanie systemu na podstawie tych faktycznych problemów, wobec czego jest on funkcjonalny, a nie dogmatyczny”⁵⁶ [tł. wł. – P.L.]. Wymiar praktyczny w prowadzonych badaniach porównawczych polega na określaniu problemów wynikających z poszczególnego elementu badawczego i próbie określenia, w jaki sposób prawo wychodzi im naprzeciw.

Przyjęta w tej pracy metoda znajduje się wśród komparatystycznych metod ogólnych jako metoda eksperymentalna, która bada „wysublimowany materiał porównawczy”, „modele zjawisk prawnych”⁵⁷. Badane są tutaj poszczególne składniki systemu prawnego, składniki likwidacji, elementy relacji, elementy procesu likwidacyjnego. Są to określenia zjawisk występujących w prawie i jego otoczeniu, które występują w kolejnych etapach badawczych. W literaturze występuje twierdzenie, że „W naukowych badaniach społecznych nie istnieją prawie żadne bariery dotyczące jednostek analizy, czyli tego, kto lub co ma być poddane badaniu. [...] Kluczem jest jasność dotycząca tego, co nią jest”⁵⁸. W kontekście prowadzonych badań chodzi o właściwe zdefiniowanie takiej analizowanej jednostki. Dlatego też w przed każdym badaniem występuje dokładne wyszczególnienie materiału jednostki analizowanej.

Należy zauważyć, że w piśmiennictwie występuje niejednolitość terminologiczna dotycząca komparatystyki prawniczej, prawa porównawczego i metody porównawczej. D. S. Clark stwierdza, że „prawo porównawcze nie jest dyscypliną posiadającą określone ramy; jest

55 M. Cappelletti, Comparative Law Teaching and Scholarship: Method and Objectives, *Asia Pacific Law Review* 1994, nr 1, s. 5. Zob. też. F. C. Auld, *Methods of Comparative Jurisprudence*, The University of Toronto 1949-1950, vol. 8, s. 83-92.

56 K. Zweigert, Methodological problems in comparative law, *Israel Law Review* 1972, vol. 7, no. 4, s. 466.

57 R. Tokarczuk, *Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej*, Lublin 1989, s. 137-143.

58 E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, rozdział 4, tł. P. Gadomski, Warszawa 2005, s. 113, 119.

bardziej uważane za przedmiot lub metodę [...]”⁵⁹ [tł. wł. - P.L.]. Natomiast w języku polskim występuje preferencja zwrotu „komparatystyka prawnicza”. Nie wdając się w próby rozważań definiujących, które zostały już przedstawione w piśmiennictwie⁶⁰, na potrzeby niniejszych badań powyższe terminy są stosowane zamiennie. Powodem takiego rozwiązania jest pominięcie rozważań neutralnych z punktu widzenia celów niniejszego opracowania i zwrócenie uwagi na szczegółowe założenia porównawcze.

Kwestię metody uszczegóławia funkcjonalizm⁶¹, „[...] pochodzący od Bronisława Malinowskiego pogląd, wedle którego wszystkie zjawiska społeczne mają wyjaśnienie funkcjonalne. [...] polega na wyjaśnieniu instytucji, norm kulturowych i wzorców zachowania społecznego przez wskazanie na ich funkcję, na przykład podtrzymania trwałości społeczeństwa czy jego struktury”⁶². W literaturze twierdzi się, że „Aby formułować «funkcjonalne pytania» pod adresem elementów systemu społecznego, trzeba założyć, iż na ogół pełnią one liczne i ważne funkcje, i dlatego w badaniu [...] mamy prawo zapytywać, jakie to funkcje pełni dany element wobec innych elementów systemu społecznego czy też wobec systemu jako całości”⁶³. W tej pracy system społeczny jest zastępowany systemem prawnym. Oznacza to, że rozważania koncentrują się na funkcji elementów polskiego i australijskiego systemu prawnego. Precyzując, rozważa się funkcje elementów likwidacji spółek prawa handlowego w obydwu systemach.

Literatura zawiera twierdzenie, że „[...] rozmaite podręczniki, z którymi studenci mają do czynienia, różnią się raczej spisem rzeczy niż prezentowanymi odmiennymi podejściami do tej samej problematyki, co zazwyczaj charakteryzuje podręczniki nauk społecznych”⁶⁴. Dlatego też likwidacja spółek jest nie tylko badana komparatystycznie poprzez odniesienie do kontekstu polskiego i australijskiego, ale również jest badana w „duchu” funkcjonalizmu⁶⁵. Właśnie to pozwala zbadać likwidację spółek handlowych w sposób odmienny od

59 *D. S. Clark*, *Comparative Law Methods in the United States*, *Roger Williams University Law Review* 2011, vol. 16, no. 1, s. 135.

60 *Z. Brodecki, M. Konopacka, A. Brodecka-Chamera*, *Komparatystyka kultur prawnych*, Warszawa 2010, s. 16-19.

61 Zob. też *D. M. Johnston*, *Functionalism in the Theory of International Law*, *The Canadian Yearbook of International Law* 1988, vol. XXVI, s. 3-59.

62 *A. Grobler*, *Metodologia nauk*, Kraków 2006, s. 233.

63 *S. Nowak*, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 2008, s. 56.

64 *T. S. Kuhn*, *Dwa bieguny: tradycja i nowatorstwo w badaniach naukowych*, tł. *S. Amsterdamski*, Warszawa 1985, s. 321.

65 Zob. *J. M. Smits*, *Taking Functionalism Seriously: on the bright future of a contested method*, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2011, vol. 18, no. 4, s. 554-558.

dotychczasowych. Ponadto R. Tokarczuk zauważa, że: „Autorzy [K. Zweigert, H. Koetz – P.L.] [...] opowiadają się za funkcjonalnością jako podstawową zasadą komparatystyki prawniczej, która powinna być wskazówką dla badaczy na każdym etapie procesu komparatystycznego. Zaznaczają oni, że to, co nieporównywalne, nie może być użytecznie porównane, w prawie zaś jest porównywalne ze sobą to, co spełnia podobne funkcje”⁶⁶. Powyższe legitymizuje porównywanie systemów prawnych za pomocą funkcjonalizmu.

W piśmiennictwie występuje twierdzenie, że „[...] kiedy mówi się o «metodzie funkcjonalnej» w socjologii, to bardziej ma się na myśli pytania o to, czy i jakie «funkcje» wobec pewnego systemu społecznego pełnią jego różne elementy składowe, niż to, w jaki sposób, przy użyciu jakich procedur badawczych można by te funkcje ustalić. [...] są to raczej pewne orientacje problemowe, pewne «podejścia» kładące nacisk na wagę tych, a nie innych pytań, niż metody badawcze [...]”⁶⁷. Przedmiotem tego opracowania nie jest rozstrzygnięcie niejednoznaczności terminologicznej, ale również tutaj dla potrzeb badawczych sformułowanie „ujęcie funkcjonalne” jest równoznaczne metodzie funkcjonalnej, podejściu funkcjonalnym oraz orientacji funkcjonalnej.

Fundamentalną kategorią ujęcia funkcjonalnego jest kategoria funkcji. K. Zweigert twierdzi, że „Funkcja jest punktem startowym i podstawowym całego prawa porównawczego. Jest to punkt odniesienia, który wcześniej komparatyści długo szukali na próżno”⁶⁸ [tł. wł. - P.L.]. Bezpośrednie, tym samym proste utożsamienie funkcji z określonym celem, zadaniem, jest niewystarczające w pracy prawnika komparatysty. Determinowane jest to szerokim rozumieniem kategorii funkcji. J. Husa proponuje następujące rozumienie: „Funkcja może być widziana jako ułatwienie rozumienia pewnego fenomenu (zasady, instytucji, stanu faktycznego, doktryny) w odniesieniu do prawa będącego częścią większej systemowej całości”⁶⁹ [tł. wł. – P.L.]. W prowadzonych badaniach rozumienie funkcji będzie ulegało modyfikacjom. Zmienność wynika z określonego etapu badań. Każdy z trzech głównych etapów badań funkcjonalnych posiada odmienną definicję funkcji. Zależy to od poszczególnych założeń metodycznych, które na każdym etapie badań doprecyzowują funkcjonalnie likwidację spółek prawa handlowego. W pierwszym z nich funkcja „oznacza

66 R. Tokarczuk, Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej, op. cit., s. 133.

67 S. Nowak, Metodologia badań społecznych, op. cit., s. 55.

68 K. Zweigert, Methodological problems in comparative law, op. cit., s. 472.

69 J. Husa, Metamorphosis of functionalism – or back to basics?, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2011, vol. 18, no. 4, s. 551.

współzależność dwóch różnych elementów systemu”, w drugim „wpływ elementu na stan systemu jako całości”, w trzecim „wpływ elementu na zaspokojenie wymogu funkcjonalnego systemu, do którego element należy”⁷⁰. Tutaj metodycznie wyszczególnia się etapy badań, które są tożsame z rozdziałami merytorycznymi. Każde z ukazanych powyższej znaczeń, łącznie z kolejnymi założeniami metodycznymi, opisują likwidację spółek prawa handlowego w Polsce i Australii, tworząc oddzielne konstrukcje badawcze. Podyktowane jest to możliwością osiągnięcia wyznaczonych celów i rozwiązaniem problemu badawczego. W toku badań kategoria funkcji determinuje badanie poszczególnych elementów jako funkcjonalnych, dysfunkcyjnych oraz niefunkcyjnych. Powyższe przedkłada się na zwiększenie uwagi, a tym samym podkreślenie efektów i wydarzeń, które są związane (powiązane) ze zdefiniowanymi jednostkami analizy. B. Malinowski podkreślał: „[...] opisywanie go [prawa – P.L.] w terminach faktów konkretnych [...]”⁷¹. Właśnie w tym aspekcie uwidacznia się minimalna rola twierdzeń doktrynalnych, a zarazem wysoka następstw istnienia, realizowania (stosowania) prawa.

U podstaw założenia ekwiwalentności⁷² znajduje się wymiana „kula” mieszkańców Wysp Trobrianda: „[...] złożony ceremonialny dar po upływie pewnego czasu musi zostać odwzajemniony darem o równej wartości, co zazwyczaj następuje w ciągu kilku godzin [...]. Druga bardzo ważna zasada polega na tym, że ustalenie wartości przeciwdaru pozostawia się uznaniu odwzajemniającego się [...]. Od partnera, który otrzymał dar kula, oczekuje się, że odpłaci się jego pełnym równoważnikiem, to znaczy, że za dobry naszyjnik ofiaruje równie wartościowy naramiennik i *vice versa*”⁷³. Takie zachowania w metodzie funkcjonalnej dotyczą (są rozumiane jako) ekwiwalentności wymiany. W literaturze metodologicznej występuje twierdzenie, że „[...] najbardziej wpływowe opracowania, które zastosowały metodę funkcjonalną, koncentrowały się na instytucjach z systemu *common law* i ich

70 P. Sztompka, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie, Prace Komisji Socjologicznej 1971, nr 21, s. 221-222.

71 B. Olszewska-Dyoniziak, Bronisław Malinowski - twórca nowoczesnej antropologii społecznej, Zielona Góra 1996, s. 112.

72 Zob. J. Angelo Estrella Faria, e-Commerce and International Legal Harmonization: Time To Go Beyond Functional Equivalence?, SA Mercantile Law Journal 2004, vol. 16, no. 4, s. 529-555. Zob. także: J. Clark, Determining Disability for Children: Implementation of Sullivan v. Zebley Part. III: Medical and Functional Equivalence, Clearinghouse Review 1991, vol. 25, no.8, s. 979-989; Sh.. D. Haller, Cellular Phone Taskforce v. FCC: The Broadening of the NEPA Functional Equivalence Doctrine, Jurimetrics 2001, vol. 42, s. 47-60.

73 B. Malinowski, Argonauci Zachodniego Pacyfiku, tł. B. Olszewska-Dyoniziak, S. Szykiewicz, Warszawa 1987, s. 144-145.

ekwiwalentnych funkcjonalnie elementach w systemie *civil law*⁷⁴ [tł. wł. - P.L.]. W tym przypadku oznacza to odszukiwanie i opisywanie równoważności (ekwiwalentności) w likwidacjach. W odniesieniu do prowadzonych badań ma to miejsce podczas analizy wartości wymienianych między składnikami likwidacji polskiej oraz między składnikami likwidacji australijskiej. Za pomocą takiego zabiegu można stwierdzić, czy elementy spełniają podobne funkcje. Przede wszystkim ma to na celu wykazanie relacji ekwiwalentnych.

D. Roebuck uważa, że: „Podejście funkcjonalne będzie pomocne do zapewnienia, że prawnik komparatysta dostaje pełen obraz społeczeństwa [...]”⁷⁵ [tł. wł. - P.L.]. Jest to stwierdzenie, które jednoznacznie pokazuje kolejne ważne zagadnienie ujęcia funkcjonalnego, którym jest relacja prawa w stosunku do społeczeństwa. Zagadnienie te nakazuje odszukiwanie związków jednostki analizowanej (badanego elementu) ze społeczeństwem. Podkreślenia wymaga, że: „Funkcjonalne prawo porównawcze łączy jego faktyczne podejście z teorią w ten sposób, że przedmioty badań muszą być rozumiane w świetle ich funkcjonalnej relacji do społeczeństwa. Prawo i społeczeństwo, wydaje się, że są odseparowane od siebie, ale ulegają relacjom”⁷⁶. Jest to ukazanie rozdzielności, a zarazem powiązań, co umożliwia postrzeganie szeroko rozumianego prawa i społeczeństwa jako układu, który składa się z autonomicznych, lecz zależnych od siebie składników. Wykazanie zależności między likwidacją a społeczeństwem tworzy społeczny kontekst badań. Zaznacza się, że generalnie zakres kontekstu może być różny w przypadku każdego badania funkcjonalnego. Tutaj ma się na uwadze nie tylko *stricte* prawo, ale przede wszystkim jego związki z materią poza-likwidacyjną, czyli otoczeniem. W literaturze występuje twierdzenie, że: „To, co jest naprawdę ważne, to wiedzieć, przynajmniej na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej, ale również poza nim w świecie zglobalizowanym, to nie prawo spółek w książkach, ale to, jak prawo spółek działa w spółkach, na rynku oraz poza granicami. Odnosi się to zarówno do stosowania prawa, jak i nauczania i studiowania prawa spółek”⁷⁷ [tł. wł. - P.L.]. W przypadku tych badań założenie to jest realizowane w miejscu, w którym badane są relacje likwidacji spółek prawa handlowego z innymi sferami rzeczywistości.

74 R. Michaels, The functional method of comparative law, w: The Oxford Handbook of Comparative Law, M Reimann, R. Zimmermann (red.), New York 2006, s. 358. R. Michaels w przypisach od 93 do 96 wymienia przykłady zastosowania metody funkcjonalnej w komparatyście instytucji z systemu *common law* i *civil law*.

75 D. Roebuck, The Past is Another Country: Legal History as Comparative Law, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1, s. 14.

76 R. Michaels, The functional method of comparative law, op. cit., s. 342.

77 K. J. Hopt, Comparative Company Law, w: The Oxford Handbook of Comparative Law, M Reimann, R. Zimmermann (red.), New York 2006, s. 1190.

Ujęcie funkcjonalne odnosi się do tożsamości problemów. J. Gordley stoi na stanowisku, że „Metoda funkcjonalna działa w prawie, gdy różne systemy prawne faktycznie konfrontują się z tymi samymi problemami”⁷⁸ [tł. wł. - P.L.]. Przytoczona wypowiedź podkreśla znaczącą rolę procesowi odnajdywania problemów tożsamyh w różnych systemach prawnych. Takie postępowanie umożliwia precyzyjne określenie potrzeb występujących w przedmiotach badawczyh. Potrzeby wynikają więc z problemów dotyczących prawa oraz społeczeństw, które podlegają tym prawom. W tej pracy powyższa tematyka jest opisywana podczas zaspokajania potrzeb funkcjonalnych procesu likwidacyjnego. Ma to za zadanie wykazanie potrzeb procesu likwidacyjnego, jak też elementów procesu likwidacyjnego, które w takich okolicznościach są funkcjonalne.

Prowadzone badania dotyczą również konstrukcji substytucyjnej. Literatura metodologiczna podkreśla, że „[...] obok mechanizmów kompensacyjnych, obejmujących działanie elementów, w systemie funkcjonalnym występują również mechanizmy kompensacyjne w zakresie zaspokojenia wymogów funkcjonalnych”⁷⁹. Chodzi o zbadanie zamienności elementów procesu likwidacyjnego i odszukanie elementów substytucyjnych, ale również o zbadanie zamienności potrzeb procesu likwidacyjnego wraz z odszukaniem potrzeb procesu likwidacyjnego.

Powyższe założenia są głównymi założeniami ujęcia funkcjonalnego. Uszczegółowienie ich jest dokonywane zgodnie z trzema typami analizy funkcjonalnej: analizy funkcjonalnej prostej, analizy funkcjonalnej rozwiniętej, analizy funkcjonalnej dwustopniowej, jak i „schematem prawa obejmującego” wg C. G. Hempla⁸⁰. Każdy z tych typów jest zestawiany z przedmiotem badawczym, co umożliwia analizę likwidacji spółek na podstawie szczegółowych założeń metodycznych. Wybór takiego rozwiązania oznacza tym samym realne stosowanie przyjętej metody i bieżącą kontrolę badań. Jest to zgodne z twierdzeniem, że „[...] do zadań metodologa należy nie tylko systematyczna racjonalizacja czynności badawczyh [...], ale również poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czy dana racjonalizacja owych czynności badawczyh zgodna jest z procedurą naukową stosowaną przez tego czy innego uczonego, przez tę samą grupę badaczy. [...] konfrontuje się

78 J. Gordley, *The functional method*, w: *Methods of Comparative Law*, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012, s. 119.

79 P. Sztompka, *Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej*, op. cit., s. 90.

80 W każdej prowadzonej analizie stosowany jest schemat eksplanans/eksplanandum, *ibidem*, s. 222-223, 152-158.

poszczególne wersje systematycznej racjonalizacji czynności badawczych z rzeczywistą praktyką badań naukowych”⁸¹. Przyjęta metoda funkcjonalna pozwala prowadzić badania nad likwidacją spółek prawa handlowego w Polsce i Australii.

81 *J. Kmita*, Wykłady z logiki i metodologii nauk, Warszawa 1973, s. 111-112.

Rozdział II
Analiza funkcjonalna prosta
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii

2.1. System likwidacji w Polsce i Australii

Analiza likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce oraz Australii wymaga przeprowadzenia wstępnych czynności badawczych. Zdefiniowanie problemu badawczego oraz też badawczych pozwala prowadzić badania zgodnie z metodą porównawczą⁸². Przeprowadzenie tych czynności umożliwia określenie kierunku dalszych działań komparatystycznych. Porównanie stanowi podstawową czynność badacza, w którego zasięgu znajdują się co najmniej dwa, na pierwszy rzut oka, przedmioty badawcze. Czynności porównawcze prowadzone zgodnie z przyjętą metodą badawczą pozwalają osiągnąć rezultat, którym jest weryfikacja podstawowej tezy. Zaznacza się, że w literaturze za cel prawa porównawczego wskazuje się „[...] lepsze rozumienie i zwiększanie harmonii pośród ludami i narodami [...]”⁸³ [tł. wł. - P.L.]. Zdanie sobie z tego sprawy umożliwia prowadzenie badań porównawczych zgodnie z tak zwaną *art de comparaison*⁸⁴.

Powyższe kwestie bezpośrednio rzutują na prowadzone przez autora badania porównawcze. Uszczegółowienie wprowadza w tematykę prawniczą. W niniejszej pracy analizowane są prawa, które reprezentują dwie „rodziny prawne”⁸⁵. Prawo polskie jest przedstawicielem romańskiej rodziny prawnej, zaś australijskie angloamerykańskiej. Uściślając jednak poszczególne przedmioty badawcze, prawo polskie utożsamimy z systemem prawa powszechnie obowiązującego, który obejmuje likwidację spółek prawa handlowego unormowaną w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych⁸⁶, natomiast prawo australijskie z australijską odmianą systemu *common law*, która obejmuje

82 K. W. Junker, A Focus on Comparison in Comparative Law, *Duquesne Law Review* 2014, vol. 52, s. 76-90, 98-99; L. Fang, The Methodology of Comparative Law, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1, s. 34-36; B. Sinani, K. Shanto, Methods and Functions of Comparative Law, *Acta Universitatis Danubius. Juridica* 2013, vol. 9, no. 2, s. 25-40; B. Kozolchyk, Comparative Commercial Law and the NLCIFT Methodology for Economic Development, *Arizona Journal of International & Comparative Law* 2013, vol. 30, no. 1, s. 65-114.

83 X. Blanc-Jouvan, The Teaching of Comparative Law: Goals and Methods, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1, s. 81.

84 Z. Brodecki, M. Konopacka, A. Borecka-Chamera, *Komparatystyka kultur prawnych*, Warszawa 2010, s. 16. Na temat historii prawa porównawczego zob. hasło: Comparative Law, w: *The Oxford International Encyclopedia of Legal History* vol. 2, editor S. N. Katz, New York 2009, s. 97-100.

85 Odniesienie do rodzin prawnych zob. K.J. Hopt, *Comparative Company Law*, w: *The Oxford Handbook of Comparative Law*, op. cit., s. 1163; cyt. za K. Zweigert, H. Kötz, *Introduction to Comparative Law*, 3. wyd., Oxford 1998, tłum. T. Weir. Zob. też H. P. Glenn, *Legal Traditions and Legal Traditions*, *Journal of Comparative Law* 2007, vol. 2, no. 1, s. 69-87; J. Paul Lomio, H. Spang-Hanssen, G. D. Wilson, *Legal Research Methods in a Modern World a Coursebook*, 3rd edition, Copenhagen 2011, Chapter 2 – Legal Families, s. 27-33.

86 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1577.

likwidację spółek prawa handlowego uregulowaną w federalnym Corporations Act 2001⁸⁷.

Powyższe umożliwi określenie podstawowej tezy pracy: polska likwidacja spółek prawa handlowych jest odmienna od australijskiej. Prawdziwość albo fałszywość tezy jest sprawdzana za pomocą ujęcia funkcjonalnego⁸⁸, które będzie sposobem porównania prawniczego.

Ta część pracy opiera się głównie na założeniach analizy funkcjonalnej prostej. Z kolei osiągnięte rezultaty badawcze są wnioskami pierwszego porównania funkcjonalnego. Wychodzi się tutaj z założenia, które „[...] charakteryzuje badany przedmiot jako swoistą całość”⁸⁹. Literatura wskazuje, że „W analizie funkcjonalnej przewijają się dwie grupy zagadnień: analiza funkcji wielu zmiennych w danym systemie – analiza tego, jak wyznaczają one zarówno wzajemnie swoje «funkcjonowanie», jak też funkcjonowanie całości systemu, na który się składają – oraz analiza ogółu funkcji jednej zmiennej dla danego systemu”⁹⁰. Postępując według wskazanej metody, zadaje się pytanie o możliwość postrzegania polskiej i australijskiej likwidacji spółek handlowych jako odrębnych systemów⁹¹. Przeprowadza się zatem czynność badawczą abstrakcyjnego wydzielenia likwidacji spółek prawa handlowego z zespołów praw danego państwa, co jest równoznaczne z wydzieleniem z poszczególnego systemu prawa. Ustala się, że polska likwidacja spółek prawa handlowego „zostaje pozbawiona” systemu prawa powszechnie obowiązującego oraz uznaje się ją za całość rozumianą jako odrębny system. Taki sam mechanizm odnosi się do australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego, która „zostaje pozbawiona” systemu *common law* w odmianie australijskiej oraz uznaje się ją za całość rozumianą jako odrębny system.

Ponadto przyjmowane założenie określa system m. in. jako „[...] zespół przedmiotów wraz z relacjami istniejącymi pomiędzy tymi przedmiotami oraz pomiędzy ich właściwościami”⁹². Wobec powyższego należy zadać pytanie o składniki likwidacji spółek

87 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88.

88 *A. V. Tkachenko*, Functionalism and the Development of Comparative Law Cognition, *Journal of Comparative Law* 2010, vol. 5, no. 1, s. 71-83; *H. J. Morgenthau*, Positivism, Functionalism, and International Law, *American Journal of International Law* 1940, vol. 34, s. 273-284. Zob. też interesujące rozważania o funkcjonalizmie oraz neofunkcjonalizmie w: *P. Zumbansen*, Law After the Welfare State: Formalism, Functionalism, and the Ironic Turn of Reflexive Law, *The American Journal of Comparative Law* 2008, vol. 56, s. 774-785.

89 *P. Sztompka*, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit., s. 50. Zob. także *G. M. Weinberg*, Myślenie systemowe, tł. Cz. Berman, R. Wielburski, Warszawa 1979.

90 *S. Nowak*, Metodologia badań społecznych, Warszawa 2008, s. 416.

91 Zob. też *K. A. Ziegert*, The Autonomy of the Legal System - The Outlines of Luhmann's Legal Theory, *Bulletin of the Australian Society of Legal Philosophy* 1984, vol. 8, s. 77-83.

92 *P. Sztompka*, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit., s. 51; cyt. za *A. D. Hall*, *R. E. Fagen*, Definition of System, w: *General Systems* 1956, vol. 1, s. 18.

handlowych. W podstawowym ujęciu jednostkami systemu prawa stanowiącymi są normy prawne. W prawoznawstwie norma prawna jest rozumiana jako „reguła postępowania skonstruowana na podstawie przepisów prawa, albo inaczej, zbudowana z elementów znaczeniowych zawartych w przepisach prawa”⁹³. W literaturze australijskiej stwierdza się, że „[...] prawo może być definiowane jako całość składająca się z zasad, standardów, reguł, które sąd stosuje w rozwiązaniu sporów, które zostały mu przedstawione”⁹⁴ [tł. wł. - P.L.]. Oznacza to, że w systemie *common law* jednostkami tymi są zasady prawne (ang. *principles*), reguły prawne (ang. *rules*) i standardy prawne (ang. *standards*). Jeżeli w skład systemu *sensu largo* wchodzi poszczególne elementy, to ograniczenie go do jakiegoś zakresu przedmiotowego nie powoduje ich eliminacji.

Jest to równoznaczne z przejściem z zakresu szerszego do węższego. Oznacza to, że likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce składa się z norm prawnych, z kolei w Australii z reguł prawnych, zasad prawnych i standardów prawnych⁹⁵. Warto podkreślić, że przyjęte w tej części określenie systemu jest rozumiane w sposób szeroki⁹⁶. Dlatego też składnikami tych likwidacji nie są wyłącznie normy bądź reguły, zasady czy standardy. W literaturze występuje opinia, według której „Prawo porównawcze prowadzi do systemu zbudowanego z funkcjonalnych kategorii”⁹⁷. Pozostając w zgodzie z funkcjonalnym rozumieniem systemu, jego składnikiem jest każda jednostka, która w jakikolwiek sposób go opisuje. Jest to zamierzony pragmatyzm badawczy, dzięki któremu możliwe jest twórcze zaliczanie poszczególnych rzeczy do składników systemu. W tym miejscu mowa m. in. o zbiorach norm prawnych, reguł prawnych, zasad prawnych, standardów prawnych. Miernikiem, według którego poszczególne rzeczy jest zaliczana do składników systemu, jest jej charakter. W takim kontekście występuje zarówno charakter likwidacyjny rzeczy, jak i charakter nielikwidacyjny. Z pierwszym mamy do czynienia, gdy z likwidacją występują powiązania treściowe bądź miejscowe; z drugim - gdy takich powiązań nie ma.

93 T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, 4. wyd., Warszawa 2003, s. 95.

94 C. Turner, J. Trone, Australian Commercial Law, 29th Edition, Sydney 2013, s. 4.

95 Zob. J. Armour, H. Hansmann, R. Kraakman, The Essential Elements of Corporate Law, University of Oxford Legal Studies Research Paper 2009, no. 20; Yale Law, Economics & Public Policy Research Paper no. 387; Harvard Law School Law and Economics Research Paper no. 643; Harvard Law School Public Law & Legal Theory Research Paper no. 09-39; European Corporate Governance Institute Law Working Paper 2009, no. 134; M. Nehme, M. Hyland, Houldsworth: An Obsolete Piece in The Legislative Puzzle, University of Western Sydney Law Review 2008, vol. 12, s. 124-151.

96 Por. z I. Ramsay, Company Law and the Economics of Federalism, Federal Law Review 1990, vol. 19, no. 3, s. 169-202.

97 K. Zweigert, Methodological problems in comparative law, Israel Law Review 1972, vol. 7, no. 4, s. 472.

Konstatacja jest następująca - rzecz nabiera charakteru likwidacyjnego, gdy jej treść dotyczy likwidacji lub znajduje się w odpowiednim rozdziale o rozwiązaniu bądź likwidacji w polskim kodeksie spółek handlowych. Wtedy stwierdzamy, że poszczególne rzecz ma charakter likwidacyjny, co umożliwia zaliczenie jej do składników likwidacji. W odniesieniu australijskim rzecz przybiera charakter likwidacyjny, gdy jej treść dotyczy likwidacji lub znajduje się we właściwym miejscu Corporations Act⁹⁸. Charakter likwidacyjny rzeczy jest równoznaczny z występowaniem składnika likwidacji w Australii. Zatem od tego momentu do opisu systemu stosowane jest określenie „składnik”, czego wynikiem jest określenie - „składnik systemu”. Jest to równoważne składnikowi likwidacji spółek prawa handlowego.

Podsumowując, można powiedzieć, że na zadane na początku pracy pytanie uzyskano zadowalającą odpowiedź. Porównanie polskiej likwidacji spółek prawa handlowego z australijską dotyczy dwóch odrębnych systemów, których składniki mają charakter likwidacyjny.

98 Corporations Act 2001, art. 459 A-601 AL.

2.2. Integracja wewnętrzna systemu likwidacji w Polsce oraz jego relacje do innych sfer rzeczywistości

Punktem wyjścia do dalszych działań jest założenie integracji funkcjonalnej, które jest drugim podstawowym założeniem analizy funkcjonalnej prostej. Chodzi w nim o analizę powiązań składników systemu z uwagi na wzajemność relacji⁹⁹. Zgodnie z definicją słownikową *powiązanie* znaczy tyle co „skojarzyć; połączyć w całość różne elementy, wykazać ich związek ze sobą”¹⁰⁰. Głównym zagadnieniem jest powiązanie funkcjonalne. W literaturze metodologicznej stwierdza się, że „[...] rozpatruje się wpływ (funkcje) elementu na system jako całość bądź też zależność istnienia elementu od jego funkcjonalności dla systemu”¹⁰¹. Uszczegółowienie wskazuje że „[...] perspektywa badawcza polegająca na tym, że w centrum uwagi stoi jedna wybrana instytucja społeczna (lub jednorodziejowa grupa instytucji), a analiza polega [...] na wykazaniu różnorodnych następstw, jaki przynosi fakt jej istnienia [...] w stosunku do innych, równocześnie istniejących instytucji. [...] Te właśnie skutki, jakie przynosi działanie jednego z elementów systemu dla innych elementów tego samego systemu, określa się [...] mianem funkcji”¹⁰². Ponadto wskazuje się, że „Spojrzenie na społeczeństwo jako system społeczny szuka zatem «funkcji», jakie pełnią różne składniki”¹⁰³. Odnosząc się do przedmiotów badawczych, chodzi tu o stwierdzenie wywierania wpływu jednego elementu likwidacji spółek prawa handlowego na jej inny element. Tym samym zadaje się pytania o wpływ elementu polskiej likwidacji spółek prawa handlowego na inny element tej samej likwidacji, jak również o wpływ elementu australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego na inny element australijskiej likwidacji.

Odpowiedzi na te pytania potwierdzą albo odrzucą przyjętą w tym miejscu tezę, że istnieją wzajemne powiązania elementów polskiej likwidacji spółek prawa handlowego oraz istnieją wzajemne powiązania elementów australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego. W powyższym stwierdzeniu pomocne są założenia szczegółowe do założenia integracji funkcjonalnej. Odnoszą się one do nasilenia oddziaływań pomiędzy elementami, wartości

99 P. Sztompka, *Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej*, op. cit., s. 52.

100 Hasło: powiązać, w: *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, pod. red. A. Markowskiego, Warszawa 2004, s. 843.

101 S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, op. cit., s. 417.

102 P. Sztompka, op. cit., s. 54.

103 E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, rozdział 2, tł. M. Mozga, Warszawa 2005, s. 61.

wymiennych oraz celów¹⁰⁴. Dlatego też zadaje się szczegółowe pytania problemowe:

- Jakie wartości są wymieniane między składnikami polskiej likwidacji spółek prawa handlowego? Jakie wartości są wymieniane między składnikami australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego?
- Jakie są właściwości (cechy charakterystyczne) tych wartości?
- Jaki jest rodzaj właściwości - jednakowy czy odmienny?
- Jaki charakter (zbiór cech) mają wartości wymienne - jednorodząjowy czy innorodząjowy?
- Czy występuje dominacja jednych właściwości nad drugimi?
- Czy te wartości są równoważne czy nierównoważne?
- Czy pomiędzy składnikami likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i w Australii występują relacje ekwiwalentne czy nieekwiwalentne?

Kolejnymi pytaniami problemowymi są:

- Co jest celem poszczególnego składnika likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, a co w Australii?
- Czy wyznaczone cele składników likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce oraz w Australii nie ograniczają osiągnięcia celów innych składników likwidacji, czy może je ograniczają?
- Jak jest w przypadku formy niedokonanej, a jak w przypadku formy dokonanej?
- Jak jest w przypadku odwrócenia elementów relacji (również w formie dokonanej i niedokonanej)?
- Co jest powodem występowania ograniczeń w osiągnięciu celów?
- Czy poszczególne relacje składników likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i w Australii mają charakter konfliktowy czy bezkonfliktowy?

Pozostałymi szczegółowymi pytaniami problemowymi są:

- Czy występuje relacja składnika polskiej oraz australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego wyłącznie do jednego składnika likwidacji, czy może do pozostałych składników likwidacji?
- Czy jest tak również w przypadku odwrócenia relacji?
- Czy ewentualne „usunięcie” składnika likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i w Australii skutkuje zmianą struktury pozostałych składników?

104 P. Sztompka, op. cit., s. 58-67, 207.

- Czy ewentualne „przeniesienie” składnika polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy zmianami tego składnika umożliwiającymi jego dalsze istnienie?
- Jaki jest stopień intensywności relacji składników likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, a jaki w Australii (stopień: niski, wysoki)?

Odpowiedzi na powyższe pytania pozwalają na obszerną charakterystykę funkcjonalną likwidacji spółek handlowych w obydwu państwach. Jednak w ramach prowadzonych badań analizuje się jeszcze trzecie, już ostatnie założenie – otoczenie. W literaturze zauważa się, że „Otoczeniem [...] będzie wszystko to, co nie jest systemem, ale poprzez wejścia i wyjścia zostało z tym systemem powiązane”¹⁰⁵. W znaczeniu funkcjonalnym chodzi o powiązania systemu z pozostałą rzeczywistością¹⁰⁶. Z. Jingwen zauważa, że „Metoda funkcjonalnego porównywania jest socjologiczna. E. Rabel powiedział, że są dwa słowa będące kluczem do zrozumienia tej metody: funkcja i kontekst. Nie można porównywać zasad prawnych, instytucji, systemów prawnych bez zrozumienia, jak funkcjonują; nie można wiedzieć też, jak one funkcjonują bez usytuowania ich w prawnym, ekonomicznym i kulturowym kontekście”¹⁰⁷ [tł wł. - P.L.]. Zatem przyjmuje się tezę, według której polska likwidacja spółek prawa handlowego ma otoczenie oraz ujmuje likwidację i otoczenie w relację. Odniesienie australijskie zaś przyjmuje tezę, według której australijska likwidacja spółek prawa handlowego ma otoczenie oraz ujmuje likwidację i otoczenie w relację.

Szczegółowe założenie metodyczne odnosi się do zakresu kontekstu strukturalnego¹⁰⁸. Na jego podstawie zadaje się następujące pytania problemowe:

- Czy występuje relacja poszczególnego składnika polskiej likwidacji spółek prawa handlowego do otoczenia likwidacji, jak też czy występuje relacja poszczególnego składnika australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego do otoczenia likwidacji?
- Czy występuje przeciwny kierunek wpływu?

105 S. Sulowski, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, 3. wyd., Warszawa 2003, s. 977.

106 P. Sztompka, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit., s. 50, 53-54.

107 Z. Jingwen, Comment on Functional Comparison, Asia Pacific Law Review 1994, no. 1, s. 28; cyt. za E. Rabel, Aufgabe und Notwendigkeit der Rechtsvergleichung (1925), cyt. za M.A. Glendon, M. W. Gordon, C. Osakwe, Comparative Legal Traditions, St Paul, Minn 1985, s. 11.

108 P. Sztompka, op. cit., s. 65-67.

- Czy poszczególna relacja składnika do otoczenia jest jednostronna, czy może dwustronna?

Ponadto zadaje się pytanie odnoszące się do sposobu oddziaływania:

- Jaki sposób wpływu można wyróżnić we wskazanych relacjach: pośredni czy bezpośredni?

Znalezienie odpowiedzi na powyższe pytania stanowi pełne porównanie polskiej i australijskiej likwidacji spółek handlowych na podstawie pierwszego typu analizy funkcjonalnej. Końcowe omówienie każdej z relacji elementów obejmuje właściwy (pierwszy) typ wyjaśnienia funkcjonalnego¹⁰⁹.

W polskiej likwidacji spółek prawa handlowego wykreślenie każdej spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców jest równoznaczne z ustaniem jej bytu prawnego. Podstawą tego twierdzenia jest wypowiedź: „[...] samo ustanie bytu prawnego danej jednostki organizacyjnej następuje z chwilą jej wykreślenia z właściwego rejestru. Z tą chwilą następuje ostatecznie rozwiązanie spółki i jej ustanie jako podmiotu prawa”¹¹⁰. W aspekcie gospodarczym - nie można zanegować możliwości zniknięcia każdego takiego podmiotu z rynku, na którym prowadzi działalność. Z kolei odniesienie prawnicze stanowi, że w każdym typie spółki handlowej występuje prawna możliwość jej wykreślenia z rejestru przedsiębiorców¹¹¹. W literaturze metodologicznej stwierdza się, że „[...] element wyjaśniany nie ma charakteru zjawiska (zdarzenia, zachowania) pojedynczego, stanowi natomiast szerszej lub węższej zakreślonej klasy zjawisk jednorodnych”¹¹². W tym przypadku zjawiska gospodarcze łączą się z kwestiami prawnymi, co pozwala uznać, że składnikiem polskiej likwidacji spółek prawa handlowego jest zbiór tych rzeczy. Należy przez to rozumieć, że elementem wyjaśnianym jest *wykreślenie spółek prawa handlowego z rejestru*. Użycie sformułowania „w polskiej likwidacji spółek prawa handlowego” jest zamierzone. Chodzi o wskazanie na

109 Wyjaśnienie funkcjonalne proste jest oparte na rozumowaniu Modus Tollendo Tollens. Jego schemat to: „Jeżeli w systemie S występuje element I [1], to element ten przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie S elementu I [2] (prawo funkcjonalne 1). W systemie S występuje element I [2] (warunki terminalne). Zatem: w systemie S występuje element I [1] (eksplanandum)”, w: *ibidem*, s. 176-179.

110 A. Szajkowski, w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016, s. 88.

111 Spółka jawna – art. 84 § 2 KSH, spółka partnerska – art. 84 § 2 KSH w zw. z art. 89 KSH., spółka komandytowa – art. 84 § 2 KSH. w zw. z art. 103 § 1 KSH., spółka komandytowo-akcyjna – art. 150 § 1 KSH w zw. 478 KSH, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – art. 272 KSH., spółka akcyjna – art. 478 KSH.

112 P. Sztompka, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit., s. 171.

badany system, co metodologicznie oznacza generalizację sprawozdawczą¹¹³.

W tej części przybliżona zostanie problematyka określonego składnika systemu. Oznacza to omówienie *wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru* jako składnika likwidacji spółek handlowych. Taka czynność jest konieczna, zanim przejdzie się do dalszych, szczegółowych rozważań funkcjonalnych. Tym samym, jeżeli norma prawna skonstruowana na podstawie art. 84 § 2 KSH w zw. z art. 89 KSH, w zw. z art. 103 KSH, w zw. z art. 272 KSH., w zw. z art. 478 KSH stanowi o wykreśleniu spółki handlowej z rejestru, to należy przyznać, że dotyczy również jej rozwiązania. Jest to uprawnione ze względu na występujące w doktrynie twierdzenie, według którego „Rozwiązanie spółki polega na ustaniu stosunku spółki (wygaśnięcia *affectio societatis*), a więc na zniknięciu wspólnego celu gospodarczego oraz woli współdziałania wspólników w kierunku osiągnięcia tego celu [...]. Mimo ustania stosunku spółki pozostaje majątek do czasu jego zlikwidowania oraz podmiotowość spółki (art. 8 KSH) do czasu jej wykreślenia z rejestru”¹¹⁴. Powyższa norma prawna obejmuje swoją dyspozycją każdy z sześciu typów spółek handlowych występujących w polskim systemie prawa powszechnie obowiązującego. Jeżeli norma prawna stanowi o wykreśleniu spółek z rejestru, to nie dotyczy spółek, które nie są do niego wpisywane. Takimi spółkami są spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji oraz spółki akcyjne w organizacji¹¹⁵. Treści poszczególnych przepisów prawnych wskazują na wykreślenie. Z kolei doktryna zawiera wypowiedź stwierdzającą, że wykreślenie spółki z rejestru przedsiębiorców jest „*de facto*, istotą rozwiązania [...]”¹¹⁶. Powyższe szczegółowe twierdzenia uzasadniają stwierdzenie z pierwszego zdania eksplanandum.

W polskiej likwidacji spółek prawa handlowego występuje stan utraty podmiotowości prawnej przez takie spółki. W podziale rodzajowym spółek handlowych w odniesieniu do osobowych spółek handlowych jest mowa o zdolności do czynności prawnych. W doktrynie zauważa się, że „Na podstawowe atrybuty podmiotowości prawnej składają się: nabywanie

113 Odnosnie do generalizacji sprawozdawczej w literaturze stwierdza się, że „[...] – zdanie opisujące wyjaśnianą klasę zjawisk może stwierdzać tylko tyle, że występuje ona (albo nie występuje) w konkretnym badanym systemie (w określonym indywidualnie społeczeństwie). Eksplanandum przybiera wówczas postać generalizacji sprawozdawczej”, w: *ibidem*, s. 173. Zob. też *J. Kmita*, Wykłady z logiki i metodologii nauk, Warszawa 1973, s. 165-173.

114 *A. Szumański*, w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016, s.1230.

115 Zob. *P. Sęk*, Likwidacja spółek kapitałowych w organizacji, Przegląd Prawa Handlowego 2013, nr 5, s. 31-37.

116 *M. Michalski*, w: System Prawa Prywatnego, t. 17 A, Prawo spółek kapitałowych, red. S. Sołtysiński, 2. wyd., Warszawa 2015, s. 594.

przez spółkę praw i zaciąganie zobowiązań (we własnym imieniu), co oznacza, że spółka ma zdolność do czynności prawnych [...]”¹¹⁷. W doktrynie wskazuje się na rozbieżności dotyczące zdolności do czynności prawnych: „Jeśli [wspólnicy spółki jawnej – P.L.] są jej organami, to nie ma przeszkód, by uznać, że realizują zdolności do czynności prawnych spółki jawnej, bo złożone przez nich oświadczenia woli są od samego początku traktowane jako oświadczenia samej spółki. Jeśli natomiast są jej przedstawicielami ustawowymi, to oznacza to, że realizują własną zdolność do czynności prawnych, ponieważ składają własne oświadczenia woli, które zgodnie z teorią przedstawicielstwa zostają przypisane reprezentowanemu przez nich podmiotowi, a więc spółce jawnej”¹¹⁸. Niezależnie od ostatecznego rozstrzygnięcia trzeba zaznaczyć, że utrata podstawowych atrybutów podmiotowości prawnej jest równoznaczna z utratą właściwości ją warunkujących.

Natomiast w odniesieniu do kapitałowych spółek handlowych właściwościami są atrybuty osoby prawnej. Przedstawiciele doktryny i praktyki prawnej wskazują, że „Do typowych atrybutów osoby prawnej doktryna zalicza: 1) posiadanie struktury organizacyjnej (art. 35 KC); 2) działanie za pośrednictwem organów (art. 38 KC); 3) zdolność prawną w zakresie prawa materialnego; 4) zdolność procesową; 5) zdolność upadłościową i układową; 6) posiadanie własnego majątku, oraz 7) odpowiedzialność własnym majątkiem za zobowiązania”¹¹⁹.

W doktrynie prezentowane są również inne kwestie wynikające z wykreślenia spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców¹²⁰, jednak do kolejnych, bardziej szczegółowych badań posłuży podmiotowość prawna spółek prawa handlowego.

Podmiotowość prawna jest składnikiem polskiego prawa prywatnego¹²¹. Występuje ona w normach prawnych skonstruowanych na podstawie: art. 33¹ KC w zw. z art. 8 KSH, w zw. z art. 25¹ § 1 KSH, w zw. z art. 94 KSH, w zw. z art. 109 § 1 KSH, w zw. z art. 134 § 1 KSH, jak również: art. 37 § 1 KC w zw. z art. 163 pkt 5 KSH, w zw. z art. 274 § 3 KSH, w zw. z art. 306 pkt 4 KSH w zw. z art. 461 § 3 KSH. Pierwsza z tych norm stanowi o

117 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 77.

118 *M. Wilejczyk*, Zdolność do czynności prawnych spółki jawnej, *Monitor Prawniczy* 2017, nr 4, s. 211.

119 *S. Soltysiński, P. Moskwa*, w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016, s. 1027.

120 *Ł. Węgrzynowski*, Skutki prawne wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru przedsiębiorców (cz. I), *Przegląd Prawa Handlowego* 2014, nr 7; *idem*, Charakterystyka praw i obowiązków spółki kapitałowej po jej wykreśleniu z rejestru przedsiębiorców (cz. II), *Przegląd Prawa Handlowego* 2014, nr 8.

121 Zob. też *G. Gorczyński*, w: Kodeks cywilny. Komentarz t. I, Część ogólna (art. 1-125), red. M. Habdas, M. Fras, Warszawa 2018, s. 167-179.

podmiotowości prawnej osobowych spółek handlowych, druga o podmiotowości prawnej kapitałowych spółek handlowych. W literaturze znajduje się stwierdzenie, że „Decydującą chwilą nabycia przez spółkę handlową podmiotowości prawnej jest zwykle wpis do rejestru; wyjątek dotyczy tylko kapitałowych spółek w organizacji, gdzie moment ten ulega odpowiedniemu cofnięciu”¹²². Ponadto doktryna zawiera wypowiedź, zgodnie z którą „Powstanie spółki wiąże się z wpisem do rejestru, tj. czynnością techniczną polegającą na zapisie elektronicznym, w programie komputerowym. [...] Wpis ma charakter konstytutywny”¹²³. Należy podkreślić, że w doktrynie prawa handlowego stanowi on *communis opinio*¹²⁴.

Likwidacyjny charakter normy prawnej dotyczącej kapitałowych spółek handlowych nie musi być tutaj weryfikowany. Rozstrzygnięcia wymaga jednak charakter normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 33¹ KC w zw. z art. 8 KSH., w zw. z art. 25¹ § 1 KSH, w zw. z art. 94 KSH, w zw. z art. 109 § 1 KSH, w zw. z art. 134 § 1 KSH. Czy można stwierdzić, że ta norma prawna ma charakter likwidacyjny? Jej treść nie opisuje likwidacji ani nie znajduje się w rozdziale dotyczącym rozwiązania i likwidacji, to znaczy, że nie ma charakteru likwidacyjnego.

Doktryna dostarcza odpowiedź, według której „Ograniczenie pojawia się w art. 77 § 1 k.s.h., który nakazuje, aby zakres zdolności prawnej spółki interpretować przez pryzmat celu likwidacji [...] w identyczny sposób została określona zdolność prawna spółek kapitałowych (osób prawnych). W art. 282 § 1 k.s.h. i art. 468 § 1 k.s.h. czynności spółki kapitałowej po otwarciu likwidacji sprowadzone zostały do tych samych ram”¹²⁵. Jedynie gdy rozbudujemy normę prawną o zakres normatywny art. 77 § 1 KSH, to uzyskamy normę prawną mającą nie tylko charakter likwidacyjny, ale również określającą likwidacyjny charakter (zakres) podmiotowości prawnej osobowych spółek handlowych. Tym samym norma prawna skonstruowana na podstawie art. 33¹ KC w zw. z art. 8 KSH, w zw. z art. 25¹ § 1 KSH, w zw. z art. 94 KSH, w zw. z art. 109 § 1 KSH, w zw. z art. 134 § 1 KSH, w zw. z art. 77 § 1 KSH stanowi składnik polskiej likwidacji spółek prawa handlowego. Natomiast rozbudowanie normy prawnej dotyczącej kapitałowych spółek handlowych o zakres normatywny art. 282 §

122 S. Włodyka, w: System Prawa Handlowego, t. 2, Prawo spółek handlowych, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012, s. 167.

123 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 173.

124 S. Włodyka, w: System Prawa Handlowego, op. cit., s. 166. Zob. też A. Goldiszewicz, Wybrane problemy na tle konstytutywnych i deklaratoryjnych wpisów do rejestru osobowych spółek prawa handlowego, Monitor Prawniczy 2017, nr 12, s. 628-634.

125 A. Witosz, Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych, 2. wyd., Warszawa 2014, s. 64.

1 KSH i art. 468 § 1 KSH powoduje określenie likwidacyjnego charakteru (zakresu) podmiotowości prawnej tego rodzaju spółek prawa handlowego.

Wykreślenie spółki handlowej z rejestru wraz z brakiem jej podmiotowości prawnej jest podłożem zjawiska występowania majątku po chwili wykreślenia z rejestru. Nie można tego zjawiska pominąć, ponieważ majątek należy do podstawowego obszaru aktywności osób zarządzających spółką handlową, to znaczy obszaru majątkowo-finansowego¹²⁶. W rzeczywistości gospodarczej występuje zjawisko ujawniania majątku po wykreśleniu spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców. Przedstawiciele doktryny i praktyki prawniczej również wskazują na istotę tego tematu¹²⁷. Zgodnie z postulatem przedstawionym w literaturze przed problemem likwidacji ujawnionego majątku – już nie spółki handlowej – powinien stanąć pełnomocnik likwidacyjny¹²⁸. Argumentacja, której źródłem jest podmiotowość prawna spółki handlowej, w opinii autora niniejszej pracy jest właściwa.

Zakres przedstawienia tematyki podmiotowości prawnej oraz wykreślenia spółek z rejestru wynika z przyjętego w metodzie twierdzenia, że „[...] funkcjonalne porównywanie wyzwała komparatystów od prawnych koncepcji ich rodzimego systemu prawnego”¹²⁹ [tł. wł. - P.L.]. Chodzi tutaj o zasygnalizowanie, z czego wynikają elementy, które następnie są analizowane w sposób ściśle funkcjonalny. W tym miejscu szczegółowe analizy funkcjonalne dotyczą relacji *wykreślenia spółek prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców do podmiotowości prawnej likwidowanych spółek prawa handlowego*. Od tej chwili do opisu relacji funkcjonalnej stosowane jest określenie „element”, czego wynikiem jest element relacji. Taka konstatacja jest niezbędna, ponieważ „Rozwiązania odnalezione w różnych

126 Autor rozprawy wyraża opinię, że poza majątkowo-finansowymi podstawowymi obszarami aktywności osób zarządzających spółką handlową są obszary: prawny, np. kwestie koncesji; produkcyjny w przedsiębiorstwach produkcyjnych, np. niezawodność i ciągłość procesu technologicznego; usługowy w przedsiębiorstwach usługowych, np. jakość świadczonych usług. Zob. też: A. J. Blikle, *Doktryna jakości. Rzecz o skutecznym zarządzaniu*, Gliwice 2014.

127 Zob. R. Adamus, „Życie po życiu” spółki kapitałowej, *Jurysta* 2010, nr 1, s. 51-55; S. Babiarz, W. Łukowski, Dopuszczalność ustanowienia likwidatora w celu dokończenia likwidacji spółki z o. o., *Prawo Spółek* 2010, nr 3, s. 53-57; T. Klepacz, Ujawnienie składników majątkowych spółki kapitałowej po wykreśleniu z rejestru, *Przegląd Prawa Handlowego* 2012, nr 6, s. 36-44; E. Wójtowicz, Majątek spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ujawniony po jej wykreśleniu z rejestru, w: *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, pod red. A. Frąckowiaka, Wrocław 2013, s. 387-395; R. Kos, M. Porzycki, Sytuacja prawna majątku pozostałego po wykreśleniu spółki kapitałowej – uwagi na gruncie postulatu przymusowej likwidacji niewypłacalnych spółek, *Monitor Prawa Handlowego* 2013, nr 3, s. 16-23.

128 A. Witosz, *Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych*, 2. wyd., Warszawa 2014, s. 190-194. Zaproponowano postulat *de lege ferenda* wprowadzenia instytucji pełnomocnika likwidacyjnego, który byłby odpowiedzialny na sytuację wystąpienia majątku po wykreśleniu spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców.

129 Z. Jingwen, Comment on Functional Comparison, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1, s. 25.

jurysdykcjach muszą być odcięte od ich konceptualnego kontekstu, pozbawione ich narodowego, doktrynalnego wydźwięku i postrzegane czysto w świetle ich funkcji, jako próba spełnienia poszczególnej potrzeby¹³⁰ [tł. wł. - P.L.]. Doktrynalne założenia dotyczą jedynie elementów relacji funkcjonalnej. Właściwa analiza funkcjonalna nie zawiera szerszych odniesień doktrynalnych. W niniejszej pracy pojawiają się one jedynie jako dodatkowe, pozafunkcjonalne argumenty.

W tym miejscu rozpoczyna się szczegółowa analiza funkcjonalna. Chciałbym teraz uszczegółowić określoną wcześniej tezę, że istnieją funkcjonalne powiązania wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców z podmiotowością prawną likwidowanej spółki prawa handlowego.

Weryfikacja tej tezy rozpoczyna się od zadania pytania o wartości wymieniane między wykreśleniem spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców a podmiotowością prawną likwidowanej spółki prawa handlowego. Pytanie to bazuje na przypuszczeniu, że „[...] występują głębsze uniwersalne wartości, które mają udział we wszystkich społeczeństwach, chociaż wartości te są wyrażone na inne sposoby¹³¹ [tł. wł. - P.L.]. Konstatacja jest następująca - likwidacja spółek prawa handlowego ma wartości, które można odnaleźć w składnikach likwidacji, a przede wszystkim w elementach poszczególnych relacji funkcjonalnych. W literaturze dotyczącej funkcjonalizmu stwierdza się, że „Funkcjonalizm z kolei może być rozumiany jako podkreślenie pragmatycznych wartości, takich jak zdolności przystosowawcze, skuteczność, sprawiedliwość w prawie¹³² [tł. wł. – P.L.]. W niniejszej analizie funkcjonalnej wartości są równoznaczne z dobrami wskazanymi elementami relacji, co oznacza przypisanie tych wartości wykreśleniu spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców oraz podmiotowości prawnej spółki prawa handlowego. Nie określa się z góry, czy są to wartości odmienne, czy jednakowe. Stwierdza się, że pierwszy element zawiera: wyznaczenie końca istnienia bytu spółki; osiągnięcie stanu niebytu spółki; prawną realizację kognicji sądowej; aktywność formalną sądu (czynność techniczną). Natomiast w drugim elemencie tej relacji mieszczą się: fakt występowania bytu spółki; ciągłe

130 *H. Koetz*, *The Function of Comparative Law in the Development of a European Common Law*, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1, s. 50.

131 *J. Gordley*, *The functional method*, w: *Methods of Comparative Law*, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012, s. 118.

132 *W. N. Eskridge*, *Relationships between Formalism and Functionalism in Separation of Powers Cases*, *Harvard Journal of Law & Public Policy* 1998, vol. 22, no. 1, s. 22. Por. z: *M. Kordela*, *Aksjologia źródeł prawa*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2016, nr 2, s. 15-26.

(nieterminowe) istnienie bytu spółki; możliwość wystąpienia korzyści wynikających z istnienia spółki.

Ukazanie tych wartości jest niezbędne do zastanowienia się nad ich właściwościami. Są one rozumiane zgodnie z definicją słownikową jako cechy charakterystyczne¹³³. Tym samym właściwości wartości przypisanych do wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców są w większości negatywne, destrukcyjne, zaś odnoszące się do podmiotowości prawnej spółek handlowych są pozytywne, witalne oraz twórcze.

Należy zadać pytanie o charakter wartości. Zestawiając każdą poszczególną właściwość z pozostałymi właściwościami innego elementu relacji, poznamy rodzaj tej właściwości. Pierwsze zestawienie dotyczy negatywności i pozytywności, gdzie właściwości mają ten sam rodzaj. Kolejne porównania - destrukcji z witalnością, negatywności z twórczością, destrukcyjności z pozytywnością i destrukcyjności z twórczością – przynoszą odmienne rodzaje właściwości. W zestawieniu negatywności z witalnością stwierdzamy zaś niejednakowy rodzaj właściwości.

W powyższej analizie sześciu zestawień właściwości tylko w jednym przypadku stwierdzono występowanie jednakowego rodzaju właściwości. Generalny charakter jest określany przez przewagę ilościową danego rodzaju nad drugim. Dlatego też można wysunąć wniosek o innorodajowym charakterze wartości.

Kolejną istotną kwestią jest dominacja. Zadaje się pytanie, czy jedne właściwości dominują nad drugimi? W udzieleniu odpowiedzi pomocne będzie zestawienie właściwości z perspektywy odszukania dominacji. Zestawienie negatywności z pozytywnością prowadzi do wskazania równowagi. Połączenie destrukcji z witalnością wskazuje na dominację tej pierwszej. Z kolei w zestawieniu negatywności z twórczością dominuje twórczość. Następnie łączymy negatywność z witalnością – dominacja tej drugiej. Natomiast zestawiając destrukcyjność z twórczością oraz z pozytywnością, nie występuje dominacja żadnej z tych właściwości.

W trzech przypadkach stwierdzono stosunek dominacji, z kolei w pozostałych trzech niewystępowanie takiego stosunku. Na podstawie powyższego można wysunąć wniosek o istnieniu wartości równoważnych.

133 Hasło: właściwość, w: Wielki słownik poprawnej polszczyzny, op. cit., s. 1310.

Wynik powyższego rozumowania oznacza, że pomiędzy wykreśleniem spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców a podmiotowością prawną likwidowanej spółki prawa handlowego występuje relacja ekwiwalentna. W zestawieniu szczegółowych założeń funkcjonalnych wykazano występowanie metodycznego stosunku wzajemności funkcjonalnej.

Kolejnym przedmiotem rozważań jest cel. W literaturze zauważa się, że „W systemach «stworzonych przez człowieka» mówimy o «celach», podczas gdy w odniesieniu do systemów «naturalnych» taki język jest zabroniony”¹³⁴. W odniesieniu do systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce chodzi o funkcjonalną relację celowościową. Literatura metodologiczna zawiera stwierdzenie, że „[...] funkcjonalna metoda pozwala prawnikom na identyfikację podstawowego celu reguły, a po dokonaniu tego, zastanowienie się nad zaletami wtórnych skutków”¹³⁵ [tł. wł. - P.L.]. Dlatego w tym miejscu należy zadać pytanie o cel wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców, a także o cel podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego. Pierwszy element tej relacji dąży do niewystępowania spółki prawa handlowego w obrocie gospodarczym. Osiągnięcie tego jest równoznaczne z jej zniknięciem z rynku, na którym dotychczas prowadziła działalność. Oznacza to brak kontaktów z wcześniejszymi kontrahentami, brak (nie powinno być) majątku, pracowników, reprezentantów.

Natomiast drugi element relacji dąży do korzystania z atrybutów podmiotowości prawnej, które w tym kontekście są rozumiane jako narzędzia, których można użyć w sposób zamierzony, a ich ilość jest różna w zależności od rodzaju spółki prawa handlowego. W osobowych spółkach handlowych chodzi o skorzystanie z możliwości nabywania praw i zaciągania zobowiązań, a w kapitałowych spółkach handlowych o możliwość: obsadzania osób jako likwidatorów, nabywania praw, zaciągania zobowiązań, pozywania w procesie, jak również bycia pozywanym, możliwość upadłości spółki, zawarcia układu, zarządzania majątkiem spółki, czy spłacania długów z majątku spółki. W orzecznictwie sądowym wskazuje się, że „[...] spółka istnieje nadal w okresie likwidacji, może więc także wytaczać powództwa. Zatem odrzucenie pozwu z powołaniem się na brak zdolności sądowej powodowej Spółki, nastąpiło z naruszeniem art. 199 § 1 pkt 3 i § 2 k.p.c., co uzasadnia

134 G. M. Weinberg, *Myślenie systemowe*, op. cit., s. 74.

135 J. Gordley, *The functional method*, w: *Methods of Comparative Law*, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012, s.110.

uwzględnienie skargi kasacyjnej”¹³⁶. Podkreśla się tu więc faktyczne czynności - użycia bądź skorzystania.

Wyznaczenie powyższych celów pozwala na określenie ich wzajemnego wpływu. Uściślając, zadaje się pytanie, czy cel wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców nie ogranicza osiągnięcia celu podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego? Taki układ skutkuje tym, że dążenie do niewystępowania spółki prawa handlowego w obrocie gospodarczym nie jest przeszkodą w rzeczywistym korzystaniu z atrybutów podmiotowości prawnej spółek handlowych. Podkreśla się, że w przypadku osobowych spółek handlowych chodzi o podmiotowość uwzględniającą normę prawną skonstruowaną na podstawie art. 77 § 1 KSH, zaś w przypadku kapitałowych spółek handlowych normę prawną skonstruowaną na podstawie art. 282 § 1 KSH i 468 § 1 KSH.

Możliwe jest jeszcze inne podejście, w którym formę czynności zmienia się z niedokonanej na dokonaną. Zgodnie z nim osiągnięcie celu, którym jest niewystępowanie spółki prawa handlowego w obrocie gospodarczym, jest przeszkodą w korzystaniu z atrybutów podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego. W doktrynie występuje pogląd, według którego „Ktoś, kto nie istnieje, nie może mieć atrybutu zdolności prawnej w postaci posiadania prawa własności”¹³⁷. Należy przez to rozumieć i tym samym podkreślić, że spółka prawa handlowego tylko wtedy może być właścicielem majątku, gdy ma możliwość nabywania praw, co z kolei jest możliwe, gdy występuje w obrocie gospodarczym.

Ustawienie w tej relacji można jednak odwrócić, zadając pytanie, czy cel podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego nie ogranicza osiągnięcia celu wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców. W tym przypadku dążenie do skorzystania z atrybutów podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego nie jest przeszkodą w dążeniu do niewystępowania jej w obrocie gospodarczym. W formie niedokonanej czynności te są niezależne od siebie, mogą dążyć do swoich celów (trwać) wspólnie i nie występuje negatywny wpływ.

Z kolei w formie dokonanej ustalenia są następujące. Osiągnięcie celu, którym jest skorzystanie z atrybutów podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego, nie stoi na przeszkodzie dążeniu do niewystępowania spółki w obrocie. Pomimo uprzedniego dokonania czynności (osiągnięcia celu pierwszego elementu) możliwe są następujące

136 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2009 r., sygn. V CSK 240/08., www.sn.pl/orzecznictwo
137 A. Witosz, *Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych*, Warszawa 2014, s. 190.

czynności (dążenie do osiągnięcia celu drugiego elementu). Oznacza to, że skorzystanie z atrybutów podmiotowości prawnej nie ma negatywnego wpływu na osiąganie celu określonego jako niewystępowanie spółki w obrocie.

Wynik tych analiz wskazuje na występowanie jednego przypadku ograniczania w osiągnięciu celu. Co jest tego powodem? Źródłem jest zakres treściowy już osiągniętego celu. Chodzi o to, że sytuacja, w której spółka prawa handlowego nie jest uczestnikiem obrotu gospodarczego, istotnie determinuje pozostały cel. Należy przez to rozumieć, że osiągnięcie celu wyznaczonego jako niewystępowanie spółki jest definitywne i odnosi się *erga omnes*.

Na zakończenie rozważań o relacji celowościowej podkreśla się występowanie dwóch celów elementów: niewystępowanie spółki prawa handlowego w obrocie gospodarczym, korzystanie z atrybutów podmiotowości prawnej spółki prawa handlowego w likwidacji. W trzech przypadkach nie występuje zderzenie celów, co oznacza, że mają one charakter bezkonfliktowy. Wynika z tego występowanie metodycznego stosunku konsensusu.

Podstawowym problemem tej części badań jest analiza intensywności powiązań elementów. Zadaje się pytanie, czy wykreślenie spółek prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców oraz podmiotowość prawna likwidowanych spółek prawa handlowego występują w relacji¹³⁸ jedynie do siebie, czy też może do innych składników likwidacji. Na pewno można stwierdzić relację wykreślenia spółek handlowych z rejestru przedsiębiorców do wnioskowania o wykreślenie likwidowanej spółki handlowej z tego rejestru. Tutaj układ elementów relacji jest ważny. To właśnie składnik likwidacji określony jako wnioskowanie o wykreślenie likwidowanej spółki handlowej wpływa na składnik likwidacji określony jako wykreślenie spółki handlowej. W orzecznictwie sądowym twierdzi się, że „[...] z samego faktu złożenia wniosku o wykreślenie Spółki z rejestru sądowego w następstwie prowadzonej likwidacji nie wynika, że zachodzi stan, w którym zapadła w stosunku do tej Spółki decyzja jest niewykonalna. W [...] pojęciu niewykonalności decyzji nie mieści się [...] doręczenie decyzji po zakończeniu postępowania likwidacyjnego i złożeniu wniosku o wykreślenie Spółki z KRS, a to dlatego, iż Spółka nie posiadała już [...] żadnego majątku i nie miała

138 Zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2005 r., sygn. II CK 320/05, wskazujące na konieczność zawieszenia postępowania z urzędu w przypadku wykreślenia spółki jawnej z rejestru. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2006 r., sygn. I CZ 85/06, które stwierdza, że nawet długoletnie nieprowadzenie działalności przez spółkę nie powoduje nieistnienia bytu prawnego tej spółki, aż do chwili jej wykreślenia.

warunków do ochrony jej interesów"¹³⁹.

Zaznacza się, że odwrócenie skutku niewystępowaniem funkcjonalnego powiązania. Dzieje się tak dlatego, że omawiane składniki likwidacji spółek handlowych mają niezmienną kolejność następowania po sobie.

Ponadto występuje relacja wykreślenia spółki handlowej z rejestru w stosunku do czynności wykonywanych w trakcie likwidacji. Trzeba zaznaczyć, że „[...] prawnicy, rozpoznając jakiegokolwiek zachowanie się (zespół zachowań) jako czynność prawną (także nietypową), przyjmują – ze względu na znaczenie nazwy «czynność prawna» - że chodzi o takie zachowanie się [...], z którym normy prawne łączą odpowiednie konsekwencje”¹⁴⁰. W powyższej relacji chodzi o konsekwencje wynikające z kolejności powyższych zachowań, które są ważne z uwagi na chronologię likwidacyjną. Chodzi o to, że zakończenie czynności wpływa na wykreślenie spółki z rejestru. Przedstawiciel doktryny i praktyki stwierdza, że „W znaczeniu szerokim likwidacja oznacza ogół czynności podejmowanych w celu zakończenia działalności spółki (w ramach postępowania likwidacyjnego, upadłościowego albo innego sposobu zakończenia działalności spółki)”¹⁴¹. W literaturze występuje też twierdzenie, że „Czynności likwidacyjne stanowią część likwidacji *sensu largo*, których celem jest doprowadzenie do realizacji innych, równie istotnych celów likwidacji *sensu largo* w postaci zaspokojenia wierzycieli i podziału pozostałego majątku pomiędzy wspólników albo akcjonariuszy”¹⁴². Konstatacja jest następująca - jedynie dokonanie wszystkich właściwych czynności podczas likwidacji, w szczególności czynności likwidacyjnych, pozwala na wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru, czyli występuje relacja funkcjonalna.

Trzeba również dostrzec relację podmiotowości likwidowanej spółki prawa handlowego do czynności likwidacyjnych. Gdyby w likwidowanej spółce nie występowała podmiotowość, to nie można by było dokonywać czynności likwidacyjnych. Jako przykład można podać sytuację, w której możliwość skorzystania z atrybutów, takich jak zaciąganie zobowiązań czy dysponowanie majątkiem spółki, warunkuje między innymi zakończenie bieżących interesów spółki oraz wypełnienie zobowiązań. W tej relacji dominującym

139 Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 7 października 2009 r., sygn. I SA/Łd 190/09, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

140 S. Czepita, O pojęciu czynności konwencjonalnej i jej odmianach, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2017, nr 1, s. 101.

141 G. Kozieł, Zakończenie działalności spółki handlowej w sposób uzgodniony przez wspólników, Prawo Spółek 2011, nr 7-8, s. 15. Zob. też A. J. Witosz, Skutki prawne upadłości wspólnika spółki osobowej, Przegląd Prawa Handlowego 2014, nr 4, s. 8-12.

142 A. Witosz, Likwidacja a czynności likwidacyjne, Przegląd Prawa Handlowego 2010, nr 5, s. 20.

elementem jest podmiotowość prawna.

Nie sposób zaprzeczyć występowaniu relacji podmiotowości likwidowanej spółki handlowej do firmy spółki prawa handlowego. W spółce prawa handlowego kwestia firmy zmienia się w zależności od charakteru (zakresu) podmiotowości prawnej. Podstawowy charakter podmiotowości jest stanem normalnym, z kolei charakter likwidacyjny jest stanem, który wymusza modyfikacje w firmie. W judykaturze wskazuje się, że „Okoliczność, że jest w likwidacji [podmiot prawny – P.L.], który to fakt wymaga ujawnienia w jego firmie, nie oznacza, że stał się inną osobą prawną [...]. Przejście spółki w fazę likwidacyjną nie oznacza jej przekształcenia w inny podmiot”¹⁴³. Należy przez to rozumieć, że likwidacyjna podmiotowość spółki handlowej wymusza dodanie oznaczenia „w likwidacji”¹⁴⁴.

Odwrócenie kierunku relacji jest niemożliwe. Nie można stwierdzić, że omyłkowe dołączenie do firmy przez sąd rejestrowy dodatku „w likwidacji” powoduje zmianę charakteru podmiotowości prawnej. Może to zajść jedynie wtedy, gdy zaistnieją przyczyny rozwiązania spółki handlowej. Trzeba jednak podkreślić, że to właśnie przesłanki likwidacji warunkują likwidacyjną podmiotowość prawną, a nie oznaczenie firmy „w likwidacji”. W tym kontekście w doktrynie występuje problem określenia momentu modyfikacji firmy¹⁴⁵. Autor niniejszej pracy opowiada się za argumentacją, zgodnie z którą jeśli „[...] likwidację prowadzi się pod firmą spółki z dodatkiem oznaczenia «w likwidacji», to zmiana firmy następuje *ex lege* z chwilą otwarcia likwidacji. Ustanowienie likwidatorów nie ma wpływu na firmę, skoro otwarcie likwidacji następuje z chwilą zaistnienia przyczyny rozwiązania spółki [...]”¹⁴⁶. Jest to argumentacja, która jednoznacznie rozwiązuje problem.

Wracając do analizy relacji funkcjonalnych, stwierdza się istnienie relacji podmiotowości prawnej likwidowanej spółki handlowej do dochodzenia roszczeń przez wierzycieli spółki. Zaspokojenie wierzytelności jest możliwe, gdy majątkiem likwidowanej spółki można dysponować, a skorzystanie z atrybutów likwidacyjnej podmiotowości prawnej umożliwi zaspokojenie wierzycieli. Spółka handlowa w likwidacji jest podmiotem prawa cywilnego, od którego wierzyciele żądają swoich roszczeń¹⁴⁷.

143 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie I Wydział Cywilny z dnia 6 września 2013 r., sygn. I Aca 390/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl

144 Art. 74 § 4 KSH, art. 274 § 2 KSH, art. 461 § 2 KSH.

145 M. Trzebiatowski, Od kiedy firma spółki handlowej z dodatkiem „w likwidacji”, *Prawo Spółek* 2010, nr 12, s. 9-17.

146 J. P. Naworski, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 3, Tytuł III, Spółki kapitałowe. Dział II, Spółka akcyjna, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeusza, Warszawa 2012, s. 1222-1223.

147 Art. 82 § 1 KSH, art. 286 § 1 KSH w zw. z art. 287 § 1 KSH, art. 465 KSH w zw. z art. 475 KSH.

Istnieje też relacja podmiotowości prawnej likwidowanej spółki handlowej do likwidatora spółki handlowej. Charakter likwidacyjny podmiotowości prawnej wpływa na wystąpienie (pojawienie się) likwidatora w trakcie likwidacji. Jest on osobą, która jest powoływana bądź ustanawiana jedynie do spółki w okolicznościach likwidacyjnych. Powaga tego podmiotu nie dotyczy wyłącznie prawa handlowego, ale również roli w procesie karnym. W judykaturze stwierdza się, że „[...] w przypadku trwającego równocześnie z postępowaniem karnym postępowania likwidacyjnego, likwidator spółki jawnej, tym bardziej gdy jest nim osoba trzecia, spoza grona wspólników spółki, uzyskuje bez wątplenia legitymację formalną do wszczęcia lub kontynuowania procesów sądowych dotyczących masy spółki”¹⁴⁸.

Dalsze rozważania mają określić powiązanie składnika z systemem likwidacji spółek handlowych. Tym samym zadaje się pytanie - czy „usunięcie” wykreślenia spółki prawa handlowego z likwidacji skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Likwidacja kapitałowej spółki handlowej może zostać uchylona zgodnie z normą prawną skonstruowaną na podstawie art. 278 KSH w zw. z art. 460 KSH. Tutaj jednak nie chodzi o taką okoliczność, lecz o sytuację, w której w ogóle w likwidacji nie występuje wykreślenie spółki handlowej z rejestru, tzn. nie ma normy prawnej określającej wykreślenie z rejestru. Skutkiem usunięcia omawianego składnika z całej likwidacji jest pozbawienie jej głównego celu. W takiej sytuacji likwidacja nie ma znaczenia, ponieważ „zwijanie spółki” nie prowadzi do jej niewystępowania w obrocie gospodarczym.

Takie samo pytanie zadaje się odnośnie do podmiotowości likwidowanej spółki prawa handlowego. Mianowicie, czy „usunięcie” podmiotowości prawnej likwidowanej spółki prawa handlowego z likwidacji skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Stwierdzając brak podmiotowości prawnej podczas likwidacji spółki handlowej, wskazuje się na niewystępowanie podmiotu prawa cywilnego. Skutkiem powyższego jest brak organizmu, który podlegałby „zwijaniu”. Tym samym cały system likwidacji jest niepotrzebny. Usunięcie omawianego składnika wpływa negatywnie na system likwidacji.

Możliwe są również inne ustalenia. Zadaje się pytanie, czy „przeniesienie” wykreślenia spółki prawa handlowego do innego systemu skutkuje brakiem możliwości występowania tego składnika, czy też jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie?

148 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - II Wydział Karny z dnia 12 marca 2015 r., sygn. II AKa 21/15, Legalis nr 1410327.

Gdybyśmy przenieśli wykreślenie spółki prawa handlowego do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki handlowej, to składnik mógłby istnieć dalej, bez konieczności modyfikacji. Teoretycznie wykreślenie spółki z rejestru znajdować się mogłoby wśród norm prawnych, zespołów norm czy innych składników systemu określonego jako normalna działalność spółki handlowej. Takie rozwiązanie nie jest rekomendowane jako postulat *de lege ferenda*, ponieważ jego przyjęcie skutkowałoby odrzuceniem systemu określanego jako likwidacja spółki. Jest to niemożliwe z uwagi na konieczność osiągnięcia pozostałych celów składników systemu likwidacji.

Powyższa myśl jest kontynuowana w odniesieniu do podmiotowości prawnej likwidowanej spółki handlowej. Konkretyzując, zadaje się pytanie: czy „przeniesienie” podmiotowości prawnej do innego systemu skutkuje brakiem możliwości występowania tego elementu, czy jego zmianami umożliwiającymi jego dalsze istnienie? Wprowadzenie podmiotowości likwidowanych spółek handlowych do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki handlowej doprowadziłoby do kolizji z podstawową podmiotowością spółek handlowych. Modyfikacja tego składnika poprzez eliminację charakteru likwidacyjnego byłaby równoznaczna z jego całkowitym unicestwieniem. Należy przez to rozumieć, że podmiotowość prawna likwidowanej spółki handlowej nie mogłaby istnieć w normalnym etapie działalności spółki.

Trzeba zauważyć, że obydwie składniki wprowadzono do systemu, który może być wydzielony jako całość z polskiego prawa powszechnie obowiązującego. Przyjęte przedmioty badawcze determinują ewentualne przedmioty odniesienia. Oznacza to, że niemożliwe byłoby wprowadzenie wykreślenia spółki handlowej do rejestru oraz podmiotowości likwidowanej spółki prawa handlowego do systemu pozaprawnego. W ramach tego można rozważyć odniesienie do innego systemu prawnego składającego się z norm prawnych, zespołów norm, innych składników, np. prawa wodnego¹⁴⁹. *Prima facie* takie odniesienie nie wykazywałoby szerszych powiązań (wpływu). Dlatego odnośnienie do systemu opartego na prawie handlowym jest uzasadnione treściowo, a przede wszystkim metodycznie.

Wyniki powyższych rozumowań są następujące. Analizowane składniki mają relacje nie tylko do siebie, lecz również do innych składników systemu likwidacji spółek prawa

149 Odnośnie do wykreślenia spółki wodnej z katastru wodnego zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu - I Wydział Cywilny z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. I ACz 319/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl, Legalis nr 740294.

handlowego. Na podstawie powyższych badań stwierdza się jednak, że podmiotowość prawna likwidowanej spółki prawa handlowego ma szerszy zakres zależności niż wykreślenie z rejestru likwidowanej spółki prawa handlowego. Przekłada się to na stopień intensywności elementów tej relacji – podmiotowość prawna likwidowanej spółki prawa handlowego ma wysoki stopień intensywności relacji, a wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców ma niski stopień intensywności. Przeniesienie jednego czy drugiego składnika systemu likwidacji do innego systemu jest praktycznie niemożliwe z uwagi na straty wynikające z takich modyfikacji.

Jest to moment, w którym rozstrzyga się problem otoczenia likwidacji. Zadaje się pytanie: czy występuje relacja wykreślenia spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców do otoczenia likwidacji spółek prawa handlowego? Otoczenie jest rozumiane jako sfera rzeczywistości pozalikwidacyjnej, której składniki są powiązane z elementami likwidacji¹⁵⁰. W literaturze publikowane jest twierdzenie, że dekonjunktura skutkuje zmniejszeniem aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych¹⁵¹. Brak innowacyjności może powodować zmniejszenie poziomu nabywania dóbr produkowanych przez przedsiębiorstwa. Jest to związane z określonym zachowaniem osób zarządzających spółkami, który wynika z wyznaczonych przez nich celów. W piśmiennictwie wskazuje się, że „Podstawowym obowiązkiem zarządzających korporacjami nie jest maksymalizacja cen akcji w każdym możliwym momencie (czasami nazywa się to presją na wyniki krótkoterminowe – *short-termism*), lecz tworzenie długoterminowych planów działania zorientowanych na maksymalizację majątku przedsiębiorstwa, co ma z kolei zwiększać majątek akcjonariuszy”¹⁵². Przeciagające się niepodejmowanie decyzji inwestycyjnych przez osoby zarządzające przedsiębiorstwem, m. in. w środki trwałe, może w dłuższej perspektywie doprowadzić do powolnego obniżenia poziomu technologicznego przedsiębiorstwa¹⁵³, a to z kolei do osłabienia jego pozycji względem konkurencji. Taka sytuacja może spowodować

150 Zob. też kwestie dotyczące otoczenia prawnego wykonywania działalności gospodarczej D. Wajda, Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych ustawą o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców, *Monitor Prawniczy* 2017, nr 6, s. 294-299.

151 A. Świadek, Koniunktura gospodarcza a aktywność innowacyjna w regionalnym pomorskim systemie przemysłowym, *Zarządzanie i Finanse* 2013, nr 1, część 4, s. 564-565.

152 R. Ashford, R. P. Hall, N. A. Ashford, Koncepcja *binary approach* jako instrument kształtowania zrównoważonego wzrostu, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 4.

153 Zob. też K. Galęzka, Nakłady inwestycyjne na środki trwałe a potrzeby odtworzeniowo-modernizacyjne podmiotów branży elektroenergetycznej, *Zarządzanie i Finanse* 2013, nr 1, część 4, s. 94-97. Autorka prezentuje wyniki badań wskazujące na malejący udział środków trwałych w ogólnym majątku spółek z branży elektroenergetycznej, mówiąc o potrzebie jego odtworzenia.

zmniejszone zapotrzebowanie na dobra produkowane przez przedsiębiorstwo, czego naturalną konsekwencją będzie ograniczenie działalności gospodarczej. W konsekwencji zła koniunktura gospodarcza może skutkować ograniczeniem przychodów przedsiębiorstwa. Jeśli osoby zarządzające spółką handlową nie podejmą odpowiednich czynności naprawczych, to taki podmiot może zniknąć z rynku. Należy przez to rozumieć, że składnikiem otoczenia likwidacji jest w tym przypadku kondycja ekonomiczna rynku, na którym przedsiębiorstwo prowadzi działalność gospodarczą.

Stwierdzono występowanie wpływu koniunktury gospodarczej na wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców. Jednak czy w tej relacji występuje przeciwny kierunek wpływu? Czy wykreślenie spółki z rejestru może wpłynąć na koniunkturę gospodarczą? Nie można temu zaprzeczyć, ponieważ koniunktura określa stan przedsiębiorstw oraz rynku. Jeżeli w pierwszej części wyводу słaba koniunktura gospodarcza ograniczała prowadzenie działalności aż do momentu zniknięcia z rynku, czyli wykreślenia spółki z rejestru, to w tej części zauważa się, że skala wykreśleń spółek z rejestru determinuje koniunkturę gospodarczą. W szczególności dotyczy to niefinansowych przyczyn rozwiązania spółki handlowej. Niemniej jednak zakończenie likwidacji spółki handlowej poprzez jej wykreślenie z rejestru przedsiębiorców powoduje zmniejszenie rynku, a tym samym konkurencyjności przedsiębiorstw, które w dalszym ciągu na nim pozostają. Jest to równoznaczne z pogorszeniem koniunktury gospodarczej, zatem występuje tu silne powiązanie. Tym samym należy stwierdzić, że relacja wykreślenia spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców do koniunktury gospodarczej jest dwustronna.

Analiza wpływu powyższych elementów relacji w pierwszym układzie wykazuje pośredni sposób wpływu. Oznacza to, że słaba koniunktura pośrednio wpływa na wykreślenie spółki handlowej z rejestru. Występuje wiele różnych narzędzi, poprzez które koniunktura doprowadza do zniknięcia spółki z rynku. Należą do nich w szczególności: brak innowacyjności, brak decyzji inwestycyjnych, zły stan technologiczny, zmniejszona konkurencyjność przedsiębiorstwa, zmniejszające się przychody przedsiębiorstwa.

Odmienna sytuacja ma miejsce w drugim układzie elementów relacji, gdzie występuje bezpośredni sposób wpływu. Należy przez to rozumieć, że wykreślenie spółki handlowej z rejestru przedsiębiorców bezpośrednio wpływa na koniunkturę gospodarczą. Zmniejszenie się liczby przedsiębiorstw jest równoznaczne z obniżeniem koniunktury gospodarczej.

Podmiotowość prawna spółki handlowej zbiega się z istnieniem podmiotu prawa cywilnego, a dzięki niej spółka handlowa uczestniczy w obrocie gospodarczym (rynku). W literaturze stwierdza się, że „Rynek jest [...] regulatorem procesów gospodarczych jako: - instrument, a jednocześnie miejsce wyceny dóbr, usług i zasobów; - podstawowe źródło informacji podmiotów gospodarczych; - niezbędny warunek i zarazem mechanizm racjonalnego spożytkowania zasobów gospodarczych; - mechanizm kształtowania stanów równowagi w gospodarce; - weryfikator społecznej przydatności produktów i mechanizm dostosowania produkcji do potrzeb”¹⁵⁴. Relacja likwidacyjnej podmiotowości prawnej do rynku jest jednostronna. Podmiotowość wpływa na rynek poprzez zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Odwrotny kierunek relacji nie występuje, co wynika ze stałości likwidacyjnej podmiotowości prawnej, a tym samym podmiotowości prawnej. Oznacza to, że spółka prawa handlowego ma przyznaną ustawą podmiotowość, którą w trakcie likwidacji zachowuje.

Występowanie likwidacyjnej podmiotowości prawnej, czyli spółki prawa handlowego w likwidacji, bezpośrednio wpływa na rynek, na którym prowadzi działalność. Gdy istnieje likwidacyjna podmiotowość prawna, gracz w dalszym ciągu pozostaje na rynku, a jego pozostali uczestnicy dalej postrzegają likwidowaną spółkę prawa handlowego jako konkurenta. Co prawda ograniczającego działalność, jednak wciąż się liczącego. Dzięki atrybutom podmiotowości prawnej konkurenci mogą nabyć aktywa likwidowanej spółki handlowej. Jednak żadne zachowanie konkurencji, nawet dotyczące zaniechania wykupienia majątku, nie spowoduje modyfikacji likwidacyjnej podmiotowości prawnej.

W podsumowaniu omawianej kwestii podkreśla się, że pierwszy składnik ma dwustronną relację z otoczeniem, a w zależności od układu występuje różny sposób wpływu. Drugi składnik ma zaś relację jednostronną z otoczeniem o bezpośrednim sposobie wpływu.

Powyżej dokonano analizy funkcjonalnej relacji elementów określonych jako wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru oraz podmiotowość spółki prawa handlowego w likwidacji. Stwierdzono ekwiwalentność relacji, co oznacza stosunek wzajemności funkcjonalnej. Wykazano bezkonfliktowy charakter celów obydwu elementów relacji, co jest równoznaczne ze stosunkiem konsensusu. Dowiedziono, że podmiotowość

154 *W. Jakubowski, P. Załęski, Gospodarka rynkowa*, w: *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, 3. wyd., Warszawa 2003, s. 492. Por. z rolą płynności instrumentów finansowych na rynku kapitałowym *K. Włosik, Płynność przy wycenie akcji na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 2.

prawna likwidowanej spółki prawa handlowego ma wysoki stopień intensywności relacji, a wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru przedsiębiorców ma niski stopień intensywności relacji. Występuje tutaj stosunek zależności od systemu. Omawiane elementy mają otoczenie, którego składniki nie są powiązane ze wspomnianymi tutaj składnikami likwidacji. Należy przez to rozumieć, że wszędzie tam, gdzie stwierdzono wpływ składnika otoczenia, nie wykazano samodzielnego wpływu składnika likwidacji na składnik otoczenia (przeciwnego kierunku wpływu).

Wyjaśnienie funkcjonalne proste przybiera następujące brzmienie. Jeżeli w systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje element określony jako wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru, to ten element przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie likwidacji spółek prawa handlowego elementu określonego jako podmiotowość prawna likwidowanej spółki prawa handlowego. W systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje element określony jako podmiotowość spółki prawa handlowego w likwidacji. Zatem w systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje wykreślenie spółki prawa handlowego z rejestru.

Przejdę teraz do analizy powiązań kolejnych składników likwidacji spółek prawa handlowego. W likwidacji spółek handlowych reprezentacja spółki przez likwidatorów przybiera różne formy. W każdym typie spółki prawa handlowego występuje prawna możliwość ustalenia formy reprezentowania jej przez likwidatorów, którzy będą dokonywali czynności prawnych w stosunkach zewnętrznych. Istnienie takich prawnych możliwości pozwala uznać je za element wyjaśniany. Oznacza to, że jest nim *ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji*.

Tylko wtedy norma prawna skonstruowana na podstawie art. 74 § 1 KSH w zw. z art. 75 KSH, w zw. z art. 277 § 1 KSH w zw. z art. 280 KSH, w zw. z art. 464 § 1 KSH w zw. z art. 466 KSH będzie miała zastosowanie, gdy nastąpi otwarcie likwidacji spółki prawa handlowego. Wynika to z prezentowanego w doktrynie twierdzenia o tym, że „Powstanie przyczyny otwarcia likwidacji powoduje *ex lege* ustanowienie lub powołanie likwidatora”¹⁵⁵. W każdym typie spółki pojawiają się przesłanki, w następstwie których otwiera się

155 A. Witosz, Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych, op. cit., s. 63.

likwidacje. Istnienie przyczyn rozwiązania spółki handlowej jest równoznaczne z koniecznością ustalenia reprezentacji spółki prawa handlowego w likwidacji. Doktryna zawiera twierdzenie, według którego „[...] sposób reprezentacji [...] to ustalenie, jak za spółkę będą składane oświadczenia woli – ile osób musi działać, aby oświadczenie takie było złożone w sposób wiążący”¹⁵⁶. Dotychczasowe twierdzenia stanowią wstępny opis elementu wyjaśnianego, zaś jego rozwinięciem są rozważania *stricte* funkcjonalne.

Likwidatorzy wypełniają zobowiązania oraz upłynniają majątek zgodnie z zasadami kształtującymi reprezentację spółki w polskiej likwidacji spółek handlowych. Należy postrzegać to jako rodzaj aktywności likwidatora podczas likwidacji spółki prawa handlowego, czyli jego postępowanie i działanie. W prezentowanej relacji to właśnie *aktywność likwidatorów dotycząca wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego* jest kolejnym wyjaśnianym elementem.

Jest on określony w normie prawnej skonstruowanej na podstawie art. 77 § 1 KSH w zw. z art. 78 KSH, w zw. z art. 283 KSH w zw. z art. 282 § 1 KSH, w zw. z art. 469 KSH w zw. z art. 468 § 1 KSH. Ta norma prawna ma charakter likwidacyjny i dotyczy obydwu rodzajów spółek handlowych, jednocześnie będąc składnikiem likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce. Przedstawiciele doktryny i praktyki prawniczej twierdzą, że „Prawo reprezentowania spółki [...] oznacza kompetencję do składania oświadczeń woli i dokonywania czynności prawnych w stosunkach zewnętrznych ze skutkiem dla spółki (np. zawarcie umowy sprzedaży lub wypowiedzenie umowy najmu)”¹⁵⁷. Likwidatorzy w spółkach prawa handlowego są podstawowymi, poza ewentualnymi pełnomocnikami, reprezentantami w trakcie likwidacji.

Wobec powyższego analiza funkcjonalna w tym przypadku dotyczy relacji *ukształtowania reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji do aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego*. Omówienie elementów wraz z określeniem relacji umożliwi kolejną czynność badawczą – uszczegółowienie tezy. Brzmi ona następująco: istnieją funkcjonalne powiązania kształtu reprezentacji likwidatorów w likwidowanej spółce

156 M. Litwińska-Werner, Spółka jawna, w: System Prawa Handlowego, t. 2, Prawo spółek handlowych, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012, s. 395.

157 S. Sołtysiński, P. Moskwa, Spółka jawna, w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016, s. 1079-1080.

prawa handlowego z aktywnością likwidatorów odnoszącą się do wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku likwidowanej spółki prawa handlowego.

Przy potwierdzeniu bądź odrzuceniu powyższej tezy pomocne będą szczegółowe pytania funkcjonalne. Pierwsze z nich dotyczy wartości wymiennych - jakie wartości są wymieniane między ukształtowaniem reprezentacji likwidatorów spółki prawa handlowego w likwidacji a aktywnością likwidatorów odnoszącą się do wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku likwidowanej spółki prawa handlowego? Również w tym przypadku wartości rozumie się jako dobra danego elementu relacji. Element pierwszy zawiera: obligatoryjność ustalenia reprezentacji (potwierdzenie dotychczasowej albo ustalenie nowej), dyspozytywny charakter ustalenia reprezentacji, zasadę autonomizmu reprezentacji łącznej¹⁵⁸, definitywną regułę reprezentacyjną (abstrakcyjna możliwość przekształca się w konkret). Natomiast drugi element relacji zawiera: szczegółowość czynności prawnych odnoszących się do reprezentacji, gwarancyjny charakter reprezentacji, zawężenie zakresu reprezentacji do celu likwidacji¹⁵⁹.

Wymieniając powyższe wartości, można określić ich właściwości. Statyczność, schematyczność, techniczność to właściwości wartości ukształtowania reprezentacji likwidatorów spółki prawa handlowego w likwidacji. Z kolei dynamiczność, realność oraz szczegółowość są właściwościami wartości aktywności likwidatorów odnoszonymi się do wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku likwidowanej spółki prawa handlowego.

Zestawiając właściwości, można określić, czy mają one jednakowy, czy odmienny rodzaj. W tym przypadku jest on rozumiany zgodnie z definicją słownikową jako „gatunek, odmiana, typ”¹⁶⁰. W wyniku konfrontacji statyczności z dynamicznością stwierdza się, że właściwości są tego samego rodzaju. Konfrontacja schematyczności z realnością pozwala na jednakowy wniosek. Tutaj właściwości mają taki sam rodzaj. Również trzecie zestawienie, „techniczności” ze szczegółowością, określa jednakowy rodzaj właściwości. Następnie zestawia się statyczność z realnością, w wyniku czego określa się taki sam rodzaj właściwości. Dalej - schematyczność z dynamicznością, co daje różny rodzaj właściwości. Techniczność z realnością oznacza jednakowy rodzaj właściwości. Następnie statyczność ze szczegółowością determinuje jednakowy rodzaj właściwości. Kolejno, schematyczność ze

158 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 - 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 350.

159 *Ibidem*, s. 354: „Należy pamiętać, że zakres przedmiotowy czynności reprezentacyjnych likwidatorów jest węższy niż zakres prawa do reprezentacji wspólników ze względu na konieczność zakończenia interesów spółki”.

160 Hasło: rodzaj, w: Wielki słownik poprawnej polszczyzny, pod. red. A. Markowskiego, Warszawa 2004, s. 972.

szczegółowością, co daje taki sam rodzaj właściwości. Na końcu techniczność z dynamicznością pokazuje odmienny rodzaj właściwości.

Powyższa analiza określa dziewięć zestawień właściwości. Przy jej pomocy w siedmiu przypadkach stwierdzono jednakowy rodzaj właściwości, natomiast w pozostałych - odmienny rodzaj właściwości. W takim badaniu większa ilość przypadków danego rodzaju właściwości decyduje o ogólnym charakterze wartości. Dlatego konkluzja jest następująca - charakter wartości wymiennych jest jednorodząjowy.

Przechodząc do kwestii występowania dominacji i rozstrzygnięcia, czy jedne właściwości dominują nad drugimi. Odpowiedź na to przyniesie nam zestawienie właściwości, czyli statyczność, schematyczność i techniczność skonfrontujemy z dynamicznością, realnością i szczegółowością.

Dlatego też w zestawieniu statyczności z dynamicznością zauważa się dominację dynamiczności. W zestawieniu schematyczności z realnością zauważa się równość. Z kolei zestawienie techniczności ze szczegółowością również nie wykazuje dominacji. Następnie w zestawieniu statyczności z realnością występuje równość. Schematyczność i dynamiczność pozwala wskazać dominację dynamiczności. Techniczność z realnością wykazuje się brakiem dominacji. Statyczność ze szczegółowością również wykazuje brak dominacji. Schematyczność ze szczegółowością wykazują równość. Natomiast techniczność z dynamicznością wskazuje na dominację dynamiczności.

Te zestawienia pozwalają stwierdzić, że dominacja występuje tylko w trzech przypadkach. W pozostałych sześciu występuje brak dominacji, co oznacza, że ich wartości wzajemnie się uzupełniają. Wykazanie większości tych drugich zestawień umożliwia stwierdzenie o występowaniu wartości równoważnych.

Z powyższych rozważań wyciąga się wniosek, że pomiędzy ukształtowaniem reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji a aktywnością likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego występuje relacja ekwiwalentna. Tym samym na podstawie szczegółowych założeń stwierdzono występowanie metodycznego stosunku wzajemności funkcjonalnej.

Zajmę się teraz celami poszczególnych składników likwidacji. Stąd też uszczegółowię pytanie zadane na wstępie, które po modyfikacji brzmi: co jest celem ukształtowania reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji, a co jest celem aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego. Celem pierwszego elementu relacji jest określenie reguł reprezentacji, drugiego zaś ich realizacja. Pierwszy tworzy szczegółowe mechanizmy, z kolei drugi je stosuje.

W tym momencie zastanowić się warto nad wzajemnym wpływem każdego z tych celów, zadając pytanie, czy cel ukształtowania reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji nie ogranicza celu aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego. Jest to przypadek, w którym dążenie do określenia reguł reprezentacji jest przeszkodą w ich zastosowaniu, ponieważ nie zostały one jeszcze określone. Nie potwierdzono reguł wcześniejszej reprezentacji bądź nie ustanowiono nowych. Jest to istotna przeszkoda w dążeniu do ich zastosowania, ale jednocześnie jest to przeszkoda usuwalna i tymczasowa.

Prezentowane podejście odnosiło się do formy niedokonanej czynności. Z kolei w formie dokonanej zakłada się, że cel pierwszy został osiągnięty, a konstatacja jest następująca - osiągnięcie celu, którym jest określenie reguł reprezentacji, nie stoi na przeszkodzie w korzystaniu z tych reguł. W tym przypadku forma dokonana jest *conditio sine qua non* dążenia do osiągnięcia celu aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku.

Odwrócenie tej relacji jest próbą nowego spojrzenia na omawiane zagadnienie - czy cel aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego nie ogranicza osiągnięcia celu ukształtowania reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji. Pytanie to dotyczy niedokonanej formy czynności, a dążenie do realizacji zastosowania reguł reprezentacji w likwidowanej spółce prawa handlowego nie jest przeszkodą w dążeniu do określenia takich reguł czy mechanizmów. W takiej formie czynności i takim układzie relacji obydwie dążenia są całkowicie niezależne. Trzeba jednak podkreślić, że dążenie do zastosowania reguł jest nieosiągalne aż do momentu faktycznego ich określenia.

Kolejna transformacja dotyczy formy czynności. Teraz rozważa się formę dokonaną. Stwierdza się wówczas, że osiągnięcie celu, którym jest zrealizowanie i skorzystanie z reguł

reprezentacji w trakcie likwidacji spółki, nie stoi na przeszkodzie w dążeniu do osiągnięcia celu określonego jako ukształtowanie reguł. Materialnie nie występuje tu konflikt, ale formalnie już tak. Chodzi o to, że skorzystanie musi zostać poprzedzone określeniem. Może wystąpić również stan faktyczny, w którym określono reguły, następnie likwidatorzy z nich skorzystali, a później w czasie trwania likwidacji osoby te przestały być likwidatorami. W orzecznictwie sądowym twierdzi się, że „[...] do rezygnacji likwidatora spółki kapitałowej stosuje się zasady dotyczące rezygnacji członka zarządu spółki kapitałowej. [...] nie może być także uznane za skuteczne oświadczenie woli jedyne likwidatora spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o rezygnacji z pełnionej funkcji złożone jednemu wspólnikowi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i to także wtedy, gdy w tej spółce uprawnionym do powołania członka zarządu jest ten wspólnik wykonujący jednoosobowo funkcje zgromadzenia wspólników”¹⁶¹. Taka sytuacja ilustruje omawianą relację i formę czynności.

Jakie są powody występowania ograniczeń? W powyższej analizie stwierdzono tylko jeden przypadek ograniczenia i dotyczył on relacji podstawowej w formie niedokonanej. W tym ograniczeniu chodziło o naturę tych czynności - żeby coś mogło być użyte, to musi istnieć; żeby można było dążyć do osiągnięcia drugiego celu, to pierwszy musi być osiągnięty.

Podsumowując, stwierdzono, że relacja omawianych elementów ma dwa następujące cele: określenie reguł reprezentacji w likwidowanej spółce prawa handlowego oraz ich realizacja w trakcie likwidacji spółki prawa handlowej. Transformacje dotyczące układu elementów relacji i formy czynności wykazały, że w trzech przypadkach cele się nie zderzają. Ponieważ większa liczba decyduje o charakterze, należy przez to rozumieć, że cele mają charakter bezkonfliktowy. Wypływa zatem z tego wniosek o występowaniu metodycznego stosunku konsensusu.

Dalsze rozważania określają powiązania z innymi składnikami systemu. Zadaje się podstawowe pytanie: czy *ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji* jest wyłącznie w relacji do *aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego*, czy może również występują relacje do innych składników likwidacji?

161 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2016 r., sygn. III CZP 84/15, www.sn.pl/orzecznictwo; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2010 r., sygn. II CSK 301/09, www.sn.pl/orzecznictwo, Lex nr 570126. Zob. też M. Gendek, Oświadczenie członka zarządu spółki kapitałowej o rezygnacji z funkcji – glosa – III CZP 89/15, Monitor Prawniczy 2017, nr 15, s. 833-840.

Trzeba zauważyć, że poza wskazaną wyżej relacją istnieje relacja pierwszego elementu wyjaśnianego do aktywności sądowej w trakcie likwidacji spółek prawa handlowego. Sąd dokonuje wpisu otwarcia likwidacji, który między innymi zawiera sposób reprezentacji spółki prawa handlowego w likwidacji. Przedstawiciel doktryny i praktyki zauważa, że „Taki wpis służy przede wszystkim ochronie obrotu gospodarczego jako ważna informacja, że osoba prawna [tu spółka akcyjna - P.L.] uległa przemianie, która istotnie wpływa na sposób działania i kompetencję jej organów [...] w okresie likwidacji może dojść w szczególności do odmiennego, niż to było w toku normalnej działalności spółki, sposobu reprezentowania spółki. Nawet jeśli ustalono w statucie spółki reguły reprezentacji, a nie ulegają one zmianie wobec likwidatorów, to mimo to konieczne jest określenie sposobu reprezentowania”¹⁶². Z powyższego wynika, że sformułowanie schematu podmiotowego reprezentacji likwidatorów bezpośrednio odnosi się do zgłoszenia sądowi rejestrowemu. Tutaj chodzi więc o aktywność sądową w trakcie likwidacji, rozumianą jako gotowość do pozyskania informacji wraz z dokonaniem czynności technicznej.

Czy do ukształtowania reprezentacji w likwidowanej spółce prawa handlowego występuje relacja aktywności sądu? W doktrynie występuje twierdzenie, według którego „Art. 277 § 3 bowiem nie daje podstaw do wniosku, że w opisanym tam przypadku z urzędu wpisuje się nie tylko likwidatorów ustanowionych przez sąd, ale także otwarcie likwidacji oraz sposób reprezentowania spółki”¹⁶³. Z kolei inny przedstawiciel doktryny i praktyki wskazuje na to, że „[...] sąd, ustanawiając likwidatorów dla spółki kapitałowej, nie ma kompetencji do tego, aby kształtować sposób wykonywania przez nich reprezentacji spółki. Ustawodawca w żadnym przepisie KSH nie pozwala bowiem sądowi na wydanie rozstrzygnięcia w tym przedmiocie”¹⁶⁴. Dlatego też nie można tutaj wykazać funkcjonalnej zależności.

W tym miejscu należy określić intensywność powiązań kolejnego elementu relacji, zadając pytanie, czy istnieje relacja aktywności likwidatorów w zakresie wypełniania zobowiązań i upłynnienia majątku w spółce prawa handlowego w likwidacji do innych składników likwidacji. Chodzi tutaj o dochodzenie roszczeń przez wierzycieli spółki w likwidacji. Mowa o sytuacji, w której likwidatorzy wiedzą, że likwidowana przez nich spółka

162 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 992. Por. z *A. J. Witosz*, Skuteczność wyłączenia prawa reprezentacji na gruncie spółek osobowych, *Monitor Prawa Handlowego* 2014, nr 1, s. 18-23; *J. Cabaj*, Szczególna reprezentacja spółki kapitałowej – art. 379 § 1 (210 § 1) KSH, *Ius Novum* 2014, nr 3, s. 42-58.

163 *M. Rodzyńkiewicz*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 6. wyd., Warszawa 2014, s. 536.

164 *A. Gierat*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. Z. Jara, Warszawa 2014, s. 1092.

jest dłużnikiem poszczególnych kontrahentów, a dochodzenie przez nich swoich roszczeń jest dokonywane w sposób generalny. Należy przez to rozumieć, że wierzyciele nie podejmują czynności ponownego poinformowania ich o swoich roszczeniach. W takim kontekście aktywność likwidatorów wpływa na dochodzenie przez wierzycieli swoich roszczeń.

Można również zadać odwrotne pytanie - czy występuje relacja dochodzenia roszczeń przez wierzycieli spółki prawa handlowego w likwidacji do aktywności likwidatorów w zakresie wypełniania zobowiązań. Interes majątkowy wierzycieli jest głównym źródłem dokonywania przez nich zgłoszenia swoich roszczeń. W literaturze przedmiotu występuje twierdzenie o tym, że „[...] termin do zgłoszenia wierzytelności pozwala wierzycielom na sformułowanie roszczeń, natomiast likwidatorom na ustalenie ich zasadności [...]. Przepis art. 465 § 1 k.s.h. nie określa, w jaki sposób wierzytelności powinny być zgłoszone. Jeżeli jednak ogłoszenia precyzują sposób zgłaszania wierzytelności, to i tak zgłoszenie może nastąpić w dowolny sposób (na piśmie, ustnie, faksem, mailem, SMS-em, pocztą elektroniczną itp.)”¹⁶⁵. Na podstawie powyższego można stwierdzić, że poinformowanie spółki w likwidacji jest równoznaczne z nałożeniem na likwidatorów obowiązku weryfikacji tych informacji, co w bezpośredni sposób skutkuje koniecznością podejmowania czynności zaspokajających. Zatem dochodzenie roszczeń przez wierzycieli wpływa na aktywność likwidatorów.

Ponadto występuje relacja aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku likwidowanej spółki do podmiotowości prawnej spółki prawa handlowego w likwidacji. Aktywność odnosząca się do dokonania czynności upłynnienia majątku wpływa na atrybut podmiotowości prawnej, którym jest sam majątek spółki prawa handlowego. W doktrynie występuje stwierdzenie, według którego „Mają oni [likwidatorzy – P.L.] ściągnąć należności spółki, zbyć cały ruchomy i nieruchomy majątek spółki [...]. «Upłynnienie» majątku spółki nie musi być dokonywane w sposób formalistyczny, w drodze zwykłej zamiany rzeczy i praw majątkowych na środki pieniężne [...]”¹⁶⁶. Zatem poprzez czynności likwidatorów występuje skutek pozbawienia likwidowanej spółki prawa handlowego aktywów. Wydaje się, że nie można stwierdzić relacji odwrotnej, gdyż nie występuje wpływ podmiotowości prawnej likwidowanej spółki na aktywność likwidatorów dotyczącą upłynnienia majątku tej spółki.

165 J. P. Naworski, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 3, Tytuł III, Spółki kapitałowe. Dział II, Spółka akcyjna, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeusza, Warszawa 2012, s. 1254.

166 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. III, Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-490, 3. wyd., Warszawa 2013, s. 1835-1836.

Kolejną częścią analizy jest kwestia „usunięcia” składnika z systemu likwidacji - czy „usunięcie” ukształtowania reprezentacji likwidatorów w likwidowanej spółce prawa handlowego skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Likwidacja w takich okolicznościach pozbawiona byłaby mechanizmów, dzięki którym jest prowadzona. Chodzi o to, że określenie podmiotowe reprezentacji podczas likwidacji jest niezbędne do jej istnienia. Gdyby nie występował ten element systemu likwidacji, to nastąpiłby pat decyzyjny. W takiej sytuacji likwidatorzy, pomimo posiadania uprawnienia, nie mogliby podejmować żadnych czynności ze skutkiem na zewnątrz spółki z powodu braku sposobu jego wykonywania. Jak taki problem mógłby zostać rozwiązany? Istniejące jeszcze organy spółki bądź wspólnicy musieliby podjąć decyzję o powołaniu podmiotu działającego na rzecz spółki w likwidacji w stosunkach zewnętrznych, przy jednoczesnym prowadzeniu likwidacji przez likwidatorów jedynie w stosunkach wewnętrznych. Byłaby to sytuacja, w której likwidatorzy mają prawo, ale nie ma sposobu jego wykonywania. Prawo przyznane byłoby również innemu podmiotowi, któremu jednocześnie określono by sposób wykonywania tego prawa. Byłoby to równoznaczne z prawnym rozdzieleniem reprezentacji od prowadzenia spraw spółki oraz faktycznym korzystaniem z tych uprawnień przez odmienne podmioty. Taki stan nie stanowi postulatu *de lege ferenda*, jednak ilustruje sposób, w jaki system likwidacji mógłby poradzić sobie z problemem braku ukształtowania reprezentacji likwidatorów.

Czy natomiast „usunięcie” aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce handlowej skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Jest to sytuacja tylko z pozoru podobna do wcześniejszej. Likwidatorzy jednak zostaliby całkowicie pozbawieni prawa do prowadzenia spraw i reprezentowania spółki. W rzeczywistości nie dochodziłoby do wykonywania wymienionych czynności likwidacyjnych, nastąpiłoby duże ograniczenie interesów wierzycieli, a cały system likwidacji nie byłby potrzebny. Aby zapobiec takim skutkom, istniejące wówczas organy bądź wspólnicy musieliby podjąć decyzję o powołaniu podmiotu, który byłby zobowiązany do wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku. Oznaczałoby to powołanie nowego podmiotu do reprezentacji spółki w trakcie likwidacji. Likwidatorzy pełniliby jedynie rolę podobną do roli zarządu w likwidacji. Jest to rozwiązanie o wiele dalej idące niż wcześniejsze, niemniej jednak teoretycznie i konstrukcyjnie możliwe.

W ramach tych zagadnień znajduje się również „przeniesienie” składnika systemu oraz następujące pytanie - czy „przeniesienie” ukształtowania reprezentacji likwidatorów w

likwidowanej spółce prawa handlowego do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy zmianami tego składnika umożliwiającymi jego dalsze istnienie? Odniesienie do innego systemu dotyczy normalnego etapu działalności spółki prawa handlowego. Jest to system, który z definicji nie obejmuje kwestii likwidacyjnych, tym samym nie występuje ukształtowanie reprezentacji likwidatorów. Przedstawiciele doktryny zauważają, że „[...] brak jest uzasadnionego powodu dla [...] tzn. każdorazowego rozstrzygnięcia omawianej kwestii uchwałą zgromadzenia, jeżeli umowa spółki z o. o. lub statut spółki akcyjnej rozstrzygają jednoznacznie sposób reprezentacji spółki przez likwidatorów”¹⁶⁷. Z powyższego wynika możliwość zawarcia tych zagadnień w umowie kapitałowej spółki handlowej. Wprowadzenie do takiego systemu omawianego składnika jest więc możliwe w umowie bądź statucie spółki. Trzeba jednak podkreślić, że kwestie dotyczące likwidacji nie są obligatoryjnymi postanowieniami umowy spółki handlowej.

Powyższa argumentacja była konieczna do właściwej prezentacji problemu. Zatem „przeniesienie” ukształtowania reprezentacji likwidatorów do systemu normalnej działalności spółki następuje bez konieczności modyfikacji tego składnika. Należy jednak zauważyć, że są to postanowienia, których nie stosuje się do chwili otwarcia likwidacji. Oznacza to, że ukształtowanie reprezentacji likwidatorów jest możliwe w trakcie normalnej działalności spółki, niemniej w tym systemie faktycznie nie jest ona realizowana.

Można także zapytać o możliwość „przeniesienia” aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego do innego systemu. Tutaj również chodzi o określenie skutku braku możliwości istnienia składnika bądź zmian umożliwiających jego istnienie. System, do którego przenoszony jest ten składnik, to normalny etap działalności spółki handlowej. Jest on przytaczany z uwagi na jego podstawowy, a zarazem główny kontekst w prawie handlowym. Należy przez to rozumieć pożądany etap „życia” spółki. Dlatego też odniesienia do niego pozwalają odpowiednio zilustrować rozważaną sytuację. Konstatacja jest następująca – do normalnego etapu działalności spółki wprowadza się aktywność likwidatorów w kwestii wypełnienia zobowiązania i upłynnienia majątku likwidowanej spółki handlowej. Trzeba uznać, że jest to możliwe. Skutkowałoby to występowaniem kolejnego podmiotu poza zarządem, prokurentami, ewentualnie pełnomocnikami, który dysponowałby składnikami

167 *Ibidem*, s. 1822.

majątkowymi spółki handlowej i wypełniałby zobowiązania. Jednak aby taka sytuacja mogła mieć miejsce, składnik ten musiałby zostać zmodyfikowany. Chodzi o to, że likwidatorzy, wypełniając zobowiązania i dysponując majątkiem, nie mogliby tego robić z zamiarem zwijania spółki, ale z zamiarem dalszego prowadzenia przez nią działalności. Ponadto należałoby rozważyć zmianę nazwy „likwidatorzy” na inną, która nie sugerowałaby podmiotu likwidującego majątek. Jak widać, są to znaczące modyfikacje. Tak samo jak wcześniejsze rozważania dotyczące przeniesienia i usunięcia składnika, to rozważanie pokazuje możliwość rozwiązania problemu.

Zebranie powyższych twierdzeń pozwala wyciągnąć następujące wnioski. Ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji, jak również aktywność likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku posiadają relacje do innych składników systemu likwidacji spółek prawa handlowego. Trzeba podkreślić, że drugi element relacji ma szerszy zakres zależności. Taki stan określa zarazem stopień jej intensywności. Ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji ma niski stopień intensywności relacji, zaś aktywność likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego ma wysoki stopień intensywności relacji. „Usunięcie” jednego czy drugiego składnika z systemu likwidacji spółek handlowych skutkowałoby dużymi modyfikacjami pozostałych składników systemu. Natomiast „przeniesienie” pierwszego składnika do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki jest możliwe i nie skutkuje koniecznością jego zmiany, ale już „przeniesienie” drugiego składnika do wskazanego systemu skutkowałoby jego modyfikacją. Szczegółowe analizy prowadzą do wniosku o występowaniu w tej relacji metodycznego stosunku zależności od systemu.

Otoczenie likwidacji spółek prawa handlowego jest kolejnym rozważanym zagadnieniem, a pierwsze pytanie brzmi: czy występuje relacja ukształtowania reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji do otoczenia likwidacji spółek prawa handlowego? Należy pamiętać, że kształt reprezentacji likwidatorów jest zależny od świadomości korporacyjnej podmiotów, które o nim decydują. Przyjmuje się, że wspólnicy bądź zgromadzenie wspólników czy walne zgromadzenie akcjonariuszy wypracowali jedną wizję sposobu dokonywania czynności na zewnątrz przez spółkę, tym samym uzgadniając sposób reprezentacji. Wyłącznie taki przebieg jest pożądany. Świadomość korporacyjna

dotyczy wówczas przede wszystkim świadomości prawnej decydentów. Tym samym należy stwierdzić, że składnikiem otoczenia w tym przypadku jest świadomość prawna rozumiana jako zbiór wiedzy prawniczej czerpiącej zarówno z nauki, jak i praktyki prawniczej, który umożliwia zamierzoną aktywność w obszarze prawa. Jest to powiązane ze „społeczną odpowiedzialnością biznesu”: „Idea ta ma więc na celu chronić przed gospodarczym relatywizmem czy wręcz «rynkowym fundamentalizmem» i przede wszystkim służyć godności człowieka, zasadom moralnym i etycznym, poszanowaniu prawa, także wolnej konkurencji oraz wszelkim formom integracji społecznej”¹⁶⁸. W odniesieniu do reprezentacji likwidowanej spółki handlowej chodzi o rozumienie i świadome określenie takich mechanizmów. Świadomość ta wpływa na ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w likwidowanej spółce prawa handlowego. Zachodzi tutaj pośredni sposób wpływu. Jest on możliwy pod warunkiem dokonania uzgodnienia, którego brak powoduje wadliwość reprezentacji¹⁶⁹.

Niemniej warto zastanowić się nad odwrotnym układem, który dotyczy wpływu ukształtowania reprezentacji w likwidowanej spółce prawa handlowego na świadomość prawną. Jeżeli przyjmuje się, że świadomość prawna czerpie z praktyki prawniczej, to należy stwierdzić, że decydenci nabywają ją poprzez kontakty z codzienną praktyką korporacyjną i gospodarczą. Oznacza to występowanie pośredniego wpływu ukształtowania reprezentacji likwidowanej spółki handlowej na świadomość prawną, ponieważ nawet najczęstsze kontakty z powyższą praktyką nie gwarantują bezpośredniego wpływu na kształt reprezentacji, jeśli nie będzie możliwości jej wykorzystania¹⁷⁰.

Dalsze rozważania dotyczą drugiego elementu relacji - czy występuje relacja aktywności likwidatorów w kwestii wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku spółki prawa handlowego w likwidacji do otoczenia likwidacji? Kluczowym zagadnieniem jest wartość nabywca pieniędzy. Niski wskaźnik skutkuje stratą wierzycieli i byłych właścicieli spółki po zakończeniu tych czynności. Tym samym elementem zewnętrznym jest sytuacja na rynku pieniężnym, w szczególności wartość nabywca pieniędzy. Jest to relacja o

168 G. Wolska, Społeczna odpowiedzialność biznesu, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2018, nr 1.

169 Zob. też K. Golata, Społeczna nieodpowiedzialność biznesu a niszczenie wizerunku przedsiębiorstwa, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 4. Por. z E. Yip, Ch. Staden, S. Cahan, Corporate Social Responsibility Reporting and Earnings Management: The Role of Political Costs, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2011, vol. 5, no. 3, s. 17-33.

170 Odnośnie do warunków uniemożliwiających rozwój zob. W. Banach, Kulturowe bariery w kształtowaniu postaw prospołecznych wśród uczestników życia gospodarczego w Polsce, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 4.

bezpośrednim sposobie wpływu.

Odwrotny układ elementów prowadzi do następujących konstatacji. Aktywność likwidatorów podczas dokonywania tych czynności może być nieprofesjonalna, co będzie skutkowało niekorzystnym rozdysponowaniem majątku. W takiej sytuacji zwłoka bądź nadmierne przedłużanie negocjacji dotyczących upłynnienia majątku może doprowadzić do strat finansowych. Jest to bezpośredni sposób wpływu.

Analiza otoczenia likwidacji spółek handlowych na przykładzie powyższych składników umożliwi stwierdzenie występowania dwustronnej relacji pierwszego składnika do otoczenia. W obydwu układach jest to pośredni sposób wpływu. Z kolei drugi składnik również zawiera dwustronną relację do otoczenia, która w jednym i drugim układzie wykazuje bezpośredni sposób wpływu.

W podsumowaniu analizy funkcjonalnej elementów określonych jako ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji oraz aktywność likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego stwierdza się istnienie relacji ekwiwalentnej, co oznacza stosunek wzajemności funkcjonalnej. Podkreśla się bezkonfliktowy charakter celów, a tym samym występowanie stosunku konsensusu. Zaobserwowano wysoki stopień intensywności relacji w aktywności likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku, zaś niski w ukształtowaniu reprezentacji likwidatorów. W tej relacji zachodzi stosunek zależności od systemu. Otoczenie występuje przy obydwu elementach relacji. Składniki otoczenia rzeczywiście wpływają na powyższe elementy relacji, jednak w każdym układzie jest to relacja dwustronna.

Wyjaśnienie funkcjonalne jest następujące. Jeżeli w systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje element określony jako ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji, to ten element przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie likwidacji elementu określonego jako aktywność likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego. W systemie likwidacji występuje aktywność likwidatorów w zakresie wypełnienia zobowiązań i upłynnienia majątku w likwidowanej spółce prawa handlowego. Zatem w systemie likwidacji występuje ukształtowanie reprezentacji likwidatorów w spółce prawa handlowego w likwidacji.

Przejsć teraz należy do analizy powiązań następných składników likwidacji spółek prawa handlowego. Mechanizm zapobiegający rozwiązaniu spółki jest powszechny w likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, a znikanie podmiotu gospodarczego z rynku byłoby niemożliwe, gdyby wystąpiły okoliczności wstrzymujące. Likwidację wszystkich typów spółek handlowych można przerwać, gdy dotrzymane będą warunki określone w prawie. Konstatacja jest zatem następująca. Element wyjaśniany to zestawienie okoliczności wstrzymujących znikanie podmiotu wraz z warunkami prawnymi likwidacji. Konkretyzując, jest nim *mechanizm (konstrukcja) zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego*. Omówione *eksplanandum* odznacza się generalizacją sprawozdawczą.

Zakończenie kontynuacji likwidacji spółek handlowych jest możliwe tylko wtedy, gdy zostanie zastosowana norma prawna skonstruowana na podstawie art. 59 KSH w zw. z art. 64 § 1 KSH w zw. z art. 85 § 2 KSH, w zw. z art. 273 KSH w zw. z art. 278 KSH, w zw. z art. 460 KSH w zw. z art. 464 § 4 KSH. Powyższa norma prawna obejmuje zarówno warunki ogólne, jak i szczegółowe oraz ma charakter likwidacyjny.

Ogólnymi warunkami prawnymi są: prowadzenie działalności przez spółkę za zgodą wszystkich uczestników, uchwała uczestników spółki handlowej w przedmiocie dalszej kontynuacji spółki albo zakończenie postępowania upadłościowego. Przedstawiciele doktryny uważają, że „Wstrzymanie likwidacji następuje w wyniku uchwały wspólników o zmianie (ewentualnie uchyleniu) uchwały o rozwiązaniu spółki oraz o kontynuowaniu dotychczasowej działalności”¹⁷¹. Odnośnie do kapitałowych spółek handlowych w doktrynie występuje twierdzenie, według którego „Postępowania likwidacyjnego nie uchyla sama uchwała, ale wpis do rejestru na podstawie wniosku likwidatorów zgodnie z art. 464 § 4 K.S.H. [...]”¹⁷².

Do szczegółowych warunków odnoszących się do uchwały uczestników spółki należą: jednomyślność uczestników spółki prawa handlowego (osobowe spółki handlowe, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), większość 3/4 głosów oddanych w obecności uczestników reprezentujących co najmniej 50% kapitału zakładowego (w przypadku spółki akcyjnej), prowadzenie działalności (spółka jawna). Natomiast wśród szczegółowych warunków odnoszących się do postępowania upadłościowego znajdują się: zaspokojenie wierzycieli lub zatwierdzony układ albo uchylenie lub umorzenie postępowania upadłościowego.

171 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 846.

172 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 976. Konieczność dokonania wpisu do rejestru nie jest podważana, jednakże w doktrynie prezentowane jest stanowisko, które nie uznaje konstytutywnego charakteru tego wpisu, zob. W. Popiołek, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. J.A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015, s. 1155.

Zapobieganie definitywnemu rozwiązaniu spółki prawa handlowego jest zjawiskiem występującym w polskiej likwidacji spółek prawa handlowego¹⁷³. Należy to rozumieć jako fakt dalszego trwania spółki handlowej. Zgodnie z twierdzeniami doktrynalnymi zastosowanie powyższego mechanizmu zapobiegającego „[...] przywraca normalny stan spółki właściwej. Pociąga za sobą konieczność powrotu do dotychczasowej formy i wykreślenie dodatku «w likwidacji»”¹⁷⁴. Jeżeli spółka z fazy likwidacyjnej przechodzi w stan spółki właściwej, to należy uznać, że występuje podmiot zarządzający. Może nim być uczestnik prowadzący sprawę spółki osobowej albo zarząd. Przedstawiciele doktryny podnoszą, że: „Jeżeli likwidatorami byli dotychczasowi członkowie zarządu - osoby te podejmują wykonywanie obowiązków członków zarządu tej spółki. [...] kwestia ta powinna zostać jednak wyraźnie rozstrzygnięta w uchwale [...]”¹⁷⁵. Twierdzenie o konieczności wystąpienia odpowiednich postanowień w uchwale nie jest problematyczne, jednak w literaturze występuje również twierdzenie: „Uchwała o kontynuowaniu działalności spółki z o. o. w likwidacji powinna zawierać decyzje o wyborze zarządu. W przeciwnym razie w rejestrze automatycznie powraca ostatni wpis dotyczący składu zarządu przed otwarciem likwidacji”¹⁷⁶.

Powyższe skutki są możliwe, gdy w relacji funkcjonalnej za element wyjaśniający przyjmie się przyczyny rozwiązania spółek prawa handlowego, czyli zbiór źródeł (okoliczności), które rozpoczynają likwidację. Jest to możliwe z uwagi na twierdzenie występujące w doktrynie, według którego „Co do zasady, zaistnienie którejkolwiek z przyczyn powoduje wejście spółki w fazę likwidacji, stanowiącą ostatni etap jej istnienia”¹⁷⁷. Są one treścią normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 58 § 1 KSH, w zw. z art. 98 KSH, w zw. z art. 99 KSH, w zw. z art. 150 KSH w zw. z art. 459 KSH, w zw. z art. 270 KSH. Jest to norma prawna o charakterze likwidacyjnym. W literaturze stwierdza się, że: „[...] w zdecydowanej większości przyczyny rozwiązania spółek handlowych bez względu na

173 Zob. też *M. Trzebiatowski*, Inny niż likwidacja sposób zakończenia działalności spółki osobowej – co, jak i kiedy, *Prawo Spółek* 2011, nr 3, s. 6-15. Por. z *J. Trzebiński*, Regulacje prawne zapobiegające ustaniu podmiotowości gospodarczej spółek osobowych prawa handlowego, *Rejent* 1998, nr 5, s. 188-196.

174 *A. Kidyba*, w: *Kodeks spółek handlowych*, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 976.

175 *A. Szajkowski, M. Tarska*, w: *Kodeks spółek handlowych*, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 847.

176 *A. Kidyba*, w: *Kodeks spółek handlowych*, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 1314.

177 *M. Litwińska-Werner*, Spółka jawna w: *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012, s. 423.

ich rodzaj i typologię w ramach danego rodzaju są takie same¹⁷⁸.

Z powyższych rozważań buduje się konstrukcję relacji elementów, która jest analizowana w sposób funkcjonalny. Elementami tej relacji są *mechanizm (konstrukcja) zapobiegający likwidacji spółki prawa handlowego* oraz *zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego*.

W tym miejscu zaczyna się właściwa analiza funkcjonalna prowadzona na podstawie omówionych wcześniej założeń analizy funkcjonalnej prostej. Na początku rozstrzygana jest problematyka wartości elementów wymienianych, w czym pomocne będzie zadanie pytania o wartości, jakie są wymieniane między mechanizmem zapobiegającym likwidacji spółek prawa handlowego a zbiorem przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego. Pierwszy element relacji zawiera: „konsensualizm” rozstrzygania sporów, aktywność właścicielską, wolę osiągnięcia zamierzonego celu, jawność dotyczącą ujawnienia w rejestrze, aktywność sądu rejestrowego oraz kwalifikowany reżim głosowania. Natomiast w drugim elemencie relacji znajdują się: „konsensualizm” decyzyjny, aktywność właścicielska, ochrona uczestników obrotu przed niewypłacalną finansową spółką bądź uczestnikiem spółki, terminowość korporacyjna, ostateczność sądowej decyzyjności, respekt do ustaleń umownych, prawo do wykonywania zawodu, respekt do czynności notariatu, a także możliwość zmiany reżimu prawnego, pod który podlega spółka.

Wykazane w powyższej relacji wartości elementów mają cechy charakterystyczne. Oznacza to, że należy wyróżnić właściwości tych wartości. Wartości pierwszego elementu mają właściwości pozytywne, rozwojowe i sprecyzowane, zaś drugiego elementu - sprecyzowane, statyczne i ochronne.

Szczegółowo zanalizuje się rodzaj właściwości, zestawiając je ze sobą, co pozwala na stwierdzenie jednakowego albo odmiennego ich rodzaju. Tym samym zestawia się pozytywność z precyzyjnością, w wyniku czego stwierdza się odmienny rodzaj właściwości. Z zestawiania rozwoju ze statycznością wynika również odmienny rodzaj właściwości. Trzecie zestawienie, precyzyjności z ochroną, pozwala stwierdzić niejednakowość rodzaju właściwości. Z kolei pozytywność ze statycznością daje odmienny rodzaj właściwości. Rozwój z ochroną wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Zestawienie precyzyjności z precyzyjnością ma niezaprzeczalnie jednakowy rodzaj właściwości. Pozytywność z ochroną

178 A. Witosz, *Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych*, 2. wyd., Warszawa 2014, s. 48. Warto zob. też G. Koziół, *Przekształcenie spółki cywilnej w spółki handlowe w nowelizacjach k.s.h. a przesłanki rozwiązania tej spółki*. Zagadnienia wybrane, w: *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, pod red. J. Frąckowiaka, Wrocław 2013, s. 481-496.

ma odmienny rodzaj właściwości. Z kolei rozwój z precyzyjnością ma również odmienny rodzaj właściwości. Precyzyjność ze statycznością ma jednakowy rodzaj właściwości.

Z tej analizy wynika, że w dziewięciu zestawieniach właściwości znajdują się dwa zestawienia o jednakowym rodzaju właściwości. Pozostałe siedem zestawień posiada odmienny rodzaj właściwości. Dzięki tej czynności badawczej można stwierdzić charakter wartości w relacji tych elementów. W większej liczbie przypadków wykazano odmienny rodzaj właściwości, dlatego też uznaje się, że charakter wartości wymiennych jest inhomogeniczny.

Dzięki następnemu pytaniu - czy właściwości wartości pierwszego elementu dominują nad właściwościami wartości elementu drugiego – uzyskać można odpowiedź na temat dominacji. Tutaj również zestawia się wspomniane już właściwości, czyli pozytywność, rozwój, precyzyjność, statyczność i ochronę.

Pierwsze zestawienie pozytywności z precyzyjnością nie wykazuje dominacji żadnej z tych właściwości. Następne zestawienie rozwoju ze statycznością wskazuje na dominację rozwoju nad statycznością. Zestawienie precyzyjności z ochroną umożliwia twierdzenie o niewystępowaniu dominacji. Czwarte zestawienie pozytywności ze statycznością świadczy również o braku dominacji. Z kolei z zestawienia rozwoju z ochroną wynika dominacja rozwoju nad ochroną. Precyzyjność z precyzyjnością nie wykazuje dominacji. Natomiast pozytywność z ochroną również nie określa dominacji. Rozwój z precyzyjnością wykazuje dominację rozwoju nad precyzyjnością. Na końcu precyzyjność ze statycznością wykazuje brak dominacji.

W wyniku tych zestawień stwierdza się występowanie braku dominacji aż w sześciu przypadkach. Trzy przypadki wskazują na dominację jednej właściwości nad pozostałą. Ilość decyduje o wniosku dotyczącym wartości. Z powyższego wynika wniosek o występowaniu wartości równoważnych.

Konkludując powyższą tematykę, pomiędzy mechanizmem (konstrukcją) zapobiegającym likwidacji spółek prawa handlowego a zbiorem przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego występuje relacja ekwiwalentna. Szczegółowe założenia doprowadziły do stwierdzenia występowania metodycznego stosunku wzajemności funkcjonalnej.

Zadaniem dalszych czynności badawczych jest analiza celów elementów omawianej relacji. Należy zadać pytanie: co jest celem mechanizmu zapobiegającego likwidacji spółek prawa handlowego, a co jest celem zbioru przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego. Odpowiadając – celem pierwszego elementu jest niekontynuowanie likwidacji kończącej się wykreśleniem spółki, a drugiego - rozpoczęcie likwidacji kończącej się wykreśleniem spółki.

Wskazane cele można opisać poprzez analizę wpływu każdego z nich. Podstawowe pytanie brzmi: czy cel mechanizmu zapobiegającego likwidacji spółek prawa handlowego nie ogranicza celu zbioru przyczyn rozwiązania spółki handlowej? Na początku rozważa się formę niedokonaną czynności. Trzeba stwierdzić, że dążenie do zakończenia likwidacji, które nie oznaczałoby wykreślenia spółki handlowej, nie jest przeszkodą w dążeniu do rozpoczęcia likwidacji kończącej się wykreśleniem spółki handlowej. Podejmowane czynności, których zamiarem jest uchylene bądź przerwanie trwającej likwidacji, są obojętne dla ewentualnego otwarcia likwidacji. Stan, w którym ciągle trwa dążenie do zakończenia likwidacji bez wykreślenia spółki, nie przeczy dążeniu do rozpoczęcia likwidacji. Jest to możliwe pod warunkiem, że likwidacja nie została otwarta. W takim ujęciu są to dwa niezależne cele. Niewystępowanie tego warunku jest jednoznaczne z występowaniem przeszkody.

Drugie podejście zakłada formę dokonaną czynności. Przy takim założeniu stwierdza się, że osiągnięcie celu, którym jest uchylene bądź przerwanie likwidacji, stoi na przeszkodzie już rozpoczętej likwidacji, ponieważ osiągnięcie jednego celu niweczy wcześniejsze osiągnięcie pozostałego. Zatem na tej płaszczyźnie zauważalny jest konflikt celów. Jedynym właściwym układem jest ten, w którym występuje dokonana forma czynności i zachowana jest chronologia likwidacyjna. W pierwszej kolejności osiągnięty zostaje cel rozpoczęcia likwidacji, a dopiero później cel jej uchylene bądź zakończenia.

Można również dokonać odwrócenia elementów relacji, pytając, czy cel zbioru przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego nie ogranicza celu mechanizmu zapobiegającego likwidacji spółki prawa handlowego. W tym przypadku zmiana układu elementów zawiera formę niedokonaną czynności. Powyższy zabieg skutkuje tym, że dążenie do rozpoczęcia likwidacji kończącej się definitywnym wykreśleniem jest przeszkodą w dążeniu do niekontynuowania już trwającej likwidacji. W ramach likwidacji tej samej spółki prawa handlowego taka sytuacja jest niemożliwa.

Forma dokonana czynności pozwala na dalsze rozważania. Stwierdza się, że osiągnięcie celu, którym jest rozpoczęcie likwidacji kończącej się ostatecznym wykreśleniem, nie jest przeszkodą w dążeniu do osiągnięcia celu, określanego jako dalsze niekontynuowanie likwidacji.

Źródłem ograniczenia jest chronologia osiągnięcia celów, która występuje w trzech przypadkach. Likwidacja zawiera właściwą chronologię osiągnięcia celów, która - jeśli zostanie zaburzona - powoduje konflikt celów. Brak przeszkody występuje w relacji niepodstawowej w formie dokonanej czynności.

Podsumowując, elementy tej relacji mają dwa odmienne cele - niekontynuowanie likwidacji kończącej się wykreśleniem spółki oraz rozpoczęcie likwidacji kończącej się wykreśleniem spółki. Modyfikacje układu relacji, jak również formy czynności trzykrotnie wykazują przeszkodę. Ponieważ liczba przypadków określa ogólny charakter, powyższe cele mają charakter konfliktowy. Metodyczny stosunek konfliktu jest rezultatem tej części analizy.

Następną częścią analizy funkcjonalnej jest stosunek do systemu likwidacji. Podstawowe pytanie brzmi: czy *mechanizm (konstrukcja) zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego* występuje wyłącznie w relacji do *zbioru przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego*, czy może także w stosunku do innych składników likwidacji?

Mechanizm zapobiegający likwidacji spółki prawa handlowego jest również w relacji z aktywnością sądu w trakcie likwidacji. Gdy sąd rejestrowy uzyskuje informacje o uchyleniu likwidacji, jest zobowiązany do dokonania właściwego wpisu w rejestrze przedsiębiorców. W literaturze występuje twierdzenie, że: „[...] likwidatorzy mają obowiązek zgłosić tę okoliczność [uchylenie likwidacji – P.L.] sądowi rejestrowemu. Informacja ta zostanie zarejestrowana i od tego momentu spółka działa w zwykłym zakresie”¹⁷⁹.

Czy w stosunku do mechanizmu zapobiegającego likwidacji spółki handlowej występuje relacja aktywności sądu? Sąd ma taką kognicję zgodnie z normą prawną skonstruowaną na podstawie art. 271 KSH w zw. z art. 272 KSH *in fine* [końcowa część przepisu, od słów „chyba że” - P.L.]. W sądownictwie stwierdza się, że „[...] literalne brzmienie przepisu art. 271 k.s.h. zezwala na rozwiązanie spółki na żądanie wspólnika, a nie jednego ze wspólników, co oznacza, że z żądaniem takim może wystąpić wspólnik spółki jednoosobowej”¹⁸⁰. Tym samym zgodnie z powyższą normą prawną zaistnienie żądania przez

179 A. Kidyba, Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 994.

180 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lipca 2013 r., sygn. ACa 278/13,

członka organu spółki, który nie ma statusu jej uczestnika, żądania rozwiązania spółki przez właściwy organ państwowy oraz braków wymienionych w art. 21 KSH stanowi okoliczności uniemożliwiające wstrzymanie likwidacji. W literaturze wymienia się jeszcze wystąpienie kuratora z wnioskiem o rozwiązanie spółki na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o KRS i łącznie nazywa się je „negatywnymi przesłankami utrzymania spółki”¹⁸¹. Determinuje to udzielenie pozytywnej odpowiedzi na zadane pytanie.

Drugi element również ma relacje do innych składników systemu likwidacji. Wskazuje się relację zbioru przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego w stosunku do oznaczenia spółki w obrocie. W literaturze występuje twierdzenie, według którego „W okresie likwidacji spółka [...] ma obowiązek używania dotychczasowej firmy z dodatkiem «w likwidacji». Służy to ochronie interesów osób trzecich utrzymujących stosunki handlowe ze spółką”¹⁸². Zamiana układu w tej relacji wykazuje brak zależności funkcjonalnej. Chodzi o to, że oznaczenie spółki prawa handlowego w obrocie nie wpływa na zbiór przyczyn rozwiązania spółki prawa handlowego.

Natomiast powyższy zbiór przyczyn wpływa na strukturę organizacyjną, co skutkuje pojawieniem się likwidatora. W literaturze stwierdzono, że „Wskazane jest, aby jego zachowanie było traktowane tak, jak zachowanie samej spółki, co jest podyktowane potrzebą ochrony uzasadnionych interesów osób trzecich”¹⁸³. Odwrotna sytuacja prowadzi do wniosku o braku wpływu struktury organizacyjnej na zbiór przyczyn rozwiązania spółki.

Wskazuje się, że zbiór ten skutkuje możliwością kwalifikowanego dochodzenia swoich roszczeń przez wierzycieli. Chodzi o możliwość zgłaszania ich w trakcie likwidacji spółki. Tym samym wpływ dotyczy interesów majątkowych wierzycieli. Odwrotny układ odnosi się do niezaspokojonych przez spółkę zobowiązań wierzycieli, co może doprowadzić do ogłoszenia upadłości spółki. W literaturze zaznacza się, że „Pojęcie ogłoszenia upadłości w tym przepisie [art. 58 § 1 pkt 3 K.S.H. - P.L.] nie powinno być rozumiane jako rzeczywiste zamknięcie postępowania upadłościowego, ale jako podstawa do wszczęcia tego postępowania”¹⁸⁴. Niemniej jednak stwierdza się tutaj wpływ interesów majątkowych wierzycieli na zbiór przyczyn rozwiązania.

www.orzeczenia.ms.gov.pl, Lex nr 1335610.

181 *A. Szajkowski, M. Tarska*, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 846-847. Zob. też *A. Witosz*, Restrukturyzacja spółki handlowej w likwidacji, Prawo Spółek 2011, nr 4, s. 10-16.

182 *J. A. Strzępka, E. Zielińska*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. J. A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015, s. 158.

183 *J. Frąckowiak*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod. red. W. Pyziola, Warszawa 2008, s. 981.

184 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 291.

W tym momencie określone jest „usunięcie” i „przeniesienie” składników likwidacji. Gdyby „usunięcie” mechanizmu (konstrukcji) zapobiegającego likwidacji spółek prawa handlowego skutkowało zmianą pozostałych składników likwidacji, wówczas brak byłoby możliwości przywrócenia likwidowanej spółki do normalnego etapu działalności spółki handlowej. Likwidacja byłaby bardzo restrykcyjnym systemem, który od chwili wejścia do niego nie pozwoliłby na wyjście. Wola i zachowanie (aktywność) uczestników spółki nie miałyby znaczenia. Dlatego w tym przypadku nie występują modyfikacje pozostałych składników likwidacji, a pozbawienie jej tego mechanizmu umożliwia jej dalsze trwanie.

Kolejnym elementem relacji jest zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego, gdzie „usunięcie” tego składnika likwidacji uniemożliwia wejście do systemu. Gdy okoliczności rozpoczęcia likwidacji nie są dokładnie określone, występują ogromne trudności ze stwierdzeniem etapu (fazy, stadium, cyklu), w jakim spółka handlowa akurat się znajduje. Brak tego składnika powoduje brak uzasadnienia dla dokonywania czynności likwidacyjnych, dlatego jest on nieodłączny w systemie likwidacji spółki prawa handlowego.

Rozpatrując „przeniesienie” składnika systemu, zadajmy pytanie: czy „przeniesienie” mechanizmu (konstrukcji) zapobiegającego likwidacji spółki prawa handlowego do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Ten składnik likwidacji może zostać przeniesiony do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki prawa handlowego. Nie musiałby być modyfikowany, aby istnieć w odmiennym systemie. Skutkowałoby to jednak brakiem jakiegokolwiek możliwości uchylenia późniejszej likwidacji¹⁸⁵.

Podobna sytuacja zachodziłaby podczas „przeniesienia” zbioru przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki. Składnik ten może istnieć bez konieczności modyfikacji w zmienionym systemie.

Podsumowując, wykazane zostało, że mechanizm (konstrukcja) zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego, jak też zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego mają relacje do innych składników likwidacji. Szerszy zakres zależności występuje w zbiorze przyczyn rozwiązania spółki prawa handlowego. Oznacza to, że ten element ma wysoki stopień intensywności relacji, natomiast mechanizm zapobiegający

185 Zob. też: wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 marca 2011 r., sygn. I OSK 706/10, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/>

likwidacji ma niski stopień intensywności relacji. System likwidacji może istnieć bez mechanizmu zapobiegającego likwidacji. Takiej możliwości nie będzie jednak przy pozbawieniu go zbioru przyczyn rozwiązania spółki. Obydwa składniki likwidacji mogą funkcjonalnie zostać wkomponowane do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki bez zmian. Stwierdza się występowanie metodycznego stosunku autonomii funkcjonalnej.

Kolejne zagadnienia określają relacje do otoczenia. Czy występuje relacja mechanizmu (konstrukcji) zapobiegającego likwidacji spółek prawa handlowego do otoczenia likwidacji spółek prawa handlowego? Należy przez to rozumieć świadomość prawną. Gdy decydenci mają wysoki poziom świadomości prawnej, mogą uzgodnić i podjąć kroki wykorzystujące ten mechanizm. Wówczas świadomość prawna wpływa na omawiany mechanizm. Przeciwny kierunek wpływu również występuje, co oznacza, że poprzez aktywność korporacyjną i gospodarczą można zmieniać świadomość prawną.

Odnosnie do zbioru przyczyn rozwiązania spółki handlowej wskazuje się, że słaba kondycja ekonomiczna rynku może doprowadzić ją do stanu upadłości, który znajduje się w tym zbiorze przyczyn. Zaistnienie przyczyny rozwiązania spółki jest zjawiskiem niepożądanym na rynku.

Należy mieć na uwadze, że w tych przypadkach występuje relacja dwustronna. W pierwszym elemencie sposób wpływu jest pośredni. Z kolei w drugim jest to zależne od układu – raz sposób wpływu jest pośredni, innym razem bezpośredni.

Konkluzje z analizy funkcjonalnej elementów określonych jako mechanizm (konstrukcja) zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego oraz zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego są następujące. Występuje relacja ekwiwalentna, co należy rozumieć jako występowanie stosunku wzajemności funkcjonalnej. Wykazane cele mają konfliktowy charakter, tym samym zachodzi stosunek konfliktu. Zbiór przyczyn rozwiązania spółki ma wysoki stopień intensywności relacji, a mechanizm zapobiegający likwidacji niski stopień intensywności relacji, tym samym w tej relacji występuje stosunek autonomii funkcjonalnej. Wykazano również występowanie otoczenia tych składników likwidacji i stwierdzono dwustronne powiązania likwidacji z otoczeniem.

Funkcjonalne wyjaśnienie przybiera taką postać. Jeżeli w systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje element określony jako mechanizm (konstrukcja)

zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego, to element ten przyczynia się do wytworzenia i utrzymania w systemie likwidacji elementu określonego jako zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego. W systemie likwidacji występuje zbiór przyczyn rozwiązania spółek prawa handlowego. Zatem w systemie likwidacji występuje mechanizm zapobiegający likwidacji spółek prawa handlowego.

2.3. Integracja wewnętrzna systemu likwidacji w Australii oraz jego relacje do innych sfer rzeczywistości

Po zakończeniu analizy powiązań składników polskiej likwidacji spółek prawa handlowego nadszedł czas na tematykę zagraniczną¹⁸⁶. W australijskiej doktrynie występuje twierdzenie, że „Likwidacja jest procesem, dzięki któremu spółka jest rozwiązywana przez prawo. Proces ten obejmuje ustanowienie likwidatora, zbycie majątku spółki, spłatę długów spółki oraz dystrybucję nadwyżki majątku pomiędzy wspólników”¹⁸⁷ [tł. wł.- P.L.]. Zgodnie z Corporations Act australijską pozasądową likwidację spółek prawa handlowego mogą zapoczątkować zarówno wspólnicy spółki, jak i jej wierzyciele. Chodzi o przeprowadzenie przez jedną bądź drugą grupę podmiotów czynności o takim zakresie, które wprowadzałyby spółkę w tę szczególną fazę istnienia. Aktywność doprowadzi do takiej fazy, gdy wystąpi wola (chęć) przeprowadzenia likwidacji. Połączenie tych dwóch aspektów stanowi element wyjaśniany. Jest nim *brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji*. Aspekt pozasądowy odnosi się do nienarzuconej woli wprowadzania spółki handlowej w likwidację. Sformułowanie „[...] australijską likwidację spółek prawa handlowego [...]” określa badany system. Jego wskazanie umożliwia twierdzenie o generalizacji sprawozdawczej *eksplanandum*.

Twierdzenia przedstawicieli doktryny i praktyki wskazują, że „Występują dwie główne kategorie likwidacji: dobrowolna likwidacja – dobrowolna likwidacja przez wspólników lub dobrowolna likwidacja przez wierzycieli; przymusowa likwidacja (też nazywana likwidacją nakazaną przez orzeczenie sądowe) – na podstawie niewypłacalności lub innych podstawach. [...] Dobrowolna likwidacja przez wspólników jest likwidacją wypłacalnej spółki. [...] Dobrowolna likwidacja przez wierzycieli jest podobna do dobrowolnej likwidacji przez wspólników, z wyjątkiem tego, że spółka jest niewypłacalna”¹⁸⁸

186 I. Ramsay, G. P. Stapledon, Corporate Groups in Australia, Australian Business Law Review 2001, vol. 29, no. 1.

187 J. Cassidy, Corporations Law. Text and Essential Cases, 3rd edition, Sydney 2010, s. 403. „*Winding up is the process by which a company is dissolved by law. The process involves the appointment of a liquidator, the realisation of the company's assets, the payment of corporate debts and the distribution of any surplus amongst the members*”.

188 P. Hanrahan, I. Ramsay, G. Stapledon, Commercial Applications of Company Law, 14th Edition, Sydney 2013, s. 574, 576. „*There are two main categories of winding up: (I) voluntary winding up – members' voluntary winding up, or – creditors' voluntary winding up (ii) compulsory winding up (also known as court-ordered winding up) – in insolvency, or – on another ground.[...] A members' voluntary winding up is a*

[tł. wł. - P.L.]. Powyższe kategorie w australijskim prawie są nazywane: *the voluntary winding up* oraz *the compulsory winding up*. Dla potrzeb dalszej szczegółowej analizy funkcjonalnej wybrano *brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji*, którego podstawą jest *the voluntary winding up*¹⁸⁹. Jak stwierdzono powyżej, ten składnik likwidacji jest połączeniem czynności prawnych i woli likwidacji.

Zaistnienie przesłanek zawartych w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 491 Corporations Act w zw. z art. 494 Corporations Act w zw. z art. 445 E Corporations Act, w zw. z art. 446 A Corporations Act jest równoznaczne z samodzielnym zainicjowaniem likwidacji przez spółkę. W tej regule prawnej można wyróżnić dwa rodzaje przesłanek – główne i poboczne.

Jedną z trzech głównych przesłanek jest pisemne oświadczenie dyrektorów spółki, że spółka jest wypłacalna. Chodzi o to, że występuje wola wspólników do dokonania dobrowolnej likwidacji spółki. Osoby zarządzające spółką analizują sytuację finansową. Następnie w pisemnym oświadczeniu powołują się na przeprowadzoną analizę i zawierają w nim opinię, że spółka od momentu rozpoczęcia dobrowolnej likwidacji przez 12 miesięcy będzie w stanie spłacić swoje wszystkie długi. Taki dokument może zostać sporządzony jedynie przed posiedzeniem wspólników (ang. *general meeting*), podczas którego zamierza się podjąć uchwałę o dobrowolnej likwidacji spółki. Powyższe wynika z treści art. 494 ust. 1 Corporations Act¹⁹⁰. Trzeba zauważyć, że najpierw jest nieskrępowana wola likwidacji spółki, następnie konkretne działania dyrektorów spółki (osób zarządzających), co oznacza, że występuje tutaj element wyjaśniany.

Drugą główną przesłanką jest uchwała wspólników spółki. W doktrynie występuje twierdzenie, że „Część 5.5. ustanawia procedurę dobrowolnej likwidacji, zgodnie z którą spółka może sama rozpocząć likwidację, bez potrzeby składania wniosku do sądu o wydanie

liquidation of a solvent company. [...] A creditors' voluntary winding up is similar to a members' voluntary winding up, except that the company is insolvent”.

189 Zob. orzeczenie Federal Court Of Australia: Lucas, in the matter of Queensland Maintenance Services Pty Ltd (in liq) (Receivers and Managers appointed) v Queensland Maintenance Services Pty Ltd (in liq) (Receivers and Managers appointed) [2012] FCA 1451. Orzeczenie Supreme Court Of Western Australia: Re Soul Outlet Pty Ltd (IN Liq); Ex Parte Jack James As Liquidator of Soul Outlet Pty Ltd (in liq)[2015] Wasc 307.

190 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 494 ust. 1 „Where it is proposed to wind up a company voluntarily, a majority of the directors may, before the date on which the notices of the meeting at which the resolution for the winding up of the company is to be proposed are sent out, make a written declaration to the effect that they have made an inquiry into the affairs of the company and that, at a meeting of directors, they have formed the opinion that the company will be able to pay its debts in full within a period not exceeding 12 months after the commencement of the winding up”.

takiego orzeczenia. [...] wymagana jest specjalna uchwała wspólników, że spółka będzie likwidowana”¹⁹¹ [tł. wł. - P.L.]. Zgodnie z art. 9 Corporations Act¹⁹² „*Special resolution*” to uchwała podejmowana większością trzech czwartych uprawnionych głosów. Przesłanka ta wynika z treści art. 491 ust. 1 Corporations Act¹⁹³.

Z kolei przesłanką poboczną jest dokonanie notyfikacji faktu podjęcia uchwały wymienione w pkt a, b ust. 2 art. 491 Corporations Act¹⁹⁴. Zatem tutaj również wola dobrowolnej likwidacji spółki oraz działania polegające na podjęciu odpowiedniej uchwały są przejawem omawianego składnika likwidacji – *braku przymusu sądowego zainicjowania i prowadzenia likwidacji*.

Następną główną przesłanką jest uchwała wierzycieli o likwidacji spółki. Zakłada się, że spółka jest niewypłacalna, a wierzyciele podejmują uchwałę o rozpoczęciu jej likwidacji. Podstawą powyższego jest art. 445 E ust. 1 Corporations Act¹⁹⁵ w zw. z art. 446 A ust. 1, 2 Corporations Act¹⁹⁶. Tutaj także występuje nieskrępowana wola likwidacji spółki oraz czynność polegająca na podjęciu przez wierzycieli właściwej uchwały. W literaturze

191 E. Boros, J. Duns, *Corporate Law*, 3rd Edition, Melbourne 2013, s. 407 „*Part 5.5 sets out the voluntary winding - up procedure, whereby a company can wind itself up without the need to apply for a court order. All that is required is that the members pass a special resolution that the company be wound up*”.

192 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 9 „*special resolution, when used in a provision outside Schedule 2 means: (a) in relation to a company, a resolution: (1) of which notice as set out in paragraph 249L(1)(c) has been given; and (ii) that has been passed by at least 75% of the votes cast by members entitled to vote on the resolution; [...]*”.

193 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 491 ust. 1 „*(1) Subject to section 490, a company may be wound up voluntarily if the company so resolves by special resolution*”.

194 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 491 ust. 2 „*(2) A company must: (a) within 7 days after the passing of a resolution for voluntary winding up, lodge with ASIC, in the prescribed form, a notice setting out the text of the resolution; and (b) within the period ascertained in accordance with the regulations, cause a notice setting out the prescribed information about the resolution to be published in the prescribed manner*”.

195 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 445 E ust. 1 „*Where: (a) the company's creditors pass a resolution at a meeting terminating the deed; and (b) the notice of the meeting set out a proposed resolution that the company be wound up; the creditors may also resolve at the meeting that the company be wound up*”.

196 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 446 A ust. 1, 2 „*(1) This section applies if: (a) the creditors of a company under administration resolve at a particular time under paragraph 439C(c) that the company be wound up; or (b) a company under administration contravenes subsection 444B(2) at a particular time; or (c) the company's creditors: (i) pass a resolution terminating a deed of company arrangement executed by the company; and (ii) also resolve at a particular time under section 445E that the company be wound up.*

(2)The company is taken: (a) to have passed, at the time referred to in paragraph (1)(a) or (b) or subparagraph (1)(c)(ii), as the case may be, a special resolution under section 491 that the company be wound up voluntarily; and (b) to have done so without a declaration having been made and lodged under section 494”.

Zob też: J. O'Donovan, *Company administrators and scheme managers*, Sydney 2012, Chapter 16 Transition to Creditors' voluntary winding up, s. 647-653.

australijskiej wskazuje się, że „[...] przepisy ustanawiają mechanizm, zgodnie z którym spółka w fazie administracji lub na podstawie umowy układu spółki w pewnych przypadkach może przejść w stan dobrowolnej likwidacji przez wierzycieli. Zgodnie z tym mechanizmem uważa się, że spółka odbyła niezbędne spotkanie wspólników i wierzycieli: art. 446 A”¹⁹⁷ [tł. wł. - P.L.].

Dwie pierwsze przesłanki umożliwiają rozpoczęcie dobrowolnej likwidacji przez wspólników, trzecia zaś przez wierzycieli.

Drugim elementem relacji jest *kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji*. Został on wyrażony w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 467 B Corporations Act¹⁹⁸. Zgodnie z tą regułą australijski sąd może zmienić rodzaj likwidacji z dobrowolnej na przymusową.

Jest to możliwe, gdy zaistnieją następujące okoliczności: zostanie złożony wniosek o likwidację spółki niewypłacalnej bądź zostanie złożony wniosek o likwidację spółki z innych przyczyn. W doktrynie występuje twierdzenie, według którego „Orzeczenie o likwidacji może być wydane przez sąd na podstawie wniosku wspólników wypłacalnej spółki, którzy skarżą się na nieuczciwość lub ograniczanie ich roli bądź dlatego, że sprawiedliwym i słusznym byłaby likwidacja spółki”¹⁹⁹ [tł. wł.- P.L.].

Powyższe wprowadzenie regulacyjne jest niezbędne do szczegółowych rozważań analizy funkcjonalnej. Dlatego przechodzi się teraz do analizy relacji *braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji do kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji*.

Szczegółowe analizy funkcjonalne rozpoczynają się od zagadnienia wartości wymiennych. Pytanie wyjściowe brzmi: jakie wartości są wymieniane między brakiem przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji a kognicją sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji? Pierwszy element zawiera: aktywność właścicielską, aktywność

197 T. Ciro, Ch. Symes, Corporations Law: in principle, 9th Edition, Sydney 2013, s. 641 „(...) the voluntary administration provisions establish a mechanism under which a company under administration or deed of company arrangement can, on certain given events, move into a creditors' voluntary winding up. Under that mechanism, the company is deemed to have held the necessary meetings of members and creditors: s 446A”.

198 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 467 B „The Court may make an order under section 233, 459A, 459B or 461 even if the company is already being wound up voluntarily”.

199 P. Redmond, Corporations and financial markets law, 6th Edition, Sydney 2013, s. 150 „A winding up order may be made by the Court on the application of members of a solvent company complaining of unfairness or oppression in the conduct of its affairs or that it is just and equitable that the company be wound up[...]”.

zarządcą (osób zarządzających), świadomość majątkową spółki, decyzyjność większościową, ale również świadomość niełatwej sytuacji finansowej spółki, chęć przewyciężenia kryzysu, ukierunkowanie na zabezpieczenie interesów spółki. Natomiast drugi element zawiera: aktywność sądową, nakazowość, przymus zewnętrzny, zabezpieczenie interesów wierzycieli spółki, zabezpieczenie interesów wspólników spółki, pierwszeństwo decyzji sądowych przed decyzjami podmiotu gospodarczego.

Powyższe wartości są wymieniane pomiędzy elementami tej relacji, chociaż kwestia ta wymaga doprecyzowania. Aby tego dokonać, rozważa się właściwości tych wartości. Wartości elementu określonego jako brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji są: żywotne, kolegialne, twórcze i ochronne. Natomiast wartości elementu określonego jako kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji to: uprzywilejowanie sądowe, niesamodzielność, ochrona i władczość.

Określono występowanie dwóch grup cech charakterystycznych, łącznie osiem właściwości. Aby zbadać ich rodzaj, zestawia się każdą właściwość z grupy pierwszej z każdą właściwością z grupy drugiej. Dlatego też zestawienie żywotności z uprzywilejowaniem sądowym wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Kolejne zestawienie dotyczy kolegialności z niesamodzielnością. Wynika z niego jednakowy rodzaj właściwości. Twórczość z ochroną wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Z czwartego zestawienia: ochrony z władczością wynika jednakowy rodzaj właściwości. Z kolei żywotność z niesamodzielnością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Kolegialność z ochroną wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Zestawienie twórczości z władczością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Ochrona z uprzywilejowaniem sądowym wykazuje jednakowy rodzaj właściwości. Żywotność z ochroną wykazuje również odmienny rodzaj właściwości. Kolegialność z władczością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Twórczość z uprzywilejowaniem sądowym wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Zestawienie ochrony z niesamodzielnością wykazuje jednakowy rodzaj właściwości. Żywotność z władczością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Kolegialność z uprzywilejowaniem sądowym wykazuje także odmienny rodzaj właściwości. Twórczość z niesamodzielnością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Zestawienie ochrony z ochroną wykazuje jednakowy rodzaj właściwości.

Otrzymano szesnaście zestawień właściwości – odmienne rodzaje stwierdzono aż w jedenastu. W pięciu wystąpił jednakowy rodzaj właściwości. Ponieważ charakter wartości wymiennych zależy od większości danego rodzaju, stwierdzono ich innorodzajowy charakter.

Po kwestiach rodzajowych przechodzi się do zagadnień dotyczących dominacji, która jest kolejnym kryterium analizy właściwości. Zestawiając właściwości z obu grup, określimy występowanie dominacji bądź jej brak. Pierwsze to zestawienie żywotności z uprzywilejowaniem sądowym, w którym zauważalna jest dominacja uprzywilejowania sądowego nad żywotnością. Zestawienie kolegalności z niesamodzielnnością określa brak dominacji. Następnie w zestawieniu twórczości z ochroną nie występuje dominacja. Zestawienie ochrony z władczością wykazuje brak dominacji. Żywotność z niesamodzielnnością określa dominację żywotności nad niesamodzielnnością. Zestawienie kolegalności z ochroną umożliwia twierdzenie o dominacji ochrony nad kolegalnością. Twórczość z władczością umożliwia twierdzenie o dominacji władczości. W zestawieniu ochrony z uprzywilejowaniem sądowym dominuje uprzywilejowanie sądowe. Z kolei w zestawieniu żywotności z ochroną widoczny jest brak dominacji. Natomiast kolegalność z władczością wykazuje dominację władczości nad kolegalnością. Twórczość z uprzywilejowaniem sądowym jest określana jako dominacja uprzywilejowania sądowego. Zestawienie ochrony z niesamodzielnnością wykazuje dominację ochrony nad niesamodzielnnością. Z kolei żywotność z władczością wykazuje dominację władczości nad żywotnością. Natomiast kolegalność z uprzywilejowaniem sądowym określa dominację uprzywilejowania sądowego nad kolegalnością. Zestawienie twórczości z niesamodzielnnością określa dominację twórczości nad niesamodzielnnością. Zestawienie ochrony z ochroną wykazuje brak dominacji.

Powyższe szesnaście zestawień właściwości zawiera jedenaście zestawień określających dominację jednej właściwości nad drugą. W pozostałych zestawieniach wykazano brak dominacji. Przewaga zestawień, w których określono dominację, pozwala wysnuć wniosek o wartościach nierównoważnych.

Pełne ujęcie tej tematyki pozwala stwierdzić, że pomiędzy brakiem przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji a kognicją sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji występuje relacja nieekwiwalentna, przez co należy rozumieć obecność metodycznego stosunku eksploatacji.

Kolejnym zagadnieniem podlegającym analizie jest cel składnika likwidacji w Australii. Zapytamy więc, co jest celem braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji, a co kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji.

Odpowiedź brzmi następująco: celem pierwszego elementu relacji jest samodzielność decyzyjna podczas likwidacji spółki prawa handlowego²⁰⁰, drugiego zaś - wypełnienie likwidacyjnego władztwa (uprawnień, kognicji) sądowego.

Cele te są ujmowane w aspekcie ewentualnych ograniczeń, dlatego należy zadać pytanie, czy cel braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji nie ogranicza celu kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji w Australii. Forma niedokonana czynności precyzuje tę część wyводу, w której dochodzi się do następujących konstatacji. Dążenie do samodzielności decyzyjnej w trakcie australijskiej likwidacji spółki prawa handlowego nie jest przeszkodą w dążeniu do wypełnienia likwidacyjnego władztwa sądowego. Oznacza to, że te cele istnieją niezależnie od siebie w ujęciu niedokonanym. Jest to równoznaczne z tym, że o ile nie zostały osiągnięte, to mogą istnieć w sferze nieskonkretyzowanej.

Można jednak zapytać, czy taki stan istnieje również przy założeniu formy dokonanej czynności. Taka perspektywa umożliwia twierdzenie, że osiągnięcie celu, którym jest samodzielność decyzyjna w trakcie likwidacji w Australii, stoi na przeszkodzie w skorzystaniu z likwidacyjnego władztwa sądowego. W tej relacji jest wyraźna dysharmonia, gdyż osiągnięcie celu określonego jako skorzystanie z likwidacyjnego władztwa sądowego niweczy osiągniętą samodzielność decyzyjną.

Odwracając układ elementów relacji, zadaje się pytanie: czy cel kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji nie ogranicza celu braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji? Tak zadane pytanie można rozpatrywać zarówno w formie niedokonanej, jak i dokonanej czynności. Pierwsza umożliwia twierdzenie, że dążenie do wypełnienia likwidacyjnego władztwa sądowego nie jest przeszkodą w dążeniu do osiągnięcia samodzielności decyzyjnej podczas australijskiej likwidacji, ponieważ czynności „ciągłe, trwające” wzajemnie się nie zwalczają. Z kolei forma dokonana czynności umożliwia twierdzenie, że osiągnięcie celu, jakim jest wypełnienie likwidacyjnego władztwa sądowego, jest przeszkodą w utrzymaniu osiągniętego celu określonego jako samodzielność decyzyjna australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego.

Te przeszkody wynikają z natury jednego, jak i drugiego celu oraz z chronologii likwidacyjnej. Należy przez to rozumieć, że aby w pełni osiągnąć jeden cel, trzeba

200 Zob. też *J. Harris, B. Gordon*, Lost in transition: Section 447A and the question of members' rights when a company transitions from voluntary administration to a creditors' voluntary liquidation, *Insolvency Law Journal* 2005, vol. 13, s. 96-110.

„poświęcić” ten już osiągnięty.

Celami elementów relacji są: samodzielność decyzyjna podczas likwidacji spółki prawa handlowego oraz wypełnienie likwidacyjnego władztwa (uprawnień, kognicji) sądowego. W wyniku modyfikacji układu relacji i formy czynności stwierdzono dwa przypadki braku przeszkody. Ogólny charakter określany jest większą liczbą danego przypadku. Gdy występuje tyle samo przypadków przeciwnych, stwierdza się, że cele mają charakter bezkonfliktowy. Ma to przełożenie na twierdzenie, według którego w tej relacji elementów istnieje metodyczny stosunek konsensusu.

Dokonuje się teraz analizy funkcjonalnej w odniesieniu do kwestii pozostałych relacji. Zadaje się w tym miejscu pytanie: czy brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji występuje wyłącznie w relacji do kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji, czy może także w stosunku do innych składników likwidacji?

Brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji jest w relacji z celem głównym całej likwidacji. Corporations Act w regule prawnej skonstruowanej na podstawie art. 493 określa, że od momentu podjęcia uchwały o likwidacji spółki do momentu jej wyrejestrowania nakładany jest obowiązek zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej²⁰¹. Gdy wspólnicy bądź wierzyciele zainicjują (z własnej woli) australijską likwidację, pojawia się cel likwidacji określony jako zaprzestanie działalności i wyrejestrowanie spółki. Skutkiem wpływu tego elementu na główny cel całej likwidacji jest rozpoczęcie dążenia do jego realizacji.

Relację elementów można jednak opisywać z perspektywy zmienionego kierunku wpływu. Zapytamy wówczas, czy występuje relacja głównego celu całej likwidacji do dobrowolności zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji. Otóż cel całej likwidacji ma wpływ na ten element. Dotyczy to czynności, które są dokonywane w trakcie likwidacji. Trzeba przypomnieć, że one również zostały ujęte w tym elemencie wyjaśnianym. To właśnie brak przymusu sądowego przeprowadzenia likwidacji jest determinowany przez ograniczenie (wygasanie) działalności gospodarczej i wyrejestrowanie spółki. Widać tutaj ścisły związek nie tylko w jednym, ale i w drugim układzie elementów. W tych przypadkach następuje wpływ jednego elementu na drugi oraz wpływ drugiego elementu na pierwszy. Wzajemność

201 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 „*The company must, from the passing of the resolution, cease to carry on its business except so far as is in the opinion of the liquidator required for the beneficial disposal or winding up of that business, but the corporate state and corporate powers of the company, notwithstanding anything to the contrary in its constitution, continue until it is deregistered*”.

nadaje tej relacji wymiar *stricte* funkcjonalny.

Czy można wykazać jeszcze inną relację? Pozytywnej odpowiedzi udziela Corporations Act, który w art. 493 A ust. 1-7 wskazuje współników spółki. Dobrowolność zainicjowania i prowadzenia likwidacji wpływa na zbycie udziałów spółki, skutkiem czego są ograniczenia obrotu. Warunkowane są one zgodą likwidatora²⁰², zgodą sądu²⁰³, a przede wszystkim interesem wierzycieli²⁰⁴. Odwrotny wpływ nie występuje. Nie można stwierdzić, że ograniczenie zbycia udziałów wpływa na brak przymusu sądowego zainicjowania i prowadzenia likwidacji.

Kolejnym składnikiem likwidacji australijskiej jest status współników. Jest to określone w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 493 A ust. 8 – 15 Corporations Act. Brak przymusu sądowego zainicjowania i prowadzenia likwidacji wpływa na status współników spółki, w wyniku czego następuje ograniczenie możliwości zmiany tego statusu²⁰⁵. Tutaj również warunkowane jest to zgodą likwidatora²⁰⁶, zgodą sądu²⁰⁷, a przede wszystkim interesem wierzycieli²⁰⁸.

202 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 1 pkt a, b, ust.2 „(1) *A transfer of shares in a company that is made after the passing of the resolution is void except if: (a) both: (i) the liquidator gives written consent to the transfer; and (ii) that consent is unconditional; or (b) all of the following subparagraphs apply: (i) the liquidator gives written consent to the transfer; (ii) that consent is subject to one or more specified conditions; (iii) those conditions have been satisfied; or (...)* (2) *The liquidator may only give consent under paragraph (1)(a) or (b) if he or she is satisfied that the transfer is in the best interests of the company's creditors as a whole*”.

203 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 1 pkt c, ust. 3, ust. 4 „(1) *A transfer of shares in a company that is made after the passing of the resolution is void except if: (c) the Court makes an order under subsection (4) authorising the transfer.*

(3) If the liquidator refuses to give consent under paragraph (1)(a) or (b) to a transfer of shares in the company: (a) the prospective transferor; or (b) the prospective transferee; or (c) a creditor of the company; may apply to the Court for an order authorising the transfer”.

204 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 2, ust. 4 „(2) *The liquidator may only give consent under paragraph (1)(a) or (b) if he or she is satisfied that the transfer is in the best interests of the company's creditors as a whole.*

(4) If the Court is satisfied, on an application under subsection (3), that the transfer is in the best interests of the company's creditors as a whole, the Court may, by order, authorise the transfer”.

205 Na temat znaczenia współników spółki zob. *M. Schwartz, Corporate Responsibility and Australian Business: Identifying the Issue, Australian Journal of Social Issues* 2007, vol. 42, no. 3, s. 419-426. Por. z *M. Whincop, The Role of the Shareholder in Corporate Governance: A Theoretical Approach, Melbourne University Law Review* 2001, vol. 25, s. 418-465.

206 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 8 pkt a, b „(8) *An alteration in the status of members of a company that is made after the passing of the resolution is void except if: (a) both: (i) the liquidator gives written consent to the alteration; and (ii) that consent is unconditional; or (b) all of the following subparagraphs apply: (i) the liquidator gives written consent to the alteration; (ii) that consent is subject to one or more specified conditions; (iii) those conditions have been satisfied [...]*”.

207 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 8 pkt c „(c) *the Court makes an order under subsection (12) authorising the alteration*”.

208 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 493 A ust. 14 „(14) *If the Court is satisfied, on an application under subsection (13), that any or all of the conditions covered by the application are not in the best interests of the company's creditors as a whole, the Court may, by order, set aside any or*

Nie istnieje również odwrotny kierunek wpływu. Nie można stwierdzić, aby ograniczenie w zmianie statusu wspólników spółki wpływało na dobrowolność zainicjowania i prowadzenia likwidacji. W tym, jak i poprzednim przypadku skutek wpływu nie może stać się jego przyczyną.

Kolejnym zagadnieniem jest to, czy likwidacyjna kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji jest w relacji do innych składników likwidacji. Występuje wpływ na kategorię likwidacji, czyli na przymusową likwidację. Chodzi o to, że sąd, korzystając ze swojej kognicji, może uruchomić likwidację przymusową. Skutkiem tego jest prowadzenie likwidacji zgodnie z reżimem prawnym nie dobrowolnej, a przymusowej likwidacji. Nie istnieje zaś wpływ o przeciwnym kierunku.

Następnie należy rozpatrzyć, czy „usunięcie” dobrowolności zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji skutkuje zmianą pozostałych elementów likwidacji. Tematyka jest bardzo istotna, ponieważ taka sytuacja oznaczałaby występowanie tylko jednego reżimu likwidacji, tj. likwidacji przymusowej. W takim przypadku wspólnicy spółki wypłacalnej nie mogliby jej zlikwidować, musieliby wyczekać na moment, w którym stanie się niewypłacalna albo zaistnieją inne przesłanki niezwiązane z wypłacalnością. Jest to możliwe w ramach likwidacji, stanowiłoby jednak znaczące ograniczenie zarówno prawne, jak i gospodarcze. Chodzi o to, że wspólnicy spółki powinni dysponować mechanizmem likwidacji spółki nawet w dobrej kondycji finansowej. Poza tym nie można za wszelką cenę utrzymywać wspólników w spółce. Pozbawienie likwidacji australijskiej tej kategorii byłoby ograniczeniem swobody i wolności gospodarczej.

Drugim elementem tej relacji jest kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji. Czy „usunięcie” tego elementu skutkowałoby zmianą pozostałych elementów likwidacji? Gdyby likwidacja została pozbawiona możliwości zmiany reżimu prawnego z dobrowolnego na przymusowy, to wnioski o likwidację spółki z powodu niewypłacalności albo z innych powodów byłyby bezprzedmiotowe. Zaistniałaby sytuacja, w której wypłacalna spółka jest likwidowana w sposób dobrowolny. Gdyby wypłacalność była niemożliwa, nie byłoby możliwości zmiany reżimu likwidacji. Oznaczałoby to konieczność prowadzenia dobrowolnej likwidacji w sytuacji, gdy są podstawy do likwidacji przymusowej. Wówczas modyfikacje pozostałych składników dotyczyłyby formalnego zakazania składania wniosków do sądu o

all of the conditions".

likwidację przymusową w momencie trwania likwidacji dobrowolnej. Oczywiście takie rozwiązanie nie byłoby korzystne, gdyż ograniczałoby działania podmiotów podczas likwidacji spółek.

Skoncentruje się teraz na ewentualnym „przeniesieniu” składników do innego systemu. Czy „przeniesienie” braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia takiego składnika, czy jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Ten składnik likwidacji może zostać przeniesiony do systemu określonego jako normalny etap działalności spółki. Może on znajdować się zarówno w systemie likwidacji, jak też w systemie spółki normalnej. Musiałby jednak zostać pozbawiony możliwości dobrowolnego przeprowadzania likwidacji, czyli nie mógłby zawierać aktywności, zachowań, postępowania, które likwidowałyby spółkę, ponieważ nowym systemem tego składnika byłby etap normalnej działalności spółki. Mogłaby zostać zachowana jedynie dobrowolność zainicjowania likwidacji.

Z kolei czy „przeniesienie” kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? System, do którego będzie przenoszony ten składnik, to normalny etap działalności spółki. Faktyczne przeniesienie jest możliwe, choć składnik ten musiałby ulec wielkim modyfikacjom dotyczącym możliwości jego zastosowania. Nie mógłby dotyczyć zmiany trybu likwidacji w sytuacji, gdyby istniał w systemie normalnym. Zatem składnik ten, aby istnieć w nowym systemie, określany byłby jako kognicja sądu w zakresie zmiany systemu z normalnego na system likwidacyjny w postaci przymusowej likwidacji spółki. Byłoby to zbliżone znaczeniowo do przyczyn likwidacji przymusowej. Taka modyfikacja pozwalałaby temu składnikowi na przetrwanie poza systemem likwidacji. Niemniej jednak pierwotny sens tego elementu zostałby trwale zmieniony.

Podsumowując powyższe rozważania, brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji ma relacje do innych składników likwidacji, jak również kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji ma relacje do pozostałych składników likwidacji. Pierwszy element tej relacji ma szerszy zakres zależności niż drugi. Jest to równoznaczne z tym, że brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji ma wysoki stopień intensywności relacji, a kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji ma niski

stopień intensywności relacji. Obydwa składniki są ściśle powiązane z systemem likwidacji. „Usunięcie” oznaczałoby istotne uszczuplenie całej likwidacji, które uniemożliwiłoby jej dalsze prawidłowe istnienie. Z kolei ewentualne „przeniesienie” tych składników do systemu normalnej działalności spółki wiązałoby się z istotnymi modyfikacjami. Pozbawione byłyby pierwotnego znaczenia, niemniej jednak byłyby konieczne do przystosowania się do nowego systemu. Powyższe doprowadza do wniosku o obecności metodycznego stosunku zależności od systemu.

W tym miejscu dokonuje się analizy otoczenia likwidacyjnego. Podstawowe pytanie brzmi: czy występuje relacja braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji do otoczenia likwidacji? Brak przymusu sądowego zainicjowania i prowadzenia likwidacji wpływa na zastosowanie zewnętrznych źródeł finansowania. Prawdą jest, że ich wielkość i dostępność są niezależne nie tylko od kategorii (typu, trybu) likwidacji, ale też od samej spółki. Jednak trzeba stwierdzić, że samodzielna decyzja o likwidacji spółki skutkuje mniejszym użyciem finansów pochodzących spoza spółki, a nawet całkowitym tego zaniechaniem²⁰⁹.

Tutaj brany jest pod uwagę odwrotny układ. Potrzeby inwestycyjne lub zachwiana struktura przepływów finansowych mogą być powodami do ubiegania się o środki pieniężne spoza spółki²¹⁰. Ich brak na rachunkach bankowych lub w kasie przedsiębiorstwa może spowodować opóźnienia w płynnościach finansowych z kontrahentami²¹¹. Trzeba podkreślić, że możliwość uczestnictwa w różnych programach dotacyjnych oferowanych przez agendy państwowe, międzynarodowe lub ubieganie się o kredyty komercyjne z banków jest istotną czynnością w prowadzeniu działalności gospodarczej. Spółki prawa handlowego dysponują kapitałami własnymi, jednak w praktyce gospodarczej występują liczne sytuacje, w których pojawia się zapotrzebowanie na finansowanie dodatkowe²¹². W literaturze australijskiej

209 Zob. *A. Fang, M. Kosev, D. Wakeling*, Trends in Australian Corporate Financing, Reserve Bank of Australia Bulletin, December Quarter 2015, s. 29-38. <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2015/dec/pdf/bu-1215-4.pdf>, [dostęp 5.08.2018].

210 Zobacz, jak wyglądały rynki finansowe w Australii oraz jakie były potrzeby reform w okresie przed uchwaleniem Corporations Act 2001, *I. Ramsay*, Financial Services Reform in Australia, Singapore Journal of International & Comparative Law 2001, vol. 5, no. 2, s. 485-515.

211 Zob. interesujące kwestie dotyczące zarządzania majątkiem oraz efektywności, *P. Mazzola, D. Gerace*, A Comparison Between a Dynamic and Static Approach to Asset Management Using CAPM Models on the Australian Securities Market, Australasian Accounting, Business and Finance Journal 2015, vol. 9, no. 2, s. 43-58.

212 *W. Niebieszczańska*, Optymalizacja struktury kapitału w strategii finansowania działalności przedsiębiorstwa, w: *Przedsiębiorstwo na rynku globalnym finanse, struktury, strategie*, pod. red. *A. Antonowicz, P. Antonowicz*, Sopot 2013, s. 36. Autorka wskazuje cztery rodzaje źródeł finansowania

podkreśla się, że: „Likwidacja wypłacalnej [spółki – P.L.] z definicji nie dotyczy spółki w trudnościach finansowych”²¹³. Oznacza to, że zewnętrzne źródła finansowania pomimo ich ważnej roli w działalności spółki nie wpływają na omawiany składnik australijskiej likwidacji.

Takie same założenia przyjmuje się w stosunku do drugiego elementu relacji. W przypadku kognicji sądu w zakresie zmiany kategorii likwidacji nie można uznać, że występuje relacja z czynnikiem zewnętrznym. Realizowany wpływ znajduje się wyłącznie w ramach likwidacji.

Pierwszy element ma jednostronną relację z otoczeniem, z bezpośrednim sposobem wpływu. Natomiast element drugi nie ma w ogóle relacji z otoczeniem.

Analizie poddano relację elementów określonych jako brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji oraz kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji. Stwierdzono relację nieekwiwalentną, co oznacza występowanie stosunku eksploatacji. Następnie wykazano bezkonfliktowy charakter celów tych składników. Należy to rozumieć jako występowanie stosunku konsensusu. Odnośnie do intensywności relacji wykazano wysoki stopień w braku przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji, a niski stopień intensywności relacji w przypadku kognicji w zakresie zmiany trybu likwidacji. Relacja tych elementów zawiera stosunek zależności od systemu. W kwestii otoczenia likwidacji wykazano, że kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji nie ma otoczenia. Z kolei brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji ma jednostronną relację z otoczeniem, w której to wyłącznie składnik otoczenia wpływa na składnik likwidacji.

Wyjaśnienie funkcjonalne jest następujące. Jeżeli w systemie likwidacji spółek prawa handlowego w Australii występuje element określony jako brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzenia likwidacji, to ten element przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego elementu

przedsiębiorstw: zysk zatrzymany, dług prosty, dług zmienny, emisja długu. Zob. też *W. Bień*, Płynność finansowa warunkiem kontynuowania działalności, *Rachunkowość* 2014, nr 7, s. 13-14. Autor podkreśla rolę preliminarza obrotów gotówkowych w prognozie wpływów i wydatków pieniężnych w określeniu potrzeby pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania oraz w korzystnym lokowaniu nadwyżek środków pieniężnych.

213 *Look Chan Ho*, Recognising an Australian Solvent Liquidation under the Uncitral Model Law: In Re Betcorp (June 27, 2009), *Journal of International Banking Law and Regulation* 2009; *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice* 2009, s. 10 „A solvent winding-up by definition does not concern a company in financial difficulties”.

określonego jako kognicja sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji. W systemie australijskiej likwidacji występuje element kognicji sądu w zakresie zmiany trybu likwidacji. Zatem w systemie likwidacji spółek prawa handlowego występuje brak przymusu sądowego zainicjowania i przeprowadzania likwidacji.

W kognicji australijskiego sądu znajdują się zarówno uprawnienia zakończenia, jak i wstrzymania likwidacji spółki handlowej²¹⁴. Faktycznie występują one w praktyce gospodarczej. Corporations Act umiejscawia te zjawiska w australijskiej odmianie *common law*. Regulacje prawne oraz fakty występowania stanowią w tym przypadku element wyjaśniany. Jest nim *wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego*. Generalizacja sprawozdawcza przejawia się w określeniu australijskiego systemu *common law*, którego składnikiem jest australijska likwidacja.

Reguła prawna, której treść wyraża element wyjaśniany, została zbudowana na podstawie art. 482 Corporations Act. Zakreśla granice temporalne wstrzymania likwidacji: czas oznaczony albo czas nieoznaczony²¹⁵. Ich realizacja następuje w orzeczeniu sądowym. W dokumencie takim znajdują się postanowienia precyzujące okres wstrzymania likwidacji bądź wyznaczające dzień jej zakończenia. Zgodnie z tą regułą prawną może w nim znajdować się postanowienie zawierające wskazanie zwołania organu właścicielskiego w celu powołania nowych dyrektorów²¹⁶. Zasadniczym warunkiem wydania takiego orzeczenia przez sąd australijski jest wniosek uprawnionego podmiotu. Z żądaniem wstrzymania lub zakończenia likwidacji może wyjść likwidator, wierzyciel, udziałowiec spółki, agenda APRA, administrator²¹⁷.

214 Federal Court Of Australia: Doolan, in the matter of MIH Company Pty Ltd (in liq) v MIH Company Pty Ltd (in liq) [2015] FCA 1130 (23 October 2015), Supreme Court New South Wales: In the matter of Fashion Illusion Pty Ltd (in liquidation) [2015] NSWSC 2034 (10 December 2015).

215 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 482 ust. 1 „(1) *At any time during the winding up of a company, the Court may, on application, make an order staying the winding up either indefinitely or for a limited time or terminating the winding up on a day specified in the order*”.

216 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 482 ust. 3 „(3) *Where the Court has made an order terminating the winding up, the Court may give such directions as it thinks fit for the resumption of the management and control of the company by its officers, including directions for the convening of a general meeting of members of the company to elect directors of the company to take office upon the termination of the winding up*”.

217 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 482 ust. 1 A „(1A) *An application may be made by: (a) in any case—the liquidator, or a creditor or contributory, of the company; or (b) in the case of a*

Drugim elementem w tej relacji jest zaniechanie dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce. Stanowi o tym reguła prawna zbudowana na podstawie art. 471 B Corporations Act²¹⁸. Zgodnie z jej treścią następuje wstrzymanie dotychczasowych sądowych postępowań, w których spółka brała udział, jak również wstrzymanie postępowania egzekucyjnego. Okolicznościami, które uniemożliwiają kontynuowanie tych postępowań, są: prowadzona likwidacja spółki niewypłacalnej, likwidacja przez sąd, działalność tymczasowego likwidatora spółki²¹⁹. Trzeba jednak zauważyć, że sąd pomimo tych okoliczności może zezwolić na proces. W judykaturze australijskiej wskazuje się, że „[...] powód będzie zobowiązany do złożenia dowodu zadłużenia w trakcie likwidacji zamiast wszczęcia postępowania przeciwko spółce”²²⁰ [tł. wł. - P.L.].

Powyższe opisy są wprowadzeniem do właściwej analizy funkcjonalnej. Jej podstawą jest relacja *wiązki uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego do zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego*.

Pierwszą kwestią wymagającą rozstrzygnięcia jest wymiana wartości. Należy więc zapytać, jakie wartości są wymieniane między wiązką uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowych a zaniechaniem dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego?

Kryterium wartości pozwala stwierdzić, że pierwszy element relacji zawiera: aktywność sądową, terminowość prawną, realizację sądowej kognicji, władczą pozycję sądu, działanie na wniosek. Z kolei w drugim elemencie są następujące wartości: terminowość prawną, zabezpieczenie składników majątkowych spółki, interes spółki, realizacja sądowej kognicji.

company registered under section 21 of the Life Insurance Act 1995—APRA; or (c) in the case of a company subject to a deed of company arrangement—the administrator of the deed”. Zob. też Supreme Court New South Wales: In the matter of St Gregory's Armenian School Inc: Ghougassian v Arnautovic in his capacity as Liquidator of St Gregory's Armenian School Inc [2018] NSWSC 1022 (9 July 2018).

218 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 471B „*While a company is being wound up in insolvency or by the Court, or a provisional liquidator of a company is acting, a person cannot begin or proceed with: (a) a proceeding in a court against the company or in relation to property of the company; or (b) enforcement process in relation to such property; except with the leave of the Court and in accordance with such terms (if any) as the Court imposes*”.

219 Supreme Court New South Wales: In the matter of Pharmacy Depot Hurstville Pty Ltd (in prov liq) [2018] NSWSC 961 (25 June 2018) pkt 16-27.

220 Supreme Court New South Wales: In the matter of Ozrac Engineering New South Wales Pty Limited (in liquidation) [2013] NSWSC 740 (9 April 2013) pkt 7 „[...] *that a claimant will ordinarily be required to lodge a proof of debt in the winding up rather than bringing proceedings against the company*”.

Są to wartości wymieniane między wskazanymi elementami relacji, które mają swoje właściwości. Otóż wartości elementu określonego jako wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek handlowych mają następujące właściwości: niepowszechność, stanowczość i temporalność. Z kolei wartości elementu określonego jako zaniechanie dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce mają właściwości takie, jak: powszechność, ochronność i władztwo.

Sześć powyższych właściwości zestawiono ze sobą, aby określić ich rodzaj. Pierwsze zestawienie niepowszechności z powszechnością zawiera jednakowy rodzaj właściwości. Stanowczość z ochronnością zawiera jednakowy rodzaj właściwości. Trzecie zestawienie temporalności z władztwem zawiera odmienny rodzaj właściwości. Czwarte zestawienie niepowszechności z ochronnością zawiera odmienny rodzaj właściwości. Piąte zestawienie stanowczości z władztwem zawiera jednakowy rodzaj właściwości. Szóste zestawienie temporalności z powszechnością zawiera odmienny rodzaj właściwości. Siódme zestawienie niepowszechności z władztwem zawiera odmienny rodzaj właściwości. Ósme zestawienie stanowczości z powszechnością zawiera odmienny rodzaj właściwości. Dziewiąte, ostatnie zestawienie temporalności z ochronnością zawiera odmienny rodzaj właściwości.

W zestawieniach tych właściwości wykazano obecność trzech przypadków jednakowego rodzaju właściwości. W sześciu pozostałych zestawieniach stwierdzono odmienny rodzaj właściwości. Z powyższych zestawień można wywnioskować innorodząjowy charakter wartości wymiennych, za czym przemawia większa liczba odmiennego rodzaju zestawień właściwości.

Konieczną problematyką wymagającą określenia jest dominacja. Przyjmuje się, że właściwości wartości odznaczać się mogą występowaniem bądź niewystępowaniem dominacji. Określa się to, zestawiając właściwości ze sobą i sprawdzając, która dominuje. Z zestawienia niepowszechności z powszechnością wynika brak dominacji. Stanowczość z ochronnością umożliwia twierdzenie o braku dominacji. W zestawieniu temporalności z władztwem widoczna jest dominacja władztwa nad temporalnością. Niepowszechność z ochronnością zawiera dominację ochronności nad niepowszechnością. W zestawieniu stanowczości z władztwem występuje brak dominacji. Zestawienie temporalności z powszechnością wykazuje brak dominacji. Następane zestawienie niepowszechności z władztwem zawiera dominację władztwa nad niepowszechnością. W zestawieniu

stanowczości z powszechnością występuje dominacja stanowczości nad powszechnością. W końcowym zestawieniu „temporalności” z ochronnością widoczny jest brak dominacji.

W pięciu zestawieniach występuje brak dominacji jednej właściwości nad drugą. W czterech zestawieniach stwierdzono dominację. Na podstawie liczby zestawień właściwości stwierdza się, że powyższe wartości są równoważne.

Pomiędzy wiązką uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego a zaniechaniem dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego zachodzi relacja ekwiwalentna. Jest to równoznaczne z występowaniem metodycznego stosunku wzajemności funkcjonalnej.

Kolejną istotą rozważań jest problematyka celów, czyli wykazanie celów poszczególnych składników likwidacji oraz ich powiązań. Wyjściowe pytania brzmią: co jest celem wiązki uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego? Co jest celem zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce handlowej? Odpowiedź jest następująca. Celem pierwszego elementu relacji jest skorzystanie z uprawnienia oraz czasowe lub stałe nieprowadzenie likwidacji. Natomiast celem drugiego elementu relacji jest brak jakichkolwiek postępowań przeciwko likwidowanej spółce, a także jej ochrona. Z kolei w sądownictwie australijskim twierdzi się, że „Celem art. 471 B jest zapewnienie, że spółka w likwidacji nie będzie konfrontowana z różnymi prawnymi postępowaniami, które są drogie, zajmują dużo czasu i potencjalnie niepotrzebne”²²¹ [tł. wł. - P.L.]. W tym miejscu należy przypomnieć, że rozważa się nie cel artykułu, a cel elementu relacji (składnika australijskiej likwidacji).

Rozważając kwestię ograniczeń, musimy zapytać, czy cel wiązki uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego nie ogranicza celu zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego. Dążenie do skorzystania z uprawnienia, a tym samym do czasowego lub stałego nieprowadzenia likwidacji nie stoi na przeszkodzie w dążeniu do niewystępowania żadnych postępowań przeciwko spółce, w tym jej ochrony. Poprzez ujęcie tematyki w formę niedokonanej czynności można stwierdzić niezależność obydwu celów. Dążenie do dalszego nieprowadzenia likwidacji jest zbliżone do dążenia ochrony spółki i te cele się nie

221 Federal Court Of Australia: Flourishing Land Development Group Pty Ltd v A1 Property & Maintenance Group Pty Ltd (in liq) [2017] FCA 1364 (19 October 2017), pkt 8 „*The purpose of s 471B is to ensure that a company in liquidation does not face a multiplicity of legal proceedings that are expensive, time consuming, and potentially unnecessary[...]*”

wykluczają, mogą istnieć wspólnie.

Jeśli chodzi o formę dokonanej czynności, to w takim ujęciu osiągnięcie celu określanego jako skorzystanie z uprawnienia, czyli czasowe lub stałe nieprowadzenie likwidacji, stoi na przeszkodzie osiągniętemu celowi określonymu jako brak postępowań przeciwko spółce. Gdy likwidacja nie jest prowadzona, niezależnie czy na trwałe, czy tylko tymczasowo, to spółka powraca do stanu sprzed likwidacji i może uczestniczyć w postępowaniach prawnych. Tym samym osiągnięcie jednego celu niweczy osiągnięcie drugiego. Jest to równoznaczne z tym, że drugi stan, który powstał dzięki osiągnięciu drugiego celu, nie może więcej istnieć.

Gdybyśmy chcieli rozważyć odwrotny układ elementów, należałoby zapytać, czy cel zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce nie ogranicza celu wiązki uprawnień zakończenia i wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego. Odnosząc się do formy niedokonanej czynności, ustala się, że dążenie do niewystępowania postępowań z udziałem likwidowanej spółki nie jest przeszkodą w dążeniu do skorzystania z uprawnienia, w tym okresowego bądź trwałego nieprowadzenia likwidacji. Te cele istnieją niezależnie od siebie i nie ma miejsca, w którym mogłyby ze sobą się spotkać.

Kolejną kwestią jest forma dokonana czynności. W takim układzie elementów relacji stwierdza się, że osiągnięcie celu określonego jako niewystępowanie postępowań z udziałem likwidowanej spółki stoi na przeszkodzie osiągniętemu celowi określonymu jako skorzystanie z uprawnienia, w tym okresowego bądź trwałego nieprowadzenia likwidacji. Oznacza to, że te cele wykluczają wzajemne istnienie. Żeby można było nie prowadzić likwidacji, trzeba najpierw usunąć stan spowodowany brakiem postępowania z udziałem likwidowanej spółki.

Należy też rozstrzygnąć kwestię występowania przeszkody. Wystąpiła ona w formie dokonanej w obydwu układach elementów. W pierwszym i drugim przypadku źródłem przeszkody jest natura osiągniętego celu. Odnosnie do pierwszego - spółka w etapie nielikwidacyjnym może uczestniczyć w postępowaniach prawnych. W drugim zaś przypadku brak postępowań prawnych z likwidowaną spółką nie istnieje równocześnie ze stanem, w którym spółka nie jest już likwidowana.

W relacji elementów występują następujące cele: skorzystanie z uprawnienia oraz czasowe lub stałe nieprowadzenie likwidacji, jak też niewystępowanie jakichkolwiek postępowań przeciwko likwidowanej spółce, a także ochrona spółki. Ponieważ przeszkoda nie

występuje w dwóch przypadkach na cztery, stwierdza się bezkonfliktowy charakter celów. Należy przez to rozumieć występowanie metodycznego stosunku konsensusu pomiędzy elementami relacji.

W tym momencie warto też rozważyć możliwości relacji do pozostałych składników likwidacji. Czy wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego jest w relacji do zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce prawa handlowego? Czy może także występują relacje do innych składników likwidacji?

Zauważa się, że pierwszy element wpływa na pozycję wierzycieli. Ich uprawnienia likwidacyjne zostają ograniczone do uprawnień przysługujących im w trakcie normalnej działalności spółki handlowej. Z kolei w odwrotnym układzie występuje wpływ wierzycieli na omawiany element przez możliwość złożenia przez nich wniosku do sądu. W judykaturze występuje twierdzenie, że „Sądowe uprawnienie do zakończenia likwidacji zgodnie z art. 482 Corporations Act jest uznaniowe [...], a podmiot, który wnioskuję o takie orzeczenie, musi wykazać, że jego wydanie jest właściwe”²²² [tł. wł. - P.L.]. Oznacza to możliwość faktycznego wpływu przez odpowiednie uzasadnienie takiego wniosku. Sąd, co prawda, może go nie uwzględnić, niemniej jednak uwzględnienie jest równoznaczne z potwierdzeniem argumentów zawartych we wniosku.

Zaniechanie dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce handlowej również wpływa na wierzycieli spółki²²³. Występuje wówczas ograniczenie w możliwości dochodzenia roszczeń przez wierzycieli²²⁴. Nie stwierdza się jednak odwrotnego kierunku wpływu.

Czy „usunięcie” wiązki uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji?

222 Supreme Court New South Wales: In the matter of MWM Sydney Pty Limited (in liquidation) [2016] NSWSC 688 (12 April 2016) pkt 16.

223 W tematyce wierzycieli, którzy są zarazem pracownikami spółki, zob. *M. Gronow*, Insolvent Corporate Groups and Their Employees: The Case for Further Reform, *Company and Securities Law Journal* 2003, vol. 21, s. 189-210; University of Melbourne Legal Studies Research Paper 2004, no. 130. Zob. też *A. O'Donnell, R. Mitchell, I. Ramsay*, Shareholder Value and Employee Interests: Intersections between Corporate Governance, Corporate Law and Labour Law, University of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 128; *Wisconsin International Law Journal* 2005, vol. 23, no. 3, s. 417-476.

224 Federal Court Of Australia, *Quikfund (Australia) Pty Ltd v Prosperity Group International Pty Limited (In Liquidation)* [2012] FCA 603 (7 June 2012). Zob. też *J. Harris, M. Legg*, What Price Investor Protection? Class Actions vs Corporate Rescue (January 29, 2010), *Insolvency Law Journal* 2009, vol. 17, s. 185-205.

Taka sytuacja jest możliwa. Likwidacja może zostać pozbawiona sądowych uprawnień do terminacji likwidacji spółek. Pozostałe składniki systemu nie musiałyby przechodzić dodatkowych modyfikacji. Nie ma tutaj jednak silnych związków z całym systemem likwidacji.

A czy „usunięcie” zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce prawa handlowego skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Gdyby taka sytuacja miała miejsce, likwidatorzy musieliby brać udział w tych postępowaniach, reprezentując likwidowaną spółkę oraz mieliby trudności w zbyciu składników majątku tej spółki. Likwidacja byłaby wówczas utrudniona z powodu ciągłych postępowań prawnych.

Inną kwestią jest „przeniesienie” wiązki uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek handlowych do innego systemu – czy skutkuje to brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy też jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Przeniesienie tego składnika do systemu normalnego etapu działalności spółki nie musiałyby być poprzedzone dużymi modyfikacjami tego składnika. Implementacja jest możliwa, chociaż skorzystanie z tej wiązki uprawnień nie byłoby dokonywane w tym nowym systemie. Zatem żeby składnik mógł być wykorzystywany, musi zostać z niego usunięty cały likwidacyjny charakter. Byłoby to równoznaczne z powstaniem innego, odmiennego składnika nowego systemu. Należy przez to rozumieć, że odpowiedź na powyższe pytanie jest negatywna. Przeniesienie wiązki uprawnień skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika.

Z kolei czy „przeniesienie” zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce handlowej do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy też jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Gdyby doszło do takiej sytuacji, składnik ten nie mógłby istnieć z uwagi na jego likwidacyjny charakter. W systemie normalnego etapu działalności spółki byłyby on nieużyteczny.

Te rozważania prowadzą do wniosku o występowaniu relacji do innych składników likwidacji. Pierwszy składnik ma relację z innym składnikiem likwidacji w obydwu układach. Natomiast składnik drugi ma relację tylko w jednym układzie. Należy przez to rozumieć, że wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego ma wysoki stopień intensywności relacji, zaś zaniechanie dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko likwidowanej spółce handlowej ma niski stopień intensywności relacji. Likwidacja może obejść się bez składnika określonego jako wiązka

uprawnień. Jednak już usunięcie zaniechania postępowań skutkowałoby poważnymi „reperkusjami” w trakcie likwidacji. Pierwszy składnik można z dużymi zmianami wkomponować do nowego systemu, drugi zaś musiałby przejść całkowitą modyfikację, aby w nim istnieć. Konkluzja dotyczy występowania metodycznego stosunku zależności od systemu.

Ostatnią tematyką tej analizy jest tematyka otoczenia i pytanie: czy występuje relacja tych elementów relacji do otoczenia? W aspekcie tych sądowych uprawnień nie dostrzega się wpływu czynnika zewnętrznego. Nie podlegają one pozaprawnym zależnościom.

Odnosnie do zaniechania postępowań trzeba stwierdzić, że wpływają one na podmioty (gospodarcze, agendy federalne lub stanowe), z którymi spółka weszła w spór prawny albo mogłaby wejść. Ten składnik likwidacji ogranicza możliwości dochodzenia roszczeń przez kontrahentów spółki, tym samym w sposób bezpośredni ograniczając ich płynność. Odwrotna zależność nie występuje²²⁵.

Podsumowanie relacji elementów określonych jako wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego, jak również zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego jest następujące. Pomiędzy tymi elementami występuje relacja ekwiwalentna, co stanowi o stosunku wzajemności funkcjonalnej. Stwierdzono bezkonfliktowy charakter celów, co jest równoznaczne z istnieniem stosunku konsensusu. Wysoki stopień intensywności relacji ma wiązka uprawnień sądowych, natomiast zaniechanie postępowań przeciwko likwidowanej spółce niski stopień. Widoczny jest tu stosunek zależności od systemu. Tylko drugi omawiany element ma relację z otoczeniem, która jest jednostronna.

Wyjaśnienie funkcjonalne proste. Jeżeli w systemie australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego występuje element określony jako wiązka uprawnień zakończenia oraz wstrzymania likwidacji, to ten element przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego elementu określonego jako zaniechanie dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego. W systemie australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego występuje element zaniechania dotychczasowych i nowych postępowań przeciwko spółce prawa handlowego. Zatem w systemie australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego występuje wiązka uprawnień

225 Zob. też Supreme Court Of Victoria: *Re Great Southern Finance Pty Ltd (in liquidation)* [2013] VSC 351 (15 July 2013). Por. z *I. Ramsay*, *Holding Company Liability for the Debts of an Insolvent Subsidiary: A Law and Economics Perspective*, *University of New South Wales Law Journal* 1994, vol. 17, no. 2, s. 520-545.

zakończenia oraz wstrzymania likwidacji.

Nie jest to jednak koniec tego typu analizy funkcjonalnej. Kolejne składniki likwidacji poddaje się analizie na podstawie podstawowego kryterium powiązań. W australijskim procesie likwidacji spółki handlowej sąd ma uprawnienie wystosowania do określonych pomiotów żądania zwrotu przedmiotów, które mogą należeć do spółki. Na początku dotyczy to przedmiotów, co do których występuje prawdopodobieństwo, że należą do likwidowanej spółki. W ostateczności umożliwia to spółce odzyskanie przedmiotów będących jej własnością. Stanowi o tym reguła prawna zbudowana na podstawie art. 483 ust. 1 Corporations Act²²⁶. Według tej reguły sądowe żądanie jest adresowane do zamkniętego katalogu podmiotów. Należą do niego: udziałowiec, powiernik, zarządca, bankowiec, agent, oficer, pracownik spółki. Osobą, poprzez którą powyższe podmioty realizują nałożony sądowo obowiązek, jest likwidator spółki. Z kolei katalog przedmiotów obejmuje: środki pieniężne, majątek, księgi, dokumenty²²⁷. W tym przypadku elementem wyjaśnianym jest *sądowy mechanizm powrotu do spółki jej własności*. Generalizacja sprawozdawcza eksplanandum została określona poprzez wyszczególnienie procesu likwidacji w Australii.

Kierowanie przez australijskiego likwidatora likwidacją spółki prawa handlowego zawiera również uprawnienie do prowadzenia działalności gospodarczej²²⁸. Stanowi o tym reguła prawna zbudowana na podstawie art. 477 Corporations Act²²⁹. Zgodnie z nią aktywność w działalności gospodarczej jest ukierunkowana na korzystne rozporządzenie lub jej likwidację²³⁰. Oznacza to, że elementem wyjaśniającym jest *prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji*.

226 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 483 ust. 1 „(1)The Court may require a person who is a contributory, trustee, receiver, banker, agent, officer or employee of the company to pay, deliver, convey, surrender or transfer to the liquidator or provisional liquidator, as soon as practicable or within a specified period, any money, property of the company or books in the person's hands to which the company is prima facie entitled”.

227 Zob. też Supreme Court of Victoria, Blackjack Executive Car Services Pty Ltd v Koulax [2002] VSC 380 (9 September 2002).

228 R. Dobson, Liquidation – Winding up a Company, BusiDate 2014, vol. 22, no. 4, s. 5-6.

229 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 477, ust. 1 lit. a „(1) Subject to this section, a liquidator of a company may: (a) carry on the bussines of the comapny so far as is, in the opinioin of the liquidator, required for the beneficial disposal or winding up of that business[...]”.

230 Federal Court Of Australia: Jones (Liquidator) v Matrix Partners Pty Ltd, in the matter of Killarnee Civil & Concrete Contractors Pty Ltd (in liq) [2018] FCAFC 40; Federal Court of Australia: Woodings, in the matter of the Bell Group Limited [2016] FCA 369 (14 April 2016).

Analiza dotyczy relacji, w której elementami są: *sądowy mechanizm powrotu do spółki jej własności oraz prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki prawa handlowego*.

Pierwszym pytaniem funkcjonalnym jest pytanie o wartości. Jakie wartości są wymieniane pomiędzy powyższymi elementami? Mechanizm umożliwiający zwrot należących do spółki przedmiotów zawiera: nakazowość, ostateczność, realizację sądowej kognicji, pośrednictwo osoby likwidatora, katalog podmiotowy i przedmiotowy. Z kolei prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji zawiera: aktywność osoby likwidatora, decyzyjność osoby likwidatora, terminowość działalności gospodarczej.

Wartości pierwszego elementu są: twórcze, porządkujące i nakazowe, drugiego zaś: podmiotowe, twórcze i decyzyjne. Powyższe właściwości elementów są analizowane na podstawie kryterium rodzajowego. Tym samym twórczość zestawia się z podmiotowością, co daje odmienny rodzaj właściwości. Następnie zestawia się właściwość porządkującą z właściwością twórczą, czego wynikiem jest odmienny rodzaj właściwości. Kolejno nakazowość zestawia się z decyzyjnością, co umożliwia twierdzenie o jednakowym rodzaju właściwości. Twórczość wraz z twórczością posiadają jednakowy rodzaj. Zestawienie twórczości z decyzyjnością wykazuje odmienny rodzaj właściwości. Właściwość porządkująca wraz z decyzyjnością wykazują rodzaj jednakowy. Następnie właściwość porządkująca z podmiotowością wykazuje rodzaj odmienny. Nakazowość w zestawieniu z podmiotowością umożliwia twierdzenie o odmiennym rodzaju właściwości. Zestawienie nakazowości z twórczością daje odmienny rodzaj właściwości.

Wynikiem tego badania jest stwierdzenie w trzech przypadkach jednakowego rodzaju właściwości. W pozostałych sześciu przypadkach stwierdzono rodzaj odmienny. Czynnikiem decydującym o charakterze wartości wymiennych jest większa liczba poszczególnego rodzaju właściwości, dlatego stwierdzono ich innorodzajowy charakter.

Analiza wartości nie kończy się jednak na wykazaniu ich charakteru. Tak samo ważnym zagadnieniem jest stosunek dominacji, o który pyta się, zestawiając powyższe właściwości. Odpowiedź będzie wynikiem analizy tych zestawień na podstawie kryterium dominacji.

Po pierwsze, w zestawieniu twórczości z podmiotowością występuje dominacja podmiotowości. Z kolei w zestawieniu właściwości porządkującej z twórczością dominuje

właściwość porządkująca. Następnie nakazowość w zestawieniu z decyzyjnością wykazuje brak dominacji. Tak sama sytuacja występuje w zestawieniu twórczości z twórczością. Po piąte, w zestawieniu twórczości z decyzyjnością występuje dominacja decyzyjności. Z kolei w zestawieniu właściwości porządkującej z decyzyjnością występuje brak dominacji. W siódmym zestawieniu właściwości porządkującej z podmiotowością występuje dominacja podmiotowości. Natomiast w zestawieniu nakazowości z podmiotowością występuje dominacja nakazowości. Jako ostatnie, zestawienie nakazowości z twórczością zawiera dominację nakazowości.

Powyżej stwierdzono trzy przypadki braku dominacji. W pozostałych sześciu przypadkach występuje stosunek dominacji. W związku z powyższym wartości te są nierównoważne.

W podsumowaniu zagadnień dotyczących wartości wskazuje się, że pomiędzy sądowym mechanizmem powrotu do spółki jej własności a prowadzeniem działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki prawa handlowego występuje relacja nieekwiwalentna. Oznacza to istnienie metodycznego stosunku eksploatacji.

Przechodzi się teraz do tematyki celowości. Co jest celem sądowego mechanizmu powrotu do spółki jej własności? Co jest celem prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki handlowej? Celem pierwszego elementu jest odzyskanie przedmiotów będących własnością spółki prawa handlowego w likwidacji, drugiego zaś korzystne zakończenie działalności gospodarczej²³¹.

Należy rozważyć relacje pomiędzy wykazanymi celami. Do obecnych analiz przyjmuje się zarówno formę niedokonaną, jak i formę dokonaną czynności. Zatem czy dążenie do osiągnięcia celu sądowego mechanizmu powrotu do spółki jej własności nie ogranicza dążenia do osiągnięcia celu prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki? Dążenie do odzyskania przedmiotów będących własnością spółki nie stoi na przeszkodzie dążeniu do korzystnego zakończenia działalności gospodarczej. W takiej formie cele te są całkowicie niezależne.

231 Zob. Supreme Court New South Wales: *Fortress Credit Corporation (Australia) II Pty Limited v William John Fletcher and Katherine Elizabeth Barnett as liquidators of Octaviar Administration Pty Ltd (In Liq)* (No 2) [2013] NSWSC 1625 (8 November 2013); Supreme Court of Western Australia: *Re Great Southern Ltd (In Liq); Ex Parte Great Southern Ltd (In Liq) and others named in the schedule* [2015] WASC 171 (18 May 2015).

W formie dokonanej ustalenia są następujące: osiągnięcie celu określonego jako odzyskanie przedmiotów będących własnością spółki nie stoi na przeszkodzie osiągniętemu celowi, jakim jest korzystne zakończenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji. Ten przypadek to dodatkowy argument, który potwierdza niezależność celów.

Można zastosować odwrotny układ elementów relacji i zapytać, czy dążenie do osiągnięcia celu prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji nie stoi na przeszkodzie dążeniu do osiągnięcia celu sądowego mechanizmu powrotu do spółki jej własności? W formie niedokonanej stwierdza się, że dążenie do zakończenia działalności gospodarczej nie stoi na przeszkodzie dążeniu do odzyskania przedmiotów będących własnością spółki. Odniesienie do formy dokonanej także wskazuje, że zakończenie działalności gospodarczej nie stoi na przeszkodzie odzyskaniu przedmiotów będących własnością spółki, co oznacza, że nie występuje przeszkoda w relacji tych elementów. Również zmiana formy czynności nie powoduje jej powstania.

Podsumowując, podkreśla się cele, czyli odzyskanie przedmiotów będących własnością spółki handlowej w likwidacji oraz korzystne zakończenie działalności gospodarczej. W każdym układzie elementów, jak też w każdej formie czynności nie występują przeszkody ograniczające. Taki stan jest równoznaczny z twierdzeniem o bezkonfliktowym charakterze celów. Oznacza to występowanie metodycznego stosunku konsensusu.

Kolejna analiza dotyczy relacji powyższych elementów w stosunku do pozostałych składników australijskiej likwidacji. Czy sądowy mechanizm powrotu do spółki jej własności jest w relacji do prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki handlowej, czy może także występują relacje do innych składników likwidacji?

Mechanizm umożliwiający zwrot należących do spółki przedmiotów jest powiązany z osobami zobowiązanymi do ich zwrotu. W odwrotnym kierunku również zauważalny jest wpływ²³². Ponadto występuje związek omawianego mechanizmu z kwestiami majątkowymi oraz dokumentacją spółki. Orzecznictwo wskazuje, że „[...] w przypadku rzeczywistego sporu odnoszącego się do własności będącej przedmiotem wniosku, jeśli spółka jest w likwidacji, to jest «prima facie uprawniona» do tej własności będącej przedmiotem wniosku. Sąd może według własnego uznania nakazać dostarczenie jej do likwidatora bez rozstrzygnięcia kwestii,

232 Supreme Court New South Wales: Advance Innovative Solutions Pty Limited (in liquidation) v X-Dem Group (Aust) Pty Ltd & Anor [2012] NSWSC 1112 (18 September 2012).

kto jest właścicielem”²³³ [tł. wł. - P.L.]. Tutaj z kolei nie występuje przeciwny kierunek wpływu.

W piśmiennictwie australijskim występuje twierdzenie, że „Likwidator może również osiągnąć kompromis z wierzycielami. Wobec tego, nie można powiedzieć, że wprowadzenie łączenia [majątków- P.L.] stworzyło różnicę w prawach materialnych wierzycieli [...]”²³⁴ [tł. wł.-P.L.]. Zatem prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji wpływa na wszystkie podmioty, z którymi spółka w likwidacji utrzymuje kontakty: instytucje zewnętrzne (agendy), w szczególności na wierzycieli spółki. Odwrotny kierunek wpływu jest oczywisty.

Czy „usunięcie” sądowego mechanizmu powrotu do spółki jej własności skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Taka sytuacja byłaby niekorzystna dla likwidowanej spółki, gdyż oznaczałaby znaczne ograniczenie możliwości odzyskania przez nią należących do niej przedmiotów. Aby temu zaradzić, należałoby wprowadzić do systemu likwidacji zobowiązanie podmiotów zewnętrznych do obligatoryjnego dokonania zwrotu.

Czy „usunięcie” prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki prawa handlowego skutkuje zmianą pozostałych składników likwidacji? Jest to przypadek, w którym następuje całkowity paraliż likwidacji. Pozbawienie systemu tego składnika doprowadza do sytuacji, która powinna mieć miejsce dopiero po wyrejestrowaniu spółki. Pozostałe składniki likwidacji musiałyby zostać pozbawione aspektów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Taki stan byłby realnym ograniczeniem praw wierzycieli spółki, ale również praw likwidowanej spółki²³⁵.

Czy „przeniesienie” sądowego mechanizmu powrotu do spółki jej własności do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy też jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Wprowadzenie tego składnika likwidacji na etapie normalnej działalności spółki jest możliwe. Sądowa ingerencja w działalność spółki w nielikwidacyjnym etapie jest niewskazana. Ten składnik musiałby zostać zredukowany o

233 Supreme Court of Victoria: *Re Mischel & Co Pty Ltd (in liquidation)* [2014] VSC 140 (7 April 2014) pkt 76 „[...] that even where there is a genuine dispute as to ownership of the property the subject of the application, if the company in liquidation is “prima facie entitled” to the property the subject of the application, the Court may have the discretion to order it delivered up to the liquidator without resolving the issue of who is the owner of the property”.

234 *H. Anderson, M. Welsh, I. Ramsay, P. Gahan*, Shareholder and Creditor Protection in Australia - A Leximetric Analysis (October 17, 2012). *Company and Securities Law Journal* 2012, vol. 30, no. 6, s. 366-390; University of Melbourne Legal Studies Research Paper no. 619, s. 381-382. „*A liquidator can also achieve a compromise with creditors. Therefore, the introduction of pooling cannot be said to have made a difference to the substantive rights of creditors [...]*”.

235 *J. Dickfos, C. J. Anderson, D. S. Morrison*, The Insolvency Implications for Corporate Groups in Australia - Recent Events and Initiatives, *International Insolvency Review* 2007, vol. 16, no. 2, s. 103-122.

aspekt sądowego władztwa. Oznaczałoby to jego znaczącą modyfikację.

W odniesieniu do drugiego elementu tej relacji zadaje się pytanie: czy „przeniesienie” prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki handlowej do innego systemu skutkuje brakiem możliwości istnienia tego składnika, czy też jego zmianami umożliwiającymi dalsze istnienie? Można wprowadzić ten składnik likwidacji do normalnego etapu działalności spółki. Jednak oznaczałoby to zawężenie zakresu działalności gospodarczej, co nie powinno mieć miejsca na tym etapie. Składnik ten może istnieć jedynie wtedy, gdy nastąpi przywrócenie nieograniczonego zakresu działalności. Należy przez to rozumieć, że niezbędną byłaby znacząca modyfikacja tego składnika.

Obydwa elementy mają relacje do innych składników likwidacji. W dwóch przypadkach występuje podwójny kierunek wpływu, a w jednym zauważono jednostronność kierunku. Wysoki stopień intensywności relacji ma prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki handlowej, a sądowy mechanizm umożliwiający zwrot należących do spółki przedmiotów ma niski stopień. Usunięcie obydwu składników spowodowałoby znaczące straty w systemie likwidacji. Musiałyby przejść duże zmiany adaptujące w systemie określonym jako normalny etap działalności spółki. Dlatego stwierdza się istnienie metodycznego stosunku zależności od systemu.

Czy występuje relacja mechanizmu powrotu do spółki jej własności do otoczenia? Czy występuje relacja prowadzenia działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki prawa handlowego do otoczenia? Pierwszy element tej relacji nie podlega oddziaływaniom zewnętrznym, nie występuje ingerencja w sądowy nakaz powrotu własności spółki.

Natomiast dobre praktyki gospodarcze mają wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji. Dotyczy to respektowania ogólnych reguł dotyczących zawierania kontraktów, wykonywania świadczeń określonych w umowie, w tym terminowej spłaty zadłużenia, uwzględniania praw udziałowców²³⁶. Można uznać, że należą do nich również wszelkie przychylnie zachowania ukierunkowane na realną realizację zaciągniętych zobowiązań. Element dobrych praktyk gospodarczych dotyczy też aspektu społecznego, gdyż przyzwoitość czy słowność są przejawami pożądanego społecznie zachowania²³⁷. Należą one

236 ASX Corporate Governance Council Principles of Good Corporate Governance and Best Practice Recommendations, March 2003, s. 15-61, [dostęp 6.08.2018], <https://www.asx.com.au/documents/asx-compliance/principles-and-recommendations-march-2003.pdf>. Zob. też: Corporate Governance Principles and Recommendations 2nd Edition ASX Corporate Governance Council 2007 [dostęp 6.08.2018], <https://www.asx.com.au/documents/asx-compliance/final-revised-principles-complete.pdf>.

237 Podejście indyjskie zob., *A. Bhattacharyya*, Corporate Social and Environmental Responsibility in an

do kanonu zachowań ludzi niezależnie od długości czy szerokości geograficznej. Z kolei w momencie zaistnienia nieuczciwych praktyk²³⁸ mogą nastąpić opóźnienia w spłacie zobowiązań. Wobec tego można przyjąć, że dobre praktyki gospodarcze to takie zachowania ludzi, które dotyczą relacji gospodarczych w społeczeństwie i które zawierają pozytywny walor aksjologiczny²³⁹. Występuje charakter dwustronnej relacji likwidatora z dobrymi praktykami gospodarczymi. Jest to istotne, ponieważ sposób jej oddziaływania jest bezpośredni. Na ten element likwidacji wpływają te same czynniki zewnętrzne co na likwidatora spółki. Omawiany element ma dwustronne relacje z otoczeniem. Wyróżnia się tutaj pośredni sposób wpływu²⁴⁰.

W konkluzji stwierdza się, że pomiędzy powyższymi elementami występuje relacja nieekwiwalentna, co stanowi o stosunku eksploatacji. Cele mają charakter bezkonfliktowy, czyli zachodzi stosunek konsensusu. Określając stopień intensywności, wykazano, że sądowy mechanizm umożliwiający zwrot należących do spółki przedmiotów ma niski stopień, a prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółki handlowej wysoki stopień. Wynikiem tych badań jest stosunek zależności od systemu. W dwustronnej relacji z otoczeniem występuje element określony jako prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji.

Wyjaśnienie funkcjonalne jest tutaj następujące. Jeżeli w likwidacji spółek prawa handlowego w Australii występuje element określony jako sądowy mechanizm powrotu do spółki jej własności, to element ten przyczynia się do wytworzenia lub utrzymania w systemie likwidacji spółek prawa handlowego w Australii elementu określonego jako prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółek prawa handlowego. W systemie

Emerging Economy: Through the Lens of Legitimacy Theory, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2015, vol. 9, no. 2, s.79-92. Por. z *D. Wajda*, Dobre obyczaje w spółkach kapitałowych, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji*. Księga Jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, pod. red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010, s. 1194-1209.

238 *G. Cern*, Nieuczciwe praktyki rynkowe, w: *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, red. *W. J. Katner*, *U. Promińska*, Warszawa 2010, s. 367, 373. Do rodzajów nieuczciwych praktyk rynkowych zalicza się praktyki wprowadzające w błąd, praktyki agresywne.

239 Zob. też ważne na temat audytorów spółek, jak i ich odpowiedzialności, *H. Kaur*, *S. Laan*, Auditing Litigation and Claims: Conflicts and the Compromise of Privilege, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2013, vol. 7, no. 4, s. 3-16; *V. Nguyen*, *P. Rajapakse*, An Analysis of the Auditors' Liability to Third Parties in Australia, *Common Law World Review* 2008, vol. 37, s. 9-44.

240 Odnośnie do likwidacji w relacjach międzynarodowych zob. *A. Godwin*, *T. Howse*, *I. Ramsay*, The Inherent Power of Common Law Courts to Provide Assistance in Cross-Border Insolvencies: From Comity to Complexity (April 16, 2017). *International Insolvency Review* 2017, vol. 26, no. 1, s.5-39; *G. McCormack*, *A. Hargovan*, Australia and the International Insolvency Paradigm, [2015] *SydLawRw* 18; (2015) 37(3) *Sydney Law Review*.

likwidacji spółek prawa handlowego w Australii występuje prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie likwidacji spółek prawa handlowego. Zatem w systemie likwidacji spółek prawa handlowego w Australii występuje sądowy mechanizm powrotu do spółki jej własności.

2.4. Wnioski

Powyższe badania oparto na metodzie funkcjonalnej. W sposób właściwy analizie funkcjonalnej prostej, jej założeniom ogólnym i szczegółowym opisano likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii.

Obydwie likwidacje spółek prawa handlowego można określać jako systemy funkcjonalne. Są one wydzielone ze swoich praw oraz skonstruowane z funkcjonalnych składników.

Pomiędzy składnikami polskiej likwidacji spółek prawa handlowego istnieją powiązania, w których występują wyłącznie stosunki wzajemności funkcjonalnej. Natomiast w przypadku australijskim dominuje stosunek eksploatacji.

Punktem wspólnym likwidacji polskiej i australijskiej jest występowanie powiązań zawierających stosunek konsensusu odnoszący się do celów składników. Zostało to stwierdzone w większości relacji elementów likwidacji polskiej, jak i w każdej relacji likwidacji australijskiej.

W większości powiązań dotyczących likwidacji w Polsce występuje stosunek zależności od systemu. Z kolei w Australii wykazano go we wszystkich analizowanych powiązaniach.

Likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce ma otoczenie i przeważnie występuje relacja dwustronna. Przeciwna sytuacja ma miejsce w przypadku australijskim, gdzie likwidacja spółek prawa handlowego ma przeważnie jednostronną relację z otoczeniem.

Rozdział III
Analiza funkcjonalna rozwinięta
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii

3.1. Kierunkowa organizacja oraz samoregulacja procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce

W niniejszej pracy ujęcie funkcjonalne²⁴¹ obejmuje również bardziej złożone założenia, które umożliwiają dokładniejszą analizę likwidacji spółek prawa handlowego w przedstawionych państwach²⁴². Tutaj przedmiot badań jest analizowany na podstawie założeń analizy funkcjonalnej rozwiniętej. Tym samym po pierwsze, wychodzi się z założenia kierunkowej organizacji, że likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce i Australii jest procesem, który toczy się po to, aby znaleźć i utrzymać się w specjalnych stanach²⁴³.

W zrozumieniu powyższego przydatne jest sięgnięcie do słownika, który definiuje „proces” następująco: „stopniowy rozwój, przebieg czegoś; fazy rozwoju, zmiany następujące po sobie [...]”²⁴⁴. Następnie, postępując według metody badawczej „[...] należy traktować działanie systemu jako proces; a więc powiązany przyczynowo ciąg zmian, którym podlegają stany systemu”²⁴⁵. Aby klarownie przejść do przedmiotu badań, traktuje się likwidację spółek handlowych jako system, który składa się z różnych stanów; z kolei działanie likwidacji spółek handlowych utożsamia się z procesem, który polega na osiągnięciu poszczególnych stanów²⁴⁶.

Co właściwie należy rozumieć poprzez stan procesu likwidacyjnego? W literaturze funkcjonalistycznej stwierdza się: „Skoro bowiem społeczeństwo/kultura [tutaj likwidacja spółek prawa handlowego – P.L.] jest pewną odmienną całością [...] to ma właściwości

241 Zob. *C.G. Rich*, Affirmative Action in the Era of Elective Race: Racial Commodification and the Promise of the New Functionalism, *The Georgetown Law Journal* 2013, vol. 102, no 1, s. 179-218; *T. W. Merrill*, Toward a Principled Interpretation of the Commerce Clause, *Harvard Journal of Law & Public Policy* 1998, vol. 22, nr 1, s. 31-43; *J. Dainow*, Teaching Methods for Comparative Law, *Journal of Legal Education* 1950-51, vol. 3, s. 388-402. Por. też *M. G. Bridge*, *R. A. Macdonald*, *R. L. Simmonds*, *C. Walsh*, Formalism, Functionalism, and Understanding the Law of Secured Transactions, *McGill Law Journal* 1999, vol. 44, s. 567-664; *E. Chemerinsky*, Formalism and Functionalism in Federalism Analysis, *Georgia State University Law Review* 1997, vol. 13, nr 4, s. 959-984. Zob. też *K. Kobos*, W obronie realności doświadczenia zmysłowego: nieredukcjonistyczny funkcjonalizm Davida Chalmersa, *Filozofia Nauki* 2007, nr 4, s. 37-49.

242 Zob. też *G. Jianxia*, Taking of Evidence Abroad and its Comparison between Countries of Civil Law and Common Law, *Asia Pacific Law Review* 1994, nr 1, s. 116-123.

243 *P. Sztompka*, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, *Prace Komisji Socjologicznej Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie* 1971, nr 21, s. 69-72.

244 Hasło: proces, w: *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, pod. red. A. Markowskiego, Warszawa 2004, s. 867

245 *P. Sztompka*, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit. s. 70.

246 Wizualny sposób wytłumaczenia jest następujący: jeśli wyobrazimy sobie różne figury geometryczne, które symbolizują stany likwidacji, to ruch powodujący wypełnienie tych figur symbolizuje proces likwidacyjny.

swoiste, niedające się zredukować do cech poszczególnych elementów [...]”²⁴⁷. W tej części pracy chodzi o odszukanie pewnych właściwości całego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego, które są rozumiane jako stany procesu likwidacyjnego.

Jednym z podstawowych zagadnień jest przede wszystkim zagadnienie funkcji²⁴⁸. P. Sztompka, cytując E. Nagela, wskazuje tym samym, że: „Poprzez funkcje pewnego elementu (lub zespołu elementów) w S [systemie – P.L.] można rozumieć po prostu pewną cechę G, którą element ten skutecznie utrzymuje w S [systemie -P.L.]. Element może być wówczas traktowany jako zmienna stanu dla G, a jego funkcją jest utrzymanie G w S [systemie – P.L.]”²⁴⁹. To z pozoru skomplikowane tłumaczenie w odniesieniu do przedmiotu badań należy odczytywać w taki sposób, że stany procesu to cechy całego procesu likwidacyjnego spółek handlowych, których odnalezienie i utrzymanie jest możliwe za pomocą elementów procesu likwidacyjnego.

Powyższa problematyka jest konkretyzowana poprzez założenia szczegółowe do założenia kierunkowej organizacji, które dotyczą: predyspozycji funkcjonalnych elementu (funkcjonalny «eufunkcjonalny», dysfunkcjonalny, obojętny «niefunkcjonalny»)²⁵⁰, stanów (cech) procesu, zakresu temporalnego, udziału elementów w utrzymaniu stanów²⁵¹. Tym samym zadaje się szczegółowe pytania problemowe:

- Czy określony element polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego utrzymuje jakikolwiek stan tego procesu? Czy określony element australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego utrzymuje jakikolwiek stan tego procesu?
- Czy ten element polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego jednocześnie uniemożliwia utrzymanie innego stanu tego procesu? Czy ten element australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego jednocześnie uniemożliwia utrzymanie innego stanu tego procesu?
- Czy omawiany wcześniej element polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego jednak jest obojętny w stosunku do innych stanów tego procesu? Czy

247 M. Flis, w: Encyklopedia Socjologii, pod red. W. Kwaśniewicza, t. 1 A-J, Warszawa 1998, s. 233.

248 Ch. J. Erasmus, Obviating the Functions of Functionalism, *Social Forces* 1967, vol. 45, no. 3, s. 319-328; I. Bogucka, Funkcja jako relacja, *Folia Philosophica* 1997, t. 15, s. 135-145. Zob. też P. Matuszewski, Związki zawodowe w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej: analiza funkcjonalna, *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne* 2009, nr 3, s. 68-84.

249 P. Sztompka, Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, op. cit., s. 76, cyt za: E. Nagel, *A formalization of Functionalism*, s. 267.

250 S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, op. cit., s. 418.

251 P. Sztompka, op. cit., s. 78-83.

omawiany wcześniej element australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego jednak jest obojętny w stosunku do innych stanów tego procesu?

- Czy element procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w obydwu systemach prawnych będzie funkcjonalny, dysfunkcjonalny, niefunkcjonalny również w wyodrębnionym okresie?
- Jaki jest udział elementu polskiego procesu likwidacyjnego w utrzymaniu wymienionego stanu (cechy) procesu? Jaki jest udział elementu australijskiego procesu likwidacyjnego w utrzymaniu wymienionego stanu procesu?

Podkreśla się, że stopniowo analizowane elementy odnoszą się do kolejnych wykazywanych stanów procesu likwidacyjnego. Wynika to z chęci uniknięcia aprioryzmu przy odnoszeniu elementów do stanów procesu²⁵².

W ramach analizy funkcjonalnej rozwiniętej występuje również założenie samoregulacji, zgodnie z którym powiązania pomiędzy elementami procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i Australii powodują aktywność innych elementów w okolicznościach blokujących poszczególne elementy. W rezultacie prowadzi to do utrzymania specyficznego stanu (mechanizm kompensacyjny)²⁵³. Chodzi o to, że przewiduje się występowanie takich sytuacji, w których element procesu po prostu nie będzie „działał”, a tym samym nie będzie możliwe utrzymanie stanu procesu. Jednak pomiędzy jego elementami są powiązania, które włączają inne elementy procesu, dzięki czemu utrzymywany jest początkowy stan procesu.

Badania są zgodne z tokiem metodycznych rozważań²⁵⁴. Tutaj szczegółowe założenia badawcze dotyczą: możliwości zastąpienia elementów, zakresu temporalnego zamiany, właściwości cechy końcowej²⁵⁵. Na ich podstawie zadaje się szczegółowe pytania problemowe.

- Czy element polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego może być zastąpiony przez inny element procesu, skutkiem czego będzie utrzymanie stanu procesu? Czy element australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego może być zastąpiony przez inny element procesu, skutkiem czego

252 Zob. też K. Matraszek, J. Such, *Ontologia, teoria poznania i ogólna metodologia nauk*, Warszawa 1989; E. Mokrzycki, *Filozofia nauki a socjologia: od doktryny metodologicznej do praktyki badawczej*, Warszawa 1980.

253 P. Sztompka, op. cit., s. 72-78.

254 N. Lubnicki, *Nauka poprawnego myślenia*, Warszawa 1963.

255 P. Sztompka, op. cit., s. 83-88.

będzie utrzymanie stanu procesu?

- Czy zastąpienie elementu procesu innym elementem, skutkujące utrzymaniem danego stanu procesu, jest możliwe w innym wyodrębnionym okresie polskiego procesu likwidacyjnego? Czy zastąpienie elementu procesu innym elementem, skutkujące utrzymaniem danego stanu procesu, jest możliwe w innym wyodrębnionym okresie australijskiego procesu likwidacyjnego?

Odpowiedzi na te pytania są porównaniem polskiej likwidacji spółek prawa handlowego z australijską na podstawie założeń analizy funkcjonalnej rozwiniętej²⁵⁶. Analiza funkcjonalna każdego elementu kończy się wyjaśnieniem funkcjonalnym drugiego typu²⁵⁷ i podsumowaniem.

Swoistość powiązań w spółce prawa handlowego to nieodzowny składnik polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego. Stosunki o charakterze likwidacyjnym między wspólnikami spółki, spółką a osobami trzecimi, jak również ewentualność wystąpienia organów tworzą specyficzne zestawienie występujące w procesie likwidacyjnym. Normy prawne o charakterze likwidacyjnym tworzą powiązania likwidacyjne w spółce prawa handlowego²⁵⁸. Stosunki podmiotowo-przedmiotowe oraz kwestie normatywne określają element wyjaśniany. Tym samym *zestawienie powiązań w spółce prawa handlowego w polskim procesie likwidacyjnym* uznaje się za taki element²⁵⁹.

Norma prawna skonstruowana na podstawie art. 68 KSH w zw. z art. 275 § 1 KSH w zw. z art. 462 § 1 KSH stanowi o likwidacyjnym zestawieniu powiązań²⁶⁰ w spółce prawa handlowego. Najpierw jest ono budowane przez normy prawne skonstruowane na podstawie

256 Nie rozważa się założeń dotyczących stałości i zmienności stanu docelowego procesu, ponieważ są one neutralne dla prowadzonych tutaj badań. Zob. też ciekawe spostrzeżenia na temat funkcji jawnych i ukrytych w R. K. Merton, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, przeł. E. Morawska, J. Wertenstein-Żuławski, Warszawa 2002, s. 131-134.

257 Jest to wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte. Jego schemat jest następujący: „Jeżeli w systemie S występuje element I, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu G systemu jako całości (prawo funkcjonalne 2). Jeżeli element I przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu G systemu – element ten w systemie wystąpi (hipoteza samoregulacyjna). Zatem: w systemie S występuje element I” w: P. Sztompka, *Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej*, op. cit., s. 179-180

258 Przykładowo normy prawne skonstruowane na podstawie: art. 69 KSH; 276 KSH; 476 KSH.

259 *Eksplanandum* przybiera postać generalizacji sprawozdawczej poprzez określenie polskiego procesu likwidacyjnego.

260 W sposób zamierzony nie stosuje się tutaj zwrotu „struktura organizacyjna spółki”, jak używa go W. Popiołek, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J.A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015, s. 1157, ponieważ jest to termin, który nie określa w pełni treści normy prawnej zrekonstruowanej na podstawie art. 68 KSH w zw. z art. 275 § 1 KSH w zw. z art. 462 § 1 KSH. Autor rozprawy uważa, że wskazana norma prawna określa coś szerszego niż strukturę organizacyjną, mianowicie zestawienia powiązań likwidacyjnych w spółce handlowej.

przepisów likwidacyjnych, następnie gdy normy prawne o charakterze likwidacyjnym nie obejmą pewnej kwestii, zestawienie powiązań jest budowane przez normy prawne dotyczące fazy właściwego istnienia spółki. Z treści tej normy prawnej wynika, że zastosowanie norm prawnych z fazy właściwego istnienia spółki nie może naruszać lub pomijać celu likwidacji. W literaturze uznaje się, że „[...] tylko o tyle należy do spółki [...] w likwidacji stosować przepisy «dotyczące organów spółki [...] oraz praw i obowiązków współników», jeżeli nie istnieje regulacja normatywna wprost dotycząca tych zagadnień w omawianym okresie istnienia spółki [...]”²⁶¹. Niedostatek hipotez lub dyspozycji norm prawnych skonstruowanych na podstawie przepisów likwidacyjnych jest warunkiem koniecznym zastosowania norm prawnych z wcześniejszej fazy istnienia spółki handlowej²⁶². W doktrynie stwierdza się, że „[...] w zakresie stosunków wewnętrznych i zewnętrznych spółki przepisy o likwidacji [...] mają jako przepisy szczególne pierwszeństwo przed odnośnymi przepisami regulującymi funkcjonowanie spółki przed likwidacją”²⁶³. Artykuły 68 KSH, art. 275 § 1 KSH²⁶⁴, art. 462 § 1 KSH są przepisami prawnymi odsyłającymi; występują tu odesłania wewnątrzsystemowe²⁶⁵. Jednak trzeba podkreślić, że pojawia się to w ściśle określonym porządku.

O pierwszeństwie norm prawnych skonstruowanych na podstawie przepisów likwidacyjnych, w tym celu likwidacyjnego, przed normami prawnymi z wcześniejszej fazy istnienia spółki świadczy również wykładnia systemowa. W literaturze uznaje się, że „[...] umieszczenie interpretowanego przepisu właśnie w tym, a nie innym miejscu aktu normatywnego podyktowane zostało racjonalnymi względami i zostało przez ustawodawcę świadomie postanowione, a zatem oddziałuje na znaczenie przepisu przez kontekst, w jakim ten przepis się znalazł”²⁶⁶. Powyższe przepisy znajdują się w rozdziałach zatytułowanych: „Likwidacja”²⁶⁷; „Rozwiązanie i likwidacja spółki”²⁶⁸. Oznacza to przypisanie istotnego znaczenia miejscu tych przepisów w kodeksie. Jeśli znajdują się one w rozdziałach zatytułowanych: „Likwidacja”, „Rozwiązanie i likwidacja spółki”, to należy interpretować je zgodnie z tym otoczeniem kodeksowym, tj. umieszczenie w rozdziale likwidacyjnym w

261 *A. Gierat*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. Z. Jara, Warszawa 2014, s. 1080.

262 Zob. też: *M. Litwińska-Werner*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 3. wyd., Warszawa 2007, s. 710.

263 *W. Pyziół*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod. red. W. Pyziola, Warszawa 2008, s. 144.

264 Odnośnie do wątpliwości redakcyjnych przepisu art. 275 § 1 K.S.H. zob. *J. P. Naworski*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 2, Tytuł III Spółki kapitałowe. Dział I, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeszcza, Warszawa 2011, s. 604-605.

265 *S. Lewandowski, A. Malinowski, J. Petzel*, w: Logika dla prawników. Słownik encyklopedyczny, pod. red. A. Malinowskiego, Warszawa 2004, hasło: przepis prawny odsyłający, s. 171.

266 *T. Stawecki, P. Winczorek*, Wstęp do prawoznawstwa, 4. wyd., Warszawa 2003, s. 171.

267 Rozdział 5, dział I, tytuł II KSH.

268 Rozdział 6, dział I, tytuł III KSH.; rozdział 7, dział II, tytuł III KSH.

kodeksie uzasadnia pierwszeństwo stosowania norm prawnych o charakterze likwidacyjnym przed pozostałymi normami prawnymi skonstruowanymi z przepisów znajdujących się w innych rozdziałach.

Zgodnie z tą normą prawną charakter likwidacyjny posiadają stosunki zewnętrzne oraz stosunki wewnętrzne, kwestie dotyczące organów spółki, praw i obowiązków wspólników spółki. Literatura określa cel spółki handlowej w likwidacji: „Obecnie celem tym jest zakończenie działalności («zwinięcie przedsiębiorstwa»), a nie jej dalszy rozwój”²⁶⁹. Likwidacyjny charakter celu spółki oddziałuje na pozostałe normy prawne, które budują zestawienie powiązań spółki prawa handlowego w likwidacji. Doktryna w wypowiedziach swoich przedstawicieli podkreśla, że: „[...] należy zatem zawsze *in casu* oceniać dopuszczalność stosowania przepisów normujących właściwą postać spółki [...], tzn. docelową formę ustrojową spółki [...] - do formy ustrojowej spółki [...] w likwidacji”²⁷⁰. Wyraźniej jest to widoczne w zdaniu: „Wątpliwe jest stosowanie przepisów, które mogłyby doprowadzić do zaburzenia celu likwidacji, choć służyłyby realizacji celów spółki”²⁷¹. Oznacza to podkreślenie pierwszeństwa celu likwidacyjnego przed innymi celami spółki²⁷².

Powyższe prezentuje element wyjaśniany, którym jest *zestawienie likwidacyjnych powiązań w spółce prawa handlowego*. Interesujące naukowo jest jednak jego ujęcie funkcjonalne. Warto podkreślić, że w tym typie analizy funkcjonalnej relacja nie odnosi się do innego elementu systemu, natomiast dotyczy stanu systemu rozumianego jako cecha procesu likwidacyjnego.

Podstawowe funkcjonalne pytanie brzmi: czy zestawienie powiązań w spółce prawa handlowego w likwidacji utrzymuje jakikolwiek stan procesu likwidacyjnego? Trzeba zaznaczyć, że niezależnie od reprezentowanego poglądu na temat zarządu w spółce kapitałowej w tej fazie istnienia spółki, nie można zaprzeczyć występowaniu w niej określonych podmiotów *sensu largo*. Niniejsza analiza przypisuje inne znaczenie niż te, które dotyczy możliwości bycia wspólnikiem spółki prawa handlowego²⁷³. Tutaj jednoznacznie

269 M. Litwińska-Werner, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2007, 3. wyd., s. 290.

270 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 856.

271 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 980.

272 Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 stycznia 2011 r., sygn. VIII SA/Wa 888/10, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych

273 Zob. A. Szajkowski, w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016, s. 75; oraz A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 - 300,

chodzi o aktywność w procesie likwidacyjnym, którą utożsamia się z warunkiem bycia jego podmiotem. Zawężając, aktywność w spółce prawa handlowego jest warunkiem bycia podmiotem spółki handlowej. Aktywność jest równoznaczna z występowaniem (tworzeniem) powiązań. Wszędzie, gdzie występuje podmiot tworzący powiązania, tam jego zakres staje się szeroki.

W zależności od typu spółki prawa handlowego podmiotami w tym procesie mogą być: wspólnicy, zgromadzenie wspólników, zgromadzenie akcjonariuszy, rada nadzorcza, komitet audytu, komisja rewizyjna, zarząd, likwidatorzy, pełnomocnicy. Powiązania pomiędzy nimi wytyczają granice podmiotowe procesu likwidacyjnego w konkretnej spółce prawa handlowego. Długość każdej z tych granic jest utożsamiana z zakresem kompetencji poszczególnego podmiotu. Trzeba zauważyć, że zgodnie z powyższą normą prawną to cel likwidacji determinuje te powiązania. Zakończenie działalności spółki handlowej wiąże się ze wszystkimi podmiotami oraz z ich kompetencjami w tym procesie. Chodzi o to, że aktywności podmiotów procesu likwidacyjnego (czyli podmiotów *sensu largo*) wykazują określoną i jednakową tendencję. Tym samym cel likwidacji „ukierunkowuje” wiązkę celów poszczególnych podmiotów procesu likwidacyjnego. Jak funkcjonalnie należy to rozumieć? Wystąpienie i realizacja poszczególnych partykularnych celów służących do zakończenia działalności spółki prawa handlowego oznacza, że to właśnie powiązania mają charakter rezygnacji. Prostsze wytłumaczenie jest następujące: aktywność podmiotów procesu likwidacyjnego ma charakter rezygnacji, ponieważ w jego trakcie następuje „wycofywanie się” podmiotów ze spółki prawa handlowego²⁷⁴. Zaprzestanie działalności przez spółkę prawa handlowego jest równoznaczne z rezygnacją z dalszych relacji ze spółką.

Do lepszego zilustrowania problematyki powiązań konfrontuje się ją z fazą właściwą spółki prawa handlowego. Występuje tutaj analogiczna sytuacja. Akurat w tej fazie podmiotami mogą być również: zgromadzenie wspólników, zgromadzenie akcjonariuszy, rada nadzorcza, komitet audytu, komisja rewizyjna, zarząd, prokurenci, pełnomocnicy.

13. wyd., Warszawa 2017, s. 31.

274 Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. II FSK 2719/13, w którym stwierdza się, że „[...] akcjonariusz spółki komandytowo-akcyjnej nie występuje z tej spółki, a jedynie może zbyć akcje. [...] w przypadku akcjonariusza utrata członkostwa, a więc «swoiste wystąpienie» może odbyć się przez zbycie akcji albo ich umorzenie, które nie oznacza możliwości wystąpienia przez akcjonariusza ze spółki w rozumieniu art. 149 KSH, a jedynie w potocznym znaczeniu tego słowa, obrazującym zerwanie więzi kapitałowej łączącej akcjonariusza ze spółką, podczas gdy wystąpienie, o którym mowa w przywołanym przepisie, dotyczy co do zasady więzi, jaka powstaje pomiędzy spółką a wspólnikiem w spółkach osobowych”. Zob. też wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 czerwca 2017 r, sygn. II FSK 207/15, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

Oczywiście, że oni również wykazują się aktywnością w „przestrzeni” spółki prawa handlowego. Jednak odmiennością jest główny cel. Dzieje się tak dlatego, ponieważ ich partykularne cele są wykorzystywane do osiągnięcia celu, którym jest prowadzenie i rozwój działalności spółki. Tutaj aktywność w spółce prawa handlowego jest równoznaczna z zaangażowaniem w prowadzenie i rozwój działalności spółki. Jest to związane z byciem podmiotem takiej spółki. Dlatego też aktywność podmiotów tego procesu nie-likwidacyjnego ma charakter partycypacyjny.

Powracając do rozważań dotyczących procesu likwidacyjnego, występowanie powiązań mających charakter rezygnacji oznacza, że istnieje negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa procesu likwidacyjnego. Jest to stan procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego, który jest utrzymywany poprzez zestawienia powiązań o charakterze rezygnacji. Podsumowując, zestawienie powiązań w spółce prawa handlowego jest funkcjonalne wobec negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Jeżeli sytuację spółki prawa handlowego przypisze się do określonego okresu procesu likwidacyjnego, należy stwierdzić, że czas jest wyznacznikiem konkretnego etapu istnienia spółki prawa handlowego. Takie rozumienie jest przydatne do rozwiązania kolejnego problemu, którym jest zasięg temporalny predyspozycji funkcjonalnej elementu. Zadaje się tym samym pytanie: czy zestawienie powiązań likwidowanej spółki prawa handlowego jest funkcjonalne, dysfunkcjonalne czy niefunkcjonalne w wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego? Trzeba podkreślić, że zestawienie powiązań likwidacyjnych dotyczy wszystkich podmiotów procesu likwidacyjnego, a zarazem wszystkich ich kompetencji. Stwierdza się, że nie można wykazać momentu, w którym nie występuje aktywność żadnego podmiotu procesu likwidacyjnego. Zawsze zestawienie powiązań likwidacyjnych utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego. Zatem odpowiedź na powyższe pytanie to funkcjonalność omawianego elementu w innym okresie procesu likwidacyjnego. Tutaj nie można mówić o przyjęciu bądź odrzuceniu transplantu prawnego, ponieważ zestawienie powiązań likwidacyjnych obejmuje cały proces likwidacyjny. Tym samym nie przeszczepia się elementu w inny proces.

Wkład elementu w utrzymanie stanu procesu likwidacyjnego jest kolejnym rozpatrywanym zagadnieniem. Konkretyzując, zadaje się pytanie: jaki jest udział zestawienia

powiązań likwidacyjnych w spółce prawa handlowego w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego? Gdyby nie występowały likwidacyjne powiązania w spółce prawa handlowego, to negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa całego procesu skupiałaby się na powiązaniach, które są zewnętrzne względem spółki. Podmioty spoza spółki handlowej, tj. kontrahenci, w tym wierzyciele spółki, agendy państwowe, w tym sądy, urzędy, posiadają kompetencje likwidacyjne²⁷⁵, dlatego również w tym przypadku tworzy się zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych. Również ono wpływa na negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego.

Rozstrzygnięcie udziału tych elementów procesu likwidacyjnego w utrzymaniu powyższego stanu procesu jest możliwe za pomocą określenia, które zestawienie powiązań jest szersze. W ramach spółki prawa handlowego występują różne rodzaje podmiotów: wspólnicy, organy spółki, likwidatorzy, pełnomocnicy. Z kolei w ramach likwidacyjnych powiązań zewnętrznych występują wcześniej wymienione rodzaje podmiotów. Oczywiście jest, że stan faktyczny poszczególnego procesu likwidacyjnego może zawierać wielką liczbę, na przykład wierzycieli spółki lub jej wspólników, jednak obecne rozważania dotyczą rodzajów podmiotów powiązanych. Z tego względu uznaje się, że pierwsze zestawienie jest szersze od drugiego, z czego wynika, że w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego większy udział ma zestawienie powiązań likwidacyjnych w spółce prawa handlowego niż zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych.

Obecne wywody opierają się na zagadnieniu substytucji elementu. W tym momencie zadaje się pytanie: czy można zastąpić zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki prawa handlowego innym elementem procesu likwidacyjnego, tak aby w dalszym ciągu negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa procesu likwidacyjnego była utrzymana? Jak zostało powyżej wskazane, ten stan procesu może być utrzymywany przez dwa elementy: zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki handlowej oraz zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych. Może zaistnieć stan faktyczny, w którym pierwszy element będzie miał trudności z wystąpieniem. W takim przypadku element drugi posłuży do utrzymania negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Przykładem jest norma prawna skonstruowana na podstawie art. 73 KSH w zw. z art. 276 § 3, 4, 5 KSH w zw. z art. 463 § 3, 4, 5 KSH, zgodnie z którą sąd - podmiot zewnętrzny - dokonuje ingerencji w

275 Przykładami są normy prawne skonstruowane na podstawie: art. 84 § 1 KSH, art. 272 KSH; 475 § 1 KSH.

obsadę likwidatorów, podmiotów spółki. Z powyższego wynika, że zestawienie powiązań likwidacyjnych spółki prawa handlowego może być zastąpione zestawieniem likwidacyjnych powiązań zewnętrznych, tak aby negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa procesu została zachowana.

Badania nad substytucją elementu procesu dotyczą również aspektu diachronicznego procesu likwidacyjnego, dlatego też zadaje się pytanie: czy zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych może zastępować zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki handlowej w innym wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego? Chodzi o to, że teoretycznie element zmieniający jest umieszczany w innym okresie, to znaczy w innym miejscu procesu. Zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych, wynikające z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 73 KSH w zw. z art. 276 § 3, 4, 5 KSH w zw. z art. 463 § 3, 4, 5 KSH, jest umieszczone w okresie przed zaistnieniem hipotezy tworzącej tę normę prawną. Klarowniejsze wytłumaczenie jest następujące: „wkłada się” zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych w taki moment procesu, w którym nie zaistniały przesłanki określone jako: „ważne powody” lub „możliwość orzekania o likwidacji przez sąd”, „wniosek uprawnionych osób”, „uprzednie ustanowienie likwidatorów przez sąd”. Zatem podmiot zewnętrzny – sąd, wraz ze swoimi kompetencjami likwidacyjnymi, znajduje się w okresie przed zaistnieniem powyższych przesłanek. Jakie to ma znaczenie w ujęciu funkcjonalnym? Dalej jest utrzymywany stan procesu, natomiast nie zachodzi substytucja elementów. Należy to rozumieć w ten sposób, że zestawienie zewnętrznych powiązań likwidacyjnych w innym okresie procesu jest funkcjonalne względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej, jednak wtedy nie ma zastąpienia zestawienia powiązań likwidacyjnych spółki handlowej.

Należy podkreślić, że już samodzielne wystąpienie zestawienia likwidacyjnych powiązań zewnętrznych względem spółki wystarcza do utrzymania omawianego stanu procesu. Przytacza się normę prawną skonstruowaną na podstawie art. 287 § 1 K.S.H. w zw. z art. 475 § 1 K.S.H. jako przykład samodzielnego występowania likwidacyjnych powiązań zewnętrznych względem spółki prawa handlowego. Zgodnie z tą normą prawną wierzyciele spółek kapitałowych (podmioty zewnętrzne) korzystają ze swoich kompetencji poprzez żądanie zaspokojenia z niepodzielonego majątku. Jak widać, samodzielność elementu w utrzymaniu tego stanu procesu nie jest związana z szerszym albo węższym udziałem w jego

utrzymaniu.

Wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte: jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki prawa handlowego, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego jako całości. Jeżeli zestawienie likwidacyjne powiązań spółki przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Jeżeli zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje zestawienie likwidacyjnych powiązań.

W podsumowaniu podkreśla się twierdzenie o wpływie zestawienia likwidacyjnych powiązań spółki prawa handlowego na negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego w Polsce. Na podstawie metodycznego założenia relatywizacji do stanu systemu ustalono funkcjonalność tego elementu zarówno w podstawowym, jak i odmiennym okresie procesu likwidacyjnego, czyli w perspektywie synchronicznej i diachronicznej. Zgodnie metodycznym założeniem zasady czynników stwierdzono duży udział zestawienia likwidacyjnych powiązań spółki prawa handlowego w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Na podstawie metodycznego założenia zasady alternatyw funkcjonalnych uznano, że występuje tutaj substytut, którym jest zestawienie likwidacyjnych powiązań zewnętrznych. Z kolei w perspektywie diachronicznej ten element procesu likwidacyjnego już nie jest substytutem.

W polskim procesie likwidacyjnym występuje dystrybucja majątku spółki prawa handlowego. W doktrynie zauważa się, że: „Podział majątku «rozumiany jako wypłata wspólnikom przypadających na nich kwot likwidacyjnych», może rozpocząć się nie wcześniej, ale dopiero po spłacie wymagalnych zobowiązań spółki [...]”²⁷⁶. Słownik definiuje „dystrybucję” jako „rozdzielenie czegoś; rozproszanie towarów”²⁷⁷. Dlatego też można uznać, że podział majątku oraz spłata lub zabezpieczenie zobowiązań składają się na

276 W. Pyzioł, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod. red. W. Pyzioła, Warszawa 2008, s. 158-159.

277 Hasło: dystrybucja, w: Wielki słownik ..., op. cit., s. 218.

dystrybucję majątku spółki prawa handlowego. Gdy spółka prawa handlowego kończy swoją aktywność gospodarczą, to osoby z nią finansowo lub korporacyjnie związane mogą oczekiwać właśnie dystrybucji jej majątku. W polskim procesie likwidacyjnym wszystkich typów spółek prawa handlowego roszczenia wierzycieli i uczestników spółki są zaspokajane z majątku spółki. W literaturze zauważa się, że „[...] uprawnienie do udziału w kwocie likwidacyjnej wyraża się w roszczeniu akcjonariusza o przeniesienie na niego odpowiedniej części majątku spółki [...]”²⁷⁸. Podsumowując, elementem wyjaśnianym jest *dystrybucja majątku spółki prawa handlowego w polskim procesie likwidacyjnym*²⁷⁹.

Podstawowa norma prawna, która stanowi o dystrybucji majątku, jest skonstruowana na podstawie art. 82 KSH w zw. z art. 286 KSH w zw. z art. 474 KSH. Określa szczegółowe zasady, w tym terminy dystrybucji. T. Siemiątkowski i R. Potrzeńczak wskazują, że „[...] po dokonaniu czynności likwidacyjnych [...] należy sporządzić bilans końcowy likwidacji. [...] Na podstawie tego bilansu należy dokonać spłaty niespornych zobowiązań wymagalnych oraz pozostawić kwoty na spłatę pozostałych. Pozostała różnica stanowi kwotę likwidacyjną, która podlega podziałowi [...], mając na uwadze, że sporządzenie bilansu po rozporządzeniu kwotą likwidacyjną jawi się jako kompletnie bezcelowe, bo po stronie aktywów wykazuje się zero”²⁸⁰. Literatura ekonomiczna korzysta z terminu „mienie polikwidacyjne”, do którego należą: „[...] składniki majątkowe pozostałe po przeprowadzeniu likwidacji, to jest po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli i sfinansowaniu wszystkich kosztów postępowania likwidacyjnego”²⁸¹.

W spółkach prawa handlowego warunkiem podziału kwoty likwidacyjnej (mienia likwidacyjnego) jest spłacenie zobowiązań, w tym zaspokojenie lub zabezpieczenie wierzycieli. W orzecznictwie sądowym twierdzi się, że „Celem takiej regulacji jest doprowadzenie w czasie likwidacji spółki przede wszystkim do zaspokojenia jej wierzycieli, których zobowiązania wynikają ze stosunków «zewnętrznych» spółki, za które ponoszą solidarną odpowiedzialność spółka i wspólnicy (art. 22 § 2 k.s.h.)”²⁸². Na spółki kapitałowe norma prawna wprowadza rygor temporalny oraz rygor przedmiotowych ogłoszeń. W spółce z ograniczoną odpowiedzialnością chodzi o: „[...]dzień następny pod upływie 6 miesięcy od

278 *W. Popiołek*, w: System Prawa Handlowego, t. 2, Prawo spółek handlowych, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012, s. 1012.

279 Generalizacja sprawozdawcza charakteryzuje powyższe *eksplanandum*.

280 *T. Siemiątkowski, R. Potrzeńczak*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Tytuł I, Przepisy ogólne. Tytuł II, Spółki osobowe, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeńczaka, Warszawa 2010, s. 414.

281 *W. Missala, Ł. Wolbach*, Likwidacja spółki kapitałowej. Prawo, podatki, rachunkowość, red. *W. Missala*, Warszawa 2013, s. 114.

282 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.10.2008 r., sygn. V CSK 172/08, <http://www.sn.pl/orzecznictwo>

daty ukazania się ogłoszenia [...] o rozpoczęciu likwidacji, zawierającego wezwanie wierzycieli do zgłaszania swoich wierzytelności [...]”²⁸³. Z kolei w spółce akcyjnej: „[...] dzień następujący po upływie roku od daty ukazania się ostatniego ogłoszenia [...]”²⁸⁴. Dotrzymanie tych kolejności umożliwia dystrybucję majątku.

Podstawowym kryterium podziału kwoty likwidacyjnej jest wniesiony uprzednio wkład do spółki; zachowywany jest odpowiedni stosunek. W spółce akcyjnej występuje jeszcze pierwszeństwo spłaty akcji uprzywilejowanych. Treść tej normy prawnej umożliwia określenie odmiennych zasad w umowie spółki osobowej, umowie spółki z o. o. albo statucie spółki akcyjnej. Odnośnie do spółki z o. o. literatura zaznacza, że „[...] podział majątku powinien następować w pieniądzu, ale możliwe jest też przyjęcie w umowie rozwiązania [...] *in natura*”²⁸⁵. Z kolei jeśli chodzi o spółkę akcyjną, to doktryna wskazuje, że: „[...] akcjonariusz nie jest obowiązany do przyjęcia takiego składnika majątkowego, którego wartość byłaby niższa od wyrażonej w jednostkach pieniężnych wartości netto majątku przypadającego na akcje”²⁸⁶.

Przedstawienie normatywne i doktrynalne tego elementu procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego wprowadza w szczegółowe zagadnienia funkcjonalne. Pierwsze z nich odnosi się do predyspozycji funkcjonalnych elementu procesu. Czy dystrybucja majątku likwidowanej spółki prawa handlowego utrzymuje pewien stan procesu likwidacyjnego? Otóż dystrybucja majątku spółki prawa handlowego polega na przeniesieniu wartości pieniężnych, wyjątkowo składników rzeczowych na skonkretyzowanych interesariuszy. Dzięki temu możliwe jest zaspokojenie ich roszczeń²⁸⁷. Oznacza to, że majątek spółki handlowej jest *sensu stricto* przedmiotem zaspokajającym. Proces likwidacyjny stanowi „przestrzeń”, w której do tego dochodzi. Dlatego też należy uznać, że proces likwidacyjny posiada cechę zaspokajającą,

283 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 892.

284 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. III, Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-490, 3. wyd., Warszawa 2013, s. 1857.

285 M. Michalski, w: System Prawa Prywatnego, t. 17 A, Prawo spółek kapitałowych, red. S. Sołtysiński, 2. wyd., Warszawa 2015, s. 636.

286 *Ibidem*, s. 1053.

287 Zob. też M. Jamroży, A. Główska, Przekazanie wspólnikowi majątku likwidowanej spółki z o. o. w formie rzeczowej a przychód podatkowy, Monitor Podatkowy 2018, nr 2, s. 50-53. Zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 23 stycznia 2014 r., sygn. I SA/Rz 1107/13 „Odrębność majątku spółki i wspólnika ma ten istotny skutek, że w przypadku rozwiązania spółki i podziału jej majątku wspólnik staje się właścicielem mienia, które to prawo dotychczas do tego mienia przysługiwało spółce. Następuje więc po jego stronie przychód nie tylko w sensie prawnym, ale również ekonomicznym”, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie – I Wydział Cywilny z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. I Aca 331/15, <http://orzeczenia.ms.gov.pl/>.

a jednym ze stanów procesu likwidacyjnego jest zaspokojenie jego interesariuszy. Nieosiągnięcie bądź nieutrzymanie tego stanu umożliwia rozpoczęcie postępowania w przedmiocie upadłości²⁸⁸. A. Kidyba podkreśla, że „[...] może okazać się, że spółka w likwidacji stanie się niewypłacalna, co skutkuje obowiązkiem ogłoszenia jej upadłości”²⁸⁹. W odpowiedzi na zadane pytanie: dystrybucja majątku likwidowanej spółki prawa handlowego utrzymuje stan zaspokajający procesu likwidacyjnego, czyli jest funkcjonalna wobec stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego.

Rozstrzygnięcia wymaga predyspozycja funkcjonalna dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego w odmiennym czasie, ale tego samego procesu. „Mechanizm” dystrybucyjny blokuje podział kwoty likwidacyjnej bez zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzycieli. W spółkach kapitałowych dochodzą dodatkowe szczegółowe obostrzenia czasowe. W literaturze występuje opinia, że „Likwidatorzy, którzy zbyt wcześnie dokonują podziału majątku między wspólników, ponoszą odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę”²⁹⁰. Jednocześnie stwierdza się, że „Likwidatorzy nie mają żadnego obowiązku dalszego oczekiwania na zgłoszenia wierzycieli, gdy upłyne termin określony [...]. Powinni więc dokonać podziału pozostałej części majątku pomiędzy wspólników bez zbędnej zwłoki. W przeciwnym bowiem razie zwłoka taka może zostać uznana za zaniechanie sprzeczne z prawem”²⁹¹. Podkreśla to brak możliwości występowania dystrybucji majątku spółki prawa handlowego w nieodpowiednim momencie. Należy przez to rozumieć, że odmienne okoliczności czasowe utrudniają utrzymanie zaspokajającego stanu procesu likwidacyjnego. W takich okolicznościach ten element jest dysfunkcyjny wobec tego stanu procesu likwidacyjnego.

Zgodnie z przyjętą kolejnością badawczą w tym momencie analizy następuje odniesienie do wcześniej określonego stanu polskiego procesu likwidacyjnego, czyli do negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Rozstrzygana jest predyspozycja funkcjonalna dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego względem tego stanu procesu. Chodzi o określenie funkcjonalności, dysfunkcyjności bądź

288 Zob. ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2344. Zob. też *S. Gurgul*, Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz, 11. wyd., Warszawa 2017.

289 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 369.

290 *W. Missala, E. Wolbach*, Likwidacja spółki kapitałowej. Prawo, podatki, rachunkowość, red. *W. Missala*, Warszawa 2013, s. 116.

291 *A. Witosz*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod red. *W. Pyziola*, Warszawa 2008, s. 529.

niefunkcjonalności elementu. Interesariusze dystrybucji majątku dążą do zaspokojenia swoich roszczeń. Do tych interesariuszy można zaliczyć: kontrahentów spółki, w tym wierzycieli, agendy państwowe reprezentowane przez właściwy organ podatkowy oraz uczestników²⁹² spółki handlowej. Trzeba jednak stwierdzić, że w rozumieniu funkcjonalnym uzyskują oni również status podmiotów procesu likwidacyjnego. Kwestie dystrybucyjne odróżniają jedne podmioty procesu likwidacyjnego od drugich. Jednoznacznie do interesariuszy dystrybucji nie można zaliczyć: likwidatorów²⁹³, zgromadzenia wspólników, zgromadzenia akcjonariuszy, rady nadzorczej, komisji audytu, komisji rewizyjnej, pełnomocników, zarządu. Bycie interesariuszem dystrybucji majątku jest równoznaczne ze związaniem przedmiotu zaspokajającego roszczenie z podmiotem procesu likwidacyjnego. Tym samym wystąpienie dystrybucji majątku likwidowanej spółki handlowej utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego. Dlatego też uzasadnione jest twierdzenie o funkcjonalności dystrybucji majątku spółki prawa handlowego względem tego stanu procesu likwidacyjnego.

Istotną kwestią jest predyspozycja funkcjonalna w odmiennym okresie samego procesu likwidacyjnego. Moment, w którym podmioty procesu likwidacyjnego stają się interesariuszami, jest dla tej analizy znaczący. W odniesieniu do kontrahentów spółki, w tym wierzycieli, mowa jest o tym, kiedy uzyskują możliwość dochodzenia swojego roszczenia. W literaturze cywilistycznej występuje pogląd, według którego „Z chwilą nadejścia terminu spełnienia świadczenia zobowiązanie staje się wymagalne [...], co oznacza, że wierzyciel uzyskuje możliwość żądania od dłużnika spełnienia świadczenia, a dłużnik może i powinien to żądanie zaspokoić”²⁹⁴. Podmioty procesu likwidacyjnego stają się interesariuszami dystrybucji majątku od momentu wymagalności zobowiązania. Gdy taka chwila nie nadeszła, to nie występuje powiązanie przedmiotu zaspokojenia roszczenia z podmiotem procesu likwidacyjnego. Wyjątkiem jest złożenie sum potrzebnych do zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzytelności niewymagalnych do depozytu sądowego. W doktrynie twierdzi się, że: „Jeżeli istnieje wiedza na temat istniejących wierzytelności, to nawet brak

292 Zob. też odnośnie do spadkobierców zmarłego wspólnika i likwidacji w: *A. Nowacki*, Śmierć wspólnika spółki osobowej, *Monitor Prawa Handlowego* 2017, nr 4, s. 16-25.

293 Likwidatorzy z definicji nie uczestniczą w dystrybucji majątku, niemniej jednak osoba będąca jednocześnie wspólnikiem spółki - już tak. Występuje zatem podwójny status.

294 *W. Popiołek*, Kodeks cywilny, t. II, Komentarz do art. 450-1088, pod red. K. Pietrzykowskiego, 5.wyd., Warszawa 2009, s. 16. Por. z *E. Gniewek, P. Machnikowski* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 8. wyd., Warszawa 2017.

wymagalności nie zwalnia likwidatorów z obowiązku zabezpieczenia ich interesów. Takim zabezpieczeniem będzie złożenie kwot do depozytu sądowego²⁹⁵. Należy przez to rozumieć, że w tym przypadku związanie przedmiotu zaspokojenia roszczenia z podmiotem procesu likwidacyjnego następuje z chwilą złożenia do depozytu na podstawie normy prawnej skonstruowanej z art. 285 KSH w zw. z art. 473 KSH.

W literaturze prawnopodatkowej zauważa się, że „Skutkiem nadejścia terminu realizacji zobowiązania podatkowego jest z zasady jego wymagalność, co oznacza, że wierzyciel może skutecznie wysunąć żądanie zaspokojenia go, a dłużnik ma obowiązek to żądanie spełnić. [...] w przypadku zobowiązań ustalonych lub określonych decyzją, zobowiązanie jest wymagalne co do zasady jedynie w przypadku ostateczności decyzji [...]”²⁹⁶. Należy przez to rozumieć, że w odniesieniu do organu podatkowego, który reprezentuje agendę państwową (Skarb Państwa lub j.s.t.), związanie go z przedmiotem zaspokajającym roszczenie następuje od momentu wymagalności roszczenia. Tutaj również wyjątkiem będzie zabezpieczenie wykonania zobowiązania podatkowego. W doktrynie twierdzi się, że „Stosowanie przez organy podatkowe instytucji zabezpieczenia wykonania zobowiązań podatkowych [...] zawsze wiąże się z pewną uciążliwością po stronie podmiotu zobowiązanego (przede wszystkim jest to ograniczenie prawa do swobodnego dysponowania majątkiem)”²⁹⁷. Oznacza to, że w tym przypadku związanie z przedmiotem zaspokajającym roszczenie następuje od momentu zastosowania zabezpieczenia podatkowego²⁹⁸.

Z kolei wspólnicy spółki handlowej stają się interesariuszami dystrybucji majątku spółki wraz z wymagalnością roszczenia o wypłatę zysku (spółki osobowe) lub roszczenia o wypłatę dywidendy (spółki kapitałowe). Dotyczy to przypadku określonego w normie prawnej skonstruowanej na podstawie art. 52 KSH w zw. z art. 191 KSH w zw. z art. 347 KSH. W doktrynie przyjęte jest stanowisko, że „Wspólnikowi przysługuje roszczenie o wypłatę zysku, o ile taki jest wypracowany i nie przekazano go na inne cele”²⁹⁹. Dotyczy to wszystkich spółek osobowych.

295 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 1347.

296 R. Dowgier, w: Prawo podatkowe. Zarys wykładu, red. L. Etel, Warszawa 2013, s.107.

297 *Ibidem*, s. 96.

298 Odnosnie do braku przychodu w zakresie przekazania majątku zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 23 listopada 2016, sygn. I SA/Gd 1129/16, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych. Zob. też wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z dnia 25 marca 2014 r. sygn. I SA/Ke 122/14, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

299 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 274.

A. Malarewicz-Jakubów w odniesieniu do uczestnika spółki akcyjnej zwraca uwagę na to, że „Należy dokonać rozróżnienia pomiędzy wypływającym z akcji ogólnym prawem do odpowiedniej części podzielonego zysku netto spółki a konkretnym roszczeniem o wypłatę określonej kwoty. [...] dopiero na skutek uchwały walnego zgromadzenia zarządzającej podział zysku ma on roszczenie o wypłatę dywidendy”³⁰⁰. Dniem wymagalności jest koniec roku obrotowego w spółkach osobowych oraz uchwała właściwego organu w spółkach kapitałowych. Norma prawna skonstruowana na podstawie art. 82 KSH w zw. z art. 286 KSH w zw. z art. 474 KSH stanowi o możliwości podziału dopiero po zaspokojeniu.

Zatem rozważania funkcjonalne dotyczą umiejscowienia dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego przed momentem, w którym podmioty procesu likwidacyjnego stają się interesariuszami. W takich okolicznościach nie może dojść do dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego, ponieważ nie występują podmioty procesu likwidacyjnego, które posiadają zdolność do przeniesienia na nich majątku. Tym samym utrzymanie negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego jest niemożliwe przy zmianie temporalnej. Oznacza to, że dystrybucja majątku likwidowanej spółki handlowej przed datą wymagalności roszczenia podmiotów procesu likwidacyjnego jest dysfunkcjonalna względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Następne rozważania koncentrują się na udziale elementu procesu likwidacyjnego w utrzymaniu określonych stanów tego procesu. Tym samym rozstrzygana jest kwestia znaczenia dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego w utrzymaniu stanu zaspokajającego, jak też stanu negatywnej specyfiki podmiotowo–przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

W pierwszej relacji funkcjonalnej dystrybucja likwidowanego majątku spółki prawa handlowego jest dokonywana zgodnie ze szczegółowymi zasadami wynikającymi z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 82 KSH w zw. z art. 286 KSH w zw. z art. 474 KSH. Gdyby nie były one respektowane, to proces likwidacyjny pozbawiony byłby mechanizmu, który pozwala na osiągnięcie jednego z głównych stanów procesu likwidacyjnego. Oznacza to, że w takiej sytuacji zaspokojenie interesariuszy nie byłoby możliwe. Należy przez to rozumieć, że dokonywane byłyby tylko niektóre czynności

300 A. Malarewicz, w: *Prawo gospodarcze prywatne*, red. T. Mróz, M. Stec, 2. wyd., Warszawa 2009, s. 367.

likwidacyjne, jak na przykład zakończenie bieżących interesów spółki, ściągnięcie wierzytelności bądź spieniężony majątek, ale już nie byłyby wykonane zobowiązania spółki. Zatem w pewnym momencie proces zostałby wstrzymany, a jego kontynuowanie i dokończenie byłyby niemożliwe. Jeżeli pozbawienie procesu likwidacyjnego tego elementu powoduje takie „reperkusje”, to należy odnotować duży udział dystrybucji majątku likwidowanej spółki w utrzymaniu stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego.

Druga relacja funkcjonalna dotyczy dystrybucji majątku likwidowanej spółki handlowej i negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Również tutaj rozstrzygnięcie można oprzeć na ewentualności usunięcia omawianego elementu z procesu likwidacyjnego. Tym samym, gdy dystrybucja majątku likwidowanej spółki handlowej zostałaby usunięta z tego procesu, nie miałoby to wielkiego znaczenia dla negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Działyby się tak dlatego, że to zestawienia powiązań spółki handlowej i zestawienia powiązań zewnętrznych mają największy udział w utrzymaniu tego stanu. Należy przez to rozumieć, że ich łączny zakres jest szerszy niż zakres dystrybucji majątku spółki. Analizowany element procesu likwidacyjnego zawiera tylko trzy rodzaje podmiotów procesu likwidacyjnego, tj. kontrahentów spółki, agendy państwowe oraz uczestników spółki. Natomiast zestawienie powiązań spółki handlowej oraz zestawienie powiązań zewnętrznych w sposób zupełny określają „podmiotowość” procesu likwidacyjnego i tym samym posiadają najszerszy zakres.

Uszczegóławiając, jeśli powyższe elementy procesu będą samodzielnie konfrontowane, to należy uznać, że najmniejszy udział w utrzymaniu tego stanu procesu stanowi zestawienie powiązań zewnętrznych, zaś największy udział zestawienie powiązań spółki. W hierarchii znaczeniowej pomiędzy nimi znajduje się dystrybucja majątku likwidacyjnego spółki handlowej.

Zastąpienie dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego innym elementem, który utrzymałby stan zaspokajający procesu likwidacyjnego, jest następnym analizowanym zagadnieniem. Zasady dystrybucji majątku likwidowanej spółki są skonkretyzowane. W ramach normy prawnej, określającej ten element, w umowie bądź statucie można odmiennie ustalić jedynie zasady podziału majątku. Jednak występuje w tym procesie inna norma prawna określająca element, który mógłby zastąpić likwidacyjny podział majątku. Mowa o normie prawnej skonstruowanej z art. 285 KSH w zw. z art. 473 KSH.

Tutaj elementem jest skorzystanie z depozytu sądowego. Zastąpienie ma miejsce w sytuacji, w której nie dochodzi do zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzycieli. Chodzi więc o taką sytuację, która blokuje pełną dystrybucję majątku likwidowanej spółki. To właśnie wtedy powiązania funkcjonalne zachodzące pomiędzy elementami procesu likwidacyjnego powodują, że inny element – skorzystanie z depozytu sądowego - zaczyna oddziaływać w taki sposób, że zostaje utrzymany podstawowy stan procesu – stan zaspokajający. Jest to typowo funkcjonalny mechanizm kompensacyjny. Powyższą tezę uzasadnia również omówione wcześniej znaczenie dystrybucji majątku likwidowanej spółki w utrzymaniu stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego.

W tej części rozstrzyga się perspektywę diachroniczną. Tym samym zadaje się pytanie: czy skorzystanie z depozytu sądowego może zastępować dystrybucję majątku likwidowanej spółki prawa handlowego w innym wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego? Chodzi o przypadek skorzystania z depozytu sądowego przez likwidatorów w sytuacji, w której można w sposób bezpośredni dokonać zaspokojenia lub zabezpieczenia wierzycieli. Uważam, że w takich okolicznościach nie ma zależności funkcjonalnej, ponieważ nie występuje funkcjonalny mechanizm kompensacyjny. Tłumacząc prościej, chodzi o to, że nie występuje czynnik blokujący zastosowanie podstawowego rozwiązania, czyli nie ma przeciwwskazań do pełnego zastosowania elementu określonego jako dystrybucja majątku likwidowanej spółki handlowej. Jeśli taka sytuacja ma miejsce, to nie występuje element zastępujący. Zatem trzeba stwierdzić, że w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego skorzystanie z depozytu sądowego nie stanowi substytutu dla dystrybucji majątku likwidowanej spółki prawa handlowego.

Wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte: jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako dystrybucja majątku likwidowanej spółki prawa handlowego, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu zaspokajającego proces likwidacyjny jako całości. Jeżeli dystrybucja majątku likwidowanej spółki przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu zaspokajającego proces likwidacyjny – element ten wystąpi w procesie likwidacyjnym. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje dystrybucja majątku.

Udzielone odpowiedzi pozwalają na twierdzenia podsumowujące. Otóż element procesu likwidacyjnego określony jako dystrybucja majątku likwidowanej spółki prawa handlowego wpływa na stan zaspokajający procesu likwidacyjnego. Zgodnie z założeniem

zasady relatywizacji do stanu systemu ustalono, że funkcjonalność elementu względem tego stanu procesu występuje jedynie w podstawowym okresie procesu likwidacyjnego. Natomiast perspektywa diachroniczna ukazuje dysfunkcjonalność tego elementu w wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego.

Dystrybucja majątku likwidowanej spółki handlowej wpływa na stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Z analiz wynika, że w podstawowym okresie procesu powyższy element jest funkcjonalny względem tego stanu procesu, a dysfunkcjonalny w odrębnym okresie procesu likwidacyjnego.

Na podstawie założenia zasady czynników stwierdzono, że dystrybucja majątku likwidowanej spółki handlowej ma duży udział w utrzymaniu stanu zaspokajającego, natomiast mały w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej.

Przyjęcie założenia zasady alternatyw funkcjonalnych doprowadziło do wniosku, że ten element procesu posiada substytut, który utrzymuje stan zaspokajający procesu likwidacyjnego (chodzi o element określony jako skorzystanie z depozytu sądowego). Jednak już w odmiennym czasie procesu likwidacyjnego ten element procesu nie jest substytutem.

Dokument bilansowy, który nie wchodzi w skład sprawozdania finansowego, jest wystawiany w trakcie polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego. Zawarte są w nim najważniejsze informacje lub dane, które są użyteczne przy podejmowaniu decyzji skutkujących w procesie likwidacyjnym. Podmiot kierujący tym procesem jest zobowiązany do sporządzenia takiego bilansu. Rodzaj dokumentu, jego treść oraz kwestia podmiotowa tworzą element wyjaśniany. W tym przypadku jest nim *samodzielny bilans w procesie likwidacyjnym spółek prawa handlowego w Polsce*³⁰¹.

Literatura rachunkowa zawiera opinię, według której każdy bilans: „[...] ma za zadanie przedstawienie na dzień bilansowy sytuacji jednostki: majątkowej – informującej o tym, jakimi środkami ogółem dysponuje i co się na nie składa (strona aktywów); finansowej – z jakich źródeł (własnych, obcych) pokryła te środki (strona pasywów)[...]”³⁰². Norma prawna skonstruowana na podstawie art. 81 § 1 KSH w zw. z art. 281 § 1, 3 KSH w zw. z art. 467 § 1, 3 KSH stanowi o bilansie, który nie jest sporządzany łącznie z rachunkiem zysków i strat,

301 *Eksplanadum* przybiera tutaj postać generalizacji sprawozdawczej.

302 Z. Fedak, Bilans, w: Rachunkowość - zamknięcie roku 2016, Warszawa 2016, s. 60.

rachunkiem przepływów pieniężnych, zestawieniem zmian w kapitale (funduszu) własnym, informacją dodatkową. Z tej normy prawnej wynika, że w spółkach osobowych samodzielny bilans występuje w dwóch momentach: na początku i końcu ich procesu likwidacyjnego, natomiast w spółkach kapitałowych – na początku procesu i jest określany bilansem otwarcia.

Spornym, a zarazem księgowo istotnym zagadnieniem jest sposób wyceny aktywów bilansu. Cześć doktryny wyraża pogląd, według którego aktywa bilansu otwarcia i zamknięcia procesu likwidacyjnego spółek osobowych i bilansu otwarcia spółek kapitałowych powinny być wyceniane poprzez wartość zbywczą³⁰³. W opozycji to tego znajduje się pogląd dotyczący wyceny uwzględniającej art. 29 ustawy o rachunkowości, tj.: „[...] po cenach sprzedaży netto przy uwzględnieniu obowiązku utworzenia rezerwy na przewidywane dodatkowe koszty i straty spowodowane zaniechaniem lub utratą zdolności do kontynuowania działalności (art. 29 ust. 1. i 2 u. rach.)”³⁰⁴. Występuje również trzeci pogląd, według którego „[...] dla zachowania ciągłości bilansowej na podstawie przepisów u. r. likwidator sporządzi sprawozdanie finansowe na dzień poprzedzający otwarcie likwidacji, natomiast na podstawie przepisów k.s.h. dla zobrazowania wspólnikom (akcjonariuszom) sytuacji ekonomicznej i realności prowadzenia postępowania likwidacyjnego, sporządzi bilans likwidacyjny”³⁰⁵. Odnosząc się do ostatniego poglądu, propozycja dwukrotnego sporządzania tego samego dokumentu jest interesująca i niewątpliwie możliwa do przyjęcia w rzeczywistych potrzebach praktyki likwidacyjnej.

W ostatecznym rozwiązaniu tego problemu mogłaby być pomocna nowelizacja ustawy - Kodeks spółek handlowych w zakresie zgodnym z normami prawnymi skonstruowanymi na podstawie ustawy o rachunkowości³⁰⁶. Instytucja bilansu jest częścią szeroko rozumianego prawa bilansowego. Sposób jego sporządzania, w tym wycena poszczególnych składników, został unormowany w przepisach rachunkowych. W praktyce procesu likwidacyjnego nie powinno się dokonywać wyceny z pominięciem zasad prawa bilansowego. Jest to równoznaczne z tym, że prawo handlowe nie powinno ingerować w normy bilansowe. Wobec powyższego to właśnie dostosowanie norm handlowych do norm rachunkowych jest, w opinii

303 S. Sołtyński, R. Gawalkiewicz, w: Kodeks spółek handlowych, t. I., Przepisy ogólne. Spółki osobowe.

Komentarz do art. 1-150, 3. wyd., Warszawa 2012, s. 652-653. Zob. też: A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 1336.

304 M. Rodzyński, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 6. wyd., Warszawa 2014, s. 540. Zob. też: T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Tytuł I, Przepisy ogólne. Tytuł II, Spółki osobowe, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzebacz, Warszawa 2010, s. 413.

305 W. Missala, E. Wolbach, Likwidacja spółki kapitałowej prawo, podatki, rachunkowość, pod red. W. Missala, Warszawa 2013, s. 151.

306 Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 395.

autora niniejszej pracy, pożądane.

Proponowane rozwiązanie jest ewolucyjną kontynuacją postulatu zaproponowanego przez autorów projektu KSH. W uzasadnieniu projektu ustawy postulowano: „[...] aby zmiany w u. o rach. objęły również w odpowiednim zakresie modernizację przepisów prawa bilansowego spółek i innych podmiotów gospodarczych”³⁰⁷. Pomimo bardzo długiego okresu obowiązywania oraz licznych zmian prawa handlowego oraz ustawy o rachunkowości obecny postulat wydaje się właściwy.

Określenie strony aktywów i strony pasywów służy podmiotowi kierującemu procesem likwidacyjnym do oceny majątkowo-finansowej dotychczasowych działań uczestników prowadzących sprawę i reprezentujących spółkę osobową oraz zarządu w spółce kapitałowej. Dotyczy to w szczególności zachowania tak zwanej „złotej reguły bilansowej”, która „[...] wskazuje na konieczność finansowania majątku trwałego kapitałami stałymi (czyli kapitałem własnym i zobowiązaniami długoterminowymi)”³⁰⁸. Przestrzeganie między innymi tej reguły jest niezbędne w rzetelnym i profesjonalnym zarządzaniu finansami.

Takie wy tłumaczenie *samodzielnego bilansu w procesie likwidacyjnym* jest wstępem do rozważań *stricte* funkcjonalnych. Pierwszą problematyką, według przyjętej metody, jest predyspozycja funkcjonalna elementu. Wobec tego zadaje się pytanie: czy samodzielny bilans w procesie likwidacyjnym utrzymuje jakikolwiek stan procesu? W dokumencie bilansu stwierdza się położenie majątkowe i finansowe spółki handlowej. Znajomość rachunkowości umożliwia merytoryczny wgląd w ten dokument, co skutkuje zdobyciem rzetelnej wiedzy o jednostce gospodarczej. Wymaga ona podkreślenia, ponieważ to na jej podstawie podejmowane są decyzje, w następstwie których prowadzony jest dalszy proces likwidacyjny. W znaczeniu podmiotowym w spółkach osobowych użyteczność bilansu otwarcia i zamknięcia odnosi się do likwidatorów. Natomiast w spółkach kapitałowych użyteczność bilansu otwarcia odnosi się do zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia akcjonariuszy. Samodzielny bilans jako narzędzie służące do „akumulacji” wiedzy i dokonania oceny utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Jest to równoznaczne z tym, że samodzielny bilans w procesie likwidacyjnym jest funkcjonalny wobec tego stanu procesu.

307 Uzasadnienie projektu ustawy - Kodeks spółek handlowych, druk nr 1687 z 4.02.2000 r., s. 20.

308 G. K. Świdarska, Jak czytać sprawozdanie finansowe, Warszawa 2013, s. 48.

Następnie dochodzi do umiejscowienia omawianego elementu w innym okresie, ale już procesu likwidacyjnego. Odnośnie do tych kwestii temporalnych istotne znaczenie mają unormowania ustawy o rachunkowości³⁰⁹. W literaturze twierdzi się, że „[...] bilans otwarcia likwidacji powinien być sporządzony w ciągu 15 dni od daty rozpoczęcia likwidacji, gdyż nie sposób otworzyć księgi rachunkowe bez sporządzenia bilansu otwarcia (księgi rachunkowe otwiera się właśnie według danych z bilansu otwarcia)”³¹⁰. Dodatkowo występuje uszczegółowienie tego poglądu: „[...] dochowanie terminu piętnastodniowego, liczonego od dnia otwarcia likwidacji, może okazać się niewykonalne, jeżeli likwidatorami nie są dotychczasowi członkowie zarządu albo gdy likwidatorzy [...] nie zostali wyznaczeni wraz z zaistnieniem przyczyny rozwiązania spółki. Wówczas termin piętnastodniowy należy liczyć od dnia późniejszego wyznaczenia likwidatorów”³¹¹. Taka propozycja jest korzystna z pozycji podmiotu zobowiązanego do sporządzenia tego rodzaju dokumentacji, ponieważ poszerza możliwy okres. Jednak przekroczenie tego okresu może skutkować szeroko rozumianą odpowiedzialnością likwidatorów. Sporządzanie dokumentu w niewłaściwym terminie opóźnia uzyskanie informacji o położeniu majątkowym i finansowym spółki handlowej. Jest to bardzo niekorzystne zjawisko, ponieważ w działalności gospodarczej przewagę ma ten, kto uzyskał rzeczową informację szybciej. Zatem samodzielny bilans, w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego, uniemożliwia utrzymanie likwidacyjnej weryfikacji ekonomicznej. Należy przez to rozumieć, że jest dysfunkcyjny względem tego stanu.

Samodzielny bilans procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce jest zestawiany z pozostałymi wymienionymi stanami procesu. Pierwszym w kolejności jest stan zaspokajający procesu likwidacyjnego. Sporządzenie szczegółowej dokumentacji majątkowo-finansowej w procesie likwidacyjnym pozwala na szybsze zaspokojenie roszczeń interesariuszy majątku. Nie można skutecznie dokonać zaspokojenia roszczeń, gdy nie ma się „skatalogowanych” składników majątkowych. Poprzez tego rodzaju dokument następuje zdobycie wiedzy, która determinuje dalszy tok procesu. Bezsprzecznie omawiany element utrzymuje stan zaspokajający tego procesu; tym samym jest względem niego funkcjonalny.

Rozstrzyga się również sytuację, w której samodzielny bilans znajduje się w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego i jest zestawiany z jego stanem zaspokajającym.

309 Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 395.

310 M. Rodzyńkiewicz, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 6. wyd., Warszawa 2014, s. 140-141.

311 *Ibidem*, s. 539.

Dotyczy to momentu, w którym dokument został sporządzony z opóźnieniem. O ile samo opóźnianie uniemożliwia zaspokojenie, to tutaj należy brać pod uwagę fakt ostatecznego sporządzenia dokumentacji bilansowej. Gdy samodzielny bilans istnieje, to utrzymuje stan zaspokajający procesu likwidacyjnego, zatem względem niego, w odmiennym okresie procesu, element ten jest funkcjonalny.

Omawiany dokument jest sporządzany przez podmiot procesu likwidacyjnego, którym jest likwidator spółki prawa handlowego. W judykaturze stwierdza się, że „Wspólnik-likwidator musi posiadać wiedzę na temat ksiąg rachunkowych Spółki [...]”³¹². Jego wystąpienie charakteryzuje podmiotowo proces likwidacyjny. Samodzielny bilans likwidacyjny jest przedmiotem dyskusji oraz opinii innego podmiotu procesu likwidacyjnego, tj. rady nadzorczej. Jest ona wyrażana w formie uchwały rady nadzorczej. Następnie inny podmiot procesu likwidacyjnego, tj. zgromadzenie wspólników albo walne zgromadzenie akcjonariuszy, dyskutuje nad jego poszczególnymi częściami. Również ten organ korporacyjny w ostateczności podejmuje uchwałę w przedmiocie zatwierdzenia bilansu likwidacyjnego. Ta norma prawna umożliwia realizację kompetencji, które ustawa oraz umowa bądź statut przyznały radzie nadzorczej, zgromadzeniu wspólników oraz walnemu zgromadzeniu akcjonariuszy. Wobec tego należy stwierdzić, że samodzielny bilans procesu likwidacyjnego utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego. Należy przez to rozumieć, że ten element jest funkcjonalny względem wskazanego stanu procesu likwidacyjnego spółki kapitałowej. W odniesieniu do spółek osobowych samodzielny bilans dotyczy jedynie usprawnienia dalszej pracy likwidatora. Dlatego też należy uznać, że samodzielny bilans utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego spółki osobowej, co jest równoznaczne z funkcjonalnością względem niej.

Następnie zadaje się pytanie: czy samodzielny bilans jest funkcjonalny, dysfunkcyjny bądź niefunkcyjny względem omawianego stanu w innym wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego? Normalnie element ten występuje na początku procesu likwidacyjnego, jednak pojawienie się go w innym momencie i tak będzie pomocne dla podmiotów procesu likwidacyjnego. Również tutaj podkreśla się, że fakt istnienia samodzielnego bilansu, pomimo że dzieje się to w wyodrębnionym okresie procesu,

312 Zob. postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 6 sierpnia 2018 r., sygn. I SA/GI 161/18, Legalis nr 1809351.

utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu. W tych okolicznościach element jest funkcjonalny.

Rozstrzygnięcia dotyczące predyspozycji funkcjonalnej samodzielnego bilansu pozwalają przejść do rozważań nad rolą tego elementu w utrzymaniu stanów procesu. Pytanie brzmi: jaki jest udział samodzielnego bilansu w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, jak też stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego oraz stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego?

Pierwsza jest relacja samodzielnego bilansu ze stanem weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Gdyby nie występował samodzielny bilans, to weryfikacja ekonomiczna procesu likwidacyjnego skupiałaby się na sprawozdaniu finansowym. Stanowi o nim norma prawna skonstruowana na podstawie art. 81 § 2 KSH w zw. z art. 281 § 2 KSH w zw. z art. 467 § 2 KSH. Jednak ten element procesu likwidacyjnego dostarcza informacji o sytuacji jednostki gospodarczej w zupełnie innym zakresie³¹³. Chodzi o politykę rachunkowości, przepływy pieniężne, zyski bądź straty, informacje dodatkowe, w tym dodatkowe informacje i objaśnienia, zmiany w kapitałach własnych. Tutaj kryterium, za pomocą którego określa się udział w utrzymaniu stanu procesu, jest ilość dostarczanych danych. Wynika z niego, że udział samodzielnego bilansu w utrzymaniu weryfikacji ekonomicznej jest mniejszy niż sprawozdania finansowego, ponieważ samodzielny bilans dostarcza mniejszą ilość danych.

Druga jest relacja samodzielnego bilansu ze stanem zaspokajającym w procesie likwidacyjnym. Trzeba przypomnieć, że z wcześniejszych analiz wynikało, że duży udział w utrzymaniu tego stanu ma dystrybucja majątku likwidowanej spółki. Tutaj stwierdza się, że gdyby nie występował samodzielny bilans, to stan zaspokajający skupiałby się jednak na dystrybucji majątku likwidowanej spółki. Widać więc, że samodzielny bilans znajduje się „dalej” w kolejności do utrzymania tego stanu. Należy przez to rozumieć, że jego udział w utrzymaniu tego stanu jest mały.

Trzecia jest relacja samodzielnego bilansu ze stanem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej w procesie likwidacyjnym. Na tym etapie badań wiadomo już, że stan ten jest utrzymywany przez dystrybucję majątku likwidowanej spółki, zestawienia powiązań spółki handlowej oraz zestawienia powiązań zewnętrznych. Wcześniej wykazano, że dystrybucja majątku ma mały udział w utrzymaniu tego stanu. Z kolei gdyby nie

313 Odnośnie do sprawozdania likwidacyjnego zob. *P. Tomala*, Likwidacja spółek kapitałowych - wybrane zagadnienia – cz. III, *Monitor Prawniczy* 2005, nr 10.

występował samodzielny bilans, to negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa skupiałaby się na zestawieniach powiązań. Również tutaj jest widoczne, że samodzielny bilans znajduje się na odległej „pozycji”, z której stan jest utrzymywany. Oznacza to, że ten element ma mały udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej.

Następnie rozstrzygany jest problem substytucji elementu, dlatego też zadawane jest pytanie: czy samodzielny bilans w procesie likwidacyjnym spółek handlowych może być zastąpiony przez inny element procesu w taki sposób, aby możliwym było utrzymanie stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego? Chodzi o sytuację, w której blokowane jest stworzenie dokumentacji bilansowej. Niemożność sporządzenia bilansu jednocześnie uniemożliwia sporządzenie sprawozdania finansowego. Dlatego też nie można stwierdzić, że substytutem jest roczne sprawozdanie finansowe, ponieważ to właśnie bilans jest jego częścią. Jeśli wystąpią okoliczności utrudniające sporządzenie bilansu, to należy je usunąć, ponieważ nie występuje substytut samodzielnego bilansu. Oczywiście będzie to skutkowało wydłużeniem całego dalszego toku procesu likwidacyjnego, jednak tego elementu procesu nie można zastąpić. Widać, że w tym przypadku nie występuje powiązanie udziału z kwestią substytucji. Również aspekt diachroniczny „nie podsuwa” innego elementu, który zastępowałby samodzielny bilans.

Wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte ma tutaj taką konstrukcję. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako samodzielny bilans, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego jak całości. Jeżeli samodzielny bilans przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje samodzielny bilans.

Dokonując podsumowania, podkreśla się wpływ samodzielnego bilansu w procesie likwidacyjnym na stan weryfikacji ekonomicznej tego procesu. Oznacza to, że ten element jest funkcjonalny względem tego stanu procesu. Z kolei z perspektywy diachronicznej wynika dysfunkcjonalność samodzielnego bilansu w odmiennym okresie procesu.

Element ten wpływa również na stan zaspokajający procesu likwidacyjnego, tym samym występuje funkcjonalność. Perspektywa diachroniczna nie wpływa na zmianę

predyspozycji funkcjonalnej. Stwierdzono funkcjonalność samodzielnego bilansu w wyodrębnionym okresie procesu likwidacyjnego.

Ponadto ustalono, że występuje wpływ tego elementu na stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Jest to równoznaczne z jego funkcjonalnością. W przypadku odmiennego okresu procesu likwidacyjnego uznano funkcjonalność elementu.

Odnosnie do roli elementu stwierdzono mały udział samodzielnego bilansu w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego oraz stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Element zdefiniowany jako samodzielny bilans nie posiada substytutu w trakcie całego procesu likwidacyjnego.

W polskim procesie likwidacyjnym spółki akcyjnej można domagać się od konkretnych podmiotów uzupełnienia niedoborów pieniężnych. Gdy spółka znajduje się w końcówce istnienia, posiadacze akcji mogą zostać zobowiązani do poniesienia ciężarów finansowych. W sytuacji braku środków na pokrycie zobowiązań istnieje możliwość zwrócenia się do akcjonariuszy w celu realizacji ich obowiązku. Powyższe aspekty tworzą element wyjaśniany, którym jest *warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy spółki w procesie likwidacyjnym w Polsce*³¹⁴.

O elemencie wyjaśnianym stanowi norma prawna skonstruowana na podstawie art. 471 KSH w zw. z art. 472 KSH, zgodnie z którą likwidator jest zobowiązany do zażądania dokonania wpłat na kapitał zakładowy. Adresatami żądań są akcjonariusze. Okolicznościami, w których jest to dozwolone, są: niemożność pokrycia zobowiązań spółki akcyjnej z jej majątku, w tym zwrotu sum wpłaconych na akcje uprzywilejowane co do podziału majątku oraz niecałkowitość wpłaty kapitału zakładowego. Wierzycielami *sensu largo* w takich okolicznościach mogą być osoby trzecie (kontrahenci przedsiębiorstwa spółki) oraz akcjonariusze uprawnieni do podziału majątku likwidowanej spółki z tytułu prawa udziałowego³¹⁵. Ponadto Sąd Najwyższy stwierdził, że „Mimo braku wyraźnego przepisu,

314 *Eksplanandum* przybiera również tutaj postać generalizacji sprawozdawczej.

315 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s.

należy opowiedzieć się za wykładnią celowościową przepisów o likwidacji i upadłości spółki akcyjnej i uznać, że syndyk masy upadłości ma prawo do wezwania akcjonariuszy do wniesienia do masy upadłości zaległych wpłat na kapitał zakładowy. Nie ma żadnych racjonalnych podstaw, aby w sytuacji, w której majątek spółki nie wystarcza na zaspokojenie jej wierzycieli, akcjonariusz, który nie opłacił w całości objętych akcji, miałby być zwolniony z tego obowiązku"³¹⁶. Jest to przykład prawotwórczej roli sądów w polskim systemie prawnym, która oparta jest na funkcjonalnym podejściu.

W przedmiocie żądania dokonania wpłat doktryna twierdzi, że „może się jednak zdarzyć, że konieczne będzie dwukrotne lub nawet wielokrotne zarządzenie dokonania obowiązkowych wpłat za akcje (oczywiście tylko do wysokości kwot należnych za te akcje) w sytuacji, gdy okaże się to uzasadnione w związku z nieściągalnością pewnych innych wierzycieli spółki [...]”³¹⁷. Zgodnie z omawianą normą prawną granicą jest wysokość potrzebna do pokrycia zobowiązań. Literatura również zaznacza, że „Należy zatem «ulożyć proporcję», która wskaże, jaka wartość niedoboru w zakresie niepokrytych zobowiązań spółki przypada na jedną akcję, ale oczywiście likwidatorzy nie mogą dochodzić od akcjonariuszy wpłat przekraczających pełne pokrycie akcji”³¹⁸. Określone czynniki pozwalają na wpłacenie kapitału zakładowego w powyższych okolicznościach likwidacyjnych.

W tym miejscu warto zadać pytanie o predyspozycję funkcjonalną powyższego elementu. Brzmi ono: czy warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy w polskim procesie likwidacyjnym umożliwia utrzymanie pewnego stanu procesu? Po stronie likwidatora obowiązek jest związany z okoliczności typowo finansowymi. W doktrynie występuje twierdzenie, że „Od [...] rozumienia kapitału zakładowego jako wartości formalnej należy odróżnić odpowiadającą wartościom akcji w kapitale zakładowym sumę wkładów wnoszonych na pokrycie akcji, co wiąże się nie z zapisem formalnym, ale określonym substratem majątkowym”³¹⁹. Zatem okoliczności o charakterze majątkowym dotyczą braku składników majątkowych na pokrycie zobowiązań. Jest to negatywne zjawisko, które uniemożliwia dalszy proces likwidacyjny. Dlatego też, zgodnie z powyższą normą prawną,

1011.

316 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2010 r., sygn. III CZP 56/10, www.sn.pl/orzecznictwo

317 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. III, Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-490, 3. wyd., Warszawa 2013, s. 1850.

318 M. Rodzyńkiewicz, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 6. wyd., Warszawa 2014, s. 1032.

319 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 78.

gdy kapitał zakładowy nie został w pełni wpłacony, akcjonariusze różnego rodzaju mogą zostać zobowiązani do dokonania wpłaty. Likwidatorzy muszą dysponować określonym majątkiem trwałym lub wartościami pieniężnymi na rachunkach bankowych, aby proces likwidacyjny cechował się zdolnością finansową. Oznacza to, że warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy spółki w procesie likwidacyjnym utrzymuje stan zdolności finansowej procesu likwidacyjnego. Trzeba tym samym uznać funkcjonalność elementu względem tego stanu procesu.

Odniesieniem temporalnym jest odmienny okres procesu likwidacyjnego. Jaką tutaj predyspozycję funkcjonalną względem stanu zdolności finansowej ma wyjaśniany element? Zdolność finansowa procesu likwidacyjnego opiera się na środkach majątkowych spółki. W jej skład wchodzi również ich dostępność, czyli czas potrzebny do skorzystania z nich. W omawianym stanie chodzi o to, żeby nie występował „zator” pieniężny podczas procesu likwidacyjnego. Zdefiniowanie warunkowego ponoszenia ciężarów finansowych przez akcjonariuszy w odmiennym okresie procesu odnosi się do sytuacji, w której nie istnieją przesłanki „całkowitej wpłaty kapitału zakładowego”, „majątek nie wystarcza na pokrycie zobowiązań”, „majątek nie wystarcza na zwrot sum”, „akcje nie zostały pokryte w pełni”. Należy przez to rozumieć, że majątek spółki jest wystarczający do skorzystania z niego w wymaganym czasie. W orzecznictwie wskazuje się, że „[...] likwidacja spółki nie zawsze musi być związana z jej niewypłacalnością, ustawodawca nie wymaga, aby w przypadku każdej likwidacji likwidatorzy powinni ściągnąć od akcjonariuszy zaległe wpłaty na kapitał zakładowy”³²⁰. W takich okolicznościach zdolność finansowa jest zachowana. Zatem umieszczenie w nich omawianego elementu jest obojętne na utrzymanie stanu zdolności finansowej. Dlaczego? Ponieważ tutaj na pewno nie występuje zapotrzebowanie na środki finansowe. Można byłoby stwierdzić, że dodatkowe pieniądze wzmocnią utrzymanie tego stanu, jednak tak naprawdę nie są one konieczne. Trzeba też zauważyć, że nie występuje uzasadnienie do zobowiązania akcjonariuszy. Poniesienie ciężaru finansowego musi być uzasadnione występowaniem potrzeby finansowej. Wystosowanie żądania przed zaistnieniem takiej potrzeby jest obojętne dla zdolności finansowej procesu. Uważam, że omawiany element jest niefunkcyjny względem stanu zdolności finansowej w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

320 Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2010 r., sygn. III CZP 56/10, www.sn.pl/orzecznictwo.

Dalsze rozważania dotyczą wcześniejszych stanów polskiego procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: jaka jest predyspozycja funkcjonalna warunkowego ponoszenia ciężarów finansowych przez akcjonariuszy spółki względem stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego? Proces likwidacyjny cechuje się weryfikacją ekonomiczną, przez co należy rozumieć stan, w którym kwestie majątkowe i finansowe są szczególnie analizowane. Na podstawie tych analiz likwidator spółki decyduje o żądaniu środków pieniężnych od akcjonariuszy. Faktyczne użycie tego elementu procesu jest następstwem rozeznania w sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej. Tym samym nie można uznać, że ten element utrzymuje wskazany stan procesu. Chodzi tu o to, że jego zastosowanie następuje „po” utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej, czyli jest chronologicznie późniejsze. Gdy taka sytuacja nastąpi, to należy jednoznacznie stwierdzić, że warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy jest neutralne względem weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Dlatego też tutaj istnieje niefunkcjonalność elementu względem stanu procesu.

Odmienny okres procesu likwidacyjnego może ulec przeobrażeniu przez dołożenie wyjaśnianego elementu. Wprowadzenie uczestnictwa akcjonariuszy w ponoszeniu ciężarów finansowych w momencie, w którym nie występuje „potrzeba pokrycia zobowiązań”, w żaden sposób nie odnosi się do stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Brak potrzeby pokrycia zobowiązań jest równoznaczny z tym, że wnioskiem z kontroli majątku i finansów jest wiedza o możliwości pokrycia zobowiązań. Omawiany element jest niefunkcjonalny względem weryfikacji ekonomicznej w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

Jaka jest predyspozycja funkcjonalna warunkowego ponoszenia ciężarów finansowych przez akcjonariuszy względem stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego? Ciężary finansowe akcjonariuszy przyczyniają się do powiększenia majątku spółki, który jest przedmiotem zaspokajającym. Wymaga podkreślenia, że bez tego przedmiotu nie można byłoby zaspokajać jego interesariuszy. Dlatego użycie tego elementu jest bezpośrednio związane z omawianym stanem procesu. Zatem warunkowe uczestnictwo akcjonariuszy w ponoszeniu ciężarów finansowych utrzymuje stan zaspokajający procesu, co oznacza, że jest względem niego funkcjonalne.

Gdy element ten zostanie umieszczony w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego, to i tak stan zaspokajający procesu będzie dotyczył majątku spółki, który jest powiększany dzięki ponoszeniu ciężarów finansowych. Tutaj zatem element utrzymuje stan procesu i tym samym stwierdza się jego funkcjonalność.

Warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy jest odnoszone do stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Tutaj właściwi akcjonariusze wchodzi w relację z likwidatorami spółki, przez co budowany jest silny aspekt organizacyjny oraz finansowy. Jeden rodzaj podmiotów kieruje do drugiego finansowe żądanie. Występuje więc relacja pomiotów procesu likwidacyjnego. Na pewno ten stan jest utrzymywany przez powyższy element procesu. Tym samym warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy jest funkcjonalne wobec negatywnej specyfiki przedmiotowo-podmiotowej procesu likwidacyjnego.

Umieszczenie tego elementu w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego nie powoduje zmian w jego predyspozycji funkcjonalnej. Chodzi o to, że negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa jest cechą obejmującą cały proces. Diachroniczny aspekt w tym przypadku również utrzymuje omawiany stan procesu, tym samym stwierdzając funkcjonalność elementu.

Na podstawie przyjętej metody w tej części pracy rozstrzyga się rolę elementu procesu w utrzymaniu omawianych stanów tego procesu. Zadaje się pytanie: jaki jest udział warunkowego ponoszenia ciężarów finansowych przez akcjonariuszy w utrzymaniu stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego? Pytanie to dotyczy pierwszego stanu procesu likwidacyjnego. Gdyby taki element nie istniał w procesie likwidacyjnym, to zdolność finansowa procesu byłaby ograniczona (zawężona). To właśnie dostarczenie środków finansowych pozwala procesowi być „wydolnym” finansowo. Znaczący to, że warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych ma duży udział w utrzymaniu tego stanu procesu.

Następnym stanem procesu likwidacyjnego jest weryfikacja ekonomiczna. Z powyższych rozważań wynika, że omawiany element jest niefunkcjonalny względem tego stanu procesu. Z takiego stanu faktycznego można wywnioskować, że element nie ma udziału w utrzymaniu tego stanu procesu.

Stan zaspokajający procesu likwidacyjnego jest utrzymywany przez dystrybucję majątku likwidowanej spółki oraz przez samodzielny bilans likwidacyjny. Z kolei, jaki jest

udział omawianego tutaj elementu procesu? Gdyby warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy zostało usunięte z procesu likwidacyjnego, to niewątpliwie stan zaspokajający dalej byłby utrzymywany. Jednak zestawiając wskazane elementy, można stwierdzić, że element ten znajduje się pomiędzy dystrybucją majątku a samodzielnym bilansem. Biorąc pod uwagę te dwa aspekty, uznaje się, że ten element ma średni udział w utrzymaniu stanu zaspokajającego.

Stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego jest utrzymywany przez zestawienie likwidacyjnych powiązań spółki handlowej, dystrybucję majątku likwidowanej spółki handlowej oraz samodzielny bilans likwidacyjny. Pośród tych elementów warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy znajduje się pomiędzy zestawieniem likwidacyjnych powiązań a dystrybucją majątku likwidowanej spółki. Oznacza to, że utrzymuje omawiany stan procesu z niedalekiego miejsca. Tym samym stwierdza się w tym jego duży udział.

Czy warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy może zostać zastąpione przez inny element procesu, tak aby został utrzymany stan zdolności finansowej procesu likwidacyjnego? Zaznacza się, że brak środków finansowych uniemożliwia dalsze czynności likwidatorów, a w „wachlarzu” elementów procesu likwidacyjnego nie widać elementu zastępującego. Oznacza to, że nie występuje substytut. Również diachroniczne spojrzenie nie pozwala na odszukanie elementu zastępującego.

Wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte w tym przypadku jest następujące. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego jak całości. Jeżeli warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego – element ten wystąpi w procesie likwidacyjnym. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy.

W podsumowaniu analizy funkcjonalnej tego elementu podkreśla się, że warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy wpływa na stan zdolności finansowej procesu likwidacyjnego; tym samym stwierdzono jego funkcjonalność. W perspektywie

temporalnej określonej jako inny okres procesu likwidacyjnego ustalono, że element ten jest niefunkcjonalny.

Warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy jest niefunkcjonalne względem stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Umieszczenie elementu w odmiennej fazie procesu likwidacyjnego wykazuje również jego niefunkcjonalność.

Stwierdzono natomiast, że analizowany element wpływa na stan zaspokajający procesu likwidacyjnego, co jest równoznaczne z jego funkcjonalnością. Taka predyspozycja funkcjonalna wystąpiła także w opisywanym momencie diachronicznym procesu likwidacyjnego.

Ten element również wpływa na negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego. Jest to rozumiane jako funkcjonalność elementu względem tego stanu procesu. Również w tym przypadku aspekt temporalny nie zmienia predyspozycji funkcjonalnej elementu i uznano funkcjonalność elementu.

Można stwierdzić, że warunkowe ponoszenie ciężarów finansowych przez akcjonariuszy ma duży udział w utrzymaniu stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego; nie ma udziału w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego; średni udział w utrzymaniu stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego; duży udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Nie stwierdzono elementu zamieniającego zarówno w podstawowym momencie procesu likwidacyjnego, jak i w innym jego okresie.

W polskim procesie likwidacyjnym występuje obowiązek informacyjny wobec organu podatkowego. Dotyczy to właściwego okresu, podmiotu informującego, formy oraz zakresu przekazanych informacji. Elementem tutaj wyjaśnianym jest *uzyskanie informacji przez organ podatkowy w procesie likwidacyjnym w Polsce*.

Element ten jest zdefiniowany w normie prawnej skonstruowanej na podstawie art. 290 KSH w zw. z art. 477§ 3 KSH. Właściwy okres to moment po wykreśleniu spółki z rejestru przedsiębiorców. Podmiotem procesu likwidacyjnego, który wypełnia ten obowiązek,

jest likwidator spółki handlowej. W doktrynie twierdzi się, że „W istocie czynności podejmowane w postępowaniu polikwidacyjnym są czynnościami byłych likwidatorów [...], gdyż wraz z wykreśleniem spółki z rejestru oni również utracili tytuł do realizacji funkcji”³²¹. Jest to trafne stwierdzenie, jednak dla potrzeb prowadzonej analizy uznaje się „byłych likwidatorów” za osoby, które działają w toku procesu likwidacyjnego rozumianego w sposób szeroki. Prawdą jest, że w sposób formalny spółka zakończyła swój byt wraz z jej wykreśleniem, niemniej jednak uznaje się „uzyskanie informacji przez organ podatkowy” za element szeroko rozumianego procesu likwidacyjnego.

Odnosnie do formy w doktrynie występuje twierdzenie, że „Zawiadomienie urzędu skarbowego powinno nastąpić w taki sposób, żeby dla urzędu skarbowego było pewne, iż oświadczenie woli składa likwidator [...]. W przypadku formy ustnej zawiadomienia, bezpośrednio w urzędzie skarbowym, osoby te powinny udokumentować swój charakter, przedkładając [...] postanowienie sądu o ustanowieniu likwidatorów lub uchwałę wspólników o rozwiązaniu i likwidacji spółki, w której są wymienione osoby likwidatorów. [...] Zawiadomienie o rozwiązaniu oznacza, że likwidator i syndyk powinni dołączyć do zgłoszenia co najmniej postanowienie sądu rejestrowego o wpisie wykreślenia spółki [...] z rejestru albo już wyciąg z rejestru”³²².

Natomiast do zakresu przekazanych informacji należą przede wszystkim dane znajdujące się w sprawozdaniu likwidacyjnym. W doktrynie zauważa się, że „Należy poinformować urząd skarbowy o przeprowadzeniu spisu z natury towarów, które pozostały na dzień rozwiązania spółki lub zaprzestania działalności. [...]. Do obowiązków należy również złożenie ostatecznych deklaracji i informacji podatkowych. Osoby odpowiedzialne powinny ponadto przekazać ostatecznie raporty i deklaracje dotyczące składek na poszczególne fundusze. Kolejną czynnością jest wyrejestrowanie NIP i VAT w urzędzie podatkowym”³²³.

Rozstrzyganym zagadnieniem jest predyspozycja funkcjonalna przedstawionego powyżej elementu. Tym samym zadaje się pytanie: czy uzyskanie informacji przez organ podatkowy w procesie likwidacyjnym utrzymuje pewien stan procesu likwidacyjnego? Informacje, które uzyskuje organ podatkowy, są ostatecznymi informacjami o zakresie określonym normami prawa podatkowego uzyskiwanymi o spółce prawa handlowego. W

321 *A. Kidyba*, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1-300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 1367.

322 *A. Witosz*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod. red. W. Pyziola, Warszawa 2008, s. 534.

323 *A. Kidyba*, w: Kodeks Spółek Handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 366.

fazie właściwej spółki prawa handlowego organ podatkowy uzyskiwał bieżące bądź okresowe informacje; tutaj jest to dokonywane po raz ostatni. W doktrynie podkreśla się, że: „Rozliczenie musi być prawidłowe, pełne i rzetelne, aby osoby rozwiązujące spółkę nie były pociągnięte do odpowiedzialności po zamknięciu działalności spółki”³²⁴. Dlatego też można stwierdzić, że proces likwidacyjny ma cechę rozliczającą. Likwidatorzy spółki handlowej, przekazując odpowiednie dane, regulują sprawy podatkowe spółki z urzędem skarbowym. Należy przez to rozumieć, że wskazany element utrzymuje stan ostatecznego rozliczenia w procesie likwidacyjnym i tym samym jest funkcjonalny względem niego.

Perspektywa diachroniczna polega na wprowadzeniu tego elementu w inny okres procesu likwidacyjnego. Można tutaj wskazać moment między zatwierdzeniem sprawozdania finansowego przez zgromadzenie wspólników bądź walne zgromadzenie akcjonariuszy a wykreśleniem z rejestru³²⁵. W takim okresie uzyskanie informacji przez organ podatkowy nie będzie całkowitym rozliczeniem. Chodzi o to, że spółka jako podmiot prawa cywilnego w dalszym ciągu istnieje. Do utrzymania wskazanego stanu procesu byt prawny spółki nie może istnieć. Należy przez to rozumieć, że w tym okresie procesu likwidacyjnego element zdefiniowany jako uzyskanie informacji przez organ podatkowy nie utrzymuje stanu ostatecznego rozliczenia. Jest to równoznaczne z dysfunkcjonalnością elementu względem tego stanu procesu.

Dalsze rozważania predyspozycji funkcjonalnej odnoszą się do wcześniej wykazanych stanów procesu likwidacyjnego. Zaczyna się od stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: jaką predyspozycję funkcjonalną ma omawiany element względem tego stanu procesu likwidacyjnego? Chodzi o możliwości zgromadzenia środków finansowych. Element określony w normie prawnej skonstruowanej na podstawie art. 290 KSH w zw. z art. 477§ 3 KSH nie przyczynia się do powiększenia majątku likwidowanej spółki. Element ten w ogóle nie odnosi się do stanu zdolności finansowej procesu, jest neutralny względem niego. Oznacza to, że uzyskanie informacji przez organ podatkowy jest niefunkcjonalne względem stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego.

Gdy spogląda się na ten element procesu w innym okresie procesu likwidacyjnego, to należy także uznać jego niefunkcjonalność względem stanu zdolności finansowej. Wprowadzanie tego elementu w inny okres nie powoduje zmiany predyspozycji

324 *Ibidem*, s. 368.

325 Odnośnie do prawa informacji i kontroli zob. *A. Malarewicz-Jakubów*, Informacja a kontrola w spółkach kapitałowych, Paestra 2013, nr 3-4, s. 20-26.

funkcjonalnej, ponieważ nie występuje żadne powiązanie pomiędzy nimi.

Kolejnym jest stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. W tym miejscu zadaje się pytanie: jaką predyspozycję funkcjonalną ma uzyskanie informacji przez organ podatkowy względem stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego? W skład weryfikacji wchodzi analiza sytuacji majątkowej i finansowej likwidowanej spółki. Jeśli zakres informacji, które otrzymuje urząd skarbowy, bezpośrednio dotyczy podatków oraz majątku spółki, to należy stwierdzić, że ten element utrzymuje wymieniony stan procesu. Zatem występuje funkcjonalność uzyskania informacji przez organ podatkowy względem stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Odniesienie temporalne dotyczy wprowadzenia w inny okres procesu likwidacyjnego, którego ramami jest zatwierdzenie sprawozdania finansowego przez organ „właścicielski” likwidowanej spółki i wykreślenie jej z rejestru. Zastosowanie tego elementu w tym okresie procesu likwidacyjnego wykazuje również analizę sytuacji majątkowo-finansowej spółki. Jest to równoznaczne z twierdzeniem, że element ten utrzymuje wskazany stan procesu. Tym samym stwierdza się funkcjonalność elementu względem stanu weryfikacji ekonomicznej.

Należy również rozstrzygnąć predyspozycję funkcjonalną uzyskania informacji przez organ podatkowy względem stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: jaka jest predyspozycja funkcjonalna tego elementu procesu likwidacyjnego względem wskazanego stanu procesu? Cecha zaspokajająca procesu likwidacyjnego występuje, gdy interesariusze majątku likwidowanej spółki będą częściowo albo całkowicie zaspokojeni. W omawianej relacji taki przypadek nie występuje. Transferowane są informacje, a nie majątek likwidowanej spółki. Podmiotem procesu likwidacyjnego jest w tym przypadku właściwy rzeczowo i miejscowo urząd skarbowy, a nie interesariusze majątku spółki. Chociaż trzeba zaznaczyć, że organ podatkowy jest takim interesariuszem w sytuacji, w której zaspokajane są roszczenia podatkowe. W omawianym przypadku nie chodzi o pieniądze, a o wiedzę płynącą z informacji. Oznacza to, że omawiany element nie posiada powiązań z tym stanem procesu; jest obojętny. Należy przez to rozumieć, że uzyskanie informacji przez organ podatkowy jest niefunkcjonalne względem stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego.

Diachroniczna perspektywa pozwala także twierdzić, że element jest niefunkcjonalny względem odnoszonego stanu procesu likwidacyjnego. Stan ten jest niezależny od elementu określonego jako uzyskanie informacji przez organ podatkowy.

Ostatnim ukazującym tutaj stanem jest negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: jaka jest predyspozycja funkcjonalna uzyskania informacji przez organ podatkowy względem wskazanego stanu procesu likwidacyjnego? Przytaczany stan procesu odnosi się do podmiotów procesu likwidacyjnego oraz do ich aktywności spowodowanej realizacją ich kognicji. W zestawieniu tego elementu z tym stanem widać, że występuje tutaj urząd skarbowy, który jest uprawniony do zdobycia określonych wiadomości o spółce. Z drugiej strony w literaturze twierdzi się, że „Adresatami tych obowiązków są zatem, ściśle rzecz ujmując, nie syndyk ani likwidator, tylko były syndyk oraz byli likwidatorzy”³²⁶. To oni są zobowiązani do przekazania odpowiednich wiadomości o spółce. Oznacza to, że omawiany element procesu utrzymuje stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej - zatem jest funkcjonalny względem niego.

Umieszczenie tego elementu w innym miejscu procesu umożliwia twierdzenie o zachowaniu funkcjonalności względem omawianego stanu procesu. Występują powiązania podmiotowe i przedmiotowe niezależnie od okresu, w którym używa się tego elementu procesu.

Analizuje się również rolę omawianego elementu procesu w utrzymaniu poszczególnych jego stanów. Zatem pytanie brzmi: jaki jest udział uzyskania informacji przez organ podatkowy w utrzymaniu stanu ostatecznego rozliczenia w procesie likwidacyjnym? Odpowiedź na to pytanie jest możliwa, gdy hipotetycznie usunie się ten element z procesu. W takich okolicznościach nie będzie dalej utrzymywany stan ostatecznego rozliczenia, ponieważ nie będzie występował urząd skarbowy. Gdy nie ma tego podmiotu, tym bardziej niemożliwe jest uzyskanie informacji. Oznacza to, że pozbawienie procesu likwidacyjnego tego elementu skutkuje niemożnością wystąpienia cechy ostatecznego rozliczenia. Należy przez to rozumieć, że uzyskanie informacji przez organ podatkowy w procesie likwidacyjnym ma duży udział w utrzymaniu stanu ostatecznego rozliczenia w procesie likwidacyjnym.

326 *M. Rodzyńkiewicz*, w: Kodeks spółek handlowych, t. III B, Spółka akcyjna. Komentarz. Art. 393-490, red. A. Opalski, Warszawa 2016, s. 1325.

Kolejna relacja funkcjonalna odnosi się do omawianego elementu procesu i stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: jaki jest udział uzyskania informacji przez organ podatkowy w utrzymaniu wskazanego stanu procesu? Ten stan utrzymywany jest przez samodzielny bilans likwidacyjny. Gdy skonfrontuje się te elementy ze sobą, można zauważyć, że uzyskanie informacji przez organ podatkowy znajduje się na dalszej pozycji do zaspokojenia tego stanu. Oznacza to, że udział tego elementu jest mały.

Ponadto zadaje się pytanie: jaki jest udział uzyskania informacji przez organ podatkowy w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego? Poza omawianym elementem stan ten jest utrzymywany także przez zestawienie likwidacyjnych powiązań w spółce handlowej, warunkowe uczestnictwo akcjonariuszy w ponoszeniu ciężarów finansowych spółki w procesie likwidacyjnym, samodzielny bilans likwidacyjny oraz dystrybucję majątku likwidowanej spółki handlowej. Dołożenie omawianego elementu pozycjonuje go między warunkowym uczestnictwem akcjonariuszy w ponoszeniu ciężarów a samodzielnym bilansem likwidacyjnym. Należy przez to rozumieć, że udział uzyskania informacji przez organ podatkowy w utrzymaniu wskazanego stanu jest średni.

Prowadzona analiza udziału nie obejmuje relacji, w których stwierdzono niefunkcjonalność. Należą do nich: relacja elementu w stosunku do stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego oraz relacja elementu w stosunku do stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego.

Kolejne założenie dotyczy substytucji elementu. Tym samym zadaje się pytanie: czy uzyskanie informacji przez organ podatkowy może zostać zastąpione innym elementem, aby w dalszym ciągu utrzymywany był stan ostatecznego rozliczenia w procesie likwidacyjnym? Trzeba zauważyć, że czynnikiem blokującym jest brak należytej staranności w zachowaniu podmiotu zobowiązanego do transferu wiadomości. Oznacza to, że likwidator (osoba będąca byłym likwidatorem) nie przekazał informacji lub przekazał niewłaściwe informacje do urzędu skarbowego. W takich okolicznościach powstaje szeroko rozumiana odpowiedzialność likwidatora. Jednak trzeba podkreślić, że żaden inny element nie zastępuje omawianego elementu. Informacje, które musi uzyskać organ podatkowy, nie są alternatywnie przekazywane do innych organów. Diachroniczna perspektywa również nie pozwala na

dostrzeżenie substytutu.

Wyjaśnienie funkcjonalne drugiego typu ma taką postać. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako uzyskanie informacji przez organ podatkowy, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu ostatecznego rozliczenia procesu likwidacyjnego jako całości. Jeżeli uzyskanie informacji przez organ podatkowy przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu ostatecznego rozliczenia procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje uzyskanie informacji przez organ podatkowy.

Podkreśla się wpływ elementu określonego jako uzyskanie informacji przez organ podatkowy w procesie likwidacyjnym na stan ostatecznego rozliczenia procesu likwidacyjnego. Jest to równoznaczne z funkcjonalnością elementu względem tego stanu. Z kolei wprowadzenie aspektu temporalnego powoduje dysfunkcjonalność tego elementu względem stanu ostatecznego rozliczenia procesu likwidacyjnego.

Analizowany element procesu jest niefunkcjonalny względem stanu zdolności finansowej procesu likwidacyjnego w podstawowym oraz odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

Uzyskanie informacji przez organ podatkowy w procesie likwidacyjnym utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, co oznacza funkcjonalność elementu względem tego stanu procesu. Aspekt temporalny umożliwia twierdzenie o takiej samej predyspozycji funkcjonalnej elementu.

Element wyjaśniany jest niefunkcjonalny względem stanu zaspokajającego procesu likwidacyjnego zarówno w perspektywie synchronicznej, jak i diachronicznej.

W stosunku do stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego uzyskano funkcjonalność elementu w obydwu perspektywach.

Stwierdzono, że omawiany element procesu ma:

- duży udział w utrzymaniu stanu ostatecznego rozliczenia w procesie likwidacyjnym;
- mały udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego;
- średni udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Nie stwierdzono innego elementu procesu likwidacyjnego, który mógłby zastąpić

uzyskanie informacji przez organ podatkowy, tak aby dalej utrzymywany był stan ostatecznego rozliczenia procesu likwidacyjnego. Taki sam rezultat występuje w perspektywie diachronicznej.

3.2. Kierunkowa organizacja oraz samoregulacja procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii

W australijskim prawie występuje szczególny podmiot, ponieważ jego zadania likwidacyjne warunkowane są wąskim przedziałem czasowym. Gdy spółka handlowa znajduje się w określonym przepisami momencie sądowego procedowania, występuje możliwość ustanowienia dla niej nowego podmiotu, którym jest likwidator tymczasowy. Spełnienie prawnych przesłanek oraz faktyczne wprowadzenie takiego podmiotu określa element wyjaśniany. Jest nim *pojawienie się likwidatora tymczasowego spółki prawa handlowego w trakcie rozpoczynającego się australijskiego procesu likwidacyjnego*³²⁷.

Ten element jest zdefiniowany na podstawie reguły prawnej zbudowanej na podstawie art. 472 Corporations Act w zw. z art. 530AA Corporations Act. Wynikają z niej dwa przypadki, w których możliwe jest wystąpienie likwidatora tymczasowego: po pierwsze, gdy został złożony, ale jeszcze nierozstrzygnięty wniosek o likwidację spółki prawa handlowego; po drugie, gdy została złożona apelacja przeciwko likwidacji spółki prawa handlowego, ale sąd jeszcze nie orzekł w jej przedmiocie. Powyższa reguła prawna wskazuje, że podmiot ten jest ustanawiany orzeczeniem sądu australijskiego³²⁸.

W prowadzonej analizie funkcjonalnej element ten zalicza się do systemu. Tym samym uznaje się go za element procesu likwidacyjnego, ponieważ uznano, że miejsce, w którym znajdują się przepisy tworzące tę regułę prawną, jest istotne. Przepisy, na podstawie których zbudowana została powyższa reguła prawna, znajdują się Corporations Act w księdze 2, w rozdziale 5 zatytułowanym „External administration”, części 5.4B zatytułowanej „Winding up in insolvency or by the Court”, dziale 2 zatytułowanym „Court-appointed liquidators” oraz części 5.6 zatytułowanej „Winding up generally”, dziale 3 zatytułowanym „Liquidators”³²⁹. Na tej podstawie kwestie dotyczące likwidatora tymczasowego są nierozzerwalnie związane z procesem likwidacyjnym, dlatego też zalicza się

³²⁷ *Eksplanandum* ma postać generalizacji sprawozdawczej.

³²⁸ Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 472 ust. 1, 2 „(1) *On an order being made for the winding up of a company, the Court may appoint a registered liquidator to be liquidator of the company. (2) The Court may appoint a registred liquidator provisionally at amy time after the filling of a winding up application and before the making a winding up order or, if there is an appeal against a winding up order, before a decision in the appeal is made*”.

Por. z rozumieniem struktury spółek w prawie australijskim, G. Orr, A. Johnston, Does the Corporations Power Extend to Re-Constituting Corporations?, Federal Law Review 2011, vol. 39, s. 71-101.

³²⁹ Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88.

go do procesu likwidacyjnego, pomimo występowania przed formalnym orzeczeniem o likwidacji spółki.

W literaturze przywołuje się twierdzenie, że „[...] likwidator tymczasowy zostanie ustanowiony, wyłącznie gdy sąd będzie przekonany, że wniosek o likwidację spółki jest ważny i został złożony przez uprawnioną do tego podmiot, jak też że występuje uzasadnione przekonanie, że zostanie wydane orzeczenie nakazujące likwidację”³³⁰ [tł. wł. - P.L.]. Przedstawiony został tutaj formalny oraz materialny aspekt. Pierwszy odnosi się do podmiotu składającego wniosek, drugi do prawdopodobieństwa dalszego procesu likwidacyjnego. Ponadto istnieje prawna możliwość ustanowienia wielu takich podmiotów. Zasady współdziałania kilku likwidatorów tymczasowych wynikają z art. 530AA Corporations Act³³¹.

Przedstawiciele australijskiej doktryny uważają, że „Rolą likwidatora tymczasowego jest uniemożliwienie roztrwonienia aktywów spółki przez jej dyrektorów lub udziałowców po złożeniu wniosku o likwidację spółki, zanim wniosek zostanie rozpatrzony”³³² [tł. wł. - P.L.]. Narzędziami służącymi do tego są niewątpliwie jego szczególne uprawnienia. Zgodnie z australijskimi regulacjami ustawowymi uprawnienia tego podmiotu mają trzy źródła. Należą do nich: Corporations Act, reguły sądowe, z których może skorzystać likwidator tymczasowy oraz orzeczenie sądowe o ustanowieniu likwidatora tymczasowego³³³. W orzecznictwie australijskim występuje pogląd, według którego: „Sądowa decyzja o ustanowieniu likwidatora tymczasowego dla [...] spółki jest niekoniecznie przeszkodą w kontynuacji [...] działalności. Ratowanie spółki może mieć miejsce, jeśli uzyskiwane finansowanie wystarcza do spłaty wierzycieli w całości”³³⁴ [tł. wł. - P.L.]. Podkreśla się ukierunkowanie nie tylko na

330 J. Cassidy, *Corporations Law. Text and Essential Cases*, 3rd Edition., Sydney 2010, s. 404 „[...] a provisional liquidator will be appointed only if the court is satisfied that there is a valid and duly authorised winding up application and there is a reasonable prospect that a winding up order will be made”.

331 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 530AA „If 2 or more persons have been appointed as provisional liquidators of a company: (a) a function or power of a provisional liquidator of the company may be performed or exercised by any one of them, or by any 2 or more of them together, except so far as the order appointing them otherwise provides; and (b) a reference in this Act to a provisional liquidator, or to the provisional liquidator, of a company is, in the case of the first-mentioned company, a reference to whichever one or more of those provisional liquidators the case requires”.

332 P. Lipton, A. Herzberg, M. Welsh, *Understanding Company Law*, 16th Edition, Sydney 2012, s. 877 „The role of provisional liquidator is to prevent the company's assets being dissipated by its directors or shareholders after the filing of the winding up application and before the application is heard”.

333 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 472 ust. 3 „(3) A liquidator appointed provisionally has or may exercise such functions and powers: (a) as are conferred on him or her by this Act or by rules of the Court that appointed him or her; or (b) as the Court specifies in the order appointing him or her”.

334 New South Wales Supreme Court, *Lubavitch Mazal v Yeshiva Properties No.1 & ors* [2003] NSWSC 535 (4 September 2003), akapit 125 „The court's decision to appoint a provisional liquidator to the Yeshiva

spółkę, ale również na jej kontrahentów, co jest powiązane z możliwością prowadzenia działalności.

Do najważniejszych uprawnień przyznanych przez Corporations Act należy właśnie prowadzenie działalności gospodarczej spółki oraz niektóre uprawnienia likwidatora (właściwego)³³⁵. Powyższe ukazuje zakres kompetencji likwidatora tymczasowego, który w codziennej pracy determinuje koncentrację na czynnościach bieżącego prowadzenia działalności. Doktryna wskazuje, że: „[...] likwidator tymczasowy ma uprawnienie do prowadzenia działalności gospodarczej spółki i w niektórych sytuacjach będzie odgrywał większą rolę niż zachowanie *status quo*”³³⁶ [tł. wł. - P.L.]. Wydaje się, że zmiana tego statusu następuje w sytuacjach, gdy np.: likwidator tymczasowy w formie pisemnej ustanowi administratora spółki³³⁷, zawnioskuje do sądu o pociągnięcie do odpowiedzialności osoby związanej ze spółką³³⁸ bądź zawnioskuje o aresztowanie i doprowadzenie osoby do sądu³³⁹. Stabilizacja położenia spółki handlowej poprzez czynności, w większości jednak zachowawcze, pozwala wejść w kolejną część procesu likwidacyjnego.

Wstępne przedstawienie elementu wyjaśnianego, którym jest pojawienie się likwidatora tymczasowego spółki handlowej w trakcie rozpoczynającego się procesu likwidacyjnego, determinuje dalsze omówienie zagadnień ściśle funkcjonalnych.

Zgodnie z przyjętą metodą badawczą na początku rozważa się zagadnienie predyspozycji funkcjonalnej elementu wyjaśnianego. Podstawowe pytanie brzmi: czy

properties companies is not necessarily an obstacle to the continuation of the yeshiva's activities. Salvage can take place, if funding is obtained to pay the creditors in full”.

335 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 472 ust. 4 „(4) A liquidator of a company appointed provisionally also has: (a) power to carry on the company's business; and (b) the powers that a liquidator of the company would have under paragraph 477(1)(d), subsection 477(2) (except paragraph 477(2)(m)) and subsection 477(3) if the company were being wound up in insolvency or by the Court”.

336 E. Boros, J. Duns, Corporate Law, 3rd Edition., Melbourne 2013, s. 420, „(...) the provisional liquidator has power to carry on the company's business and so in some situations the provisional liquidator will undertake a broader role than simply preserving the status quo”.

337 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 87, art. 436 B ust. 1 „A liquidator or provisional liquidator of a company may by writing appoint an administrator of a company if he or she thinks that the company is insolvent, or is likely to become insolvent at some future time”.

338 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88., art. 486 A ust. 1 lit a, 2A „(1) The Court may make one or more of the following: (a) an order prohibiting, either absolutely or subject to conditions, an officer, employee or related entity of a company from taking or sending out of this jurisdiction, or out of Australia, money or other property of the company or of the officer, employee or related entity; (2A) An order under subsection (1) may only be made on the application of: (a) a liquidator or provisional liquidator of the company; or (b) ASIC”.

339 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 486 B ust. 1, 3 „(1) The Court may issue a warrant for a person to be arrested and brought before the Court [...];

(3) A warrant under subsection (1) may only be issued on the application of: (a) a liquidator or provisional liquidator of the company; or (b) ASIC”.

likwidator tymczasowy, który pojawia się na początku procesu likwidacyjnego spółki handlowej, utrzymuje jakikolwiek stan tego procesu? W literaturze australijskiej znajduje się twierdzenie, że: „Gdy spółka wchodzi w jeden z formalnych procesów dotyczących niewypłacalności na podstawie ustawy, to australijskie podejście polega na zmianie kontroli nad sprawami niewypłacalnej spółki z dotychczasowego wewnętrznego zarządzania na powierzenie tych spraw menedżerom zewnętrznym”³⁴⁰ [tł. wł. - P. L.]. Należy przez to rozumieć, że chodzi tutaj o wprowadzenie osób, które dotychczas nie miały styczności ze spółką, czyli nie są odpowiedzialne za sytuację, w której ona się znajduje. Odnośnie do likwidatora tymczasowego doktryna australijska zawiera twierdzenie, że „Po powołaniu likwidator tymczasowy przejmuje kontrolę nad sprawami spółki i zastępuje dyrektorów. Dyrektorzy zachowują częściowe uprawnienia, takie jak prawo do sprzeciwu wobec wniosku o wydanie orzeczenia nakazującego likwidację”³⁴¹ [tł. wł. - P.L.]. Powyżej podkreśla się więc zmianę podmiotową, według której likwidator tymczasowy ogranicza osobom dotychczas zarządzającym dalszą aktywność w spółce.

W piśmiennictwie również wskazuje się, że „[...] rolę likwidatora tymczasowego jest władanie oraz kontrolowanie majątku spółki w celu ochrony oraz zachowania jej dla tych podmiotów, które będą uczestniczyły w korzyściach, gdy zostanie wydane orzeczenie o likwidacji spółki”³⁴² [tł. wł. - P.L.]. Potwierdza to między innymi reguła prawna zbudowana na podstawie art. 474 ust. 1 pkt a Corporations Act, zgodnie z którą likwidator tymczasowy jest zobowiązany do wejścia w posiadanie majątku i sprawowanie nad nim opieki³⁴³. Należy przez to rozumieć, że kompetencje tego podmiotu zabezpieczają możliwość wycofania się podmiotów procesu likwidacyjnego z dalszej aktywności w spółce. Można więc jednoznacznie uznać, że likwidator tymczasowy tworzy okoliczności umożliwiające w

340 E. Boros, J. Duns, Corporate Law, 3rd Edition., Melbourne 2013, s. 419 „When a company enters one of the formal insolvency processes under the Act, the Australian approach is to remove control of the affairs of the insolvent company from its existing internal management and place it in the hands of external managers”.

341 P. Lipton, A. Herzberg, M. Welsh, Understanding Company Law, 16th Edition, Sydney 2012, s. 878 „Upon appointment, the provisional liquidator assumes control of the company's affairs and replaces the directors. The directors retain residual powers, such as the power to oppose an application for a winding up order”.

342 J. K. Arthur, Possible avenues for policyholders following the collapse of the HIH Group, Law Institute Journal 2001, vol. 75, s. 58 „Traditionally the role of the prvisional liquidator has been to take into custody and control the company's property with a view to protecting and preserving it for the ultimate benefit of those who will share in the proceeds of its realisation if a winding up order is made”, cyt. za A. Keay, McPherson, The Law of Company Liquidation, 4th ed., 1999, s. 208.

343 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 474 ust. 1 pkt a „(1) If a company is being wound up in insolvency or by the Court, or a provisional liquidator of a company has been appointed: (a) in a case in which a liquidator or provisional liquidator has been appointed—the liquidator or provisional liquidator must take into his or her custody, or under his or her control, all the property which is, or which appears to be, property of the company”.

przyszłości dalszy tok procesu likwidacyjnego³⁴⁴. Kompetencje tego podmiotu procesu likwidacyjnego są *stricte* ochronno-likwidacyjne. Ich realizacja ma pośredni wpływ na sytuację wszystkich pozostałych podmiotów procesu likwidacyjnego. Znacząca zmiana podmiotowa oraz odmienny od dotychczasowego charakter kompetencji informują o istnieniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Gdy likwidator tymczasowy pojawia się na początku procesu likwidacyjnego, utrzymywana jest właśnie negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa tego procesu. Zatem wskazany element jest funkcjonalny względem tego stanu australijskiego procesu likwidacyjnego.

Wykazana funkcjonalność występuje na samym początku procesu likwidacyjnego, jednak czy również występuje w innym okresie? Wszelkie kwestie likwidacyjne są ujmowane w jeden system, ponieważ proces likwidacyjny jest rozumiany w sposób bardzo szeroki. Można uznać, że początkowy etap australijskiego procesu likwidacyjnego kończy się wraz z wydaniem orzeczenia sądowego dotyczącego likwidacji spółki. Zgodnie z regułą prawną skonstruowaną na podstawie art. 459R Corporations Act niezachowanie przez sąd sześciomiesięcznego terminu na rozpatrzenie wniosku o likwidację skutkuje jego odrzuceniem³⁴⁵. Tutaj z kolei można stwierdzić, że jest to moment, w którym kończy się proces likwidacyjny.

Aspekt podmiotowy uwidacznia odmienną temporalną. Likwidator tymczasowy podejmuje aktywność do momentu ustanowienia likwidatora właściwego. Wtedy występuje pełen katalog uprawnień z art. 477 Corporations Act. Tym samym korzystna dyspozycja majątkiem spółki lub zakończenie prowadzenia działalności gospodarczej jest uprawnieniem likwidatora właściwego³⁴⁶. Chodzi o to, że kompetencje o charakterze ochronno-likwidacyjnym występują wspólnie z kompetencjami o charakterze typowo likwidacyjnym. Istotne, że oba rodzaje kompetencji znajdują się teraz „w ręku” jednego podmiotu –

344 Zob. Supreme Court New South Wales, in the matter of Therma Truck Pty Limited [2016] NSWSC 266 (17 March 2016). Por. z R. Oliver, Limits on BSA Licence Cancellation For Multiple Events, University of Queensland Law Journal 2013, vol. 32, no. 1, s. 211-213.

345 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 459 R, ust. 1-4 „(1) An application for a company to be wound up in insolvency is to be determined within 6 months after it is made. (2) The Court may by order extend the period within which an application must be determined, but only if: (a) the Court is satisfied that special circumstances justify the extension; and (b) the order is made within that period as prescribed by subsection (1), or as last extended under this subsection, as the case requires. (3) An application is, because of this subsection, dismissed if it is not determined as required by this section. (4) An order under subsection (2) may be made subject to conditions”.

346 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 477 ust. 1 pkt a „Subject to this section, a liquidator of a company may: (a) carry on the business of the company so far as is, in the opinion of the liquidator, required for the beneficial disposal or winding up of that business”.

likwidatora właściwego. Zatem w dalszym okresie procesu likwidacyjnego to ten podmiot w pełni z nich korzysta³⁴⁷.

Jeśli teoretycznie wprowadziłoby się likwidatora tymczasowego w okres po wydaniu orzeczenia o likwidacji, to mogłaby powstać kolizja kompetencji. Byłyby dwa podmioty procesu likwidacyjnego, które w kwestiach zabezpieczających „wchodziłyby” sobie nawzajem w drogę. Powstałby zatem konflikt podmiotowy pomiędzy likwidatorem tymczasowym a likwidatorem właściwym. Należy przez to rozumieć, że negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa procesu likwidacyjnego byłaby zaburzona. Element określony jako likwidator tymczasowy nie spełnia więc swojej funkcji w późniejszym okresie procesu i utrudnia stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej w odmiennym okresie procesu. Oznacza to, że element ten jest dysfunkcyjny względem powyższego stanu procesu likwidacyjnego.

Kwestia znaczenia elementu w utrzymaniu stanu australijskiego procesu wymaga kolejnego rozstrzygnięcia. Niewątpliwie udział w negatywnej specyfice podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego posiada likwidator tymczasowy. Jednak czy taki stan procesu mógłby występować, gdyby nie było tego elementu? Pozbawienie procesu likwidacyjnego w początkowym etapie likwidatora tymczasowego powoduje, że ciągle decyzje w spółce podejmują osoby dotychczas zarządzające³⁴⁸. To właśnie pojawienie się likwidatora tymczasowego oznacza, że pozytywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa fazy właściwej przekształciła się w negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego. Gdyby nie wystąpił ten podmiot, to na pewno stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej nie mógłby być utrzymywany. Wynika to przede wszystkim z uprawnień i obowiązków likwidatora tymczasowego, które mają znaczenie dla dalszego procesu likwidacyjnego. Chodzi o to, że w tym etapie procesu to likwidator tymczasowy determinuje jego negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową³⁴⁹. Dlatego też należy

347 Zob. też Supreme Court Of Western Australia, *Re Great Southern Ltd (in liq); Ex Parte Great Southern Ltd (in liq) And Others Named in The Schedule* [2015] Wasc 171 (18 May 2015). Zob. też *M. Wyburn*, Pooling as a Response to the Competing Interests in Corporate Group Collapse in Australia, *International Insolvency Review* 2010, vol. 19, no. 1, s. 65-97.

348 Odnośnie do zakresu obowiązków osób zarządzających spółką zob. *J. Varzaly*, The Enforcement of Directors' Duties in Australia: An Empirical Analysis, *European Business Organization Law Review* 2015, vol. 16, s. 281-319.

349 Zob. Federal Court of Australia, *Deputy Commissioner of Taxation v Eskdale South Cattle Company Pty Ltd, in the matter of Eskdale South Cattle Company Pty Ltd* [2013] FCA 740 (30 July 2013). Zob. też New South Wales Supreme Court, *Audio Connection Australia Pty Ltd v Fi Audio Video Pty Ltd* [2010] NSWSC 308 (1 April 2010).

uznać, że element wyjaśniany ma duży udział w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej.

W rozważaniach funkcjonalnych nadszedł moment, w którym należy zastanowić się nad możliwością substytucji elementu wyjaśnianego. Tym samym zadaje się pytanie: czy możliwe jest zastąpienie likwidatora tymczasowego innym elementem, tak aby jednocześnie utrzymać negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego? Całościowe podejście do procesu likwidacyjnego pozwala stwierdzić, że substytutem jest właśnie likwidator właściwy³⁵⁰. Jest to możliwe przy założeniu, że proces likwidacyjny będzie kontynuowany poprzez wydanie orzeczenia o likwidacji spółki. Tak więc w całym procesie likwidacyjnym występowanie tych dwóch elementów następuje chronologicznie. Obydwa są funkcjonalne względem omawianego stanu. Okolicznością blokującą istnienie likwidatora tymczasowego jest wydanie przez sąd orzeczenia o likwidacji spółki³⁵¹. Od tego momentu nie mówi się już o likwidatorze tymczasowym, ponieważ zostaje zastąpiony przez likwidatora właściwego, którego aktywność jest szersza kompetencyjnie³⁵². Powyższe oznacza, że to aktywność likwidatora właściwego jest substytutem, który pozwala utrzymać negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego.

Rozważa się również substytucję w wymiarze temporalnym, w którym chodzi o sytuację, w której sąd jeszcze nie rozstrzygnął w przedmiocie likwidacji. Oznacza to, że nie zaistniał czynnik blokujący funkcjonalność, czyli w dalszym ciągu występuje likwidator tymczasowy. W takich okolicznościach likwidator właściwy nie jest potrzebny. Aspekt diachroniczny tym samym nie zawiera substytutu.

Drugi typ wyjaśnienia funkcjonalnego jest następujący. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako pojawienie się likwidatora tymczasowego, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego jako całości. Jeżeli pojawienie się likwidatora tymczasowego przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej

350 Obszernie na temat likwidatora właściwego zob. też *D. Morrison*, External Administration in Times of Uncertainty, *Insolvency Law Journal* 2011, vol. 19, s. 49-53. Por. też z *J. Azzi*, Prosecuting Court-Appointed Liquidators in non-appointing courts: A case for overturning outdated law, *Monash University Law Review* 2011, vol. 37, no. 3, s. 97-131.

351 Zob. Federal Court of Australia, *Australian Securities and Investments Commission v ActiveSuper Pty Ltd* (No 2) [2013] FCA 234 (19 March 2013).

352 Federal Court of Australia, *Lardis v Free* [2014] FCA 304 (31 March 2014).

specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego – element ten wystąpi w procesie likwidacyjnym. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako pojawienie się likwidatora tymczasowego.

Podsumowując, element określony jako pojawienie się likwidatora tymczasowego w trakcie rozpoczynającego się australijskiego procesu likwidacyjnego wpływa na stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej tego procesu. Jest to równoznaczne z utrzymywaniem stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej przez ten element. Stwierdzono, że funkcjonalność dotyczy wyłącznie właściwego, podstawowego momentu, natomiast w odmiennym okresie procesu wykazano dysfunkcjonalność tego elementu. Ponadto ustalono, że pojawienie się likwidatora tymczasowego ma duży udział w utrzymaniu wskazanego stanu procesu. Z analiz wynika, że ten element może być zastąpiony aktywnością likwidatora właściwego, jednak już aspekt diachroniczny nie pozwala na takie twierdzenie.

W trakcie australijskiego procesu likwidacyjnego są obliczane długi i roszczenia likwidowanej spółki prawa handlowego. Jest to dokonywane z uwzględnieniem czynników: terminu, podmiotu szacującego oraz waluty, w której wyrażona jest kwota. Tworzą one element wyjaśniany, którym jest *tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego w Australii*.³⁵³

Powyższy element jest zdefiniowany w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 554 Corporations Act, w zw. z art. 9 Corporations Act w zw. z art. 554A Corporations Act w zw. z art. 554B Corporations Act w zw. z art. 554C Corporations Act³⁵⁴.

Pierwszym czynnikiem jest tak zwany „istotny termin”, który zgodnie z art. 9 Corporations Act jest dniem rozpoczęcia likwidacji na podstawie przepisów działu likwidacyjnego³⁵⁵. Ze wskazanej wcześniej reguły prawnej wynika, że do tego dnia odnoszone są wartości długów i roszczeń, w tym odsetek. Wartości obliczone na ten dzień są

353 Podkreśla się, że *eksplanandum* ma postać generalizacji sprawozdawczej.

354 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, księga 2, rozdział 5, część 5.6, dział 6, poddział B zatytułowany „Computation of debts and claims”.

355 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 9 „*relevant date, in relation to a winding up, means the day on which the winding up is taken because of Division 1A of Part 5.6 to have begun*”.

przedmiotami procesu likwidacyjnego³⁵⁶. Ponadto istnieje możliwość obniżenia kwoty długu³⁵⁷.

Drugi czynnik to podmiot szacujący. Zgodnie z powyższą regułą prawną jest nim likwidator właściwy albo sąd australijski. W ramach powyższej reguły prawnej likwidator dokonuje: własnego oszacowania; kieruje pytanie do sądu; dokonuje oszacowania zgodnego z metodą nakazaną przez sąd³⁵⁸. Natomiast australijski sąd dokonuje: oszacowania samodzielnie; określa metodę oszacowania, której zastosowanie nakazuje likwidatorowi; dokonuje oszacowania zgodnego z nakazaną metodą³⁵⁹. W literaturze występuje twierdzenie, że „Artykuł 554A [...] zawiera mechanizm determinujący wartość długów i roszczeń o nieokreślonej wartości. Obejmuje roszczenia z nienaprawionych szkód z tytułu deliktów”³⁶⁰. Mechanizm ten zawiera dwie możliwości wniesienia apelacji: przeciwko oszacowaniu likwidatora³⁶¹ oraz przeciwko zastosowaniu przez likwidatora metody oszacowania nakazanej przez sąd³⁶².

356 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 ust. 1 „(1) *The amount of a debt or claim of a company (including a debt or claim that is for or includes interest) is to be computed for the purposes of the winding up as at the relevant date*”.

357 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 B „*The amount of a debt that is admissible to proof but that, as at the relevant date, was not payable by the company until an ascertained or ascertainable date (the future date) after the relevant date is the amount payable on the future date reduced by the amount of the discount worked out in accordance with the regulations*”. Zob też Supreme Court New South Wales, In the matter of Dungowan Manly Pty Ltd (in liq) [2015] NSWSC 915 (10 July 2015).

358 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 A ust. 2, a, b, ust. 5 „(2) *The liquidator must: (a) make an estimate of the value of the debt or claim as at the relevant date; or (b) refer the question of the value of the debt or claim to the Court. (5) If the Court determines a method to be applied by the liquidator in working out the value of the debt or claim, the liquidator must work out the value of the debt or claim as at the relevant date in accordance with that method*”.

359 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554A ust. 4, 7 „(4) *If: (a) the liquidator refers the question of the value of the debt or claim to the Court; or (b) a person appeals to the Court against the liquidator's estimate of the value of the debt or claim; the Court must: (c) make an estimate of the value of the debt or claim as at the relevant date; or (d) determine a method to be applied by the liquidator in working out the value of the debt or claim as at the relevant date. (7) If: (a) a person appeals to the Court against the way in which the liquidator, in working out the value of the debt or claim, applied a method determined by the court; and (b) the Court is satisfied that the liquidator did not correctly apply that method; the Court must work out the value of the debt or claim as at the relevant date in accordance with that method*”.

360 P. Lipton, A. Herzberg, M. Welsh, Understanding Company Law, 16th Edition, Sydney 2012, s. 902 „*Section 554A [...] sets out a mechanism for determining the value of debts and claims of uncertain value. This included claims for unliquidated damages in tort. Where the liquidator admits a debt or claim of uncertain value, he must take an estimate of value or refer the question to the court*”. Por. z New South Wales Supreme Court, Ray Brooks v NSW Grains Board No.2 [2002] NSWSC 1175 (6 December 2002).

361 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 A ust.3 „(3) *A person who is aggrieved by the liquidator's estimate of the value of the debt or claim may, in accordance with the regulations, appeal to the Court against the liquidator's estimate*”.

362 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554A ust. 6 „(6) *If: (a) the Court has determined a method to be applied by the liquidator in working out the value of the debt or claim as at the relevant date; and (b) a person is aggrieved by the way in which that method has been applied by the*

Trzeci czynnik to waluta. Podkreśla się, że waluta inna niż dolar australijski może występować w działalności gospodarczej spółek handlowych w Australii³⁶³. Zgodnie z powyższą regułą prawną należy dokonać równoważnego przeliczenia takiej waluty na walutę australijską. Występują dwa sposoby przeliczenia: zgodny z metodą przyjętą przez strony umowy oraz zgodny z danymi walutowymi z federalnego banku australijskiego³⁶⁴.

Zdefiniowanie elementu wyjaśnianego umożliwia jego analizę funkcjonalną. Po pierwsze zadaje się pytanie o predyspozycję funkcjonalną elementu. Brzmi ono: czy tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego utrzymuje jakiś stan australijskiego procesu likwidacyjnego? Użycie powyższej reguły prawnej w procesie likwidacyjnym umożliwia zdefiniowanie jego ważnych przedmiotów. Dokonywane jest to poprzez wskazane powyżej czynniki obliczeniowe: termin, podmiot oraz walutę. Długi i roszczenia związane z likwidowaną spółką są przedstawiane w wartościach finansowych³⁶⁵. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje reguła prawna określająca wartości finansowe jego przedmiotów, to należy stwierdzić, że proces charakteryzuje się weryfikacją ekonomiczną. Oznacza to, że utrzymywany jest stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Jest to stan procesu, względem którego element wyjaśniany jest funkcjonalny.

W rozważaniach nad predyspozycją funkcjonalną elementu wyjaśnianego warto przejść do kwestii temporalnych. Zadaje się pytanie: czy tryb rachowania długów i roszczeń

liquidator in working out that value; the person may, in accordance with the regulations, appeal to the Court against the way in which the method was applied".

Zob. też New South Wales Supreme Court, *Re Glowbind Pty Limited (In Liquidation); Takchi v Parbery* [2003] NSWSC 1190 (15 December 2003). Por. z Federal Court Of Australia, *Acer Computer Australia Pty Limited v Carter (No 2)* [2007] FCA 1943 (7 December 2007).

363 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 C ust. 1 „(1) *This section applies if the amount of a debt or claim admissible to proof against a company would, apart from this section, be an amount of foreign currency*”.

364 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 554 C ust. 2 i 3 „(2) *If the company and the creditor or claimant have, in an instrument created before the relevant date, agreed on a method to be applied for the purpose of converting the company's liability in respect of the debt or claim into Australian currency, the amount of the debt or claim that is admissible to proof is the equivalent in Australian currency of the amount of foreign currency, worked out as at the relevant date and in accordance with the agreed method. (3) If subsection (2) does not apply, the amount of the debt or claim that is admissible to proof is the equivalent in Australian currency of the amount of foreign currency, worked out by reference to the opening carded on demand airmail buying rate in relation to the foreign currency available at the Commonwealth Bank of Australia on the relevant date*”.

Zob. też Federal Court of Australia, *Re Griffiths; in the matter of the Bankrupt Estate of Trevor Griffiths* [2004] FCAFC 102 (16 August 2004).

365 Istotne zob. też Supreme Court, New South Wales, *In the matter of St Gregory's Armenian School Inc* [2015] NSWSC 1465 (7 October 2015).

likwidowanej spółki prawa handlowego jest funkcjonalny względem stanu weryfikacji ekonomicznej w innym okresie procesu likwidacyjnego? Ten aspekt może dotyczyć zmienionych okoliczności związanych z przedmiotami procesu³⁶⁶. Chodzi o hipotetyczną możliwość niewystępowania żadnych długów albo roszczeń. W takim stanie faktycznym rzeczywiście nie można byłoby uznać, że element wyjaśniany sprzyja wystąpieniu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Jeżeli reguła ukazująca wartości długów i roszczeń nie miałaby zastosowania z powodu niewystępowania długów i roszczeń, to należy uznać, że byłaby niefunkcjonalna względem stanu weryfikacji ekonomicznej w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego. Jednak należy zaznaczyć, że zaistnienie takiego stanu faktycznego jest niezwykle rzadkie. Mógłby wystąpić, gdyby spółka spłaciła swoje długi oraz ściągnęła przysługujące jej wierzytelności przed otwarciem likwidacji. Wtedy można byłoby uznać, że nie występuje ani pozytywny, ani negatywny wpływ tego elementu na ukazany stan procesu³⁶⁷.

W dalszej kolejności analizuje się element wyjaśniany, odnosząc go do innego stanu australijskiego procesu likwidacyjnego. Tutaj odniesienie związane jest ze stanem określonym jako negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa. Dlatego też odpowiednim jest rozstrzygnięcie występowania kwestii podmiotowych bądź przedmiotowych. Powyższej wskazano likwidatora właściwego oraz sąd australijski jako podmioty, które mogą rozstrzygnąć niejednoznaczność. Zatem występuje tutaj specyficzny aspekt podmiotowy. Ponadto uprawnienie do stwierdzenia jednoznacznej wartości długów i roszczeń jest również charakterystyczne³⁶⁸. Tym samym występuje negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa. Chodzi o to, że utrzymywany jest ten stan procesu, co oznacza, że tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki handlowej jest funkcjonalny względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej australijskiego procesu likwidacyjnego.

Następnie rozważa się kwestię temporalną elementu wyjaśnianego i powyżej ukazanego stanu procesu. Kryterium w tym przypadku jest istnienie odpowiednich podmiotów. Jak zostało określone powyżej, omawiany tryb rachowania zawiera kolejność w aktywności podmiotów. Przy realnym założeniu istnienia sądu w każdym momencie procesu

366 Por. z Federal Court of Australia, *BCI Finances Pty Limited (in liq) v Binetter (No 5)* [2017] FCA 1524 (15 December 2017).

367 Zob. też Supreme Court of South Australia, *Rignanese v Rignanese Pty Ltd (in liquidation)* [2005] SASC 38 (4 February 2005).

368 Zob. Supreme Court New South Wales, *In re MF Global Australia Ltd (in liq)* [2012] NSWSC 994 (29 August 2012).

likwidacyjnego należy stwierdzić, że brak uprzedniej aktywności likwidatora właściwego uniemożliwiłaby użycie tego trybu. Trzeba dodać, że likwidator tymczasowy, pomimo w wielu przypadkach tożsamości uprawnień z likwidatorem właściwym, nie mógłby dokonać obliczenia. Zatem wyeliminowanie jednego podmiotu wraz z jego kompetencjami spowodowałoby zmianę predyspozycji funkcjonalnej elementu. Element ten byłby dysfunkcyjny względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej w okolicznościach niewystępowania likwidatora właściwego.

Rozważania koncentrują się na znaczeniu elementu wyjaśnianego w utrzymaniu poszczególnego stanu procesu likwidacyjnego. Omawianymi stanami są: weryfikacja ekonomiczna oraz negatywna specyfika podmiotowo-przedmiotowa. Powiązanie omawianego trybu rachowania z weryfikacją ekonomiczną jest istotne, ponieważ definiowane są przedmioty procesu. Należy zastanowić się, czy ten tryb określa wszystkie przedmioty procesu likwidacyjnego. Otóż uszczegółowienie dotyczy jedynie długów, roszczeń bądź odsetek. Nie dotyczy natomiast składników majątkowych spółki prawa handlowego. Oznacza to, że ten tryb w pełni nie utrzymuje stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Znaczenie tej reguły jest mniejsze, gdyż nie obejmuje ona swoim zakresem kwestii majątkowych spółki. Po teoretycznym usunięciu tego elementu w dalszym ciągu występowałby stan procesu. Tym samym należy uznać, że udział trybu rachowania długów i roszczeń w utrzymaniu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego jest średni.

Z kolei powiązanie trybu rachowania długów i roszczeń z negatywną specyfiką podmiotowo-przedmiotową określa podmioty procesu likwidacyjnego wraz z ich kompetencjami. Jednak również tutaj można zadać pytanie: czy w tym przypadku następuje całkowite określenie podmiotów procesu likwidacyjnego i ich kompetencji? Omawiana reguła wymienia likwidatora właściwego oraz sąd australijski i określa ich pewne szczególne kompetencje³⁶⁹. Nie występuje odniesienie do pozostałych podmiotów procesu likwidacyjnego, jak na przykład likwidatora tymczasowego, wierzycieli spółki, w tym agend państwowych, kontrahentów, organów spółki bądź wspólników. Brak takiego odniesienia oznacza, że nie można stwierdzić pełnego udziału elementu wyjaśnianego w utrzymaniu tego stanu procesu. W tym przypadku teoretyczne wykreślenie tego trybu, tym samym wykreślenie likwidatora właściwego i sądu australijskiego z ich kompetencjami, spowodowałoby, że

369 Por. z Federal Court of Australia, *Environmental & Earth Sciences Pty Limited v Vouris* [2006] FCA 679 (1 June 2006).

proces dalej charakteryzowałyby się występowaniem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Wynikałoby to nie tylko z występowania pozostałych podmiotów z ich kompetencjami, ale również z występowania w innych okresach procesu podmiotów omawianej reguły, ale już z innymi kompetencjami. Tym samym udział jest mały.

W założeniach metodycznych występuje tematyka zastępowalności elementu wyjaśnianego. W tym przypadku mamy do czynienia z następującym pytaniem: czy występuje inny element procesu likwidacyjnego, który mógłby zastąpić tryb rachowania długów i roszczeń, tak aby został utrzymany omawiany stan? Generalnie podstawienie może mieć miejsce, gdy element wyjaśniany nie zadziała prawidłowo. W przypadku tego elementu występuje wewnętrzny mechanizm kompensacyjny. Błędne oszacowanie likwidatora właściwego jest zastępowane przez oszacowanie sądowe. Jednak należy podkreślić, że dzieje się to w ramach jednego trybu, czyli elementu zdefiniowanego jako tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki handlowej. Z kolei nie można odszukać innego elementu procesu, który zastępowałby „cały” tryb rachowania³⁷⁰. Jeśli nie występuje substytut w podstawowym momencie procesu, to tym bardziej nie można odszukać elementu zastępującego w odmiennym okresie tego procesu.

Wyjaśnienie funkcjonalne drugiego typu ma taką formę. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Jeżeli tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w australijskim procesie likwidacyjnym występuje tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego.

Podsumowując, element określony jako tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki prawa handlowego utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, co jest równoznaczne z jego funkcjonalnością. Z kolei w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego stwierdzono, że ten element jest niefunkcjonalny względem stanu

370 Por. z rodzajami metod opracowania przepływów finansowych, *M. Hughes, S. Hoy, B. Andrew, Cash flows: The Gap Between Reported and Estimated Operating Cash Flow Elements, Australasian Accounting, Business and Finance Journal 2010, vol. 4., no. 1, s. 96-114; S. Jones, A Cash Flow Based Model of Corporate Bankruptcy in Australia, The Journal of Applied Management Accounting Research 2016, vol. 14, no. 1, s. 23-37.*

weryfikacji ekonomicznej.

Ponadto element ten utrzymuje stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Wykazana funkcjonalność z kolei nie występuje w przypadku diachronicznym, w którym stwierdzono dysfunkcjonalność względem tego stanu procesu.

Wykazano, że tryb rachowania długów i roszczeń ma: średni udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego; mały udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Elementu zastępującego nie stwierdzono ani w podstawowym, ani w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

Podmioty prowadzące australijski proces likwidacyjny chroni immunitet. Różne rodzaje aktywności mogą być dokonywane przy zachowaniu pełnej prawnej wolności, co ukierunkowuje na osiągnięcie zamierzonych celów likwidacyjnych. W tym przypadku elementem wyjaśnianym jest *immunitet podmiotu prowadzącego australijski proces likwidacyjny*³⁷¹.

Element ten jest określony w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 535 Corporations Act w zw. z art. 89 Corporations Act. Zgodnie z jej treścią likwidator spółki prawa handlowego w ramach wykonywanej działalności posiada „kwalifikowany przywilej” do wypowiedzania się pisemnie bądź ustnie³⁷². W tej regule określona jest także definicja kwalifikowanego przywileju jako uprawnienia nadanego przez ustawę danej osobie do nieponoszenia odpowiedzialności w odniesieniu do wykonywanych czynności, spraw lub rzeczy³⁷³.

371 *Eksplanandum* ma postać generalizacji sprawozdawczej.

372 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 535 „(1) *A liquidator has qualified privilege in respect of a statement that he or she makes, whether orally or in writing, in the course of his or her duties as liquidator.* (2) *In this section: liquidator includes a provisional liquidator*”.

373 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 89 „(1) *Where this Act provides that a person has qualified privilege in respect of an act, matter or thing, the person: (a) has qualified privilege in proceedings for defamation; or (b) is not, in the absence of malice on the person’s part, liable to an action for defamation at the suit of a person; as the case requires, in respect of that act, matter or thing.* (2) *In subsection (1): malice includes ill will to the person concerned or any other improper motive.* (3) *Neither this section nor a provision of this Act that provides as mentioned in subsection (1) limits or affects any right, privilege or immunity that a person has, apart from this section or such a provision, as defendant in proceedings, or an action, for defamation*”.

Zob. też Federal Court of Australia, *Lake Coogee Estate Management Pty Ltd v Australian Securities and Investments Commission* [2007] FCA 692 (11 May 2007).

Powyższa reguła prawna w aspekcie podmiotowym odnosi się zarówno do likwidatora właściwego, jak i likwidatora tymczasowego. To oni prowadzą poszczególne etapy australijskiego procesu likwidacyjnego. Wiąże się to z ewaluacją w relacjach z obecnie likwidowaną spółką. Według powyższej reguły prawnej można bez przeszkód wydawać oświadczenia oraz twierdzenia dotyczące oceniania postępowania innych podmiotów bądź spraw, które mogą zawierać obiektywnie negatywny walor dla ocenianych podmiotów i kwestii. Doktryna prawa australijskiego zauważa, że „Likwidatorzy korzystają z ograniczonej formy przywileju w relacji do stwierdzeń dokonywanych podczas wykonywania ich obowiązków, który może chronić likwidatora przed oskarżeniem go o zniesławienie”³⁷⁴ [tł. wł. - P.L.]. Tym samym należy stwierdzić, że likwidator właściwy oraz likwidator tymczasowy w procesie likwidacyjnym spółki handlowej posiadają uprawnienie, które pozwala im wykonywać nałożone na nich obowiązki.

Kwestie *stricte* funkcjonalne są rozstrzygane zgodnie z przyjętą metodą badawczą. Pierwsze pytanie dotyczy predyspozycji funkcjonalnej elementu: czy immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny utrzymuje pewien stan tego procesu? Trzeba podkreślić, że podmioty prowadzące proces mogą wypowiadać się w granicach wykonywanych przez siebie obowiązków. Granice wolności ich wypowiedzi są jednocześnie granicami uniemożliwiającymi innym podmiotom niesłuszne oskarżenie. Reguła prawna nadaje zatem tym podmiotom znaczące uprawnienie³⁷⁵. Likwidator właściwy albo likwidator tymczasowy przez wykonywanie swoich obowiązków są narażeni na negatywne zachowanie ze strony osób, które dotychczas kierowały spółką oraz podmiotów zewnętrznych likwidowanej spółki, którzy z kolei są podmiotami kluczowymi prowadzonej działalności przez spółkę. Niemniej może dojść do sporu pomiędzy wierzycielem a odpowiednim likwidatorem. Głównym źródłem może być interes obydwu rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego. Taka relacja występuje w trakcie tego procesu, nawet gdy następuje próba zaspokojenia wierzytelności wierzycieli z majątku spółki. Pomimo to takie podmioty mogą uważać, że likwidatorzy naruszyli ich dobre imię.

374 J. Cassidy, *Corporations Law. Text and Essential Cases*, 3rd Edition, Sydney 2010, s. 409 „*Liquidators enjoy a limited form of privilege in relation to statements made to in the course of their duties which may protect the liquidator from defamation: ss 89 and 535*”.

375 Zob. też Supreme Court New South Wales, *Minh Tan Tran v Nicols* [2015] NSWSC 1635 (5 November 2015).

Pomimo że osoby te wcześniej aktywnie występowały w spółce albo w relacjach ze spółką, to właśnie ten element procesu umożliwia zachowanie właściwego kształtu relacji. Podmiot prowadzący proces likwidacyjny wraz z całym zakresem obowiązków oraz uprawnień likwidacyjnych tworzy różnego rodzaju powiązania. Tym samym należy stwierdzić, że element wyjaśniany określony w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 535 Corporations Act w zw. z art. 89 Corporations Act jest funkcjonalny względem stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego spółki. Oznacza to, że stan procesu jest utrzymywany przez ten element.

W tym miejscu należy zastanowić się nad problematyką temporalną. Rozstrzyga się problematykę predyspozycji funkcjonalnej elementu wyjaśnianego w innym okresie procesu likwidacyjnego. Powyższa reguła prawna stanowi, że z kwalifikowanego przywileju korzystają zarówno likwidator właściwy, jak i likwidator tymczasowy. Należy przez to rozumieć, że element wyjaśniany występuje zarówno od ustanowienia likwidatora tymczasowego, jak i od likwidatora właściwego. Zatem element wyjaśniany istnieje w trakcie całego procesu likwidacyjnego spółki. Tym samym immunitet utrzymuje stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej w odmiennym okresie procesu. Należy przez to rozumieć, że istnieje funkcjonalność elementu względem tego stanu procesu likwidacyjnego.

Dalsza analiza określa zależności elementu wyjaśnianego z innym stanem procesu. Dlatego też zadaje się pytanie: czy immunitet podmiotu prowadzącego proces jest funkcjonalny w relacji do weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego? Trzeba zauważyć, że powyższy immunitet stanowi narzędzie umożliwiające korzystanie przez podmiot prowadzący proces z szeregu pozostałych uprawnień. Wśród nich znajdują się przede wszystkim takie, które dotyczą sfery ekonomicznej. Jeśli immunitet pozwala na właściwe korzystanie z uprawnień związanych z majątkiem lub finansami spółki, to należy uznać, że przyczynia się do utrzymania weryfikacji ekonomicznej procesu. Oznacza to, że element wyjaśniany jest funkcjonalny względem stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Następnym przedmiotem analizy jest relacja elementu wyjaśnianego z weryfikacją ekonomiczną w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego. Uprawnienia weryfikacyjne występują w trakcie całego procesu likwidacyjnego. Składniki majątkowe oraz kwestie finansowe podlegają tym samym ciągłej weryfikacji. Narzędzie, które ułatwia weryfikację, występuje razem z tymi uprawnieniami. Oznacza to, że immunitet posiada zakres obejmujący

cały proces likwidacyjny. Zatem zmiana temporalna nie powoduje zmiany predyspozycji funkcjonalnej elementu wyjaśnianego. W innym okresie procesu likwidacyjnego immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny jest funkcjonalny względem stanu weryfikacji ekonomicznej.

Kolejna kwestia dotyczy znaczenia elementu wyjaśnianego w utrzymaniu poszczególnego stanu procesu. Zadaje się pytanie: jaki jest udział immunitetu podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej? Ten element tworzy powiązania zarówno podmiotowe, jak i przedmiotowe, które bezpośrednio wpływają na proces likwidacyjny spółki. Dzieje się tak dlatego, że powiązania tworzą się z głównymi podmiotami procesu likwidacyjnego oraz z ich wszystkimi kompetencjami. Niewystępowanie immunitetu nie powodowałoby niewystępowania tych podmiotów i kompetencji, jednak naruszałoby ich swobodę w dokonywaniu czynności. Takie naruszenie nie pozbawiałoby odmienności podmiotowo-przedmiotowej likwidatora właściwego ani likwidatora tymczasowego. W konfrontacji z trybem rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki handlowej omawiany element utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego z bliższej pozycji. Oznacza to, że immunitet posiada średni udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego.

Dalsza analiza dotyczy udziału immunitetu podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny i weryfikacji ekonomicznej procesu. W tym przypadku immunitetem są objęte uprawnienia związane ze sferą majątkową i finansową. Gdyby zrezygnować z powiązania immunitetu z uprawnieniami z tej sfery, to skorzystanie z nich byłoby równie możliwe. Tym samym można uznać, że pomimo występowania bezpośredniego powiązania elementu wyjaśnianego z tym stanem procesu jest on utrzymywany również bez tego elementu. Należy przez to rozumieć, że immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny utrzymuje omawiany stan na dalszej pozycji niż tryb rachowania długów i roszczeń. Oznacza to, że element wyjaśniany ma bardzo mały udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Następną problematyką jest zastąpienie elementu wyjaśnianego. Rozstrzyga się tutaj problematykę możliwości podstawienia innego elementu procesu przy utrzymaniu

dotychczasowego stanu. Immunitet określony regułą prawną zbudowaną na podstawie art. 535 Corporations Act w zw. z art. 89 Corporations Act jest elementem procesu posiadającym właściwość różnicującą. Jego wystąpienie bądź jego brak decydują o wzmocnieniu albo osłabieniu podmiotów i uprawnień. Jest to istotna kwestia, ponieważ nie można stwierdzić występowania jakiegoś innego elementu procesu, który zawierałby taką cechę. Tym samym nie występuje możliwość substytucji immunitetu podmiotów prowadzących proces likwidacyjny. Diachroniczne spojrzenie nie pozwala na twierdzenie przeciwne.

Wyjaśnienie funkcjonalne rozwinięte jest w tej analizie następujące. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako immunitet podmiotu prowadzącego australijski proces likwidacyjny, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego jako całości. Jeżeli immunitet podmiotu prowadzącego australijski proces likwidacyjny przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w australijskim procesie likwidacyjnym występuje immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny.

Na podstawie powyższych rozważań podkreśla się, że element określony jako immunitet podmiotu prowadzącego australijski proces likwidacyjny utrzymuje stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej tego procesu. Jest to rozumiane jako wykazanie funkcjonalności elementu procesu. Aspekt diachroniczny nie spowodował zmiany predyspozycji funkcjonalnej elementu względem tego stanu procesu; element pozostał funkcjonalny.

Immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny również utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, czyli stwierdzono funkcjonalność tego elementu. W odmiennych okolicznościach diachronicznych ustalono, że omawiany element ma taką samą predyspozycję funkcjonalną.

Analizy umożliwiły stwierdzenie, że immunitet podmiotu prowadzącego proces ma średni udział w utrzymaniu stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego i bardzo mały udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Ustalono, że nie można zastąpić omawianego elementu nawet w innym okresie procesu likwidacyjnego.

W australijskim procesie likwidacyjnym wystawiane są niezbędne dokumenty stwierdzające sytuację spółki handlowej. Uszczegółowienie określa kwestie podmiotowe, przedmiotowe i temporalne. Faktyczne przygotowanie dokumentacji na podstawie odpowiednich regulacji prawnych tworzy element wyjaśniany, którym jest *raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego w Australii*³⁷⁶.

Element jest określony przez australijską regułę prawną zbudowaną na podstawie art. 475 Corporations Act. Precyzując podmiotowość raportowania, podmiotami zobowiązanymi do jego przygotowania są osoby dotychczas zarządzające spółką³⁷⁷. Jest to rodzaj raportowania obowiązkowego. Zgodnie z powyższą regułą prawną od woli podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny spółki zależeć będzie obowiązek sporządzenia kolejnego raportu. Kwestie wolicjonalne oznaczają, że w tym przypadku będzie to rodzaj raportowania fakultatywnego. Osobami, które mogą zostać zobowiązane, są te, które obecnie bądź na rok przed wydaniem sądowego orzeczenia o likwidacji były: kadrą kierowniczą; uczestniczyły w zawiązywaniu spółki; szeregowymi pracownikami spółki; osób, które mogą posiadać wiedzę dotyczącą spraw interesujących likwidatora oraz likwidatorem tymczasowym³⁷⁸. Z połączenia dwóch rodzajów raportowania wynika szeroki zakres podmiotowy tego elementu procesu³⁷⁹.

Przedmiotem raportów są wszelkie sprawy dotyczące obecnie likwidowanej spółki prawa handlowego. Trzeba podkreślić, że podmiot prowadzący proces likwidacyjny może żądać przekazania bardziej szczegółowych informacji³⁸⁰.

376 *Eksplanandum* ma postać generalizacji sprawozdawczej.

377 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust. 1 „(1) *There must be made out [...] by the persons who were, at the date of the winding up order [...] the directors and secretary of the company a report in the prescribed form as to the affairs of the company as at the date concerned*”.

Zob. też Federal Court of Australia, Henke v Carter [2002] FCA 252 (14 March 2002).

378 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust. 2 „(2) *The liquidator may [...] require one or more persons [...] to make out as required by the notice, verify by a statement in writing in the prescribed form, and submit to him or her, a report, containing such information as is specified in the notice as to the affairs of the company [...]: (a) persons who are or have been officers of the company; (b) where the company was formed within one year before the date of the winding up order—persons who have taken part in the formation of the company; (c) person who are employed by the company or have been employed by the company within one year before the date of winding up order and are, in the opinion of the liquidator, capable of giving the information required; (d) persons who are, or have been within one year before the date of winding up order, officers of, or employed by, a body corporate that is, or within that year was, an officer of the company to the affairs of which the report relates; (e) a person who was a provisional liquidator of the company*”.

Por. z Supreme Court New South Wales, in the matter of ACN 152 546 453 Pty Ltd (formerly Hemisphere Technologies Pty Ltd) (in liq) [2018] NSWSC 1002 (29 June 2018).

379 Zob. też Supreme Court of Queensland, Dalewon P/L (in liq), Re [2009] QSC 370 (18 November 2009).

380 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust 3 „(3) *The liquidator may, in a notice under subsection (2), specify the information that he or she requires as to affairs of the company by reference to information required by this Act or the regulations to be included in any other report, statement or notice under this Act*”.

Raportowanie w likwidowanej spółce handlowej ma ramy temporalne. Dotyczą one okresu, w którym raport o sytuacji spółki powinien zostać sporządzony i dostarczony. Zgodnie z ust. 4 art. 475 Corporations Act taki raport należy przedstawić likwidatorowi nie później niż 10 dni roboczych po wydaniu przez sąd orzeczenia o rozpoczęciu likwidacji³⁸¹. Występuje to w przypadku obligatoryjnego sporządzania raportu o stanie spółki.

Z kolei w przypadku fakultatywnym raport należy przedłożyć nie później niż 10 dni roboczych po doręczeniu żądania jego sporządzenia³⁸². Trzeba zaznaczyć, że nie jest to długi okres, zatem likwidator na podstawie odpowiedniego wniosku może wydłużyć czas na jego sporządzenie³⁸³.

Ramy temporalne determinują aktywność nie tylko powyższych podmiotów, ale również podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny, który również musi wypełnić obowiązki informacyjne. Jednak w jego przypadku są to obowiązki informacyjne względem sądu. Zgodnie z ust. 7 art. 475 Corporations Act musi on: w ciągu 5 roboczych dni od doręczenia mu raportu przekazać jego kopie do sądu i niezwłocznie przekazać kopię decyzji o wydłużeniu okresu na sporządzenie raportu³⁸⁴.

Przedstawienie elementu wyjaśnianego jest wprowadzeniem do rozważań typowo funkcjonalnych. Zgodnie z przyjętą metodą badawczą po pierwsze, staje się przed problemem predyspozycji funkcjonalnej elementu wyjaśnianego. Zadaje się pytanie: czy raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego w Australii utrzymuje pewien stan procesu likwidacyjnego? Trzeba wskazać, że podmiot prowadzący proces likwidacyjny nie tylko jest uprawniony do wglądu do raportu o spółce, ale jest przede wszystkim zobowiązany do przedłożenia sądowi jego kopii. Zastosowanie tej reguły prawnej umożliwia podjęcie sprawnych czynności likwidacyjnych, ale również zapoznanie się sądu z sytuacją, w której znajduje się spółka. Sąd australijski jest zarazem podmiotem zewnętrznym procesu

381 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust 4 „(4) A report referred to in subsection (1) must [...] submit it not later than 10 business days after the making of the winding up order”.

382 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust 5 „(5) A person required to submit a report referred to in subsection (2) must, subject to subsection (6), submit it not later than 10 business days after the liquidator serves notice of the requirement”.

383 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust. 6 „(6) Where the liquidator believes there are special reasons for so doing, [...] on an application in writing made [...] before the end of the time limited [...] grant, by notice in writing, an extension of that time”.

384 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust. 7 „(7) A liquidator: (a) must, within 5 business days after a report under subsection (1) or (2), cause a copy of the report to be filed with the Court and a copy to be lodged; and (b) must, where he or she gives a notice under subsection (6), as soon as practicable lodge a copy of the notice”.

likwidacyjnego, który ingeruje w działalność spółki przez ustanowienie tymczasowego likwidatora, czasami nawet likwidatora właściwego, ale również przez wgląd do raportu przeprowadza kontrolę samej spółki. Zatem element wyjaśniany jest funkcjonalny wobec sądowej kontroli spółki w procesie likwidacyjnym. Oznacza to, że utrzymuje wskazany stan procesu.

W tym miejscu dodaje się aspekt temporalny, dlatego też zadaje się pytanie: czy przeniesienie tego elementu do innego okresu procesu likwidacyjnego powoduje zmianę predyspozycji funkcjonalnej? Kontrola procesu likwidacyjnego jest przeprowadzana przez sąd australijski w sposób ciągły. Jednym z jej przejawów jest przesłanie kopii dokumentacji raportowej do sądu. W sytuacjach, w których podmiot prowadzący proces likwidacyjny może żądać sporządzenia raportu o sprawach spółki, zawsze sąd jest tym podmiotem, który dokona jego kontroli. Zatem przeniesienie temporalne nie powoduje zmiany predyspozycji funkcjonalnej. Tym samym w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego raportowanie jest funkcjonalne względem sądowej kontroli procesu likwidacyjnego, więc ten stan procesu jest utrzymywany.

Zebranie oraz omówienie informacji o spółce pozwala podmiotowi prowadzącemu proces na wgląd i rozeznanie się w sprawach spółki. Jest to niezbędne w okolicznościach, w których likwidator właściwy lub likwidator tymczasowy jako podmioty zewnętrzne wchodzi do spółki. W takim przypadku przekazanie przedmiotowego raportu jest istotne, ponieważ dzięki wiedzy, jaką likwidator zdobył, może skutecznie wykonywać swoje obowiązki. Nakaz przekazania likwidatorowi pogłębionej wiedzy o spółce pozwoli mu podejmować czynności naprawcze³⁸⁵. Dalsza aktywność likwidatora bez tej wiedzy jest utrudniona. Zatem należy stwierdzić, że raportowanie jest funkcjonalne względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Ten stan procesu jest utrzymywany.

Następnie rozważa się przeniesienie czasowe elementu wyjaśnianego i negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu. Likwidator właściwy oraz likwidator tymczasowy są podmiotami procesu likwidacyjnego występującymi w trakcie różnych jego etapów, z kolei sąd występuje w każdym z nich. Zakres podmiotowy jest tutaj na tyle szeroki, że raportowanie może wystąpić w ciągu całego procesu. Oznacza to, że w odmiennych

385 Zob. też Federal Court of Australia, *Australian Securities and Investments Commission v Macro Realty Developments Pty Ltd* [2017] FCA 642 (30 May 2017); New South Wales Supreme Court, *Prendergast v Rolcross (in liq)* [2008] NSWSC 146 (12 February 2008).

okresach procesu likwidacyjnego element wyjaśniany utrzymuje negatywną specyfikę podmiotowo-przedmiotową procesu likwidacyjnego; występuje zatem funkcjonalność.

Raporty, które mają zostać przedłożone najpierw likwidatorom, następnie sądowi australijskiemu, zawierać będą informacje, wiadomości, dane bezpośrednio związane ze spółką³⁸⁶. Zatem oczywiste jest, że wśród nich powinny znaleźć się również kwestie obrotu majątkiem spółki oraz zobowiązań, kredytów, podatków³⁸⁷. Wynika to faktu, że niewypłacalność bądź perspektywa niewypłacalności spółki handlowej powoduje ustanowienie likwidatora właściwego bądź likwidatora tymczasowego. Jest to powód, który charakteryzuje się walorem *stricte* ekonomicznym. Nie powinno być tym samym wątpliwości, że to właśnie te aspekty muszą zostać zawarte w omawianym raporcie. Tym samym pełny katalog spraw podejmowanych dotychczas przez spółkę nadaje nowemu zarządzającemu możliwość podjęcia rozwiązywania najpilniejszych kwestii. Udzielając odpowiedzi na zadane pytanie, element wyjaśniany utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Należy przez to rozumieć, że raportowanie w likwidowanej spółce handlowej jest funkcjonalne względem tego stanu procesu.

Określona powyżej predyspozycja funkcjonalna elementu wyjaśnianego jest teraz konfrontowana ze zmianą temporalną. Australijski proces likwidacyjny toczy się przede wszystkim dzięki aktywności najpierw likwidatora tymczasowego, a następnie likwidatora właściwego. Jeżeli uznamy niezbędność pozyskiwania wiedzy ekonomicznej do prowadzenia procesu oraz występowanie służących temu uprawnień zarówno po stronie likwidatora tymczasowego, jak i likwidatora właściwego, to należy uznać, że nie występuje zmiana predyspozycji funkcjonalnej. Raportowanie w jakimkolwiek okresie procesu likwidacyjnego wpływa na utrzymanie cechy określonej jako weryfikacja ekonomiczna; tym samym jest funkcjonalne względem niej.

Udział elementu w utrzymaniu stanu procesu jest następnym rozważanym zagadnieniem. Zadaje się pytanie: jaki jest udział raportowania w likwidowanej spółce prawa handlowego w utrzymaniu stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego? Sądowa kontrola procesu jest możliwa poprzez doręczenie sądowi rzetelnej i szczegółowej dokumentacji.

386 Zob. Federal Court of Australia, In the matter of Short Pty Ltd (in liq) ACN 008 264695 [2005] FCA 1010 (22 July 2005).

387 Zob. też kwestie zgodności rozliczeń w spółkach notowanych na australijskiej giełdzie (ASX) *M. Safari, S. Mirshekary, V. Wise*, Compliance with Corporate Governance Principles: Australian Evidence, Australasian Accounting, Business and Finance Journal 2015, vol. 9, no. 4. s. 3-19.

Jednak gdyby do tego nie doszło, to stan ten byłby utrzymywany w procesie likwidacyjnym przez możliwość powoływania i odwoływania podmiotów prowadzących ten proces. Brak wiedzy wynikającej z dokumentacji raportowych poważnie ogranicza sądowi „pole manewru”. Pomimo że raportowanie nie jest jedynym elementem utrzymującym stan sądowej kontroli procesu, należy uznać, że jego usunięcie znacznie osłabia sądową kontrolę³⁸⁸. Dlatego też stwierdza się, że omawiany element procesu ma duży udział w utrzymaniu stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego.

Następnie określane jest znaczenie tego elementu procesu w utrzymaniu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Element wyjaśniany jest nierozdzielnie związany z uprawnieniami podmiotów procesu.. Oznacza to, że jego znaczenie jest istotne³⁸⁹. Jednak pozbawienie tych podmiotów uprawnień w przestrzeni raportowania nie spowoduje utraty przez proces tego stanu. Dzieje się to dlatego, że te podmioty oraz pozostałe podmioty procesu likwidacyjnego posiadają charakterystyczne uprawnienia i obowiązki. Tym samym tworzy się wiele innych powiązań zarówno podmiotowych, jak i przedmiotowych. Można stwierdzić mały udział tego elementu w utrzymaniu tego stanu.

W dalszej kolejności rozważa się znaczenie elementu wyjaśnianego w utrzymaniu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Gdyby usunąć omawiany element, to w dalszym ciągu wskazany stan procesu byłby utrzymywany przez tryb rachowania długów i roszczeń likwidowanej spółki handlowej oraz immunitet podmiotu prowadzącego proces likwidacyjny. Wynika z tego, że istnienie tego elementu nie jest warunkiem utrzymania wskazanego stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Jednak konfrontacja powyższych elementów pozwala stwierdzić, że raportowanie znajduje się pomiędzy trybem rachowania długów i roszczeń a immunitetem podmiotu. Można zatem uznać, że ma średni udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Kwestie substytucji elementu wyjaśnianego są kolejną istotną tematyką. Tym samym zadaje się pytanie: czy można zastąpić raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego innym elementem, tak aby utrzymać stan sądowej kontroli procesu likwidacyjnego? Chodzi o sytuację, w której wystąpi blokada elementu, co pozwoli na zamianę. Może się wydarzyć, że podmioty zobowiązane do sporządzenia raportu tego nie

388 Zob. też Supreme Court of South Australia, *Harris Scarfe Ltd (in liq) (No 2)* [2007] SASC 211 (8 June 2007).

389 Por. z Federal Court of Australia, *Parberry, in the matter of Queensland Nickel Pty Ltd (in liq)* [2017] FCA 880 (8 March 2017).

uczynią. W takiej sytuacji nie jest uruchamiany mechanizm kompensacyjny, natomiast występuje nakaz obarczony sankcją. Reguła prawna definiująca omawiany element procesu wskazuje, że uchylanie się od wskazanych obowiązków jest przestępstwem³⁹⁰. Z tego względu nie występuje element zamienny. Gdy taka sytuacja ma miejsce w podstawowym okresie, to również nie stwierdza się elementu zamiennego w aspekcie temporalnym.

Wyjaśnienie funkcjonalne w drugim typie jest następujące. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego w Australii, to element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego. Jeżeli raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego w Australii przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w australijskim procesie likwidacyjnym występuje raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego.

Reasumując powyższą analizę, element określony jako raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego w Australii utrzymuje stan sądowej kontroli procesu likwidacyjnego, co jest równoznaczne z funkcjonalnością elementu. Ustalono, że taka sama predyspozycja funkcjonalna elementu występuje także w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

Raportowanie w likwidowanej spółce prawa handlowego ponadto utrzymuje stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Funkcjonalność tego elementu stwierdzono również w aspekcie temporalnym. Powyższy element procesu utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Perspektywa diachroniczna nie spowodowała zmiany predyspozycji funkcjonalnej; w dalszym ciągu występuje funkcjonalność.

Na podstawie analiz stwierdzono, że element ten ma: duży udział w utrzymaniu stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego; mały udział w utrzymaniu stanu negatywnej

390 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 475 ust 9, 10, 11 „(9) *A person must not contravene a provision of this section. (10) An offence based on subsection (9) is an offence of strict liability. Note: For strict liability, see section 6.1 of the Criminal Code. (11) Subsection (9) does not apply to the extent that the person has a reasonable excuse*”.

Zob. też New South Wales Supreme Court, *Ballard v Multiplex Limited* [2010] NSWSC 1038 (13 September 2010).

Istotne na temat odpowiedzialności osób zarządzających spółką por. z *H. Anderson, Directors' Liability for Corporate Faults and Defaults-An International Comparison*, *Pacific Rim Law & Policy Journal* 2009, vol. 18, no. 1, s. 1-51.

specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego; średni udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Ustalono, że raportowanie w likwidowanej spółce handlowej nie posiada substytutu umożliwiającego utrzymanie stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego. Taka sytuacja wystąpiła też w odmiennym okresie procesu.

W australijskim procesie likwidacyjnym roszczenia wierzycieli spółki prawa handlowego są zaspokajane. Odnosi się to do pozycjonowania roszczeń oraz poziomów zaspokojenia. Elementem wyjaśnianym jest *sposób zaspokojenia wierzycieli spółki prawa handlowego w australijskim procesie likwidacyjnym*.

Powyższy element jest określony w regule prawnej zbudowanej na podstawie art. 555 Corporations Act. Zgodnie z jej treścią przy zachowaniu równości zgłaszanych roszczeń dąży się do pełnej spłaty. Jednak jeśli to jest niemożliwe z powodu braku wystarczającego majątku, spłata jest dokonywana proporcjonalnie³⁹¹.

W literaturze australijskiej wskazuje się, że „Jest to fundamentalna zasada prawa związanego z niewypłacalnością, według której wierzyciele powinni zostać podzieleni równomiernie (*pari passu*) majątkiem dłużnika. Właśnie ta zasada zapewnia odpowiednie unikanie transakcji, które mogłyby być dokonywane na podstawie preferencji”³⁹² [tł. wł. - P.L.]. Oznacza to, że zgłoszone roszczenia znajdują się na takich pozycjach, z których każde roszczenie będzie zaspokajane. Jedynie od wielkości majątku spółki zależy, czy będzie to zaspokojenie pełne, czy proporcjonalnie.

Doktryna zawiera twierdzenie, że „Zasada ta [*pari passu* - P.L.] uznaje, że postępowania związane z niewypłacalnością mają kolektywną naturę. One celują w korzyści ogólne wierzycieli. Każdy wierzyciel utracił indywidualne prawo do samodzielnego dochodzenia roszczeń i musi polegać na wynikach kolektywnych postępowań. Będzie to tylko wtedy rozsądne, gdy każdy wierzyciel będzie mieć uzasadniony interes w postępowaniu

391 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 555 „*Except as otherwise provided by this Act, all debts and claims proved in a winding up rank equally and if the property of the company is insufficient to meet them in full, they must be paid proportionately*”.

392 E. Boros, J. Duns, Corporate Law, 3rd Edition, Melbourne 2013, s. 433 „*It is a fundamental policy of insolvency law that creditors should share equally (*pari passu*) in the debtor's property. It is this policy that provides the rationale for avoiding preference transactions*”.

związanym z niewypłacalnością³⁹³ [tł. wł. - P.L.].

Ponadto literatura zaznacza, że od tej reguły prawnej są również wyjątki³⁹⁴. Jednym z nich jest reguła prawna zbudowana na podstawie art. 553 C Corporations Act. Dotyczy ona potrącenia wierzytelności stronom, które posiadają zarówno wierzytelność, jak i dług względem siebie³⁹⁵. Doktryna zaznacza, że reguła ta „[...] nadaje preferencje wierzycielowi, który jest jednocześnie dłużnikiem”³⁹⁶ [tł. wł. - P.L.]. Kolejnym wyjątkiem jest reguła prawna zbudowana na podstawie art. 559 Corporations Act. Zgodnie z treścią tej reguły uprzywilejowane w spłacie zobowiązań są grupy wierzycieli określone w art. 556 ust.1 Corporations Act³⁹⁷.

Podstawowe zagadnienie funkcjonalne dotyczy predyspozycji funkcjonalnej elementu wyjaśnianego. Zadaje się pytanie: czy sposób zaspokojenia wierzycieli spółki prawa handlowego w australijskim procesie likwidacyjnym utrzymuje pewien stan procesu likwidacyjnego? Poprzez wprowadzenie jednakowego miejsca wszystkich roszczeń w kolejce do zaspokojenia z majątku spółki następuje wzmocnienie sytuacji wierzycieli. Zastosowanie omawianego elementu poszerza zatem zakres podmiotowy wierzycieli, którzy przed procesem likwidacyjnym mogli nie zostać dopuszczeni do jakiegokolwiek zaspokojenia³⁹⁸.

393 P. Lipton, A. Herzberg, M. Welsh, *Understanding Company Law*, 16th edition, Sydney 2012, s. 904 „*The principle recognises that insolvency proceedings are of a collective nature. They aim to benefit the general body of creditors. Each creditor has lost the individual right to pursue separate remedies and must rely on the outcome of collective proceedings. It is then only reasonable that each creditor should have a fair interest in the insolvency proceedings*”.

394 E. Boros, J. Duns, *Corporate Law*, 3rd ed., Melbourne 2013, s. 440, 443.

395 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 553 C „(1) Subject to subsection (2), where there have been mutual credits, mutual debts or other mutual dealings between an insolvent company that is being wound up and a person who wants to have a debt or claim admitted against the company: (a) an account is to be taken of what is due from the one party to the other in respect of those mutual dealings; and (b) the sum due from the one party is to be set off against any sum due from the other party; and (c) only the balance of the account is admissible to proof against the company, or is payable to the company, as the case may be. (2) A person is not entitled under this section to claim the benefit of a set-off if, at the time of giving credit to the company, or at the time of receiving credit from the company, the person had notice of the fact that the company was insolvent”.

396 E. Boros, J. Duns, *Corporate Law*, 3rd Edition, Melbourne 2013, s. 440 „[...] it gives a preference to the creditor who is also a debtor”.

397 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 559 „*The debts of a class referred to in each of the paragraphs of subsection 556(1) rank equally between themselves and must be paid in full, unless the property of the company is insufficient to meet them, in which case they must be paid proportionately*”.

Zob. Supreme Court New South Wales, in the matter of Australian Institute of Professional Education Pty Limited (in liq) [2018] NSWSC 1028 (4 July 2018); Supreme Court New South Wales, Amaca Pty Ltd & Ors v McGrath & Anor as liquidators of HIH Underwriting and Insurance (Australia) Pty Ltd [2011] NSWSC 90 (2 March 2011). Por. z L. Thai, *Charges over Book Debts in The United Kingdom and Australia: The Way Forward*, Macquarie Journal of Business Law 2007, vol. 4., s. 267-294; H. Anderson, *Directors' Liability to Creditors – What are the Alternatives?*, Bond Law Review 2006, vol. 18, no. 2, s.1-46.

398 Zob. też Federal Court of Australia, Jones (Liquidator) v Matrix Partners Pty Ltd, in the matter of Killarnee

Element ten wiąże wierzycieli z majątkiem spółki, co oznacza, że zabezpiecza ich interesy w procesie likwidacyjnym. Zatem funkcjonalnie można stwierdzić, że element ten utrzymuje ochronę interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym. Reasumując, sposób zaspokojenia wierzycieli jest funkcjonalny względem stanu ochrony wierzycieli w procesie likwidacyjnym.

Kwestie temporalne rozstrzygają predyspozycję funkcjonalną w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego. Chodzi tutaj o sytuację, w której powyższy sposób zaspokojenia wierzycieli będzie użyty w innym czasie. Nie można stwierdzić zmiany predyspozycji funkcjonalnej tego elementu, ponieważ stan ochrony interesów wierzycieli występuje podczas całego procesu likwidacyjnego. Hipotetyczne umieszczenie omawianego elementu na każdym etapie procesu likwidacyjnego, nawet w okresie aktywności likwidatora tymczasowego, utrzymuje stan ochrony interesów wierzycieli.

Jednak jaka będzie predyspozycja funkcjonalna elementu wyjaśnianego w relacji z sądową kontrolą procesu likwidacyjnego? Skorzystanie przez odpowiednie podmioty procesu likwidacyjnego ze swoich uprawnień oraz spełnienie przez spółkę likwidowaną swoich obowiązków względem wierzycieli nie dotyczy kontroli przeprowadzanej przez sąd. Wskazane powiązania są od sądu niezależne. Ich występowanie nie wpływa na utrzymanie omawianego stanu procesu likwidacyjnego. Dlatego też element wyjaśniany jest niefunkcjonalny względem sądowej kontroli procesu.

Jeśli sposób zaspokojenia wierzycieli swoim zasięgiem nie dotyczy sądowej kontroli procesu, to nawet hipotetyczne przeniesienie tego elementu do innego okresu procesu nie powoduje zmiany podstawowej predyspozycji funkcjonalnej – niefunkcjonalności.

Gdy majątek likwidowanej spółki zostanie należycie podzielony między wierzycieli zgodnie z tym elementem procesu, pozostałe podmioty procesu likwidacyjnego mogą nie dostać żadnej części majątku. Chodzi o udziałowców likwidowanej spółki handlowej, których sytuacja jest dalej uszczegóławiana. W fazie likwidacyjnej między innymi reguluje tę kwestię reguła prawna zbudowana na podstawie art. 563 A Corporations Act. Stanowi ona o odłożeniu zaspokojenia roszczeń udziałowców spółki do czasu zaspokojenia roszczeń wierzycieli³⁹⁹.

Civil & Concrete Contractors Pty Ltd (in liq) [2018] FCAFC 40 (21 March 2018).
399 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 563 A ust. 1 „(1) *The payment of a subordinate claim against a company is to be postponed until all other debts payable by, and claims against, the company are satisfied*”.
Zob. też High Court of Australia, Sons of Gwalia Ltd v Margaretic [2007] HCA 1; (2007) 232 ALR 232; (2007) 81 ALJR 525 (31 January 2007); Federal Court of Australia, Roumanus v Orchard Holdings (NSW) Pty Limited (in liq) [2012] FCA 775 (20 July 2012).

Występuje preferencja stanu, jakim jest ochrona interesu wierzycieli spółki⁴⁰⁰. Zgodnie z treścią tej reguły roszczenia udziałowców spółki są nazwane roszczeniami zależnymi (podporządkowanymi). Należą do nich roszczenia wynikające z udziału w spółce, w tym prawo do dywidendy oraz inne roszczenia, które wynikają z handlu udziałami spółki⁴⁰¹.

Doktryna prawa australijskiego zauważa, że „Podczas likwidacji spółki roszczenia posiadaczy udziałów w kapitale spółki znajdują się na ostatnim miejscu; dopiero po pełnym zaspokojeniu roszczeń wierzycieli udziałowcom zwracany jest poprzez podział majątku spółki kapitał, który wnieśli do spółki”⁴⁰² [tł. wł. - P.L.]. Na podstawie powyższego można stwierdzić, że udziałowcy nie posiadają silnej pozycji podczas podziału majątku. Zatem użycie elementu określonego jako sposób zaspokojenia roszczeń wierzycieli spółki handlowej utrudnia skorzystanie przez udziałowców spółki ze swoich uprawnień. Wynika to z faktu bycia przez nich interesariuszami majątku spółki, którzy są zaspokajani jako ostatni w kolejności⁴⁰³. Jednak zawsze, gdy ze swoich uprawnień korzystają wierzyciele spółki, wpływa to na utrzymanie negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu. Oznacza to, że ten element jednocześnie zarówno utrudnia, jak i pozwala na utrzymanie negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Należy przez to rozumieć, że element wyjaśniany jest niefunkcjonalny wobec tego stanu procesu.

Użycie omawianego elementu w innym okresie procesu likwidacyjnego w dalszym ciągu będzie skutkowało ograniczeniem pozycji udziałowców spółki i skorzystaniem z uprawnień wierzycieli. Niezależnie od tego, gdzie występuje sposób zaspokojenia wierzycieli, to i tak aktywność udziałowców będzie zmniejszona. Oznacza to niefunkcjonalność elementu względem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

Ostatnim stanem jest weryfikacja ekonomiczna procesu likwidacyjnego. Sposób zaspokojenia roszczeń wierzycieli likwidowanej spółki handlowej składa się z poziomu

400 P. Nessen, Australian Shareholders Rejoice: Current Developments in Australian Corporate Litigation, *Hastings International & Comparative Law Review* 2008, vol. 31, s. 668.

401 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 563 A ust. 2 „(2) *In this section (...) subordinate claim means: (a) a claim for a debt owed by the company to a person in the person's capacity as a member of the company (whether by way of dividends, profits or otherwise); or (b) any other claim that arises from buying, holding, selling or otherwise dealing in shares in the company*”.

402 P. Redmond, *Corporations nad financial markets law*, 6th Edition, Sydney 2013, s. 125 „*On a winding up of a company; only after creditors of the company have been paid their debts in full are those who have contributed share capital entitled to have it returned to them*”.

403 Por. z różnymi definicjami interesariuszy w S. Marshall, I. Ramsay, *Stakeholders and Directors' Duties: Law, Theory and Evidence*, University of New South Wales Law Journal. 2012, vol. 35, no. 1, s. 291-316.

zaspokojenia roszczeń. Aby rozstrzygnąć poziom zaspokojenia, należy zbadać wielkość majątku spółki. Dzięki temu omawiany element utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego, co oznacza, że jest względem niego funkcjonalny.

Diachroniczny aspekt również jest związany z analizą wielkości aktywów spółki; zatem w tym przypadku też występuje funkcjonalność elementu względem stanu procesu.

W kwestiach udziału elementu wyjaśnianego w poszczególnym stanie procesu należy zauważyć, że w pierwszej relacji jest on na dużym poziomie. Pozbawienie procesu likwidacyjnego elementu określonego jako sposób zaspokojenia wierzycieli skutkowałoby ograniczeniem dostępu do majątku spółki pozostałym wierzycielom⁴⁰⁴.

Stwierdzenie niefunkcjonalności elementu względem stanu procesu oznacza, że sposób zaspokojenia roszczeń wierzycieli nie ma udziału w utrzymaniu stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego. Taka sama sytuacja ma miejsce w relacji ze stanem negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Odnośnie do stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego należy uznać, że omawiany element znajduje się w kolejności za trybem rachowania długów i roszczeń. Oznacza to bliską pozycję, z której stan procesu jest utrzymywany. Element ten ma zatem duży udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego.

Czy sposób zaspokojenia roszczeń wierzycieli likwidowanej spółki prawa handlowego może zostać zastąpiony innym elementem, tak aby stan ochrony interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym został utrzymany? W tym przypadku zablokowanie użycia tego elementu skutkuje wstrzymaniem toku całego procesu likwidacyjnego. Nie występuje inny element, który zastąpiłby sposób zaspokojenia roszczeń wierzycieli⁴⁰⁵. Odmienny okres procesu również ukazuje brak substytucji.

Drugi typ wyjaśnienia funkcjonalnego przybiera następującą formę. Jeśli w systemie określonym jako proces likwidacyjny spółek prawa handlowego w Australii występuje element określony jako sposób zaspokojenia wierzycieli spółki, to element ten przyczynia się

404 Zob. Federal Court of Australia, *Bell Group Limited (in liq) v Deputy Commissioner of Taxation* [2015] FCA 1056 (29 September 2015); Federal Court of Australia, *Bruton Holdings Pty Limited (in liq) v Commissioner of Taxation* [2009] HCA 32 (26 August 2009). Odnośnie do bankructwa osób zob. *P. Ali, L. O'Brien, I. Ramsay*, 'Short a few quid': Bankruptcy Stigma in Contemporary Australia, *UNSW Law Journal* 2015, vol. 38, no. 4, s. 1575-1613.

405 Omawiany element procesu na tle brytyjskim zob. *P. Hertz, J. Martin*, English court plays by Australian rules, *Insolvency and Restructuring International* 2008, vol. 2, no. 2, s. 25-29.

do wywołania lub utrzymania stanu ochrony interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym jako całości. Jeżeli element określony jako sposób zaspokojenia wierzycieli spółki prawa handlowego przyczynia się do wywołania lub utrzymania stanu ochrony interesów wierzycieli – element ten w procesie likwidacyjnym wystąpi. Zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sposób zaspokojenia wierzycieli spółki.

Kończąc analizę funkcjonalną elementu określonego jako sposób zaspokojenia wierzycieli spółki prawa handlowego w procesie likwidacyjnym, należy podkreślić, że utrzymuje on stan ochrony interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym. Jest to równoznaczne z istnieniem jego funkcjonalności względem stanu ochrony interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym.

Wykazano również, że element ten utrzymuje stan weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. Oznacza to, że jest fundamentalny względem tego stanu procesu.

Nie można takich wniosków wyciągnąć w stosunku do stanu sądowej kontroli procesu likwidacyjnego oraz stanu negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej procesu likwidacyjnego, ponieważ w tych przypadkach wykazano niefunkcjonalność omawianego elementu procesu.

Stwierdzono, że sposób zaspokojenia wierzycieli spółki handlowej w procesie likwidacyjnym ma:

- duży udział w utrzymaniu stanu ochrony interesów wierzycieli w procesie likwidacyjnym;
- duży udział w utrzymaniu stanu weryfikacji ekonomicznej procesu likwidacyjnego. W pozostałych stanach stwierdzono, że nie występuje udział elementu.

Odnosnie do kwestii substytucyjnych ustalono, że nie występuje element zamienny ani w podstawowym, ani w odmiennym okresie procesu likwidacyjnego.

3.3. Wnioski

W badaniach wykorzystano metodę funkcjonalną. Podstawą czynności były założenia ogólne i założenia szczegółowe analizy funkcjonalnej rozwiniętej.

W polskim procesie likwidacyjnym wykazano obecność następujących stanów: stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej, stan zaspokajający, stan weryfikacji ekonomicznej, stan zdolności finansowej, stan ostatecznego rozliczenia.

Do stanów australijskiego procesu likwidacyjnego zaliczono: stan negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej, stan weryfikacji ekonomicznej, stan sądowej kontroli, stan ochrony interesów wierzycieli. W przypadkach dwóch elementów w podstawowym okresie tego procesu stwierdzono utrzymywanie tego samego stanu – negatywnej specyfiki podmiotowo-przedmiotowej. Wynika z tego mniejsza liczba następnych zależności.

W podstawowym momencie polskiego procesu likwidacyjnego w dwunastu przypadkach elementy były funkcjonalne; w trzech przypadkach wystąpiła niefunkcjonalność; nie stwierdzono dysfunkcjonalności.

Z kolei w podstawowym momencie australijskiego procesu likwidacyjnego w dziesięciu przypadkach elementy były funkcjonalne; w dwóch przypadkach stwierdzono niefunkcjonalność; nie stwierdzono dysfunkcjonalności.

Umieszczenie elementu w innym okresie polskiego procesu likwidacyjnego spowodowało, że w siedmiu przypadkach elementy były funkcjonalne, w czterech przypadkach elementy były dysfunkcjonalne; w czterech przypadkach niefunkcjonalne.

Zmiana temporalna w australijskim procesie likwidacyjnym skutkowałą w siedmiu przypadkach funkcjonalnością elementu, w dwóch przypadkach dysfunkcjonalnością, zaś w trzech niefunkcjonalnością.

Funkcją poszczególnych elementów było doprowadzenie procesu likwidacyjnego do tych stanów.

Odnosnie do roli elementu w utrzymaniu stanu polskiego procesu likwidacyjnego duży udział stwierdzono w pięciu przypadkach, średni w dwóch przypadkach, mały w pięciu przypadkach.

Natomiast w australijskim procesie likwidacyjnym ustalono: duży udział w czterech przypadkach; średni udział w trzech przypadkach; mały udział w dwóch przypadkach i bardzo mały udział w jednym.

Na podstawie tych wniosków potwierdza się tezę założenia kierunkowej organizacji. Tym samym likwidację spółek prawa handlowego w Polsce i Australii można określić jako procesy, które toczą się po to, aby znaleźć się i utrzymać w specjalnych stanach.

Ustalono, że w podstawowym okresie polskiego procesu likwidacyjnego elementy zamienne wystąpiły w dwóch przypadkach. Z kolei w podstawowym okresie australijskiego procesu likwidacyjnego element zamienny stwierdzono w jednym przypadku.

W perspektywie diachronicznej polskiego procesu likwidacyjnego nie stwierdzono elementu zamiennego. Kontekst australijski również nie wykazał występowania takiego elementu.

Powyższe nie potwierdziło tezy założenia samoregulacji, co oznacza, że powiązania pomiędzy elementami procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i Australii nie powodują aktywności innych elementów w okolicznościach blokujących poszczególne elementy, co w rezultacie mogłoby prowadzić do utrzymania specyficznego stanu procesu.

Rozdział IV
Analiza funkcjonalna dwustopniowa
likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii

4.1. Dwustopniowa kierunkowa organizacja oraz dwustopniowa samoregulacja procesu likwidacyjnego w Polsce

Po przeprowadzeniu analizy funkcjonalnej prostej i analizy funkcjonalnej rozwiniętej likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii będą przedmiotami badań kolejnego typu analizy, tj. analizy funkcjonalnej dwustopniowej⁴⁰⁶. Metodycznie pierwszym założeniem jest dwustopniowa kierunkowa organizacja. Przyjmuje się zatem założenie, że likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii są procesami posiadającymi potrzeby funkcjonalne, które są zaspokajane przez elementy tych procesów, co warunkuje wystąpienie generalnych cech procesów likwidacyjnych⁴⁰⁷.

Definicja hasła „potrzeba” jest następująca: „[...] coś jest potrzebne, nieodzowne; konieczność, mus. [...] rzecz, bez której trudno się obejść; warunki utrzymania”⁴⁰⁸. R. K. Merton wskazuje, że „W każdej analizie funkcjonalnej tkwi jakaś ukryta lub wyrażona koncepcja funkcjonalnych wymogów badanego systemu”⁴⁰⁹. W literaturze funkcjonalistycznej dodatkowo twierdzi się, że „[...] stany częściowe, stanowiące zespoły cech «preferowanych», docelowych dla pewnej klasy elementów systemu (inaczej mówiąc: dla pewnego podsystemu), to właśnie «wymogi funkcjonalne», «imperatywy funkcjonalne», czy «potrzeby systemu»”⁴¹⁰. Do dalszych rozważań przyjmuje się więc ostatecznie określenie, ponieważ w opinii autora niniejszej pracy jest ono najdokładniejsze. W tym typie analizy funkcjonalnej zatem występują „ogniwa” między elementami procesu likwidacyjnego spółek handlowych (składnikami systemu) a stanami (cechami) generalnymi procesu likwidacyjnego. Właśnie

406 P. Sztompka, *Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej*, Prace Komisji Socjologicznej Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie 1971, nr 21, s. 89-99, 163-182, 208-209. Odnośnie do funkcjonalizmu zob. też J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, Warszawa 2004, s. 651-667; Z. Ziemiński, *Elementy socjologii*, Poznań 1994, s. 157-158. Zagraniczna literatura zob. M. Rheinstein, *Comparative Law – Its Functions, Methods and Usages*, Arkansas Law Review 1968, vol. 22, no. 3, s. 415-425; F. H. Easterbrook, *Formalism, Functionalism, Ignorance, Judges*, Harvard Journal of Law & Public Policy 1998, vol. 22, no. 1, s. 13-20; L. A. Deneen, *Defeating a Wolf Cald as Wolf: Formalism and Functionalism in Separation-of-Power Suits Against The Consumer Financial Protection Bureau*, Georgia Law Review 2014, vol. 48, s. 579-621.

407 P. Sztompka, op. cit., s. 89-90; R. Grantham, *The Proceduralisation of Australian Corporate Law*, Federal Law Review 2015, vol. 43, s. 233-257.

408 Hasło: potrzeba, w: *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, pod red. A. Markowskiego, Warszawa 2004, s. 841.

409 R. K. Merton, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, przeł. E. Morawska, J. Wertenstein-Żuławski, Warszawa 2002, s. 123.

410 P. Sztompka, op. cit., s. 89-90.

takimi łącznikami są potrzeby, których odszukanie w trakcie obecnych badań i wytłumaczenie zgodnie z przyjętą metodą pozwala stwierdzić, że są to potrzeby funkcjonalne (potrzeby systemu)⁴¹¹.

W literaturze występuje twierdzenie, że „Funkcjonalność [...] to współprzyczynianie się zjawiska do osiągnięcia bądź zaistnienia zakładanego lub występującego stanu rzeczy, sytuacji czy też wzoru rzeczywistości społecznej”⁴¹². Zgodnie z tym typem analizy funkcjonalnej uznaje się, że „Funkcja [3 – P.L.] danego elementu systemu to jego wpływ na zaspokojenie wymogu funkcjonalnego [potrzeby funkcjonalnej – P.L.], czyli na wywołanie lub utrzymanie określonego stanu częściowego, do którego element należy”⁴¹³. Odnosząc się do przedmiotu badań porównawczych⁴¹⁴, postrzega się likwidację spółek handlowych jako system, który składa się z potrzeb funkcjonalnych; natomiast działanie likwidacji spółek prawa handlowego identyfikuje się z procesem, który polega na zaspokojeniu tych potrzeb przez jego elementy. Dlatego też do analizy funkcjonalnej dwustopniowej likwidacji spółek prawa handlowego również stosuje się sformułowania: „proces likwidacyjny” spółek handlowych oraz „elementy procesu likwidacyjnego”.

Autor stawia przed sobą zadanie wykazania potrzeb funkcjonalnych, które są zaspokajane przez poszczególne elementy polskiego oraz australijskiego procesu likwidacyjnego, jak też opisanie powiązań tych potrzeb. Szczegółowe założenia metodyczne dotyczą zasięgu oddziaływania elementu oraz stosunku potrzeb funkcjonalnych⁴¹⁵. Poniższe pytania badawcze doprecyzowują analizę:

- Czy element polskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych zaspokaja jakąkolwiek potrzebę funkcjonalną tego procesu? Czy element australijskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych zaspokaja jakąkolwiek potrzebę funkcjonalną tego procesu?
- Czy element polskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych zaspokaja wyłącznie jedną potrzebę funkcjonalną? Czy element australijskiego procesu

411 Odnośnie do potrzeb funkcjonalnych według T. Parsona zob. *R. Banakar, M. Travers, Systems Theory*, w: *Law and Social Theory*, 2nd Edition, ed. *R. Banakar, M. Travers*, Oxford, Portland 2013, s. 53-58. Zob. też *T. Parsons, N. J. Smelser, Funkcjonalne zróżnicowanie społeczeństwa*, tł. A. Bentkowska w: *Współczesne teorie socjologiczne*, Warszawa 2006, s. 390-403.

412 Hasło: funkcjonalizm, w: *Encyklopedia politologii*, t. 1, *Pojęcia, teorie i metody*, pod . red. W. Sokoła, M. Żmigrodzkiego, 2. wyd., Warszawa 2016, s. 238-240.

413 *P. Sztompka*, op. cit., s. 99.

414 *J. P. Lomio, H. Spang-Hanssen, G. D. Wilson, Legal Research Methods in a Modern World a Coursebook*, 3rd Edition, Copenhagen 2011, Chapter 4 – Comparative Law Methods, s. 55-73.

415 *P. Sztompka*, op. cit., s. 96-97.

likwidacyjnego spółek handlowych zaspokajają wyłącznie jedną potrzebę funkcjonalną?

- Czy zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej polskiego procesu likwidacyjnego pozwala na zaspokojenie innej potrzeby, czy może utrudnia jej zaspokojenie? Czy zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej australijskiego procesu likwidacyjnego pozwala na zaspokojenie innej potrzeby, czy może utrudnia jej zaspokojenie?

Drugim założeniem brany pod uwagę jest dwustopniowa samoregulacja. Tutaj wychodzi się z założenia, że występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesów likwidacyjnych w Polsce i Australii, które powodują, że niezaspokojenie bądź niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech procesu likwidacyjnego⁴¹⁶. Takie założenie pozwala prowadzić badania zgodnie z przyjętą metodą⁴¹⁷.

Uściślenie powyższego jest równoznaczne z zadaniem następujących pytań badawczych dotyczących charakteru potrzeb funkcjonalnych⁴¹⁸:

- Czy poszczególne potrzeby funkcjonalne polskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych mogą być zastąpione odmiennymi potrzebami funkcjonalnymi procesu, które będą utrzymywały pewną generalną cechę procesu? Czy poszczególne potrzeby funkcjonalne australijskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych mogą być zastąpione odmiennymi potrzebami funkcjonalnymi procesu, które będą utrzymywały pewną generalną cechę procesu?
- Czy wykazane potrzeby funkcjonalne polskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych są stałe czy zmienne? Czy wykazane potrzeby funkcjonalne australijskiego procesu likwidacyjnego spółek handlowych są stałe czy zmienne?

Analiza jest prowadzona na podstawie elementów procesów likwidacyjnych, które nie zostały przedstawione podczas badań przyjmujących założenia analizy funkcjonalnej rozwiniętej. Każdy element jest rozumiany w sposób funkcjonalny jako łączna grupa pewnych działań. Przyjęta kolejność analizy elementów oraz wykazywania potrzeb funkcjonalnych pozwala przede wszystkim na stopniowe rozszerzanie badań o kolejne

416 *Ibidem*, s. 90.

417 Zob. też R. J. Pushaw, *Methods of Interpreting the Commerce Clause: A comparative Analysis*, *Arkansas Law Review* 2003, vol. 55, s. 1185-1211. Por. z A. O. Makinwa, *Researching Civil Remedies for International Corruption: The Choice of The Functional Comparative Method*, *Erasmus Law Review* 2009, no. 3, s.331-351.

418 P. Sztompka, *op. cit.*, s. 97-98.

założenie metodyczne⁴¹⁹. Po analizie funkcjonalnej każdego elementu procesu likwidacyjnego występuje metodyczne wyjaśnienie funkcjonalne zgodne z właściwym trybem rozumowania (trzecim typem wyjaśnienia funkcjonalnego)⁴²⁰.

Pierwszym analizowanym elementem polskiego procesu likwidacyjnego⁴²¹ jest *likwidacyjne włączenie spadkobierców wspólnika w proces*. Wynika on z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 80 KSH. Zgodnie z założeniami analizy funkcjonalnej rozwiniętej element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako permanentność zobowiązaniową procesu likwidacyjnego. Jest to równoznaczne z występowaniem rozwiniętego powiązania funkcjonalnego elementu z cechą procesu likwidacyjnego.

W tym miejscu badanie jest dokonywane przez wprowadzanie dodatkowych kwestii funkcjonalnych. Przyjmowane są założenia dwustopniowej analizy funkcjonalnej. Pierwszy z nich umożliwia rozstrzygnięcie funkcjonalności elementu względem potrzeby funkcjonalnej. Dlatego też zadaje się pytanie: czy likwidacyjne włączenie spadkobierców wspólnika zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną procesu likwidacyjnego? W polskiej doktrynie występuje twierdzenie, że „[...] komentowany przepis dotyczy jedynie tych zobowiązań spółki, które powstały w okresie likwidacji i zarazem w ramach okresu czasowego, w którym spadkobiercy nabyli prawo do wstąpienia do spółki (czyli z chwilą śmierci wspólnika), ale jeszcze z tego prawa nie skorzystali [....]. Decydując się na przystąpienie do spółki (w wykonaniu przysługującego im z mocy umowy spółki prawa), spadkobiercy zmarłego wspólnika są zatem niejako zmuszeni do partycypacji w zobowiązaniach spółki powstałych w okresie likwidacji, ale przed ich przystąpieniem do spółki”⁴²². Omawiany element procesu dotyczy ewentualnej działalności spadkobiercy byłego wspólnika w procesie likwidacyjnym. Działalność spadkobiercy odnosi się do zobowiązań majątkowych spółki. Z kolei jej „zakres

419 Zob. też *H. Joas, W. Knoebl*, Niklas Luhmann's radicalization of functionalism, w: *Social Theory Twenty Introductory Lectures*, *H. Joas, W. Knoebl*, trans. A. Skinner, New York 2009, s. 249-280.

420 Chodzi o wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe, które opiera się na rozumowaniu Modus Tollendo Tollens. Jego schemat jest następujący: „Jeżeli w systemie S występuje element I, to element ten przyczynia się do zaspokojenia wymogu funkcjonalnego N systemu (prawo funkcjonalne 3). Zaspokojenie wymogu funkcjonalnego N jest warunkiem koniecznym wystąpienia w systemie stanu G (definicja wymogu funkcjonalnego). System S znajduje się w stanie G (warunki terminalne). Zatem: w systemie S występuje element I”, w: *P. Sztompka*, op. cit., s. 180-182.

421 *A. Witosz*, Likwidacja spółek handlowych w Kodeksie spółek handlowych. Stan obecny a stan pożądany, w: *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010, s. 683-690.

422 *W. Pyziół*, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod. red. W. Pyziół, Warszawa 2008, s. 157.

[...] zależy od sposobu przyjęcia spadku⁴²³. Zdefiniowanie tego elementu procesu likwidacyjnego nie obejmuje zwrotu „odpowiedzialność spadkobierców”, ponieważ nie oddaje rozumienia, które służy do obecnych analiz funkcjonalnych. Spadkobiercy wspólnika likwidowanej spółki handlowej muszą odnieść się do sytuacji, w której mogą wejść w prawa i obowiązki wspólnika. Pozytywne ustosunkowanie się jest równoznaczne z ich „włączeniem likwidacyjnym”. Z kolei negatywne ustosunkowanie jest równoznaczne z odrzuceniem spadku, które jak wskazuje się w doktrynie „[...] wyłącza odpowiedzialność wspólnika za zobowiązania spółki jawnej, zarówno powstałe w okresie likwidacji, jak również przed otwarciem likwidacji”⁴²⁴. Gdy spadkobierca zachowa się w pierwszy opisany sposób, to wtedy zaspokaja potrzebę udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Dlatego też stwierdza się w tym przypadku występowanie dwustopniowego związku funkcjonalnego.

Analiza funkcjonalna dwustopniowa pozwala rozstrzygnąć kwestię wielofunkcyjności elementu procesu likwidacyjnego. Poddaje się badaniu zagadnienie, czy włączenie likwidacyjne spadkobiercy byłego wspólnika w proces zaspokaja wyłącznie jedną potrzebę funkcjonalną? Ten element procesu jest związany z kwestiami podmiotowymi. Chodzi o to, że to „narzędzie” jest używane nie tylko gdy chodzi o zobowiązania majątkowe, ale również gdy skład podmiotowy jest niepełny. Śmierć wspólnika likwidowanej spółki skutkuje naturalnym i korporacyjnym brakiem wspólnika. Dzięki likwidacyjnemu włączeniu spadkobiercy byłego wspólnika następuje zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Nie wyraża się ona w usuwaniu, a w obecności, a nawet w uzupełnieniu różnych podmiotów procesu likwidacyjnego.

Dalsza analiza rozstrzyga stosunek pomiędzy tymi potrzebami funkcjonalnymi. Chodzi o możliwość zaspokojenia albo utrudnienie zaspokojenia potrzeby funkcjonalnej. Dlatego też zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? Wykonanie zobowiązań majątkowych może być dokonane przez wąską grupę podmiotów procesu. Niemniej chodzi tu o to, że sednem wykonania zobowiązań nie są kwestie podmiotowe, bo takiego ograniczenia tutaj nie ma, a poziom wykonania. Liczy się zatem całkowite albo częściowe wykonywanie

423 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 357.

424 B. Borowy, w: Kodeks spółek handlowych Komentarz, red. Z. Jara, Warszawa 2014, s. 278.

zobowiązania, a nie to, czy sfinansował to jeden, czy większa ilość podmiotów. Oznacza to, że zaspokojenie pierwszej potrzeby pozwala na zaspokojenie potrzeby drugiej. W tym układzie nie występują czynniki blokujące. Tym samym stwierdza się zgodność wymienionych potrzeb funkcjonalnych.

Analizuje się również te potrzeby poprzez ich odwrotne rozmieszczenie. Dlatego też zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonywaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Wykonywanie zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki nie jest uwarunkowane występowaniem wszystkich podmiotów procesu likwidacyjnego ani nawet wszystkich z danego rodzaju podmiotu⁴²⁵. W szczególności chodzi o to, że nie każdy wspólnik likwidowanej spółki musi aktywizować się, aby spełnić świadczenie. Jednak gdy zaistnieje sytuacja występowania wszystkich właściwych rodzajów podmiotów procesu, to można jak najbardziej uznać, że pozwala to na wykonanie zobowiązań majątkowych. Zatem nie występuje tutaj sprzeczność, a zgodność potrzeb funkcjonalnych.

Ważnym metodycznie zagadnieniem analizy funkcjonalnej dwustopniowej jest ewentualna substytucja potrzeby funkcjonalnej, która przekłada się na stałość bądź zmienność potrzeby. Dlatego też zadaje się pytanie: czy potrzeba udziału w wykonywaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki prawa handlowego może zostać zastąpiona odmienną potrzebą, tak aby utrzymana została cecha określona jako permanentność zobowiązaniowa procesu likwidacyjnego?

Permanentność zobowiązaniowa uzewnętrznia się przez cały proces likwidacyjny. Należy przez to rozumieć, że stosunki obligacyjne, a w szczególności rozwiązanie tych węzłów prawnych, należą do gruntownych i niezbędnych kategorii likwidacyjnych. Oczywiście rozwiązanie węzłów prawnych musi być dokonywane z korzyścią dla procesu likwidacyjnego, czyli musi zawierać w sobie taką ochronę różnych interesów, która będzie pozwalała kontynuować tok procesu likwidacyjnego⁴²⁶. Na podstawie powyższego stwierdzić należy, że nie istnieje taka potrzeba substytucyjna, która warunkowałaby utrzymanie wskazanej cechy procesu.

425 Zob. też *W. Popiołek*, O dziedziczeniu udziału w spółce jawnej, w: *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010, s. 485-493.

426 Ciekawe orzeczenie; zob. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. I SA/Wa 947/16, Lex nr 2241991.

Jeżeli nie stwierdzono możliwości zastąpienia potrzeby podstawowej, to determinuje to wnioski o stałości potrzeby udziału w wykonywaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki prawa handlowego. Jednak w tym przypadku stałość tej potrzeby funkcjonalnej nie wynika wyłącznie z braku zamiennika, lecz także z treści tej potrzeby. Środki finansowe muszą więc kogoś „obciążyć”, żeby spełnienie świadczenia zostało dokonane. Pewien rodzaj podmiotu procesu musi ponieść konsekwencje finansowe zaciągniętych zobowiązań przez reprezentantów spółki.

Całościowe ujęcie powyższych rozważań umożliwia ich podsumowanie. Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe ma więc taką postać. Jeżeli w procesie likwidacyjnym w Polsce występuje element określony jako likwidacyjne włączenie spadkobiercy byłego wspólnika w proces likwidacyjny, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki prawa handlowego. Zaspokojenie tej potrzeby funkcjonalnej jest warunkiem koniecznym wystąpienia permanentności zobowiązaniowej procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie permanentności zobowiązaniowej, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako likwidacyjne włączenie spadkobiercy byłego wspólnika.

W tym przypadku nie występuje jednofunkcyjność elementu procesu, ponieważ stwierdzono, że również zaspokaja on potrzebę zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego.

W ocenie obydwu potrzeb funkcjonalnych przyjęto kryterium stosunku, w rezultacie którego stwierdzono wzajemną zgodność potrzeb. Oznacza to, że zarówno w pierwszym, jak i w drugim zestawieniu potrzeb wystąpiła zgodność.

Uznano, że podstawowa potrzeba funkcjonalna nie jest zastępowana inną potrzebą. Rozważania doprowadziły do stwierdzenia stałości potrzeby udziału w wykonywaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki handlowej.

Elementem polskiego procesu likwidacyjnego jest także *nieistnienie prokury*. Wynika on z normy prawnej skonfrontowanej na podstawie art. 79 KSH w zw. z art. 284 KSH w zw. z art. 470 KSH. Na podstawie analizy funkcjonalnej rozwiniętej ten element przyczynia się do

wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako efektywność procesu likwidacyjnego. Stwierdza się zatem, że występuje rozwinięte funkcjonalne powiązanie elementu z cechą procesu.

Podstawowym pytaniem analizy funkcjonalnej dwustopniowej jest pytanie o zaspokojenie potrzeby. Zatem czy nieistnienie prokury w procesie likwidacyjnym zaspokaja jakąkolwiek potrzebę funkcjonalną procesu likwidacyjnego? Podkreśla się, że prokura służy uprawnionym osobom do prowadzenia przedsiębiorstwa. Literatura prawnicza zawiera sformułowanie, że „[...] obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Spółka [...] w likwidacji – poza wyjątkową możliwością podejmowania nowych interesów [...] - nie prowadzi działalności gospodarczej (przedsiębiorstwa)”⁴²⁷. W trakcie procesu likwidacyjnego jedynym podmiotem, który może dokonywać tego rodzaju czynności, jest likwidator spółki. W doktrynie zauważa się, że „Podstawowym powodem, dla którego przyjęto, że prokura wygasa, jest bardzo szeroki zakres umocowania prokurenta, który mógłby «konkurować» z kompetencjami likwidatora. [...] Mogłoby też dochodzić do dublowania kompetencji, co jest niewskazane ze względu na cel likwidacji oraz ochronę wierzycieli”⁴²⁸. Należy zatem uznać, że gdy nie występuje prokurent likwidowanej spółki prawa handlowego, to zaspokojona jest potrzeba dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. Chodzi o przewagę pozycji likwidatora jako podmiotu procesu likwidacyjnego nad pozostałymi podmiotami. Tylko on jest formalnym gwarantem ochrony interesów innych podmiotów.

Dalsze rozważania dotyczą ewentualnej wielofunkcyjności omawianego elementu procesu. Polegają one na odniesieniu elementu do uprzednio określonych potrzeb funkcjonalnych. Tym samym zadaje się pytanie: czy nieistnienie prokury w procesie likwidacyjnym zaspokaja potrzebę udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki prawa handlowego? Omawiany element procesu służy do „usunięcia” danej osoby z kręgu legalnych przedstawicieli likwidowanej spółki. Oczywiście należy mieć na uwadze, że nie chodzi tu *stricte* o osobę jako człowieka, a o pozbawienie osoby silnego uprawnienia do dokonywania władczych i doniosłych prawnie czynności w toku procesu.

427 K. Strzelczyk, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Tytuł I, Przepisy ogólne. Tytuł II, Spółki osobowe, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeszcza, Warszawa 2010, s. 411. Zob też wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 października 2014 r., sygn. VI SA/Wa 1644/14, Lex nr 1611184.

428 A. Kidyba, w: Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 1344-1345.

Zatem chodzi tutaj o pozbawienie pewnego szczególnego uprawnienia, czyli o jego faktyczny brak. Z kolei podkreśla się, że udział w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki nie dotyczy jedynie aspektu majątkowego. Chodzi też o to, że zaspokojenie potrzeby udziału może również być dokonane przez osobę uprawnioną do reprezentowania likwidowanej spółki w trakcie czynności rozwiązującej węzeł obligacyjny. Oznacza to, że osoba, która jest stroną czynności prawnej, w wyniku której spełnia się świadczenie pieniężne, również może zaspokoić omawianą potrzebę. Trzeba zatem zauważyć, że gdy w procesie likwidacyjnym nie występuje taka osoba (prokurent), to potrzeba udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki nie jest zaspokajana⁴²⁹. Nie stwierdza się dwustopniowo funkcjonalnego związku między analizowanym elementem procesu a wymienioną potrzebą procesu likwidacyjnego.

Wielofunkcyjność elementu jest rozpatrywana także w relacji z następną potrzebą funkcjonalną. Dzięki temu zadaje się pytanie: czy nieistnienie prokury w procesie likwidacyjnym zaspokaja potrzebę zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? Jest to bardzo ciekawe zestawienie z tego względu, że po jednej stronie znika podmiot, a po drugiej liczba rodzajów podmiotów staje się ostateczna. W tym przypadku to właśnie brak możliwości kontynuacji aktywności przez prokurenta oraz brak możliwości ustanawiania kolejnych prokurentów umożliwia końcowe zdefiniowanie podmiotowe procesu likwidacyjnego⁴³⁰. Zatem pomimo wyraźnego wycofania z procesu tego rodzaju podmiotu, w procesie występują jedynie odpowiednie rodzaje podmiotów. Oznacza to, że omawiany element procesu zaspokaja wymienioną potrzebę funkcjonalną, zatem występuje dwustopniowa funkcjonalność.

Postępując według przyjętej metody, rozważa się stosunek potrzeb funkcjonalnych. Zadaje się więc pytanie: czy zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Gdy pozycja likwidatora spółki jest nienaruszona, to może on w sposób należyty, profesjonalny i legalny dokonywać czynności w procesie.

429 Odnośnie do prokury zob. *T. Siemiątkowski*, Prokura w spółkach prawa handlowego, Warszawa 1999. Zob. też wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 7 lutego 2012 r., sygn. I SA/Gd 849/11, Lex nr 1389135.

430 Zob. też *G. Kozieł*, Wybrane uwagi dotyczące reprezentowania spółki jawnej przez prokurenta w okresie innego sposobu zakończenia działalności spółki uzgodnionego przez wspólników (art.67§1 K.S.H.), w: Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga Jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, pod. red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010, s. 438-446; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 26 czerwca 2007 r., sygn. VI SA/Wa 561/07, Lex nr 352549.

Dotyczy to również czynności, w których reprezentuje stronę w rozwiązaniu węzła obligacyjnego. I właśnie o taki aspekt w zestawieniu tych potrzeb chodzi. Wzmocnienie statusu prawnego likwidatora spółki przyczynia się do jego udziału w wykonywaniu wskazanych zobowiązań. Dlatego też należy udzielić pozytywnej odpowiedzi na zadane pytanie. Zaspokojenie pierwszej potrzeby pozwala na zaspokojenie drugiej, co oznacza zgodność potrzeb.

Można także rozpatrywać zmienione rozmieszczenie powyższych potrzeb. Zatem czy zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki umożliwi zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym? Gdy na pierwszym planie widoczny jest udział w wykonaniu zobowiązań, to nacisk kładzie się jednak na obciążenia finansowe. Aspekt dotyczący bycia stroną czynności prawnej nie traci racji bytu. Chodzi o to, że zmieniają się priorytety. Niemniej jednak nie widać tutaj czynników blokujących zaspokojenie. Należy przez to rozumieć, że jeśli nie ma widocznych utrudnień w zaspokojeniu drugiej potrzeby, to stwierdza się, że nie występuje sprzeczność potrzeb funkcjonalnych.

Dalsze zestawienie dotyczy potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się tym samym pytanie: czy zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym umożliwi zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? W tym przypadku likwidator spółki jest główną postacią likwidacji, czyli wiodącym rodzajem podmiotu procesu likwidacyjnego. Jeżeli wystąpi sytuacja, w której poszczególne rodzaje podmiotu będzie formalnie i kompetencyjnie „zdefiniowany”, to w sposób bezpośredni ułatwi to końcowe określenie podmiotów procesu likwidacyjnego. Dlatego też uznaje się zgodność omawianych potrzeb funkcjonalnych.

Czy taki sam rezultat wystąpi w sytuacji innego rozmieszczenia tych potrzeb? Tutaj widoczny jest dysonans temporalny, który przejawia się jednak we wcześniejszej dominacji likwidatora w procesie od późniejszej zupełności podmiotowej procesu. Jednak treść tych potrzeb umożliwia stworzenie okoliczności, w których uprzednie końcowe zdefiniowanie podmiotów procesu likwidacyjnego nie zablokuje dalszego wzmocnienia pozycji likwidatora spółki w procesie. Nie stwierdza się zatem sprzeczności między zaspokojeniem potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego a zaspokojeniem potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym.

W tej części analiza obejmuje kryterium występowania potrzeby substytucyjnej. Zadaje się więc pytanie: czy potrzeba dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym może być zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną procesu, tak aby utrzymana została cecha efektywności procesu likwidacyjnego? Uważam, że gwarantem sprawnego i skutecznego toku procesu likwidacyjnego, poza likwidatorem spółki, jest sąd rejestrowy. Dokonując uszczegółowienia, chodzi o aktywność takiego sądu. Zatem gdy nie zostanie zaspokojona potrzeba dominacji likwidatora, to na jej miejsce wchodzi potrzeba aktywności sądu rejestrowego. W takiej sytuacji jedynie ten rodzaj podmiotu procesu likwidacyjnego może uczynić tok procesu efektywnym. Dzieje się to za pomocą decyzji skutkujących zmianami w toczącym się procesie likwidacyjnym. Można tutaj wymienić: odwołanie likwidatora, zmiana firmy spółki z dodatkiem odpowiedniego oznaczenia, wykreślenie spółki z rejestru przedsiębiorców.

Następna kwestia dotyczy charakteru potrzeby podstawowej. Zadaje się tym samym pytanie: czy potrzeba dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym jest potrzebą stałą, czy może potrzebą zmienną? We wcześniejszej analizie uznano, że tam, gdzie nie występuje możliwość zastąpienia potrzeby podstawowej inną potrzebą, to występuje stałość potrzeby podstawowej. Tutaj sytuacja jest analogiczna, a dotyczy występowania potrzeby substytucyjnej. Zatem w tym przypadku należałoby uznać zmienność potrzeby podstawowej. Jednak czy rzeczywiście tak jest? Przecież aktywność sądu rejestrowego występuje w niewielu przypadkach, tym samym jest potrzebą wyjątkową (nieczęstą), a potrzeba dominacji likwidatora spółki jest potrzebą typową (normalną, częstą). Pomimo powyższych aspektów nie można uznać stałego charakteru potrzeby dominacji likwidatora. Wynika to z podążania za przyjętą metodą badawczą, która wyraźnie odróżnia potrzeby stałe od zmiennych.

Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe jest następujące. Jeżeli w polskim procesie likwidacyjnym występuje element określony jako nieistnienie prokury, to przyczynia się on do zaspokojenia potrzeby dominacji likwidatora w procesie. Zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym jest warunkiem koniecznym wystąpienia efektywnego procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie efektywności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako nieistnienie prokury.

Również rezultatem powyższych analiz jest uznanie, że ten element procesu zaspokaja potrzebę zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Nie stwierdzono funkcjonalności

elementu względem potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki handlowej.

Analiza stosunków powyższych potrzeb dwukrotnie wykazała wzajemną zgodność. Potrzeba podstawowa jest zastępowana przez potrzebę aktywności sądu rejestrowego w procesie likwidacyjnym. Uznano zmienny charakter potrzeby dominacji likwidatora spółki w procesie likwidacyjnym.

W polskim procesie likwidacyjnym znajduje się element określony jako *oznaczenie likwidacyjne spółki prawa handlowego*. Wynika on z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 74 § 4 KSH w zw. z art. 274 § 2 KSH w zw. z art. 461 § 2 KSH. Analiza funkcjonalna rozwinięta pozwala na twierdzenie, że ten element przyczynia się do wywołania lub utrzymywania cechy procesu określonej jako rozpoznawalność procesu likwidacyjnego. Dlatego też stwierdza w tym przypadku rozwinięte funkcjonalne powiązanie.

W dwustopniowej analizie funkcjonalnej zadaje się pytanie: czy omawiany element procesu zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną? Oznaczenie likwidacyjne jest rozumiane jako połączenie firmy, pod którą prowadzona jest spółka oraz szczególny dodatek. Chodzi o to, że taki dodatek wywołuje skutek dla znaczenia całej firmy⁴³¹. Jest to pierwsze miejsce, z którego można dowiedzieć się, jaka jest pozycja spółki w obrocie gospodarczym. W literaturze występuje twierdzenie, że „Dodatek «w likwidacji» [...] ma charakter obligatoryjny i nie może występować w innej postaci ani w wersji skróconej, o czym przesądza ujęcie go w cudzysłów. Informuje on pozostałych uczestników obrotu o nowej postaci spółki, która przeszła w fazę likwidacji oznaczającą zmianę celu i zakresu działania spółki, statusu osób ją reprezentujących, wygaśnięcie prokury itd. Dodanie do dotychczasowej firmy dodatku «w likwidacji» uwzględnia zasady prawa firmowego, w tym zasady: prawdziwości, jedności i ciągłości”⁴³². Dodatek, który determinuje w taki sposób firmę spółki handlowej, stanowi jej oznaczenie likwidacyjne. Dzięki niemu zaspokajana jest potrzeba zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego.

431 Zob. B. Gliniecki, Zasada ograniczonej swobody wyboru firmy, Prawo Spółek 2009, nr 5, s. 23-32, w którym podkreśla, że dodatek „w likwidacji” powinien znajdować się po określeniu typu spółki.

432 J. P. Naworski, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 3, Tytuł III, Spółki kapitałowe. Dział II, Spółka akcyjna, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeusza, Warszawa 2012, s. 1222. Zob też wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 7 lipca 2005 r., sygn. II SA/Op 131/04, Lex nr 816122, www.nsa.gov.pl.

Analiza jednak nie kończy się na rozważeniu tylko jednej relacji. Rozstrzyga się wielofunkcyjność oznaczenia likwidacyjnego poprzez zestawienie go z pozostałymi potrzebami funkcjonalnymi. Te badania rozpoczynają się od związku elementu z potrzebą dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. Zadaje się zatem pytanie: czy element określony jako oznaczenie likwidacyjne zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym? Pozycja głównego podmiotu procesu likwidacyjnego jest zdobywana poprzez czynności, które są przez niego wykonywane. Z kolei oznaczenie likwidacyjne determinuje szczegółowe zachowanie jakiegoś podmiotu procesu. Przedstawiciele doktryny wskazują, że „[...] w części C2 wniosku o zgłoszenie otwarcia likwidacji (KRS-Z61), który mają obowiązek złożyć do sądu rejestrowego likwidatorzy, należy wskazać «nazwę/firmę podmiotu po otwarciu likwidacji». Zatem niezależnie od ustawowego obowiązku posługiwania się przez spółkę firmą z dodatkowym oznaczeniem «w likwidacji» przepisy wykonawcze do KrRejSU (których część stanowią wzory formularzy składanych do KRS) przewidują formalny wymóg zgłoszenia zmiany brzmienia firmy spółki w likwidacji⁴³³. Tutaj oznaczenie likwidacyjne wymusza na likwidatorze spółki czynności zgłoszeniowe. Należy zatem uznać, że dokonanie zgłoszenia zmiany firmy z dodatkiem „w likwidacji” przez likwidatora spółki potwierdza pozycję tego podmiotu. Tym samym ten element procesu zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. W dominacji chodzi przede wszystkim o dokonanie czynności, do której uprawniony jest wyłącznie dany podmiot. Oznaczenie likwidacyjne nie może być dokonywane przez wierzycieli czy wspólników, a jedynie przez likwidatora spółki. Dlatego też uznaje się dwustopniowy funkcjonalny związek omawianego elementu z tą potrzebą.

Następna analiza dotyczy potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Zadaje się tym samym pytanie: czy element określony jako oznaczenie likwidacyjne zaspokaja tę potrzebę funkcjonalną procesu likwidacyjnego? Treść tej potrzeby obejmuje podmioty, które mogą zostać finansowo obciążone oraz podmiot, który jest stroną czynności prawnej. Wyłączne zaistnienie jednych bądź drugich okoliczności będzie satysfakcjonujące. W żadnej z nich nie ma miejsca na oznaczenie likwidacyjne. Element ten odgrywa swoją rolę w procesie, jednak nie w tym przypadku. Nie występuje tutaj dwustopniowy związek funkcjonalny, co jest równoznaczne z tym, że oznaczenie likwidacyjne nie zaspokaja potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych

433 A. Szajkowski, M. Tarska, w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014, s. 855.

likwidowanej spółki.

Ostatnią potrzebą funkcjonalną, do której odnoszony jest element procesu, jest potrzeba zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się więc pytanie: czy oznaczenie likwidacyjne zaspokaja potrzebę zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? Zestawienie to nie jest dwustopniowo funkcjonalne z uwagi to, że z jednej strony chodzi o spółkę, a z drugiej strony o podmioty procesu. Nie ma zatem tutaj czynników, które mogłyby współdziałać. Tym samym nie stwierdza się zaspokojenia wskazanej potrzeby procesu.

Przyjęta metoda badawcza nakazuje analizę stosunków wymienionych potrzeb procesu likwidacyjnego. Zestawienie pierwsze dotyczy zatem potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego i potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. Zadaje się tym samym pytanie: czy zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwi zaspokojenie potrzeby drugiej? Formalne zakomunikowanie ma miejsce, gdy w KRS będzie widoczna firma spółki z oznaczeniem „w likwidacji”⁴³⁴. Z kolei materialne zakomunikowanie występuje, gdy kontrahenci zasięgną informacji o zmianie. W tym przypadku wystąpienie takich okoliczności nie ma związku z likwidatorem spółki, pomimo że to on dokonał zgłoszenia do sądu. Chodzi o to, że także nie widać czynników blokujących zaspokojenie. Ponadto zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki handlowej jest chronologicznie jedną z pierwszych potrzeb procesu likwidacyjnego. Nie jest więc zamknięta droga do ewentualnego wzmocnienia pozycji likwidatora spółki tutaj, ale i toku całego procesu likwidacyjnego. Dlatego też uznaje się, że zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego nie jest sprzeczne z zaspokojeniem potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym.

Można również zadać pytanie: czy inne rozmieszczenie tych potrzeb umożliwi zaspokojenie? W takim zestawieniu zakłada się, że likwidator spółki zdobędzie właściwą pozycję przed formalnym i materialnym zakomunikowaniem o sytuacji w spółce. Jest to możliwe, jednak należy podkreślić, że zgłoszenie odpowiednich zmian do KRS jest jedną z początkowych albo też pierwszą czynnością tego podmiotu. Likwidator spółki w tym miejscu dokonuje czynności zarezerwowanej wyłącznie dla niego. Pokazuje się tym samym już jako

434 Zob. też *W. Popiołek*, Kodeks cywilny, t. I, Komentarz art.1-449(10), red. K. Pietrzykowski 9. wyd. Warszawa 2018, s. 198-204; *M. Klapczyńska*, Firma i jej ochrona, Warszawa 2004.

podmiot szczególny. Niemniej można więc uznać, że zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym jest zgodne z zaspokojeniem potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki handlowej.

Następnie zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Uzyskanie informacji przez pozostałych uczestników obrotu gospodarczego o tym, że spółka weszła w końcowy moment istnienia, jest ważne, w szczególności dla tych, którzy pozostają ze spółką w relacjach biznesowych. Ponadto jest to nie mniej istotne również dla agend państwowych, z którymi występują relacje administracyjnoprawne. Jeśli chodzi o drugą potrzebę, to trzeba zauważyć, że tutaj „adresatami” są wspólnicy, ewentualne ich spadkobiercy. Płaszczyzna podmiotowa jest zatem w obydwu przypadkach odrębna. Jednak chronologicznie najpierw zaspokajana jest potrzeba zakomunikowania. W tym zestawieniu nie występują czynniki blokujące, a temporalność zaspokajania determinuje możliwość zaspokojenia potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Dlatego też stwierdza się niesprzeczność tych potrzeb.

Aby w pełni zrozumieć stosunki między tymi potrzebami, także zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Występuje tutaj wyraźna dysharmonia temporalna odnosząca się do zaspokojenia potrzeb. Gdy właściwe podmioty procesu wpłacą wskazaną kwotę pieniężną lub będą stroną czynności prawnej, to poinformowanie zarówno formalnie, jak i materialnie o sytuacji spółki już dawno powinno być dokonane. Nie można wyobrazić sobie procesu likwidacyjnego, w którym nie poinformowano uczestników obrotu, a od razu przystąpiono do spełniania świadczenia⁴³⁵. Zatem chronologia toku procesu likwidacyjnego determinuje wniosek, według którego zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki uniemożliwia zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki handlowej. Jest to równoznaczne ze sprzecznością tych potrzeb procesu likwidacyjnego.

435 Ważne na temat firmy spółki zob. też: *P. Zaporowski*, Firma spółki jawnej, w: Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach, pod red. J. Frąckowiaka, Wrocław 2013, s. 555-587; *A. Nowacki*, Firma spółki partnerskiej, Prawo Spółek 2011, nr 4, s. 17-22.

Została jeszcze potrzeba zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego, dlatego też zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie ukazanej powyżej potrzeby procesu likwidacyjnego? Gdy pozostali uczestnicy obrotu gospodarczego będą wiedzieli, że spółka, z którą prowadzą relacje gospodarcze, jest w końcowej fazie istnienia, to mogą oni zdecydować włączyć się w toczący się proces. Należy przez to rozumieć, że informacja o likwidacji zdecydowanie umożliwia „stanie się” podmiotem procesu likwidacyjnego. Także aspekt temporalny nakazuje udzielenie pozytywnej odpowiedzi. Na podstawie powyższego stwierdza się zgodność tych potrzeb funkcjonalnych.

Czy zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki? Taki układ determinuje odmienny od poprzedniego wniosek. Podmioty procesu są zdefiniowane jedynie w przypadku, gdy wcześniej została przekazana informacja o likwidacji. Jednym z rodzajów podmiotów procesu są wierzyciele spółki, którzy wcześniej dowiedzieli się o możliwości (z ich punktu widzenia o konieczności) dołączenia się do procesu. Nie można tutaj stwierdzić zgodności potrzeb, ponieważ zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej nie pozwala na ponowne zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki. Dlatego też w tym układzie występuje sprzeczność potrzeb procesu likwidacyjnego.

Podążanie zgodne z metodyką badawczą prowadzi do zagadnienia substytucji potrzeby podstawowej. Zadaje się tym samym pytanie: czy potrzeba zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego może zostać zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, tak aby utrzymana została rozpoznawalność procesu likwidacyjnego? Sprawa ta jest bardzo ważna w kontekście sensu toku całego procesu likwidacyjnego. Gdy pozostali uczestnicy obrotu nie będą wiedzieli o sytuacji spółki, to bym bardziej proces likwidacyjny nie będzie rozpoznawalny (dostrzegalny). Nie istnieje inny sposób ukazania procesu likwidacyjnego jak przekazanie informacji dla potencjalnych interesariuszy majątku⁴³⁶. Stwierdza się więc, że nie występuje potrzeba substytucyjna.

Czy pomimo braku potrzeby zastępującej można uznać zmienność potrzeby podstawowej? Zmienność jest ściśle związana z możliwością substytucji, dlatego też udziela się negatywnej odpowiedzi. Wskazuje się tym samym, że potrzeba zakomunikowania o

436 Zob. też A. Gawrysiak-Zabłocka, Firma osobowych spółek handlowych – uwagi *de lege ferenda*, w: Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym, red. T. Mróz, M. Stec, Warszawa 2012, s.637-652; postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2016 r., sygn. VIII Ga 110/16, Lex nr 2091690.

sytuacji spółki prawa handlowego ma charakter stały.

Pełne ujęcie pozwala na twierdzenia reasumujące. Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe jest takie. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako oznaczenie likwidacyjne, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego. Zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego jest warunkiem koniecznym wystąpienia rozpoznawalności procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie rozpoznawalności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako oznaczenie likwidacyjne.

Dwustopniowa funkcjonalność tego elementu odnosi się także do potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. Brak funkcjonalności wystąpił w związkach z dwiema pozostałymi potrzebami procesu.

Stosunek potrzeb tylko w jednym przypadku okazał się wzajemny. W dwóch pozostałych stosunkach nie wykazano ich wzajemności przez występowanie zarówno zgodności, jak i sprzeczności potrzeb.

Nie stwierdzono możliwości występowania potrzeby substytucyjnej. Jest to równoznaczne z twierdzeniem o stałym charakterze potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego.

Polski proces likwidacyjny zawiera element zdefiniowany jako *likwidatorski model powzięcia decyzji*. Wynika on z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 76 KSH. Założenia analizy funkcjonalnej rozwiniętej determinują twierdzenie, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu zdefiniowanej jako kolegalność procesu likwidacyjnego. Oznacza to, że element jest funkcjonalnie powiązany z cechą procesu likwidacyjnego.

Na początku dwustopniowej analizy funkcjonalnej zadaje się podstawowe pytanie odnoszące się do funkcjonalności elementu procesu likwidacyjnego. Czy likwidatorski model powzięcia decyzji zaspokaja pewną potrzebę procesu likwidacyjnego? Zgodnie z treścią powyższej normy prawnej źródłami zawierającymi zasady podejmowania uchwał są: ustawa

KSH, uchwała wspólników, orzeczenie sądowe. Norma kodeksowa wskazuje, że likwidatorzy podejmują uchwałę większością głosów. W literaturze występuje twierdzenie, że „[...] głosów «za» musi być więcej niż głosów «przeciw», a głosów «wstrzymujących się» nie dolicza się do głosów «przeciw» [...]. Uchwała nie jest podjęta, jeśli liczba głosów «za» jest równa liczbie głosów «przeciw». Powyższa reguła ma zastosowanie pod warunkiem, iż wszyscy likwidatorzy zostali powiadomieni o naradzie w sprawie podjęcia danej uchwały, a w razie gdy głosowanie ma odbyć się na odległość (drogą korespondencyjną, telefonicznie itp.), także i o treści zamierzonej uchwały”⁴³⁷. Jednak pierwszeństwo przed powyższą zasadą ma zasada określona przez wspólników lub sąd. Wynika to z dyspozytywnego charakteru przepisu, z którego skonstruowana jest właściwa norma prawna. W literaturze przedmiotu wskazuje się, ponadto że „Wspólnicy lub sąd mogą w szczególności zastrzyć zasady zaproponowane przez ustawodawcę i dla podjęcia uchwały przez likwidatorów wprowadzić wymóg większości kwalifikowanej albo jednomyślności. Podmioty te mogą również ustanowić wymóg kworum”⁴³⁸. Powyższe rozwiązania tworzą likwidatorski model powzięcia decyzji. Gdy ten element procesu jest używany, to zaspokajana jest potrzeba demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym. Oznacza to konieczność stosowania praktyk, „prawideł” właściwych dla „kultury Zachodu”, które odrzucają autorytaryzm decyzyjny, a zakładają dyskurs i równe głosowanie.

Rozważania nie kończą się na związku z tylko jedną potrzebą. Analizowane są również wcześniej ukazane potrzeby funkcjonalne. Zadaje się więc pytanie: czy element procesu zdefiniowany jako likwidatorski model powzięcia decyzji zaspokaja potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Pomimo że występują w tym elemencie takie rodzaje podmiotów procesu, jak likwidatorzy, wspólnicy, sąd rejestrowy, jest „ukierunkowany wewnątrz”. Z kolei powyższa potrzeba procesu likwidacyjnego ma przeciwny, czyli „zewnątrzny wektor”. Rozumie się to jako przekazanie ważnej i ważkiej informacji do otoczenia spółki handlowej. Likwidatorski model powzięcia decyzji swym zasięgiem nie wychodzi poza likwidowaną spółkę. Powyższe pozwala stwierdzić, że ten element procesu nie zaspokaja wymienionej potrzeby. Oznacza to, że nie występuje tutaj funkcjonalność likwidatorskiego modelu powzięcia decyzji.

437 *W. Pyziół*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, pod. red. W. Pyziół, Warszawa 2008, s. 151.

438 *B. Borowy*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. Z. Jara, Warszawa 2014, s. 272.

Następną potrzebą procesu likwidacyjnego jest potrzeba dominacji likwidatora. Zestawia się ją z elementem procesu i jednocześnie zadaje pytanie: czy likwidatorski model powzięcia decyzji zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym? Niejako w centrum tego elementu znajdują się kwestie ściśle związane z likwidatorem spółki. Technika podjęcia uchwały przyczynia się do zdobywania pozycji przez likwidatorów w trakcie procesu. Gdy umocniona zostanie pozycja likwidatorów, będzie to równoznaczne z ich dominacją likwidacyjną. Chodzi o to, że przez szczególne tryby i wyjątkowe czynności likwidatorzy mają lepszą od innych podmiotów pozycję w procesie⁴³⁹. Dlatego też stwierdza się, że pomiędzy analizowanym elementem procesu a wskazaną potrzebą występuje związek funkcjonalny - element tym samym zaspokaja potrzebę.

Takie same odniesienie dotyczy kolejnej potrzeby funkcjonalnej. Zadaje się więc pytanie: czy likwidatorski model powzięcia decyzji zaspokaja potrzebę udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Schemat decyzyjny jest tylko „narzędziem”, jednak co ważniejsze - bardzo skutecznym. Dzięki niemu likwidatorzy spółki mogą w sposób właściwy reprezentować ją jako stronę czynności prawnej. Już ten aspekt pozwala udzielić pozytywnej odpowiedzi na zadane pytanie. Stwierdza się tym samym funkcjonalność likwidatorskiego modelu powzięcia decyzji.

Ostatnią potrzebą procesu jest potrzeba zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Dlatego też zadaje się pytanie: czy omawiany element zaspokaja tę potrzebę? Model ten jest zbudowany na trzech rodzajach podmiotów procesu likwidacyjnego, z których jeden ma wyraźnie ważniejszą pozycję. Natomiast zaspokojenie tej potrzeby dotyczy wszystkich rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego. Likwidatorski model powzięcia decyzji zatem nie zaspokaja potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Nie stwierdza się tutaj funkcjonalności elementu.

W tej części rozstrzyga się stosunki pomiędzy powyższymi potrzebami procesu likwidacyjnego. Na wstępie zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Demokratyzacja decyzji polega na pozbawieniu możliwości powzięcia autorytarnej decyzji wyłącznie przez dany podmiot. Chodzi o

439 Odnosnie do roli likwidatorów funduszu inwestycyjnego zob. też *P. Laskowski*, Fazy procedury likwidacyjnej funduszu inwestycyjnego – uwagi *de lege lata* i postulaty *de lege ferenda*, *Zarządzanie i Finanse* 2013, nr 1, część 2, s. 141-155; Zob. też *A. Jakubiak*, Likwidacja i przejęcie banku w formie spółki akcyjnej w prawie bankowym, *Prawo Bankowe* 1997, nr 2, s. 75-79.

poszerzenie zakresu postaci uprawnionych do decydowania o toku procesu likwidacyjnego. Obliguje to do dyskusji i jednocześnie stwarza możliwość uwzględnienia szerszego kontekstu interesów. Odnosząc się z kolei do przekazywania informacji otoczeniu spółki, podkreśla się fakt wysłania komunikatu o spółce. Oznacza to, że minimalny poziom zaspokojenia to formalne zakomunikowanie. Jednak w dalszym ciągu chodzi o komunikat – „spółka w likwidacji”. Dla zaspokojenia tej potrzeby nie ma znaczenia, czy decyzje będą podejmowane poprzez głosowanie, czy też nie. Jednak także trzeba zauważyć, że nie występują czynniki blokujące zaspokojenie. Uznaje się tym samym, że pomiędzy potrzebą demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym a potrzebą zakomunikowania o sytuacji spółki handlowej nie występuje sprzeczność.

Przeciwnie rozmieszczenie tych potrzeb skutkuje tym, że zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym. Trzeba tutaj podkreślić, że informacja o spółce występuje wcześniej w procesie niż uchwały podejmowane przez głosowanie. Uzasadnieniem zgodności tych potrzeb jest więc aspekt temporalny.

Drugi stosunek potrzeb determinuje następujące pytanie: czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie? W potrzebie demokratyzacji chodzi nie tylko, ale głównie o likwidatorów spółki. To oni muszą działać w taki sposób, aby potrzeba została zaspokojona. Głosowanie zwykłe, kwalifikowane lub wymagające kworum, jest szczególnym obowiązkiem likwidatorów spółki zgodnie z jedną potrzebą, ale jednocześnie obowiązkiem „nobiletującym” ich pozycję w procesie zgodnie z potrzebą drugą. Należy tym samym zdecydowanie opowiedzieć się za pozytywną odpowiedzią na zadane pytanie, co jest równoznaczne ze zgodnością potrzeb.

Z kolei czy zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w tym procesie? Zbudowanie silnej pozycji tego rodzaju podmiotu procesu likwidacyjnego jest przeważnie dokonywane już po pierwszym likwidatorskim głosowaniu. Niemniej jednak trzeba podkreślić, że podejmowanie decyzji w trybie demokratycznym może występować w toku całego procesu. Wynika to z faktu, że ta potrzeba funkcjonalna może być zaspokajana wiele razy w trakcie procesu. Oznacza to występowanie zgodności wymienionych potrzeb procesu likwidacyjnego.

Przedostatni stosunek dotyczy potrzeby demokratyzacji decyzji i potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Zadaje się tym samym pytanie: czy pierwsza potrzeba umożliwia zaspokojenie potrzeby drugiej? Związek pomiędzy tymi potrzebami można zauważyć w przestrzeni bycia reprezentantem spółki w dokonywaniu czynności prawnej. Chodzi o demokratycznie podjętą decyzję na zawiązanie albo rozwiązanie poszczególnego węzła prawnego. Można uznać zatem, że demokratyzacja decyzji jest zgodna z wykonaniem zobowiązania majątkowego.

Odmienne rozmieszczenie potrzeb determinuje jednakowe wnioski. Warte zauważenia jest to, że faktyczny udział jest wynikiem wcześniejszej decyzji. Zaspokojenie więc potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązania jest w chronologii toku procesu likwidacyjnego późniejsze od zaspokojenia potrzeby demokratyzacji decyzji. Niemniej proces likwidacyjny toczy się w zmiennym, a nawet niestabilnym otoczeniu gospodarczym, dlatego też w wielu procesach konieczność zaspokojenia potrzeby demokratyzacji decyzji będzie uzależniona od zjawisk lub zdarzeń występujących podczas likwidacji. Oznacza to, że pomiędzy tymi potrzebami nie występuje sprzeczność.

Czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? Demokratyzacja decyzji ujawni co najmniej jeden rodzaj podmiotu procesu, a w wyjątkowych przypadkach trzy rodzaje. Co prawda nie będzie to zupełność podmiotowa procesu, lecz mocno „przybliży” się do tego. Zatem jak najbardziej pomiędzy tymi potrzebami występuje zgodność.

Gdy inaczej rozmieści się te potrzeby, to stosunek zgodności będzie dobrze widoczny. Chodzi o to, że wcześniejsze wystąpienie wszystkich rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego stwarza niemalże każdemu z nich możliwość decydowania w drodze głosowania. Stwierdza się tym samym, że zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym.

Ważnym metodycznie zagadnieniem jest substytucja potrzeb funkcjonalnych. Zadaje się w tym miejscu pytanie: czy można zamienić potrzebę demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym inną potrzebą, tak aby utrzymana została kolegialność procesu likwidacyjnego? Zbiorowość procesu wynika z tego, że łączy on kontrahentów spółki,

wspólników, likwidatorów, wierzycieli i dłużników w ramach jednego, tego samego procesu. Te rodzaje podmiotów w takim procesie muszą więc współpracować. Pomimo to jednak trudno wskazać inną potrzebę, która mogłaby „wpasować” się w ten mechanizm.

Niestwierdzenie potrzeby substytucyjnej jest równoznaczne ze stałym charakterem potrzeby podstawowej.

W metodycznym podsumowaniu tej części podkreśla się, że jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element zdefiniowany jako likwidatorski model powzięcia decyzji, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym. Zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym jest warunkiem koniecznym wystąpienia kolegalności procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie kolegalności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element zdefiniowany jako likwidatorski model powzięcia decyzji. Powyższe stanowi wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe.

Wielofunkcyjność tego elementu została stwierdzona jeszcze względem dwóch innych potrzeb procesu likwidacyjnego: potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym oraz potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Natomiast również w dwóch przypadkach potrzeba nie jest zaspokajana przez omawiany element.

Wykazano, że pomiędzy występującymi tutaj potrzebami procesu likwidacyjnego występują stosunki wzajemne zgodne. Nie istnieje potrzeba substytucyjna, a to przekłada się na stały charakter potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym.

Elementem procesu likwidacyjnego jest również *likwidatorski zakaz konkurencji*. Jest on określony w normie prawnej skonstruowanej na podstawie art. 69 KSH. Z analizy funkcjonalnej rozwiniętej wynika, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako niezależność procesu likwidacyjnego. Oznacza to występowanie funkcjonalnego powiązania elementu z cechą procesu.

Pierwszym zagadnieniem analizy funkcjonalnej dwustopniowej jest ewentualne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej. Zadaje się tym samym pytanie: czy likwidatorski zakaz

konkurencji zaspokaja pewną potrzebę procesu likwidatorskiego? W doktrynie wskazuje się: „[...] zakaz podejmowania przez wspólnika jakiegokolwiek działalności, która byłaby sprzeczna z interesem spółki. [...] nakaz lojalnego zachowania się wspólnika w stosunku do spółki”⁴⁴⁰. Odniesienie do procesu likwidacyjnego naturalnie zmienia wspólnika na likwidatora spółki. Stwierdza się zatem, że ten element procesu zaspokaja potrzebę ochrony interesów likwidowanej spółki.

Następnie rozważa się wielofunkcyjność elementu względem pozostałych potrzeb funkcjonalnych. Pierwszy związek dotyczy potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym. Zadaje się pytanie: czy likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja powyższą potrzebę procesu? Jest to bardzo ciekawy związek, ponieważ dotyczy kwestii aksjologicznych. Z jednej strony likwidator zachowuje się właściwie, odpowiednio względem spółki, którą reprezentuje, z drugiej chodzi o sposób powzięcia decyzji przez likwidatorów. Czy takie postępowanie likwidatora mieści się w demokratycznym sposobie powzięcia decyzji? Trzeba zauważyć, że obejmuje ono nie tylko głosowanie, ale też niepodleganie zewnętrznym wpływom, w szczególności w czasie powzięcia decyzji. Na tej podstawie udziela się pozytywnych odpowiedzi na powyższe pytania. Niekierowanie się interesem zewnętrznym, niezależność od innych podmiotów gospodarczych znajdują się w szeroko rozumianym demokratycznym sposobie decyzyjnym. Tym samym uznaje się, że likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja potrzebę demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym.

Przechodząc do kolejnej potrzeby, zadaje się pytanie: czy likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Nie udziela się w tym przypadku odpowiedzi pozytywnej, ponieważ komunikacja musi być wyraźna. Niezależnie od formalnego czy materialnego aspektu chodzi o kontakt z otoczeniem spółki. Natomiast w nakazie lojalności wobec spółki decydujące znaczenie ma kontakt z samą spółką. Stwierdza się tym samym, że element procesu nie zaspokaja potrzeby procesu likwidacyjnego.

Dalsza analiza dotyczy potrzeby dominacji likwidatora w procesie. Czy likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja powyższą potrzebę procesu likwidacyjnego? Odpowiednie zachowanie likwidatora względem spółki na pewno wzmacnia jego pozycję w procesie likwidacyjnym. Gdyby likwidator spółki podlegał wpływom konkurencyjnych podmiotów gospodarczych, to mógłby ponieść konsekwencje korporacyjne. W tej potrzebie nie chodzi

440 J. A. Strzępka, E. Zielińska, w: Kodeks spółek handlowych Komentarz, red. J.A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015, s. 145.

wyłącznie o zakres uprawnień i ich wyjątkowość na tle innych rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego, ale o dominację rozumianą jako „moralna postawa, stosunek względem *de facto* swojej spółki”. Naruszenie likwidatorskiego zakazu osłabia „moralny” stosunek likwidatora do spółki, co jest równoznaczne z uległością likwidatora, a nie z dominacją⁴⁴¹. Dlatego też uznaje się, że likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym.

Rozstrzygnięcia wymaga również związek elementu procesu z potrzebą udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki. Zadaje się więc pytanie: czy likwidatorski zakaz konkurencji zaspokaja potrzebę udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Likwidator spółki jest tym rodzajem podmiotu procesu, który między innymi reprezentuje spółkę jako stronę czynności prawnej. Oznacza to, że musi kierować się dobrem likwidowanej „przez siebie” spółki. Taka „postawa” likwidatora spółki jest warunkiem właściwego wykonania zobowiązań majątkowych. Zatem ten element odnosi się do wymienionej potrzeby, co należy rozumieć jako jej zaspokajanie.

Następnie rozważa się związek likwidatorskiego zakazu konkurencji i potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się więc pytanie: czy ten element procesu zaspokaja powyższą potrzebę? W tym przypadku trudno znaleźć połączenia zaspokajające. Omawiany element procesu odnosi się wyłącznie do jednego rodzaju podmiotu. Z kolei ukazana potrzeba jest znacznie szersza podmiotowo. Tym samym potrzeba zupełności podmiotowej nie jest zaspokajana przez likwidatorski zakaz konkurencji.

W metodyce badawczej kolejnym zagadnieniem jest stosunek potrzeb funkcjonalnych. Na tej podstawie zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym? Chodzi o to, że ochrona interesów spółki powinna występować podczas całego toku procesu likwidacyjnego. Jednorazowe zaspokojenie tej potrzeby nie oznacza, że w kolejnych czynnościach, zdarzeniach procesu nie wystąpi zapotrzebowanie na jej ponowne zaspokojenie. Podobny stan rzeczy dotyczy drugiej wymienionej potrzeby. Wysoce prawdopodobna jest konieczność wielokrotnego głosowania podczas podejmowania ważnych i kluczowych decyzji. Tutaj nie występują czynniki blokujące, jednak w aspekcie ściśle temporalnym wcześniejsze są decyzje, które skutkują ochroną. Z tego też względu uznaje się

441 Zob. też *D. Wajda*, Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14, Głosa 2018, nr 1, s. 27-33.

występowanie sprzeczności pomiędzy tymi potrzebami.

Następnie zadaje się odmienne pytanie: czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie umożliwia zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki? W takim ułożeniu potrzeb widać „naturalne” przejście od momentu powzięcia decyzji do uzyskania ochrony. Tutaj zarówno aspekty temporalne, jak i treściowe pozwalają na twierdzenie o zgodności tych potrzeb procesu likwidacyjnego.

Czy zaspokojenie potrzeby ochrony interesu likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki? Te dwie potrzeby są bezpośrednio determinowane chronologią procesu likwidacyjnego. Najpierw musi być przekazanie informacji do otoczenia, a dopiero później może nastąpić ochrona interesów. Oznacza to, że w powyższym układzie potrzeb nie występuje ich zgodność.

Z kolei czy przeciwne rozmieszczenie potrzeb także wykazuje ich sprzeczność? Trzeba stwierdzić, że nie. Wynika to z ukazanej powyżej chronologii procesowej. Dlatego też uznaje się, że zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji likwidowanej spółki prawa handlowego jest zgodne z zaspokojeniem potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki.

Kolejny stosunek odnosi się do ochrony i dominacji. Zadaje się tym samym pytanie: czy zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie? Są to przestrzenie w procesie, które wprost się nie przenikają. W tym przypadku tym samym uznaje się brak zgodności potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora umożliwia zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki? Tutaj sytuacja wydaje się odmienna od poprzedniej, dlatego że to likwidator spółki jest głównym podmiotem, który ma za zadanie ochronę interesów spółki. Gdy ten uzyska silną pozycję w procesie, to na pewno będzie mógł lepiej chronić interesy spółki w kontaktach z otoczeniem. Stwierdza się tym samym zgodność powyższych potrzeb procesu.

Zadawane jest także pytanie: czy zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Odpowiedź pozytywna nie jest właściwa, ponieważ wystąpienie określonego poziomu ochrony nie może być pozbawione wcześniejszych odpowiednich czynności prawnych. Stwierdza się tutaj brak zgodności potrzeb.

Natomiast czy zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki? Ten przypadek przedstawia odpowiedni tok procesu. Aspekt temporalny procesu i treści tych potrzeb pozwalają na twierdzenie o zgodności wymienionych potrzeb.

Ostatnie dwa zestawienia dotyczą potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki oraz potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się więc pytanie: czy zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwia zaspokojenie drugiej? W tym przypadku występują dwie różne przestrzenie, które nie są mogą w takim układzie się przenikać, ponieważ rozmiągają się czasowo. Uznaje się w tym miejscu sprzeczność potrzeb.

Inna sytuacja ma miejsce, gdy zostaną odwrotnie umiejscowione powyższe potrzeby. Chodzi o to, że zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej pozwala na zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki. Występowanie wszystkich rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego bezpośrednio daje możliwość zdiagnozowania ich interesów, ewentualnych zagrożeń dla likwidowanej spółki. Taka wiedza będzie przydatna likwidatorowi w przygotowaniu „taktyki, planu działań”. Dzięki temu będzie mógł należycie chronić interesy spółki, którą reprezentuje. Oznacza to, że stwierdza się tutaj zgodność potrzeb.

Ponadto zadaje się pytanie: czy potrzeba ochrony interesu likwidowanej spółki prawa handlowej może być zastąpiona inną potrzebą, tak aby utrzymana została niezależność procesu likwidacyjnego? Proces będzie niezależny, jeśli likwidatorzy spółki nie będą podatni na oddziaływania przede wszystkim otoczenia spółki. Interes likwidowanej spółki nie może być naruszony ani też usuwany z procesu. Gdyby tak się stało, to cały proces byłby „farsą” likwidacyjną z uwagi na niewystępowanie interesu spółki, do którego są odnoszone interesy wszystkich rodzajów podmiotów.

Z uwagi na powyższe nie może być mowy o zmienności potrzeby podstawowej.

W podsumowaniu wskazuje się wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe: jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element zdefiniowany jako likwidatorski zakaz konkurencji, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki. Zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki jest

warunkiem koniecznym wystąpienia cechy procesu zdefiniowanej jako niezależność procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie niezależności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje likwidatorski zakaz konkurencji.

Wielofunkcyjność elementu stwierdzono względem czterech pozostałych potrzeb procesu. W dwóch przypadkach element nie zaspokaja poszczególnych potrzeb. Dotyczy to potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki oraz potrzeby zupełności podmiotowej likwidowanej spółki.

Nie stwierdzono wzajemnych stosunków wykazanych potrzeb procesu, co oznacza, że w każdym stosunku wystąpiło zestawienie zgodności oraz niezgodności potrzeb. Odnośnie do mechanizmu substytucyjnego nie stwierdzono istnienia potrzeby substytucyjnej. Potrzeba ochrony interesu likwidowanej spółki ma stały charakter.

Żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów jest kolejnym elementem procesu likwidacyjnego, który jest badany funkcjonalnie. Wynika on z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 463 § 2 KSH. Analiza funkcjonalna rozwinięta określa, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako modalność procesu likwidacyjnego. Należy to rozumieć jako funkcjonalne powiązanie elementu z cechą.

Wyjściowe założenie dwustopniowej analizy funkcjonalnej odnosi się do zaspokojenia potrzeby przez element. Zadaje się tym samym pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną procesu likwidacyjnego? Właściwa norma prawna określa, że akcjonariusze muszą reprezentować co najmniej 1/10 kapitału zakładowego, a z kolei ewentualne uzupełnienie dotyczy jednego lub dwóch osób. W doktrynie występuje stanowisko, według którego „Sąd nie jest związany wnioskiem akcjonariuszy, o których mowa w § 2, jednak może ustanowić najwyżej dwóch likwidatorów”⁴⁴². Ponadto w literaturze przedmiotu wskazuje się, że „[...] przyjąć należy, że jeżeli likwidator byłby jeden i to ustanowiony automatycznie, to sąd nie powinien doprowadzić do uzupełnienia składu o dwie osoby, gdyż to nie byłoby uzupełnienie,

442 *W. Popiołek*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. J.A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015, s. 1157.

ale rozszerzenie składu likwidatorów, a w istocie ustanowienie likwidatorów⁴⁴³. Wobec powyższego można uznać, że chodzi o potrzebę realizacji interesów wspólników mniejszościowych w procesie likwidacyjnym. Należy zauważyć, że ten rodzaj podmiotu procesu likwidacyjnego z oczywistych, typowo korporacyjnych względów może być pominięty w toku procesu. Występuje tutaj pełna świadomość tego zagrożenia, dlatego też powstaje konieczność dokonania konkretnej czynności, której skutkiem będzie postawienie ich w jednym rzędzie ze wspólnikami większościowymi. Wystosowanie żądania uzupełniania liczby likwidatorów nie tylko sygnalizuje ich obecność w procesie, ale również realizuje ich interesy korporacyjne. Jest to „krok dalej”, „coś więcej” niż tylko ochrona interesów, ponieważ wystąpiło tutaj zachowanie zgodne z interesami tego rodzaju podmiotów.

Dalsze analizy dotyczą ewentualnej wielofunkcyjności elementu. Dlatego też zestawia się omawiany element procesu z przedstawionymi wcześniej potrzebami procesu likwidacyjnego. Zadaje się więc pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja potrzebę ochrony interesów likwidowanej spółki prawa handlowego? Omawiany element jest narzędziem realizującym interesy wyłącznie jednego rodzaju podmiotu procesu. We wskazanej potrzebie interes nie dotyczy żadnego rodzaju podmiotu procesu likwidacyjnego. Z tego też względu nie można uznać zaspokojenia potrzeby przez ten element.

Kolejny związek odnosi się do innej potrzeby procesu, dzięki czemu zadaje się pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja potrzebę demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym? Użycie tego elementu powoduje aktywność sądu rejestrowego, który musi rozstrzygnąć w przedmiocie wniosku. Uważam, że odniesienie do sądu oznacza wprowadzenie określonego problemu w przestrzeń demokratyczną, w której decyzje są podejmowane przez niezawisły organ⁴⁴⁴. Uznaje się tym samym, że ten element procesu zaspokaja ukazaną potrzebę procesu likwidacyjnego.

Zadaje się także pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Pomimo że podmiot spółki prawa handlowego nawiązuje więź z zewnętrznym podmiotem procesu likwidacyjnego, w dalszym ciągu dotyczy to spraw o charakterze typowo

443 *A. Kidyba*, w: Kodeks Spółek Handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633, 13. wyd., Warszawa 2017, s. 987.

444 Zob. też *M. Rodzynkiewicz*, w: Kodeks spółek handlowych, t. III B, Spółka akcyjna. Komentarz. Art 393-490, red. A. Opalski, Warszawa 2016, s. 1255-1256.

wewnętrznym. Formalne czy też materialne zakomunikowanie musi odnosić się do otoczenia likwidowanej spółki, uściślając - do uczestników obrotu gospodarczego. Nie występują tym samym związki, które upoważniałyby do udzielenia pozytywnej odpowiedzi.

W tym miejscu sprawdza się ewentualność zaspokojenia potrzeby dominacji likwidatora. Dlatego też zadaje się pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora? Gdy skład likwidatorski jest uzupełniany o jednego bądź dwóch dodatkowych, zmniejszana jest pozycja dotychczasowego likwidatora bądź likwidatorów. Jednak jest to ujęcie bardzo „personalistyczne”. Z kolei jeżeli przyjmie się szerokie rozumienie tego zjawiska, to zwiększenie liczby likwidatorów powoduje poszerzenie dostępnej wiedzy prawniczej, ekonomicznej i gospodarczej oraz zwiększenie możliwości nadzoru nad procesem likwidacyjnym. Będzie to oznaczało niewątpliwe wzmocnienie pozycji likwidatora jako podmiotu procesu likwidacyjnego. Uważam, że bliższe prawdzie jest to drugie rozumienie, dlatego też stwierdza się, że omawiany element zaspokaja ukazaną potrzebę procesu.

Z kolei czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja potrzebę udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych? Nie stwierdza się takiej zależności. Jest to rezultatem faktu, że sam wniosek do sądu nie oznacza, że właściwy podmiot zostanie później dołączony. Gdyby sąd wydał postanowienie o uzupełnieniu liczby likwidatorów, to wtedy można byłoby mówić o zaspokojeniu powyższej potrzeby. A dzieje się to dlatego, że wystąpiłby powiększony zakres podmiotowy, który przekłada się na reprezentowanie spółki jako strony odpowiedniej czynności prawnej. Wobec powyższego stwierdza się, że wskazany element procesu nie zaspokaja tej potrzeby.

Ostatni związek dotyczy potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się wobec tego pytanie: czy żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów zaspokaja wymienioną potrzebę? Aby wystąpiła zupełność podmiotów procesu, konieczne jest zdefiniowanie wszystkich rodzajów podmiotów procesu. Analizowany element procesu obejmuje wspólników mniejszościowych, sąd rejestrowy oraz ewentualnie likwidatorów. Oczywiście nie jest to pełny katalog podmiotowy, dlatego też stwierdza się niezaspokojenie tej potrzeby przez wymieniony element procesu.

Przy zastosowaniu przyjętej metody w tym miejscu rozważa się stosunek potrzeb funkcjonalnych. Dlatego też zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji

interesów wspólników mniejszościowych umożliwia zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki? Istotną kwestią jest określenie zakresu interesu wspólników mniejszościowych i interesu likwidowanej spółki. Pierwszy ma charakter typowo korporacyjny oraz majątkowy⁴⁴⁵. Drugi ma charakter wyłącznie majątkowy. Interes wspólników mniejszościowych odnosi się tylko do pewnego rodzaju podmiotu procesu likwidacyjnego, natomiast interes spółki nie dotyczy żadnego podmiotu procesu. W tym związku to właśnie likwidowana spółka znajduje się „w centrum” procesu likwidacyjnego, a poszczególne rodzaje podmiotów są „satelitami” likwidowanej spółki. Takie ujęcie można przełożyć na kwestię ich interesów, co oznaczać będzie istnienie dominującego interesu spółki w stosunku do „ścierających” się interesów podmiotów procesu likwidacyjnego. Chodzi o to, że wspólnikom mniejszościowym może zależeć na dobru likwidowanej spółki, jednak będzie to zawsze bardziej abstrakcyjne od chęci korzystnego dla nich toku i rezultatu procesu. Oznacza to, że pierwszym interesem wspólników będzie ich interes majątkowy i korporacyjny, który jest skonkretyzowany, natomiast interes spółki może być jedynie korzyścią nieokreśloną. Jednak nie oznacza to występowania czynników blokujących zaspokojenie. Realizacja interesów wspólników mniejszościowych nie przeszkadza w późniejszej ochronie interesów całej spółki.

Taki sam wniosek wynika też z innego rozmieszczenia wymienionych potrzeb. Chodzi o to, że pomimo istnienia uprzedniej ochrony interesów likwidowanej spółki może wystąpić okoliczność realizacji interesów wspólników mniejszościowych.

Następnie zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych zaspokaja potrzebę demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym? Jeśli chodzi o dokonanie czynności, które leżą w interesie tego rodzaju podmiotu procesu, nie ogranicza to późniejszego głosowania podczas podejmowania decyzji. Trzeba jednak podkreślić, że te potrzeby nie mają punktów wspólnych. Stwierdza się niesprzeczność, mając na uwadze aspekt treściowy.

Z kolei czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych? Dzięki całkowitej odmienności treściowej można udzielić pozytywnej odpowiedzi. Chodzi o to, że powzięcie decyzji w sposób demokratyczny może przyczynić się do uwzględnienia nie tylko

445 Zob. też *I. Weiss*, Prawa wspólników spółki z o. o. i akcjonariuszy spółki akcyjnej, *Prawo Spółek* 1997, nr 10, s. 2-23; *idem*, Prawa mniejszości w spółkach kapitałowych, *Przegląd Prawa Handlowego* 1995, nr 10, s. 22-26. Warto uwagi postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 22 marca 2017 r., sygn. XXIII Ga 1827/16, *Lex* nr 2274070.

interesu większościowego, ale też interesu wspólników mniejszościowych. Uznaje się więc zgodność wymienionych potrzeb procesu likwidacyjnego.

Dalsze odniesienie wiąże potrzebę realizacji interesów wspólników mniejszościowych z potrzebą zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego. Czy zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwia zaspokojenie potrzeby drugiej? Tutaj należy udzielić odpowiedzi negatywnej, dlatego że czynności uwzględniające interesy tego rodzaju podmiotów procesu są późniejsze względem poinformowania otoczenia o końcowym etapie działalności spółki. Uznaje się więc niezgodność wymienionych potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych? Taki układ potrzeb pozwala na stwierdzenie, że występuje właściwy treściowo i chronologicznie bieg zaspokojenia potrzeb. Najpierw występuje informacja, potem może wystąpić czynność realizująca interes wymienionych podmiotów. Zatem uznaje się zgodność tych potrzeb.

W tym związku zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych umożliwia zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym? Chodzi o to, że te dwie potrzeby są niezależne do siebie. Ani nie odnoszą się do tych samych podmiotów procesu, ani nie dotyczą jednakowych kwestii przedmiotów. Trzeba stwierdzić, że nie widać czynników blokujących, poza tym potrzeby te nie są warunkowane chronologią toku procesu. Dlatego też stwierdza się niesprzeczność wymienionych potrzeb.

Gdy inaczej rozmieszczone są te potrzeby, dochodzi się do wniosku, że gdy likwidator spółki uzyska silną pozycję w procesie, to następnie jak najbardziej mogą być dokonywane czynności korzystne dla wspólników mniejszościowych. Wynika to z kierowniczej roli likwidatora spółki, który prowadzi cały proces. Oznacza to zgodność tych potrzeb.

Zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? W tym przypadku obciążenie finansowe wspólników mniejszościowych nie leży w ich szeroko rozumianym interesie. Możliwa jest sytuacja, w której pomimo szeregu zdarzeń korzystnych dla tego rodzaju podmiotu wystąpi konieczność udziału w wykonaniu majątkowych zobowiązań. Z tego też względu uznaje się zgodność tych potrzeb.

Odwrotne rozmieszczenie określa przeciwny wniosek. Chodzi o to, że obciążenie finansowe wspólników mniejszościowych nie jest czynnością zgodną z ich interesem. Tym samym uprzednie zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki uniemożliwia zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych. Jest to równoznaczne ze sprzecznością potrzeb.

W tej części zadaje się przedostatnie pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych umożliwia zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego? Gdy wykonane zostaną czynności, które będą wywierały korzystny wpływ na wspólników mniejszościowych, będzie to oznaczało jedynie zdefiniowanie jednego rodzaju podmiotu procesu. Jednak tutaj chodzi o hipotetyczną możliwość zaspokojenia drugiej potrzeby. Dlatego też trzeba stwierdzić, że zdefiniowanie jednego rodzaju jest dobrym początkiem do określania kolejnych rodzajów podmiotów. Tym samym uznaje się zgodność wymienionych potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych? W tym przypadku już wszystkie rodzaje podmiotów procesu są znane, wystąpiły już w procesie. Każdy z nich może dokonać takiej czynności, która będzie pozytywna w skutkach dla wspólników mniejszościowych. Oznacza to, że pomiędzy tymi potrzebami występuje zgodność.

Metodyka badań nakazuje w tym miejscu rozważenie mechanizmu substytucyjnego. Zadaje się tym samym pytanie: czy potrzebę realizacji interesów wspólników mniejszościowych można zastąpić inną potrzebą, tak aby utrzymana została modalność procesu likwidacyjnego? Ta cecha procesu jest rozumiana jako możliwość oddziaływań na proces, które powodują w nim znaczące zmiany. W tym kontekście pojawia się potrzeba realizacji interesów wszystkich rodzajów wspólników⁴⁴⁶. Taka potrzeba może skutecznie wejść na miejsce potrzeby podstawowej, dzięki czemu będzie istniała możliwość oddziaływania na proces likwidacyjny.

Gdy występuje mechanizm substytucyjny dotyczący potrzeb procesu, należy stwierdzić, że potrzeba podstawowa ma zmienny charakter.

446 Zob. też odnośnie do uprawnień sądu rejestrowego nie dotyczących prowadzenia rejestru *A. Michnik*, *Postępowanie o wpis do rejestru przedsiębiorców*, Warszawa 2009, s. 133-134. Zob. też *R. Czerniawski*, *Akcjonariusz*, Warszawa 2010.

Podkreśla się, że jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych. Zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych jest warunkiem koniecznym wystąpienia cechy procesu określonej jako modalność procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie modalności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje żądanie akcjonariuszy mniejszościowych uzupełnienia liczby likwidatorów. Jest to wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe omawianego elementu.

Funkcjonalność elementu wystąpiła jeszcze w przypadku potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym oraz potrzeby dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym. W czterech pozostałych związkach nie stwierdzono zaspokojenia.

Wykazano cztery wzajemne stosunki potrzeb, czyli takie, w których dwukrotnie stwierdzono zgodność potrzeb. Z kolei dwa stosunki są niewzajemne, co oznacza, że w jednym bądź drugim zestawieniu stwierdzono zgodność bądź niezgodność potrzeb.

Uznano, że występuje potrzeba substytucyjna, którą jest potrzeba realizacji interesów wszystkich rodzajów wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego. Determinuje to zarazem zmienny charakter potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych.

W polskim procesie likwidacyjnym występuje element określony jako *sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd*. Wynika on z normy prawnej skonstruowanej na podstawie art. 74 § 3 w zw. z art. 277 § 3 w zw. z art. 464 § 3 KSH. Na podstawie analizy funkcjonalnej rozwiniętej stwierdza się, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako sądowa zwierzchność procesu likwidacyjnego. Należy przez to rozumieć istnienie funkcjonalnego powiązania elementu z cechą procesu.

Badanie tego elementu jest dokonywane na podstawie założeń analizy funkcjonalnej dwustopniowej. Pierwsze z nich dotyczy zaspokojenia potrzeby procesu. Zadaje się tym samym pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja pewną potrzebę procesu likwidacyjnego? W doktrynie występuje twierdzenie, że: „Jeżeli likwidatorzy są ustanawiani przez sąd (por.

art. 276 § 3 KSH), sąd ten musi z urzędu zawiadomić sąd rejestrowy, tak aby możliwe było wpisanie ich danych z urzędu. To samo dotyczy odwołania i wykreślenia likwidatorów⁴⁴⁷. Dokonywanie tego typu czynności skutkuje brakiem opóźnień w początkowym etapie procesu likwidacyjnego. Dlatego też uznaje się, że element ten zaspokaja potrzebę szybkości procesu likwidacyjnego.

Rozważa się także wielofunkcyjność poprzez związki z pozostałymi potrzebami procesu likwidacyjnego. Zadaje się tutaj pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja potrzebę realizacji interesów wspólników mniejszościowych? Po jednej stronie widoczne jest konkretne, szczegółowe zachowanie podmiotów procesu likwidacyjnego (sądów), które wywołuje korzystne dla nich konsekwencje w postaci uzyskania informacji, wiedzy likwidacyjnej. Z kolei z drugiej strony występuje okoliczność, w której należy dokonać czynności, które w konsekwencji będą korzystne dla innego rodzaju podmiotu procesu likwidacyjnego (wspólników mniejszościowych). Wynika z tego, że nie występuje tutaj związek funkcjonalny, którego potwierdzeniem byłoby zaspokojenie potrzeby przez wymieniony element.

Ponadto zadaje się pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja potrzebę ochrony interesów likwidowanej spółki? Jeśli uzna się, że uzyskanie odpowiedniej wiedzy będącej równocześnie zrealizowaniem interesu sądu jest kluczowe dla całego procesu likwidacyjnego, to można uznać, że interes spółki nie jest sprzeczny z interesem sądu. Takie rozumowanie wynika ze zwierzchności sądowej w procesie likwidacyjnym. Uznaje się więc, że wskazany element procesu zaspokaja wymienioną potrzebę.

Następną potrzebą jest potrzeba demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym. Zadaje się z kolei pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja potrzebę demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym? Nie można stwierdzić związku funkcjonalnego z tego względu, że ta potrzeba przede wszystkim określa okoliczności, w których chodzi o akt głosowania jako czynnik determinujący demokratyzację. Wymieniony element procesu

447 M. Litwińska-Werner, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 3. wyd., Warszawa 2007, s. 717. Zob. też wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., sygn. II FSK 1732/15, Lex nr 2199356.

określa z kolei sytuację, w której ani nie jest podejmowana dyskusja, ani tym bardziej głosowanie. W tym elemencie podmiot procesu nie konsultuje, nie uzgadnia z nikim swojego zachowania, postępowania. Występuje tutaj czynnik samodzielności decyzyjnej. Niemniej jednak oznacza to, że element procesu nie zaspokaja wskazanej potrzeby funkcjonalnej.

W kolejnym związku elementu z potrzebą funkcjonalną umiejscawia się potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego. Dlatego też zadaje się pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki prawa handlowego? Połączenie tych kwestii jest bardzo interesujące. Wynika ono z „dotarcia do głębi” analizowanego elementu procesu. Chodzi o to, że sądowa aktywność w wymienionych obszarach służy nie tylko do posiadania przez sąd rejestrowy wymaganej wiedzy, ale trzeba podkreślić, że ta wiedza jest udostępniana każdemu zainteresowanemu. Trzeba mieć na uwadze to, że sąd rejestrowy dokonuje właściwego wpisu w KRS, do którego uczestnicy obrotu mają niemalże nieograniczony dostęp. Z tego też względu uznaje się, że ten element procesu zaspokaja wymienioną potrzebę procesu likwidacyjnego.

W tym miejscu zadaje się pytanie: czy omawiany element procesu zaspokaja potrzebę dominacji likwidatora w procesie likwidacyjnym? Trzeba udzielić pozytywnej odpowiedzi, gdyż dzięki sądowej aktywności likwidator spółki jest natychmiast „uznany” przez podmiot nadzorujący proces likwidacyjny. Całkowite uznanie jest dokonywane przez powołanie wraz z wpisem do rejestru. Analogiczna sytuacja zachodzi, gdy likwidator spółki traci uznanie. Oznacza to funkcjonalność elementu względem potrzeby, co jest równoznaczne z występowaniem zaspokojenia.

Dalsze rozważania dotyczą potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych procesu likwidacyjnego. Zadaje się tym samym pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja powyższą potrzebę procesu likwidacyjnego? Aktywność sądów skutkuje zdefiniowaniem likwidatorów spółki w procesie likwidacyjnym. Dzięki niej określone osoby są prawnie „utożsamiane” z występowaniem albo niewystępowaniem w procesie likwidacyjnym. Oznacza to, że posiadają uprawnienie do reprezentowania likwidowanej spółki jako strona czynności prawnej. W takim kontekście rozumienia wymienionej potrzeby procesu należy dostrzec występowanie funkcjonalności. Tutaj element zaspokaja potrzebę.

Ostatni w tej części badań związek dotyczy analizowanego elementu i potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się tutaj pytanie: czy sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd zaspokaja wymienioną potrzebę? Zastosowanie tego elementu procesu określa dwa rodzaje podmiotów procesu: sąd (gospodarczy, rejestrowy), likwidator spółki. Można uznać, że wpływ tych podmiotów na proces jest bardzo duży, niemniej jednak proces likwidacyjny jest przestrzenią aktywności wielu innych rodzajów podmiotów. Z tego też względu nie można stwierdzić zaspokojenia tej potrzeby przez analizowany element.

Metodycznie kolejnym zagadnieniem jest stosunek ukazanych potrzeb procesu likwidacyjnego. Na początek zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby szybkości procesu umożliwi zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych? Do odpowiedzi na to pytanie istotne jest rozmieszczenie tych potrzeb. Położenie nacisku na tempo procesu może doprowadzić do niewystąpienia czynności korzystnych dla tego rodzaju podmiotów. Oczywiście, że wcale tak nie musi być, jednak podkreślenia wymaga występowanie tutaj czynnika blokującego. Uznaje się zatem niezgodność wymienionych potrzeb.

Z kolei czy taki sam związek istnieje, gdy odwróci się wymienione potrzeby? Uszczegóławiając, zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych umożliwi zaspokojenie potrzeby szybkości procesu? Trzeba podkreślić, że o ile interesy mniejszości zostaną dostrzeżone, to ich uwzględnienie wymaga czasu. Chodzi o to, że refleksja dotycząca wspólników mniejszościowych, następnie dokonanie czynności korzystnie dla nich skutkujących, jest równoznaczne z koniecznością wygosparowania w procesie likwidacyjnym pewnego odpowiedniego okresu. Dlatego też udziela się pozytywnej odpowiedzi na pierwsze zadane pytanie, stwierdzając występowanie niezgodności wymienionych potrzeb.

Następny stosunek dotyczy potrzeby szybkości procesu i potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki handlowej. Czy zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwia zaspokojenie potrzeby drugiej? Proces likwidacyjny nie powinien być przeciągany, przedłużany, gdyż utrzymuje to niepewną sytuację spółki w obrocie gospodarczym. Musi być prowadzony na tyle sprawnie, aby pozwolić interesariuszom majątku na jak najszybsze otrzymanie należnych wartości pieniężnych. Jednak w takiej sytuacji występuje ryzyko

pominięcia interesu spółki i niedokonanie korzystnych dla niej czynności. Z racji występowania takiego czynnika blokującego nie można uznać zgodności potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby ochrony interesów likwidowanej spółki handlowej umożliwia zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego? Właściwe uwzględnienie interesu likwidowanej spółki jest równoznaczne z podejmowaniem szeregu czynności korzystnie dla niej skutkujących. Trzeba podkreślić, że jest to nierozłącznie związane z pewnym, relatywnie długim, przedziałem temporalnym. Proces może być krótki, ale wtedy w większości przypadków pomijane będą wskazane powyższej czynności. Dlatego też z tego związku także wynika wniosek o niezgodności potrzeb.

Zadaje się również pytanie: czy zaspokojenie potrzeby szybkości procesu umożliwia zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji w procesie likwidacyjnym? Tutaj występuje ewidentna sprzeczność. Demokratyzacja jest nierozzerwalnie związana z dyskursem poglądów. Dlatego też, gdy proces likwidacyjny będzie zajmował krótki okres, na pewno będzie to wiązało się z opuszczeniem ścierania się poglądów podczas podejmowania decyzji. Uznaje się w tym przypadku, że pomiędzy tymi potrzebami nie występuje zgodność.

Czy zaspokojenie potrzeby demokratyzacji decyzji umożliwia zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego? Takie zestawienie również determinuje niezgodność potrzeb. Decyduje o takim wniosku nie tylko treść wymienionych potrzeb, ale też aspekt temporalny.

W tym momencie rozważa się potrzebę szybkości procesu i potrzebę zakomunikowania o sytuacji spółki handlowej. Zadaje się pytanie: czy zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwia zaspokojenie potrzeby drugiej? W tym przypadku szybkość utrudnia komunikację. Oznacza to niezgodność potrzeb.

Jednak inna sytuacja ma miejsce, gdy odwróci się te potrzeby. Jeśli formalne i materialne przekazanie informacji o spółce zostanie dokonane, należycie przyspieszy to cały tok procesu. Stwierdza się tym samym, że zaspokojenie potrzeby zakomunikowania pozwala na późniejsze zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego. Występuje tutaj zgodność wymienionych potrzeb.

Następnie zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora spółki? Jest to niemożliwe, ponieważ pozycja likwidatora spółki musi być ugruntowana nie tylko wyjątkowymi uprawnieniami na tle pozostałych podmiotów procesu, ale przede wszystkim

wykorzystaniem tych uprawnień. Do dokonania tego niezbędny jest również czas. Zatem szybki tok procesu nie będzie pozwalał zbudować odpowiedniej pozycji likwidatorowi spółki. Widoczna jest niezgodność potrzeb.

Natomiast czy zaspokojenie potrzeby dominacji likwidatora spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby szybkości procesu? Gdy likwidator spółki będzie korzystał ze swoich uprawnień, to proces będzie naturalnie się toczył. Jedyne poprzez odpowiednią aktywność tego rodzaju podmiotu tok procesu likwidacyjnego nie będzie spowalniany. Oznacza to, że pomiędzy tymi potrzebami występuje zgodność.

Pozostając w tematyce stosunków potrzeb, zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki? Należy udzielić tutaj negatywnej odpowiedzi. Szybka likwidacja w sytuacji braku środków finansowych będzie równoznaczna z koniecznością sięgnięcia po dodatkowe fundusze, co będzie oznaczało spowolnienie toku procesu. Tym samym występuje tutaj sprzeczność potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby udziału w wykonaniu zobowiązań majątkowych likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego? Gdy najpierw wystąpi obciążenie finansowe lub reprezentacja podczas czynności prawnej, to potem jak najbardziej możliwe jest przyśpieszenie procesu. Dzięki zaspokojeniu tej potrzeby cały tok procesu może później toczyć się sprawnie i szybko.

Ostatnie dwa stosunki odnoszą się do potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego i potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego. Czy zaspokojenie pierwszej z nich umożliwia zaspokojenie drugiej? Zaznacza się, że szybkość nie służy również w tym zestawieniu. Jej wystąpienie powoduje niezidentyfikowanie żadnego rodzaju podmiotu procesu. Stwierdza się tym samym niezgodność potrzeb.

Z kolei czy zaspokojenie potrzeby zupełności podmiotowej umożliwia zaspokojenie potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego? Gdy są już określone wszystkie rodzaje podmiotów procesu, to nie występują przeszkody do nadania tempa procesowi. Występuje więc zgodność potrzeb.

W tej części badawczej rozważa się występowanie potrzeby substytucyjnej. Zadaje się tym samym pytanie: czy potrzeba szybkości procesu może być zastąpiona inną potrzebą, tak

aby utrzymana została sądowa zwierzchność procesu likwidacyjnego? Trzeba zauważyć, że zwierzchność sądowa jako cecha procesu może występować w sytuacji, gdy element lub potrzeba odnoszą się pośrednio lub bezpośrednio do sądu. Potrzeba szybkości procesu likwidacyjnego może zostać zastąpiona potrzebą legalizmu procesu likwidacyjnego. Chodzi w niej o zachowanie wszelkich norm prawnych, które są stosowane w trakcie całego procesu likwidacyjnego. Zaspokojenie tej potrzeby będzie utrzymywało zwierzchność sądową procesu likwidacyjnego.

Określenie potrzeby substytucyjnej w rezultacie oznacza zmienność potrzeby podstawowej.

Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe ma następującą postać. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby szybkości procesu likwidacyjnego. Zaspokojenie potrzeby szybkości jest warunkiem koniecznym wystąpienia cechy procesu określonej jako sądowa zwierzchność procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie sądowej zwierzchności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje sądowa aktywność dotycząca wpisu i wykreślenia likwidatorów ustanowionych i odwołanych przez sąd.

W czterech pozostałych przypadkach również wykazano funkcjonalność elementu względem potrzeby. Natomiast niezaspokojenie dotyczyło potrzeby realizacji interesów wspólników mniejszościowych, potrzeby demokratyzacji decyzji i potrzeby zupełności podmiotowej procesu likwidacyjnego.

Odnosząc się do stosunków pomiędzy potrzebami, w trzech przypadkach wystąpił wzajemny stosunek potrzeb, co symptomatyczne - potrzeb niezgodnych. Z kolei w czterech stosunkach wykazano brak wzajemności, który oznaczał występowanie zarówno zgodności, jak i niezgodności potrzeb.

Ponadto stwierdzono, że występuje mechanizm substytucyjny, który oznacza możliwość zastąpienia potrzeby podstawowej potrzebą legalizmu procesu likwidacyjnego. Potrzeba szybkości procesu likwidacyjnego ma zmienny charakter.

4.2. Dwustopniowa kierunkowa organizacja oraz dwustopniowa samoregulacja procesu likwidacyjnego w Australii

W australijskim procesie likwidacyjnym występuje element, który dotyczy *sądowego uprawnienia do otwarcia likwidacji spółki prawa handlowego*. Wynika on z reguły prawnej zbudowanej z art. 461 Corporations Act. Zgodnie z założeniami analizy funkcjonalnej rozwiniętej element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako likwidacyjny nadzór sądowy. Oznacza to, że występuje tutaj likwidacyjne powiązanie elementu z cechą procesu.

Australijska doktryna zaznacza, że „Sąd posiada uprawnienie do postawienia spółki w stan likwidacji na podstawach innych niż niewypłacalność”⁴⁴⁸ [tł. wł. - P.L.]. Występują dwa rodzaje podstaw rozwiązania australijskiej spółki handlowej: niewypłacalność oraz przyczyny pozostałe. W dalszych rozważaniach stosuje się zwrot „podstawy rozpoczęcia procesu”. Do tych ostatnich zgodnie z art. 461 ust. 1 a-k Corporations Act zalicza się: uchwałę o obowiązkowej likwidacji spółki, nierozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej przez spółkę w przeciągu roku od zawiązania, brak wspólników w spółce, zachowanie osób zarządzających spółką, które godzi w interesy wspólników lub spółki, niewłaściwe prowadzenie spraw spółki, opinia ASIC o konieczności likwidacji spółki, przekonanie sądu, że słusznym i sprawiedliwym będzie zlikwidowanie spółki⁴⁴⁹. Niemniej jednak w

448 P. Hanrahan, I. Ramsay, G. Stapledon, Commercial applications of company law, 14th Edition, Sydney 2013, s. 578 „The court has power to wind up a company on grounds other than insolvency”.

449 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 461 ust. 1 a-k „(1) The Court may order the winding up of a company if: (a) the company has by special resolution resolved that it be wound up by the Court; or (c) the company does not commence business within one year from its incorporation or suspends its business for a whole year; or (d) the company has no members; or (e) directors have acted in affairs of the company in their own interests rather than in the interests of the members as a whole, or in any other manner whatsoever that appears to be unfair or unjust to other members; or (f) affairs of the company are being conducted in a manner that is oppressive or unfairly prejudicial to, or unfairly discriminatory against, a member or members or in a manner that is contrary to the interests of the members as a whole; or (g) an act or omission, or a proposed act or omission, by or on behalf of the company, or a resolution, or a proposed resolution, of a class of members of the company, was or would be oppressive or unfairly prejudicial to, or unfairly discriminatory against, a member or members or was or would be contrary to the interests of the members as a whole; or (h) ASIC has stated in a report prepared under Division 1 of Part 3 of the ASIC Act that, in its opinion: (i) the company cannot pay its debts and should be wound up; or (ii) it is in the interests of the public, of the members, or of the creditors, that the company should be wound up; or (k) the Court is of opinion that it is just and equitable that the company be wound up”.

Zob. też Supreme Court of Western Australia, Netbush Pty Ltd v Fascine Developments Pty Ltd & Ors [2005] WASC 73 (3 May 2005). Zob. też H. Anderson, Directors' Liability for Fraudulent Phoenix Activity-A Comparison of The Australian and UK Approaches, Journal of Corporate Law Studies 2014, vol. 14, no. 1, s. 171. Równie ciekawe spostrzeżenia zob. M. Wybourn, Australian Education and The Operation of Insolvency

australijskiej doktrynie zaznacza się, że: „najczęstszą podstawą jest niespełnienie przez spółkę ustawowego żądania zapłaty długu należnego i wymagalnego do wierzyciela, w wysokości przynajmniej ustawowego minimum, wynoszącego obecnie 2.000 dolarów australijskich”⁴⁵⁰[tł. wł. - P.L.].

Analiza funkcjonalna dwustopniowa wprowadza założenie, według którego rozstrzyga się występowanie potrzeby funkcjonalnej i ewentualnego jej zaspokojenia przez omawiany element. Dlatego też zadaje się pytanie: czy element określony jako sądowe uprawnienie do otwarcia likwidacji spółki prawa handlowego zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną australijskiego procesu likwidacyjnego? W tej perspektywie podstawa rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej pozwala zrealizować likwidacyjny nadzór sądowy spółki. Występuje to wyłącznie w sytuacji, gdy proces likwidacyjny jest kontynuowany⁴⁵¹. Zauważa się więc, że proces likwidacyjny wykazuje zapotrzebowanie na aktualność podstawy rozpoczęcia tegoż procesu. Chodzi o to, że podstawa rozpoczęcia procesu musi faktycznie zaistnieć, nie może być kruchą podstawą, ponieważ to ona będzie punktem wyjścia do wszelkich następnych okoliczności likwidacyjnych.

W tym wymiarze rozważana jest także wielofunkcyjność elementu australijskiego procesu likwidacyjnego. Zadaje się tym samym pytanie: czy sądowe uprawnienie do otwarcia likwidacji spółki handlowej zaspokaja jeszcze inną potrzebę funkcjonalną? Należy podkreślić, że podstawy wszczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego pociągają za sobą następstwa określone w prawie australijskim⁴⁵². Pierwszym i najważniejszym z nich jest przede wszystkim rozpoczęcie procesu likwidacyjnego. Aby było to możliwe, musi zostać zaspokojona potrzeba doniosłości prawnej. Występowanie tej potrzeby jest bardzo widoczne właśnie na początku procesu likwidacyjnego. Określa ona jeden z ważniejszych momentów całego procesu, jak również determinuje konieczność dalszego jego toku, to znaczy wystąpienia kolejnych „zdarzeń” likwidacyjnych. Zauważalna jest zatem nie tylko potrzeba

Law, *International Journal of Law & Education* 2009, vol. 14, no. 2. s. 81- 103.

450 R. Mason, *Insolvency law in Australia*, w: *Insolvency Law in East Asia*, (red.) R. Tomasic, 2006, s. 490 „*The most common ground is failure to comply with a statutory demand which requires a due and payable debt by the company to the creditor of at least the statutory minimum, currently A\$ 2,000*”.

451 Zob. Federal Court of Australia, *Australian Securities and Investments Commission v Letten* (No 15) [2011] FCA 1268 (4 November 2011); Supreme Court of Queensland, *Allways Resources Holdings Pty Ltd v Samgris Resources Pty Ltd* [2017] QSC 74 (8 May 2017).

452 Warty uwagi jest też artykuł dotyczący znaczenia sądu australijskiego, M. Warren, *Corporate Structures, The Veil and The Role of The Courts*, *Melbourne University Law Review* 2016, vol. 40, s. 657-687.

aktualności podstawy, która inicjuje proces, ale też potrzeba doniosłości prawnej podstawy, która go konstytuuje, legalizuje.

Z kolei skutkiem drugim, już skonkretyzowanym, jest dokonanie czynności wykreślających spółkę handlową z właściwego rejestru w danym momencie. Właśnie rozpoczęcie procesu likwidacyjnego (otwarcie likwidacji) oraz zaspokojenie poszczególnych jego potrzeb umożliwia rozpoczęcie „realizacji” ustania bytu prawnego spółki, co jest ostatecznym celem procesu. Potwierdza się tym samym występowanie doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego jako kolejnej ważnej potrzeby funkcjonalnej procesu.

W tej części analizuje się stosunek pomiędzy wykazanymi powyżej potrzebami funkcjonalnymi procesu likwidacyjnego. Zadaje się tym samym pytanie: czy potrzeba aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego pozwala na zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczynającej tenże proces? W tym przypadku należy podkreślić, że te dwie potrzeby są zaspokajane przez ten sam element procesu likwidacyjnego. Jest to ważne, ponieważ ukazuje, że analizowany element procesu likwidacyjnego jest wielofunkcyjny. Z tego względu powyższe potrzeby funkcjonalne występują w jednym procesie⁴⁵³.

Ponadto uszczegóławia się tę tematykę poprzez zadanie pytania: czy powyższe potrzeby mogą być zaspokajane jednocześnie w jednym procesie? Tutaj pomimo tego samego elementu zaspokajającego widoczne są różne momenty, w których potrzeby te są zaspokajane. Podstawa rozpoczęcia procesu musi najpierw być aktualna, aby później być doniosła prawnie. Zatem moment zaspokojenia potrzeby jest kryterium różnicującym, które tutaj stanowi o niejednoczesnym zaspokojeniu w procesie. Niemniej jednak występuje tutaj związek, który umożliwia zaspokojenie. Chodzi w nim o to, że nie może być zaspokojona potrzeba doniosłości prawnej, gdy nie będzie zaspokojona potrzeba aktualności. Jest to równoznaczne z tym, że zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu warunkuje zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu. Nie dostrzega się ograniczeń w możliwości zaspokojenia potrzeby doniosłości prawnej podstawy. Oznacza to, że na tym poziomie widoczna jest zgodność treściowa potrzeb funkcjonalnych, która wynika

453 Zob. też New South Wales Supreme Court, *Jankar v Dellmain & Ors* [2009] NSWSC 766 (4 September 2009). Por. z Federal Court of Australia, *Great Australian Resources Pty Ltd; in the matter of Platinum Mining Ventures Limited* [2011] FCA 1472 (16 December 2011).

z chronologii ich zaspokajania.

W kontekście tych analiz zadaje się również pytanie: czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego pozwala na zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu? Takie podejście jest możliwe przy teoretycznym pominięciu aspektu temporalnego. Zauważa się, że pierwsza z tych potrzeb wpływa na szerszy zakres późniejszych zdarzeń, okoliczności likwidacyjnych niż potrzeba druga. Chodzi więc o to, że gdy proces likwidacyjny zostanie wszczęty legalnie (w sposób uznany przez prawo), to z tego wywodzi się, że dalsze zdarzenia likwidacyjne są także legitymizowane prawnie. Natomiast z zaspokojenia aktualności podstawy rozpoczęcia procesu wynika wyłącznie stwierdzenie okoliczności prawnej. Zakres obydwu potrzeb jest zatem odmienny. Oznacza to, że zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podstawy nie odnosi się do potrzeby aktualności podstawy. W takim układzie nie występują czynniki, które mogą utrudniać ewentualne zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy. Jeśli nie stwierdza się takich czynników, to należy uznać, że nie występuje sprzeczność wymienionych potrzeb funkcjonalnych. Zaznacza się jednak, że dotyczy to okoliczności, w której „wyjmuje się” aspekt temporalny z analizy potrzeb.

Powyższa analiza wskazuje, że stosunki pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi, które są zaspokajane przez ten sam element procesu, są bardzo wysublimowane temporalnie. Trzeba podkreślić, że sądowe uprawnienie do otwarcia likwidacji spółki handlowej nie zaspokaja w tym samym czasie wymienionych potrzeb.

Równorzędną kwestią jest ewentualność substytucji powyższych potrzeb funkcjonalnych australijskiego procesu likwidacyjnego. Zadaje się w tym miejscu pytanie: czy możliwe jest zastąpienie potrzeby funkcjonalnej określonej jako aktualność podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego, tak aby utrzymać cechę likwidacyjnego nadzoru sądowego? Chodzi tutaj o przypadek niezaspokojenia bądź niepełnego zaspokojenia potrzeby aktualności podstawy. Jeśli nie wystąpi podstawa wszczęcia procesu likwidacyjnego bądź będzie ona wątpliwa, to nie można domniemywać jej istnienia, tak jak się dzieje w przypadku domniemań dotyczących niewypłacalności spółki⁴⁵⁴. Jest to istotne, ponieważ otwarcie likwidacji musi opierać się na faktycznych, czyli mocnych

454 Zob. art. 459C ust. 2 w zw. z art. 95A Corporations Act, No. 50, 2001, Compilation No. 88; Supreme Court of Victoria, in the matter of DG Haulage Pty Ltd [2017] VSC 780 (21 December 2017). Por. z Supreme Court of Western Australia, Sim & Anor v Ravenswood Resort Pty Ltd (Receivers and Managers Appointed) [2003] WASC 121 (23 June 2003).

przesłankach. Oznacza to, że nie występuje potrzeba substytucyjna.

Z uwagi na bliskość temporalną zaspokojenia obydwu potrzeb funkcjonalnych rozstrzygnięciu substytucyjnemu można poddać również potrzebę doniosłości prawnej. Dlatego też zadaje się pytanie: czy można zastąpić potrzebę doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego inną potrzebą, tak aby utrzymać cechę likwidacyjnego nadzoru sądowego? Tok procesu likwidacyjnego jest następstwem doniosłości prawnej podstawy jego rozpoczęcia⁴⁵⁵. Czynności, które zostaną dokonane w jego trakcie, mogą oznaczać zaspokojenie albo niepełne zaspokojenie tej potrzeby. Jaka sytuacja może ukazywać tę drugą okoliczność? Przykładowo osoby wyznaczone do aktywności jako likwidatorzy mogą po prostu zrezygnować z posiadania bądź z uzyskania takiego statusu⁴⁵⁶. Będzie to oznaczało, że zaistniał powód wszczęcia procesu likwidacyjnego, który nie wywołuje w procesie doniosłych prawnie skutków. Jednak trzeba zauważyć, że jest to przeszkoda tymczasowa, czyli usuwalna, która opóźnia proces likwidacyjny. W takim przypadku potrzeba doniosłości prawnej podstawy zostaje zastąpiona potrzebą konieczności występowania likwidatorów w procesie. Odniesienie do generalnych cech procesu pozwala na twierdzenie, że taka substytucja potrzeb daje możliwość dalszego „trwania” procesu likwidacyjnego przy zachowaniu nadzoru sądowego. Chodzi o to, że zaspokojenie potrzeby konieczności występowania likwidatorów w procesie likwidacyjnym jest równoznaczne z nie zakończeniem, a z kontynuowaniem procesu likwidacyjnego spółki.

Można też wyróżnić jeszcze inny, szerszy aspekt wykazanej potrzeby substytucyjnej. Zaspokojenie potrzeby konieczności występowania likwidatorów pozwala, aby cały proces się rozwijał, co umożliwi właściwemu organowi federalnemu wydanie orzeczenia o wykreśleniu zlikwidowanej spółki z rejestru.

W odniesieniu do potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego trzeba uznać, że jest ona stała, ponieważ nie występuje potrzeba substytucyjna. Uznanie tej potrzeby za zmienną naruszyłoby stabilność oraz pewność działalności spółki handlowej.

Proces likwidacyjny może toczyć się w różnych kierunkach zależnych od „zdarzeń” likwidacyjnych. Na przykład jedne spowodują szybsze upłynnienie majątku, drugie zgromadzą większy majątek, jeszcze inne będą wykazywały odpowiedzialność konkretnych

455 Zob. też Supreme Court of Western Australia, *Lean v Banning Holdings Pty Ltd* [2017] WASC 353 (27 March 2018).

456 Odnosnie do wynagrodzeń osób prowadzących m. in. proces likwidacyjny zob. *J. Dickfos*, *The Costs and Benefits of Regulating the Market for Corporate Insolvency Practitioner Remuneration*, *International Insolvency Review* 2016, vol. 25, s. 56-71.

podmiotów procesu likwidacyjnego⁴⁵⁷. Jednak nie zawsze te rodzaje przypadków będą konsekwencją zaistnienia doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu⁴⁵⁸. Możliwość zastąpienia tej potrzeby potrzebą konieczności występowania likwidatorów pozwala tym samym na twierdzenie o zmienności potrzeby podstawowej.

W podsumowaniu kładzie się nacisk na to, że jeżeli w australijskim procesie likwidacyjnym występuje element zdefiniowany jako sądowe uprawnienie do otwarcia likwidacji spółki prawa handlowego, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej. Zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego jest warunkiem koniecznym wystąpienia sądowego nadzoru procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie sądowego nadzoru, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element zdefiniowany jako sądowe uprawnienie do otwarcia likwidacji spółki handlowej. Jest to wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe.

Omawiany element jest wielofunkcyjny, ponieważ jest funkcjonalnie związany nie tylko z jedną potrzebą, a jeszcze z potrzebą doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej.

Obydwie zaspokajane tutaj potrzeby funkcjonalne są ze sobą zgodne – wykazano wzajemny stosunek potrzeb.

Zauważono, że potrzeba aktualności podstawy rozpoczęcia procesu nie może zostać zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, co wskazuje na jej stałość.

Analizowany jest teraz element procesu likwidacyjnego, który z kolei wynika z reguły prawnej zbudowanej na podstawie art. 471 Corporations Act⁴⁵⁹. Przedstawiciele australijskiej doktryny zauważają bardzo istotny aspekt. J. Glover wskazuje za L. Gower, że „[...] gdy

457 Zob. Supreme Court of Queensland, *Asia Pacific Joint Mining Pty Ltd v Allways Resources Holdings Pty Ltd* [2018] QCA 48 (23 March 2018).

458 Odnośnie do ochrony spółki przed wejściem w proces likwidacyjny zob. *A. O. Nwafor*, *The Goal(s) of Corporate Rescue in Company Law: A Comparative Analysis*, *Corporate Board: Role, Duties and Composition* 2017, vol. 13, no. 2, s. 20-31; *C. Anderson*, *The Australian Corporate Rescue Regime: Bold Experiment or Sensible Policy?*, *International Insolvency Review* 2001, vol. 10, s. 81-113.

459 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 471 „*An order for winding up a company operates in favour of all the creditors and contributories of the company as if it had been made on the joint application of all the creditors and contributories*”.

spółka wejdzie w likwidację, to rozróżnienie pomiędzy udziałowcami a wierzycielami staje się trudniejsze do naszkicowania niż zwykle; interesy udziałowców stają się w efekcie czysto finansowymi interesami przeniesionymi na wierzycieli⁴⁶⁰ [tł. wł. - P.L.]. Należy przez to rozumieć, że w australijskim procesie likwidacyjnym następuje zbliżenie pozycji wspólników spółki z jej wierzycielami. Wobec powyższego element procesu jest zdefiniowany jako *tożsamość likwidacyjna wierzycieli i wspólników w likwidowanej spółce prawa handlowego*. Trzeba stwierdzić zgodnie z założeniami analizy funkcjonalnej rozwiniętej, że ten element przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy ochronnej procesu likwidacyjnego w Australii. Pomiedzy elementem a cechą procesu jest powiązanie funkcjonalne.

Ustosunkowując się do dwustopniowej funkcjonalności, po pierwsze rozważa się kwestię zaspokojenia potrzeby funkcjonalnej przez powyższy element procesu. Dlatego też zadaje się pytanie: czy tożsamość likwidacyjna wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną? Element ten uznaje, że roszczenia wspólników spółki „stają się” *de iure* roszczeniami wierzycieli, co oznacza, że wspólnicy „stają się” *de facto* wierzycielami spółki. W realizacji cechy ochronnej procesu jest to niezmiernie ważne, ponieważ następuje ujednoczenie na poziomie nie tylko przedmiotowym, ale również podmiotowym. Z tego też względu interes tych podmiotów nie powinien ulec pogorszeniu podczas procesu likwidacyjnego. Wspólnicy spółki oraz wierzyciele są głównymi adresatami przelewu środków finansowych (wartości pieniężnych) w trakcie procesu likwidacyjnego. Ochrona ich interesu prawnego oraz ekonomicznego jest bezwzględnie niezbędna.

Przedstawiciele doktryny australijskiej wskazują, że „[...] w ostatnich latach [...] sądy rozwinęły teorię, według której wypełnienie przez dyrektorów obowiązku dokonywania czynności w dobrej wierze z korzyścią dla spółki jako całości powinno uwzględniać interesy wierzycieli spółki, w szczególności gdy spółka zbliża się do stanu niewypłacalności”⁴⁶¹ [tł. wł.

460 J. Glover, *Insolvency: Calling in the Undertakers - Income Tax, CGT, GST and Stamp Duty Aspects* (February 25, 2009). *Journal of Australian Taxation* 2007, vol. 10, p. 220; Monash University Faculty of Law Legal Studies Research Paper No. 2007/15, s. 222. za L. Gower, w: *Gower's Principles of Modern Company Law*, (6th ed, 1997) 834 „*Once a company goes into liquidation, the distinction between shareholders and creditors becomes more than usually difficult to draw; the members' interests will, in effect, have become purely financial interests deferred to those of the creditors*”.

461 K. M. Hayne, *Directors' Duties and a Company's Creditors*, *Melbourne University Law Review* 2014, vol. 38, s. 798 „*[i]n recent years Australasian and English courts have developed the theory that in discharging their duty to act in good faith for the benefit of the company as a whole, the directors must have regard to the interests of the company's creditors, especially where the company is nearing insolvency.*” cyt. za H. A. J. Ford, R. P. Austin, *Ford and Austins Principles of Corporations Law* (Butterworths, 7th ed, 1995) 262 [8.100].

Por. z kwestiami dotyczącymi dyrektorów zagranicznych w australijskich spółkach giełdowych, A.

- P.L.]. Należy przez to rozumieć, że ochrona interesów wierzycieli jest jednym z głównych czynników determinujących zachowanie osób zarządzających spółką.

Zaznacza się, że przedstawione twierdzenie dotyczy fazy normalnej działalności spółki. Jednak szczególnym okresem jest „zbliżenie się” spółki do fazy likwidacyjnej, gdzie podstawą procesu staje się niewypłacalność. Chodzi o to, że wprowadzenie spółki handlowej w australijski proces likwidacyjny gwarantuje, że interesy wierzycieli są objęte wysoką ochroną już od początku procesu. Podkreśla się jednak, że to, co wydarzy się w trakcie procesu likwidacyjnego, zależy teraz od aktywności likwidatorów właściwych spółki. Australijska doktryna zauważa, że „[...] wszystkie dyspozycje majątkiem spółki są unieważnione od momentu wydania orzeczenia o postawieniu spółki w stan likwidacji lub od momentu przyjęcia uchwały o likwidacji spółki”⁴⁶² [tł. wł. - P.L.]. Należy przez to rozumieć, że ustawodawca australijski poprzez zakaz przelewu środków majątkowych chce zachować go na poczet roszczeń chronionych podmiotów procesu likwidacyjnego, czyli roszczeń wierzycieli i rozliczeń pomiędzy udziałowcami spółki.

Wartym podkreślenia jest to, że ochrona występuje już od otwarcia likwidacji, czyli od podjęcia uchwały likwidacyjnej bądź od wydania przez sąd właściwego orzeczenia. Utrzymanie przez likwidatorów właściwych takiego poziomu ochrony lub też zmniejszenie go będzie następstwem zdarzeń oraz czynności likwidacyjnych. Rozważania umożliwiają stwierdzenie, że zaspokajaną tutaj potrzebą jest konsolidacja interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki. Jej zaspokojenie w sposób bezpośredni utrzymuje cechę ochroną procesu likwidacyjnego.

Rozpatruje się również występowanie kolejnych związków funkcjonalnych. Mowa o odniesieniu do dwóch uprzednio wykazanych potrzeb funkcjonalnych: potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego oraz potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego. Po pierwsze zestawia się tożsamość wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego z potrzebą aktualności podstawy rozpoczęcia procesu. Zaspokojenie tej potrzeby

Hargovan, Foreign directors of Australian companies put on notice: No leniency for ignorance of duties, Governance Directions 2017, vol. 69, no. 1, s. 37-39; *M. Adams*, Global trends in corporate governance, Keeping Good Companies 2012, vol. 64, no. 9, s. 516-520.

462 *J. Glover*, Insolvency: Calling in the Undertakers - Income Tax, CGT, GST and Stamp Duty Aspects (February 25, 2009). Journal of Australian Taxation, 2007, vol. 10, p. 220; Monash University Faculty of Law Legal Studies Research Paper No. 2007/15, s. 221-222, „All dispositions of company's property are invalidated from the time of making of a winding - up order, or from the time of the passage of a competent corporate winding up resolution”.

może być wyłącznie dokonane poprzez „narzędzie”, które będzie odnosiło się wprost do okoliczności wewnętrznych, w których spółka się znajduje. Chodzi o okoliczności niezwiązane z tokiem procesu likwidacyjnego. Przy takim kryterium element zdefiniowany jako tożsamość wierzycieli i wspólników nie „mówi nic” o wypłacalności spółki czy nieprawidłowościach w jej działalności⁴⁶³. Wniosek z powyższego jest taki, że zestawienie tego elementu i tej potrzeby nie występuje „na poziomie” zależności funkcjonalnych dwustopniowych. Oznacza to, że ten element procesu nie zaspokaja wskazanej potrzeby funkcjonalnej.

W następnym związku występuje druga potrzeba funkcjonalna. Tym samym dotyczy on tożsamości wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego i potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego. Ta potrzeba funkcjonalna określa ściśle warunki, które muszą być spełnione, aby można było stwierdzić, że została zaspokojona. Należą do nich uregulowane w prawie australijskim sytuacje umożliwiające likwidację oraz przede wszystkim ich ważność, powaga prawna. Tutaj chodzi o to, żeby były to na tyle poważne okoliczności, które doprowadzą w konsekwencji do procesu likwidacyjnego. Czy powyższy element procesu spełnia wymienione warunki? Niestety nie, ponieważ „zbliża” dwa odmienne rodzaje podmiotów procesu, przez co modyfikuje je niejako w „jeden wspólny”. Stwierdza się tym samym, że nie występuje dwustopniowy związek funkcjonalny tożsamości wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego z potrzebą doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu. Należy to rozumieć jako niezaspokajanie potrzeby funkcjonalnej.

W rozważaniach funkcjonalnych nadchodzi czas na rozstrzygnięcia dotyczące sprzeczności bądź zgodności potrzeb funkcjonalnych. Dlatego też zadaje się pytanie: czy potrzeba konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie pozostałych potrzeb funkcjonalnych procesu likwidacyjnego? Tutaj wystąpią dwa zestawienia. Poza powyższą znajduje się potrzeba aktualności podstawy rozpoczęcia procesu oraz potrzeba doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu.

Czy potrzeba konsolidacji interesów pozwala zaspokoić potrzebę aktualności podstawy rozpoczęcia procesu? Obydwie potrzeby są mocno ugruntowane w procesie likwidacyjnym, jednak trzeba zwrócić uwagę, że utrzymują dwie odmienne ogólne cechy

463 Zob. Supreme Court New South Wales, *Penson v Titan National Pty Ltd* [2015] NSWCA 165 (5 June 2015).

procesu. Z punktu widzenia treści tych potrzeb są one różne. Nie można pominąć aspektu temporalnego w zaspokojeniu tych potrzeb. Pierwsza z nich jest zaspokajana w procesie likwidacyjnym później niż druga⁴⁶⁴. Powyższe kwestie umożliwią twierdzenie, że konsolidacja interesów nie ma znaczenia dla aktualności podstawy rozpoczęcia procesu. Te potrzeby są niezależne od siebie. Odpowiedź zatem jest twierdząca. Potrzeby te istnieją w procesie likwidacyjnym i przez brak wzajemnych negatywnych oddziaływań umożliwiają zaspokojenie. Jeśli zatem poszczególne potrzeby funkcjonalne ewidentnie nie wpływają negatywnie na inną potrzebę funkcjonalną, to stwierdza się, że pozwala na jej zaspokojenie.

Jednak czy potrzeba aktualności podstawy rozpoczęcia procesu pozwala zaspokoić potrzebę konsolidacji interesów? Występuje tutaj inna sytuacja z uwagi na kolejność zaspokajania tych potrzeb. Właśnie temporalność stwarza ewidentną możliwość zaspokojenia potrzeby konsolidacji interesów. Uprzednie zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy jest w tym przypadku kluczowe, pomimo różnic treściowych. Podsumowując, nie wykazuje się sprzeczności pomiędzy tymi potrzebami.

W tym momencie chodzi z kolei o wzajemny stosunek potrzeby konsolidacji interesów i potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu. Interesy wierzycieli i wspólników mogą być realizowane łącznie, gdy zaistniała poważna okoliczność, która rozpocznie proces likwidacyjny. Wcześniej nie może mieć to miejsca. Zależność funkcjonalna odnosi znowu się do aspektu temporalnego. Potrzeby te są powiązane treściowo, ponieważ ewentualne korzyści podmiotów procesu likwidacyjnego również mają swoje odzwierciedlenie w okolicznościach skutkujących rozpoczęciem procesu. Jednak nie chodzi o interesy same w sobie, ale o ich konsolidację. Dlatego też stwierdza się, że potrzeba doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego pozwala na zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki.

Z kolei nie można tak powiedzieć o innym rozmieszczeniu tych potrzeb. Także tutaj istotne znaczenie ma chronologia powstawania potrzeb funkcjonalnych. Najpierw jest potrzeba doniosłości prawnej podstawy, dopiero później potrzeba konsolidacji interesów. Odwrotne rozmieszczenie potrzeb pomimo powiązania treściowego określa sprzeczność tych potrzeb. Można zatem uznać, że gdy potrzeba funkcjonalna zawiera powiązania treściowe z inną potrzebą funkcjonalną, to aspekt temporalny uszczegóławia, która z nich może zostać zaspokojona.

464 Zob. też Federal Court of Australia, *Burger King Corporation v Callas Holdings Pty Limited (in liq)* [2005] FCA 278 (14 March 2005).

W tej części określa się możliwość istnienia potrzeby substytucyjnej. Należy zastanowić się, czy potrzeba konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki handlowej może być zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, tak aby utrzymana została cecha ochronna procesu likwidacyjnego. Podkreślić trzeba, że mogłaby zaistnieć sytuacja, w której dominowałby interes jednego rodzaju podmiotu nad interesem drugiego albo interes pewnej grupy w ramach danego rodzaju podmiotu. Oznaczałoby to nierówne, a tym samym niewłaściwe traktowanie podmiotów procesu likwidacyjnego. Ewentualne pozbawienie procesu likwidacyjnego tej potrzeby byłoby równoznaczne z zaburzeniem całego procesu przez naruszenie jego ochronnej cechy. W takim przypadku nie można stwierdzić innej potrzeby funkcjonalnej, która zastąpiłaby potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników. Nieutrzymanie cechy ochronnej procesu jednocześnie hamowałoby tok procesu, tym samym działałoby negatywnie na jego dalsze trwanie. Cecha ochronna procesu likwidacyjnego jest podstawową, dlatego też każdy australijski proces likwidacyjny zawiera potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki handlowej, której nie da się zastąpić żadną inną potrzebą funkcjonalną.

Należy jeszcze zastanowić się nad ewentualną stałością bądź zmiennością omawianej potrzeby funkcjonalnej. Tutaj potrzeba konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki handlowej determinuje cały proces likwidacyjny. Zaspokojenie jej nadaje procesowi przewidywalny wymiar, co nie jest bez znaczenia w dalszym jego biegu⁴⁶⁵. Rozumie się zatem, że w procesie likwidacyjnym wskazana potrzeba funkcjonalna jest stała.

Na podstawie powyższych wywodów można wywieść wniosek dotyczący wyjaśnienia funkcjonalnego dwustopniowego, że jeżeli w australijskim procesie likwidacyjnym występuje element określony jako tożsamość likwidacyjna wierzycieli i wspólników w likwidowanej spółce prawa handlowego, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników spółki prawa handlowego w procesie likwidacyjnym. Zaspokojenie potrzeby konsolidacji wierzycieli i wspólników spółki prawa handlowego jest warunkiem koniecznym wystąpienia w procesie likwidacyjnym cechy ochronnej procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie ochronnym, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako tożsamość likwidacyjna wierzycieli i wspólników w likwidowanej spółce prawa handlowego.

465 Zob. też Supreme Court New South Wales, Hannah Louis Group Pty Limited ACN 122 439 392 t/as Maxum Transport & Anor v Maxum Taxi Trucks Pty Limited [2011] NSWSC 291 (15 April 2011).

Ukazany element procesu rozpatrywany w kategoriach funkcjonalności dwustopniowej jest jednofunkcyjny, co oznacza, że nie zaspokaja pozostałych wykazanych potrzeb funkcjonalnych.

W jednym stosunku potrzeb wystąpiła wzajemna zgodność, z kolei w drugim stosunku potrzeb stwierdzono niezgodność.

Nie występuje potrzeba funkcjonalna, która mogłaby zastąpić potrzebę konsolidacji interesów. Uznano zarazem, że ta potrzeba ma charakter stały.

Australijski proces likwidacyjny zawiera element określony jako *dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego*. Został on wyrażony w regule prawnej zbudowanej z art. 530B Corporations Act⁴⁶⁶. Analiza funkcjonalna rozwinięta determinuje twierdzenie, że ten element przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako weryfikacja przedmiotowa procesu likwidacyjnego. W tym przypadku występuje powiązanie funkcjonalne elementu procesu z cechą procesu.

Rozstrzygnięcie kwestii zaspokojenia potrzeby funkcjonalnej przez wskazany element procesu stanowi zagadnienie wyjściowe w tej analizie. Dlatego też zadaje się pytanie zgodne z przyjętą metodą funkcjonalną: czy element procesu likwidacyjnego określony jako dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja pewną potrzebę procesu? Przedstawiciele australijskiej doktryny wskazują, że „księgi spółki powinny zostać dostarczone do likwidatora, który posiada szerokie uprawnienia do uzyskania informacji, jak również jest uprawniony do korzystania z pomocy kadry kierowniczej spółki”⁴⁶⁷ [tł. wł. -

466 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 530B „(1) A person is not entitled, as against the liquidator of a company: (a) to retain possession of books of the company; or (b) to claim or enforce a lien on such books; but such a lien is not otherwise prejudiced. (2) Paragraph (1)(a) does not apply in relation to books of which a secured creditor of the company is entitled to possession otherwise than because of a lien, but the liquidator is entitled to inspect, and make copies of, such books at any reasonable time. (3) A person must not engage in conduct that results in the hindering or obstruction of a liquidator of a company in obtaining possession of books of the company. (3A) Subsection (3) does not apply if the person is entitled, as against the company and the liquidator, to retain possession of the books. (4) The liquidator of a company may give to a person a written notice requiring the person to deliver to the liquidator, as specified in the notice, books so specified that are in the person's possession. (5) A notice under subsection (4) must specify a period of at least 3 days as the period within which the notice must be complied with. (6) A person must comply with a notice under subsection (4). (6A) Subsection (6) does not apply to the extent that the person is entitled, as against the company and the liquidator, to retain possession of the books. (6B) An offence based on subsection(6) is an offence of strict liability. (7) In this section liquidator includes a provisional liquidator”.

467 B. Nosworthy, Ch. Symes, The Liquidator: A Hybrid of Agent, Fiduciary and Officer (September 2, 2016). Australian Journal of Corporate Law 2016, vol. 31, no. 1, s. 67 „The company's books and records must be

P.L.]. Zatem w procesie likwidacyjnym kwestie dostępu likwidatora do danych, w szczególności finansowych, są istotne. Aby właściwie przygotować się do wykonywania dalszych czynności likwidacyjnych, musi on zebrać wszystkie materiały, dokumenty oraz księgi, które zawierają ważne i potrzebne informacje. Dokonanie odpowiedniej analizy, jak również wyciągnięcie wniosków służy do napisania raportu do sądu i ASIC. Raport dotyczący spraw spółki w procesie likwidacyjnym jest niezbędnym narzędziem przy dokonywaniu czynności upłynnienia składników majątku australijskiej spółki. Dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki ma też znaczenie przy właściwej spłacie zobowiązań spółki, to znaczy zaspokojeniu jej wierzycieli oraz podziale majątku pomiędzy wspólników. Australijska doktryna prawna stwierdza, że „Corporations Act nakłada różne, specyficzne obowiązki na likwidatorów. [...] Obowiązki te obejmują: [...] prowadzenie odpowiednich ksiąg podczas likwidacji”⁴⁶⁸ [tł. wł. - P.L.]. Likwidator tym samym podczas procesu likwidacyjnego nie tylko przejmuje dokumentację, w tym księgi rachunkowe i bilansowe spółki, ale również tworzy dokumentację potrzebną do sprawnego przeprowadzenia procesu likwidacyjnego. Należy przez to rozumieć, że jest podmiotem procesu likwidacyjnego, w którego posiadaniu znajdują się najważniejsze informacje dotyczące spółki. Zasadniczym tematem jest ograniczenie dostępu do treści zawartych w dokumentach spółki. Jedynie likwidator, jako podmiot procesu likwidacyjnego, jest uprawniony do posiadania pełnej dokumentacji w procesie likwidacyjnym australijskiej spółki. Istota polega na „wrażliwości” informacji, które znajdują się w dokumentach spółki. W grę wchodzi zakres treści stanowiących tajemnicę handlową przedsiębiorstwa, w tym kwestie gospodarcze, finansowe lub technologiczne. Nie mogą one zostać przekazane nieupoważnionym osobom trzecim, ponieważ mogłoby to narazić proces likwidacyjny spółki na niekorzystne konsekwencje. Wiele przedsiębiorstw działających na tym samym rynku bądź w tej samej branży mogłoby wykorzystać niepotrzebnie ujawnione informacje o likwidowanej spółce. Tym samym zakres podmiotów, które mają dostęp do informacji o spółce w likwidacji, ogranicza się do likwidatora, sądu i ASIC⁴⁶⁹. Podczas osiągnięcia kolejnych celów procesu likwidacyjnego informacje są

delivered to the liquidator, who has extensive powers to obtain information and is entitled to the assistance of the company's officers” dz. cyt. za Australian Securities and Investments Commission v Edge (2007) 211 FLR 137 at 151; [2007] VSC 170 (25 May 2007) at [42] (‘ASIC v Edge’), n 4, at 151, [42]-[43].

468 P. Hanrahan, I. Ramsay, G. Stapledon, Commercial applications of company law, 14th Edition, Sydney 2013, s. 580. „The Corporations Act imposes several specific duties on liquidators. [...] The duties include: [...] keeping proper books during the winding up”.

469 Zob. też Supreme Court of Victoria, Champion v Rohrt [2016] VSCA 215 (13 September 2016); Supreme Court New South Wales, in the matter of Owston Nominees No 2 Pty Limited (in liq) (receivers and managers appointed) [2013] NSWSC 538 (10 May 2013).

przekazywane wspólnikom podczas posiedzeń organów właścicielskich oraz podmiotom australijskiej administracji podatkowej. Uprzedni członkowie organu zarządzającego nie posiadają podczas osiągnięcia tego celu uprawnień do posiadania ksiąg ani ich przeglądania. Należy stwierdzić, że likwidator spółki prawa handlowego w procesie likwidacyjnym staje się jedynym właściwym, tym samym ustawowo uprawnionym do tego podmiotem. W odniesieniu do australijskiej reguły prawnej, z której wynika omawiany element procesu, należy uznać, że będzie chodziło o zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki.

Na podstawie przyjętej metody badawczej w tym miejscu rozważa się zagadnienia dotyczące ewentualnego zaspokajania pozostałych potrzeb procesu funkcjonalnego. Zadaje się wobec tego pytanie: czy dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki handlowej zaspokaja przedstawione wcześniej potrzeby funkcjonalne? Trzeba przypomnieć, że w ramach dotychczasowej dwustopniowej analizy funkcjonalnej stwierdzono występowanie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego, potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego oraz potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego.

Odnosząc się do pierwszej z wymienionych powyżej potrzeb, należy zadać skonkretyzowane pytanie: czy dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego? Omawiany element procesu dotyczy likwidatora właściwego oraz likwidatora tymczasowego, z kolei ta potrzeba odnosi się do wierzycieli i uczestników spółki. Jednoznacznie widoczna jest tutaj odrębność podmiotowa. Uważam, że aktywność likwidatora właściwego lub likwidatora tymczasowego w przestrzeni dostępu do rzeczowej, pełnej i szczegółowej informacji o stanie likwidowanej spółki handlowej pozwala na podjęcie dalszych aktywności, które będą odnosiły się do zaspokojenia roszczeń wierzycieli i wspólników spółki⁴⁷⁰. Twierdzę tym samym, że w tym przypadku potrzeba konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki handlowej jest zaspokajana przez ukazany element procesu likwidacyjnego.

470 Zob. New South Wales Supreme Court, *Bauhaus Pymont Pty Limited (in liq)* [2006] NSWSC 742 (25 July 2006). Por. z Federal Court of Australia, *Zafra Legal Pty Ltd v Harris* [2018] FCA 908 (15 June 2018).

Wobec kolejnej potrzeby funkcjonalnej zadaje się następujące pytanie: czy dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja potrzebę aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego? W tym zestawieniu występuje wyraźna dysharmonia temporalna, która przejawia się w braku możliwości zaspokojenia potrzeby przez element. Tak naprawdę chodzi o to, że dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki handlowej występuje jako element po zrodzeniu i zaspokojeniu potrzeby aktualności podstawy rozwiązania spółki. Tym samym ten element procesu nie może „działać wstecz”, co należy rozumieć, że nie zaspokaja zrodzonej wcześniej potrzeby funkcjonalnej. Należy podkreślić brak dwustopniowego związku funkcjonalnego omawianego elementu procesu z tą potrzebą funkcjonalną.

Związek trzeciej potrzeby funkcjonalnej z elementem procesu likwidacyjnego umożliwi uszczegółowienie pytania: czy potrzeba doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego jest zaspokajana przez dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego? Jest to również przypadek dysharmonii temporalnej. Ten element procesu nie może zaspokajać już wcześniej zaspokojonej potrzeby. Zaistnienie doniosłości prawnej jest chronologicznie wcześniejsze od możliwości zastosowania elementu procesu określonego jako dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego. Oznacza to, że w tym miejscu nie odnajduje się dwustopniowego funkcjonalnego związku elementu z potrzebą.

Po rozważaniach dotyczących dwustopniowej funkcjonalności dostępu do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego przechodzi się do stosunków pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi. Dlatego też zadaje się pytanie: czy potrzeba pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie pozostałych potrzeb funkcjonalnych? Trzeba podkreślić, że te potrzeby warunkują inne cechy procesu likwidacyjnego.

W tym miejscu chodzi o wzajemny stosunek pomiędzy potrzebą pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki z potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki. Gdy likwidator właściwy zdobędzie gruntowną wiedzę o sprawach likwidowanej spółki, to na pewno wpłynie to korzystnie na interesy tych dwóch rodzajów podmiotów procesu⁴⁷¹. Rozumie się to jako możliwość zwiększenia szans na

471 Por. z New South Wales Supreme Court, in the matter of Rolcross Pty Limited (in liq) [2012] NSWSC 846 (25 July 2012).

zaspokojenie drugiej potrzeby funkcjonalnej. W takim kontekście stwierdza się, że zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki handlowej jest zgodne z zaspokojeniem potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki handlowej.

Czy inne rozmieszczenie potrzeb funkcjonalnych zmienia „spojrzenie” na te potrzeby? Skonsolidowanie interesów tych rodzajów podmiotów procesu likwidacyjnego niewątpliwie jest wyznacznikiem kierunku aktywności likwidatora właściwego. Jednak wgląd w dokumentację spółki w takich okolicznościach dotyczy informacji, które dopiero w późniejszym okresie będą pomocne w kwestiach interesów wierzycieli i wspólników. W tym przypadku nie występują czynniki, które mogłyby zakłócić zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu. Chodzi o to, że zaspokojenie pierwszej potrzeby nie odnosi się negatywnie do zaspokojenia potrzeby drugiej. Zatem odwrócenie tych potrzeb powoduje, że zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników nie jest sprzeczne z potrzebą pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki handlowej.

Następnie rozważa się drugi stosunek potrzeb funkcjonalnych. Czy zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego? Odpowiedź negatywna jest prawidłowa, a wynika z chronologii zaspokajania potrzeb. Chodzi o to, że wgląd w dokumentację likwidowanej spółki nie ma związków z faktycznym powodem otwarcia likwidacji. Tutaj jedynie aspekt temporalny stanowi o tym, że zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu uniemożliwia zaspokojenie potrzeby aktualności.

Natomiast czy inne rozmieszczenie potrzeb wykazuje taką samą zależność funkcjonalną? Zauważa się, że gdy wystąpi okoliczność, która pozwoli rozpocząć proces, to tym bardziej przyczyni się do wglądu przez likwidatora właściwego w dokumentację likwidowanej spółki. Tym samym uznaje się, że zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu jest zgodne z zaspokojeniem potrzeby pełnego wglądu. W odpowiedzi na zadane pytanie stwierdza się, że takie rozmieszczenie potrzeb wykazuje inną zależność funkcjonalną.

Rozważa się także stosunek między potrzebą pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki a potrzebą doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu. Czy

zaspokojenie pierwszej potrzeby umożliwia zaspokojenie potrzeby drugiej? Jest to niemożliwe, ponieważ wgląd w dokumentację jest konsekwencją uznania przez prawo podstawy rozpoczęcia procesu. Ze względu na różnicę w czasie zaspokajania obydwu potrzeb odpowiedź jest negatywna. Oznacza to, że zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację jest sprzeczne z zaspokojeniem potrzeby doniosłości prawnej podstawy.

Zestawia się powyższe potrzeby w odwrotnym układzie (rozमieszczeniu). Chodzi o pytanie: czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu umożliwia zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki? Jest rzeczą naturalną, że potrzeby są zaspokajane zgodnie z tokiem procesu likwidacyjnego. Tutaj zarówno pod względem temporalnym, jak i treściowym występuje zgodność potrzeb funkcjonalnych. Dzięki zaspokojeniu potrzeby doniosłości prawnej możliwe jest zaspokojenie potrzeby wglądu w dokumentację.

Kolejną kwestią jest ewentualność występowania potrzeby substytucyjnej. Tym samym zadaje się pytanie: czy potrzeba pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego może być zastąpiona inną potrzebą w taki sposób, aby została utrzymana weryfikacja przedmiotowa procesu likwidacyjnego? Gdyby proces likwidacyjny nie zrodził potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki prawa handlowego, oznaczałoby to brak możliwości utrzymania weryfikacji przedmiotowej tego procesu. Tutaj nie można stwierdzić występowania potrzeby substytucyjnej, ponieważ taka potrzeba mogłaby wystąpić wyłącznie w sytuacji, gdy nie ma zapotrzebowania na zupełny „obraz” stanu spółki. Należy przez to rozumieć, że potrzeba pełnego wglądu w dokumentację spółki w swojej treści jest jedną z ważniejszych potrzeb całego procesu likwidacyjnego⁴⁷². Właśnie z uwagi na to, że spółka prawa handlowego jest w procesie likwidacyjnym, odpowiednim podmiotom należy się właściwy wgląd w sprawy spółki.

Omawiana w tym miejscu potrzeba funkcjonalna swym zasięgiem obejmuje cały proces likwidacyjny. W każdych okolicznościach jest taka sama, dzięki czemu jej charakter jest stały.

Dokonując podsumowania, zaznacza się, że jeżeli w australijskim procesie likwidacyjnym występuje element określony jako dostęp do dokumentacji likwidowanej

⁴⁷² Zob. też Federal Court of Australia, Trinick as Liquidator of Forgione Family Group Pty Ltd (in liq), in the matter of Forgione Family Group Pty Ltd (in liq) v Forgione [2015] FCA 642 (26 June 2015).

spółki prawa handlowego, to ten element przyczynia się do zaspokojenia potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki prawa handlowego. Zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki prawa handlowego jest warunkiem koniecznym wystąpienia weryfikacji przedmiotowej procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie weryfikacyjnym, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki prawa handlowego. Powyższe stanowi wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe.

Ponadto ten element procesu posiada związek funkcjonalny z potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego. Wielofunkcyjności elementu nie stwierdzono względem pozostałych dwóch potrzeb likwidacyjnych.

Wzajemna zgodność potrzeb występuje jedynie pomiędzy potrzebą pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki a potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki. W pozostałych dwóch stosunkach potrzeb stwierdza się po jednej sprzecznej i jednej zgodnej relacji.

Trzeba zauważyć, że nie występuje potrzeba, która mogłaby zastąpić potrzebę pełnego wglądu w dokumentację spółki, co oznacza, że jest to potrzeba stała.

Elementem australijskiego procesu likwidacyjnego jest *rejestr wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego*. Wynika on z reguły prawnej zbudowanej na podstawie art. 478 Corporations Act⁴⁷³ w zw. z art. 9 Corporations Act⁴⁷⁴. Analiza

473 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 478 „*Application of property; list of contributories (1) As soon as practicable after the Court orders that a company be wound up, the liquidator must (a) cause the company's property to be collected and applied in discharging the company's liabilities; and (b) consider whether subsection (1A) requires him or her to settle a list of contributories. (1A) A liquidator of a company that is being wound up in insolvency or by the Court must settle a list of contributories if it appears to him or her likely that: (a) either: (i) there are persons liable as members or past members to contribute to the company's property on the winding up; or (ii) there will be a surplus available for distribution; and (b) it will be necessary: (i) to make calls on contributories; or (ii) to adjust the rights of the contributories among themselves. (1B) A liquidator of such a company may rectify the register of members so far as required under this Part. (3) In settling the list of contributories the liquidator must distinguish between persons who are contributories in their own right and persons who are contributories by virtue of representing, or being liable for the debts of, other persons. (4) The list of contributories, when settled in accordance with the regulations, is prima facie evidence of the liabilities of the persons named in the list as contributories. (5) Paragraph (1)(b) and subsections (1A), (1B), (3) and (4) do not apply to a no liability company*”.

474 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 9 „*Contributory means: (a) in relation to a company (other than a no liability company): (i) a person liable as a member or past member to contribute*

funkcjonalna rozwinięta wskazuje, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako podmiotowość procesu likwidacyjnego. Należy to roznieć jako powiązanie funkcjonalne.

Przechodząc do szczegółowych zagadnień dwustopniowej analizy funkcjonalnej, na początku rozważa się kwestię funkcjonalności elementu. Dotyczy ona określenia, czy omawiany element może zaspokajać pewną potrzebę funkcjonalną. Dlatego też zadaje się pytanie: czy rejestr wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja potrzebę funkcjonalną procesu likwidacyjnego? Dokonywanie każdego rodzaju zdarzeń likwidacyjnych powinno zawierać określony schemat podmiotowy⁴⁷⁵. Kryterium w tym przypadku może dotyczyć rodzaju oraz wielkości udziałów. Jednak nie musi być to kryterium jedyne. Istotne jest, aby zestawienie uczestników spółki w procesie likwidacyjnym było merytorycznie uporządkowane. Dlatego też występuje tutaj potrzeba klasyfikacji odnosząca się do podmiotów procesu likwidacyjnego.

Jednak następne założenie metodyczne dotyczy rozstrzygnięcia funkcjonalności elementu w relacji z pozostałymi potrzebami funkcjonalnymi. Kolejną potrzebą funkcjonalną jest potrzeba pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego. W tym przypadku zadaje się pytanie: czy ta potrzeba jest zaspokajana przez rejestr wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego? Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że występuje tutaj relacja funkcjonalna. Wynika ona z faktu stworzenia dokumentacji, która zawiera w sobie istotne dane dotyczące likwidowanej spółki. Niewątpliwie do takich danych należą zestawienia wysokości wniesionych wkładów oraz zestawienia uczestników spółki. Tym samym należy uznać, że omawiany element procesu likwidacyjnego zaspokaja tę potrzebę funkcjonalną.

Ponadto można zadać pytanie: jaki związek charakteryzuje ten element z potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego? Należy zauważyć, że sporządzenie (skorygowanie) rejestru uczestników spółki prawa

to the property of the company if it is wound up; and (ii) for a company with share capital—a holder of fully paid shares in the company; and (iii) before the final determination of the persons who are contributories because of subparagraphs (i) and (ii)—a person alleged to be such a contributory; and (b) in relation to a Part 5.7 body: (i) a person who is a contributory by virtue of section 586; and (ii) before the final determination of the persons who are contributories by virtue of that section—a person alleged to be such a contributory; and (c) in relation to a no liability company—subject to subsection 254M(2), a member of the company.”

475 Zob. też Federal Court of Australia, *Lion Energy Limited v Tulloch Lodge Limited (in liq)*, in the matter of *Tulloch Lodge Limited (in liq)* [2014] FCA 259 (26 March 2014).

handlowego w procesie likwidacyjnym unika pominięcia ich w trakcie podziału majątku spółki⁴⁷⁶. Jest to połączone również z potrzebą klasyfikacji podmiotowej procesu. Chodzi o to, że każdy element procesu, który służy ochronie, umożliwia zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów. Dlatego też należy stwierdzić występowanie związku funkcjonalnego rejestrem uczestników z potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i współników likwidowanej spółki handlowej.

Następnie rozważa się dwie kolejne potrzeby, czyli potrzebę aktualności podstawy rozpoczęcia procesu oraz doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego. Żadna z nich nie może być zaspokajana przez element określony jako rejestr współników likwidowanej spółki prawa handlowego, ponieważ są chronologicznie wcześniejsze. Użycie omawianego elementu, czyli aktualizacja rejestru uczestników, jest możliwe, gdy proces likwidacyjny w pełni się rozpoczął. Ma zastosowanie jedynie w okolicznościach wcześniejszego zaspokojenia potrzeby aktualności podstawy i doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu. Dlatego też nie można stwierdzić, że w tych przypadkach występują funkcjonalne relacje.

Metodyka badań w tym miejscu skupia się na stosunkach potrzeb funkcjonalnych. Dzięki rozważeniu takich stosunków możliwe jest stwierdzenie zgodności albo sprzeczności potrzeb funkcjonalnych. Po pierwsze zadaje się pytanie: czy potrzeba klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki? Gdy podmioty procesu likwidacyjnego będą uszeregowane, zestawione w trakcie aktywności likwidacyjnej w tym procesie, z pewnością ułatwi to przeprowadzenie dokonywanych czynności. Nie rozważa się, jaki rodzaj podmiotu procesu ma dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki, a podkreśla, że uszeregowanie jest bardzo ważne podczas dokonywania tej czynności⁴⁷⁷. Tutaj nie ma czynników blokujących zaspokojenie potrzeby wglądu w dokumentację. Tym samym stwierdza się zgodność omawianych potrzeb funkcjonalnych.

Z kolei czy zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu? Generalnie to

476 Odnośnie do ochrony współników zob. *R. Mitchell, A. O'Donnell, I. Ramsay, M. Welsh*, Shareholder Protection in Australia: Institutional Configurations and Regulatory Evolution, *Melbourne University Law Review* 2014, vol. 38, s. 68-118.

477 Zob. Supreme Court of Queensland, *Kendell v Sweeney & Ors* [2002] QSC 404 (22 November 2002). Por. z Supreme Court New South Wales, in the matter of *Angstrom Assets Pty Ltd (in liq)* [2014] NSWSC 1779 (11 December 2014).

zaspokojenie potrzeby wglądu jest chronologicznie późniejsze od zaspokojenia potrzeby klasyfikacji. Jednak nie determinuje to innej możliwości zaspokojenia tych potrzeb. Może zaistnieć stan faktyczny, w którym dokumenty dotyczące spółki będą przeglądane i analizowane, a uszeregowanie podmiotów wystąpi w trakcie innej czynności likwidacyjnej procesu. Dlatego też uznaje się zgodność potrzeb.

Zadaje się również pytanie: czy zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników? Tutaj należy udzielić pozytywnej odpowiedzi. Wskazuje na to treść tych potrzeb. Ogólne uszeregowanie podmiotów w procesie pozwala na łączne ujęcie interesów poszczególnych rodzajów podmiotów w procesie. Występuje więc zgodność wymienionych potrzeb.

Czy zgodność wystąpi także przy innym rozmieszczeniu tych potrzeb? Chodzi o to, że potrzeba konsolidacji interesów niejako uszczegóławia potrzebę klasyfikacji. Trzeba zaznaczyć, że w pierwszej sytuacji chodzi o interesy majątkowe, korporacyjne, a w drugiej o podmioty⁴⁷⁸. Niemniej jednak nie zauważa się czynników blokujących zaspokojenie. Może wystąpić stan faktyczny, w którym łącznie chronione będą interesy wierzycieli i wspólników, a dopiero później podjęte zostaną decyzje, który podmiot jest uprawniony do większego udziału w majątku. Zatem uznaje się w tym przypadku występowanie zgodności potrzeb funkcjonalnych.

Potrzeby aktualności i doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego są analizowane łącznie, ponieważ dzieli je niewielka przestrzeń temporalna. Niemniej zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeb aktualności i doniosłości podstawy prawnej rozpoczęcia procesu? *Prima facie* nie jest to możliwe, ponieważ można uznać, że warunki otwarcia likwidacji są pierwotne. Jednak zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej może przejawiać się również w uznaniu, że dany podmiot złożył wniosek o likwidację spółki⁴⁷⁹. W takim aspekcie można mówić o tym, że zaspokojenie pierwszej potrzeby pozwala na zaspokojenie w tym przypadku drugich potrzeb. Jest to równoznaczne ze stwierdzeniem ich zgodności.

478 Istotne na temat interesów wspólników i interesariuszy zob. *S. Lombard, T. Joubert, The Legislative Response to The Shareholders v Stakeholders Debate: A Comparative Overview, Journal of Corporate Law Studies* 2014, vol. 14, no. 1, s. 211-240.

479 Zob. też Supreme Court New South Wales, *Hih Insurance Limited (in liq) and Ors* [2001] NSWSC 997 (5 November 2001).

Rozważa się także odmienne rozmieszczenie tych potrzeb. Tutaj z kolei rezultat jest taki sam, czyli zgodność potrzeb funkcjonalnych, jednak prowadzi do tego „inna droga”. W tym przypadku nie rozważa się klasyfikacji podmiotowej przed wystąpieniem podstawy otwarcia procesu, a dopiero po tym momencie. Ten przykład klarownie ukazuje typowy przebieg zaspokajania potrzeb w procesie likwidacyjnym.

Ponadto czy można stwierdzić występowanie potrzeby substytucyjnej, tak aby utrzymany został podmiotowy proces likwidacyjny? W tym miejscu należy zauważyć, że potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu nie można zmienić inną potrzebą. Wynika to z faktu występowania dalszej potrzeby w procesie, która dotyczy podziału majątku. Nie może być ona zaspokojona bez wcześniejszego zaspokojenia potrzeby klasyfikacji uczestników. Tym samym widoczny jest tutaj związek potrzeb funkcjonalnych.

Powyższe jest równoznaczne z tym, że potrzeba podstawowa jest stała.

Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe jest takie. Jeżeli w australijskim procesie likwidacyjnym występuje element określony jako rejestr wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidowanego spółki prawa handlowego. Zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu jest warunkiem koniecznym wystąpienia w podmiotowym procesie likwidacyjnym. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie podmiotowości, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako rejestr wspólników likwidowanej spółki prawa handlowego.

Ten element jest wielofunkcyjny, ponieważ zaspokaja jeszcze dwie inne potrzeby procesu: potrzebę pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego oraz potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki. Analiza pozostałych dwóch potrzeb stwierdza brak funkcjonalności elementu.

We wszystkich stosunkach potrzeb wystąpiła wzajemna zgodność potrzeb.

Potrzeba podstawowa nie posiada potrzeby substytucyjnej, co w tym przypadku oznacza, że ma charakter stały.

Następnym elementem procesu likwidacyjnego jest *sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku*. Wynika on z reguły prawnej zbudowanej na podstawie art. 485 ust. 1 Corporations Act⁴⁸⁰. Na podstawie założeń analizy funkcjonalnej rozwiniętej stwierdza się, że ten element przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako restytucyjny proces likwidacyjny.

Pierwszym zagadnieniem funkcjonalnej analizy dwustopniowej jest związek elementu z potrzebą funkcjonalną. Rozstrzyga się występowanie funkcjonalności. Dlatego też zadaje się pytanie: czy element procesu likwidacyjnego, określony jako sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku, zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną? W konstrukcji obejmującej spółkę jako dłużnika, a wierzyciela jako kontrahenta, interes finansowy ostatniego przechodzi na pierwsze miejsce. Doktryna australijska wskazuje, że: „indeks ochrony wierzycieli spółki dla sześciu porównywanych krajów pokazuje, że Australia jest liderem w ochronie wierzycieli [...]”⁴⁸¹. Ze wskazanego artykułu wynika, że środki ochrony wierzycieli są w australijskim systemie prawnym bardzo korzystne. Jest tak również w sytuacji, gdy spółka jest niewypłacalna⁴⁸². Wierzyciel australijskiej spółki jest uprawniony do żądania zwrotu należnych mu wartości pieniężnych, do których zobowiązała się spółka jeszcze przed wejściem w proces likwidacyjny. Corporations Act przez zawarte regulacje kreuje silną pozycję wierzycieli w relacji do spółki jako podmiotu gospodarczego⁴⁸³. Następuje zwiększenie roli wierzycieli jako podmiotu zewnętrznego względem spółki. Oznacza to, że w australijskim procesie likwidacyjnym spółki występuje zwiększona ochrona obrotu gospodarczego. Nieściągnięte należności od przedsiębiorstwa, tym bardziej od przedsiębiorstwa spółki postawionej w stan likwidacji, w większości przypadków powodują pogorszenie kondycji finansowej jej wierzyciela. Dlatego też uzasadnione są wszelkie prawnie dopuszczalne czynności i aktywności wierzycieli, które są podejmowane w procesie likwidacyjnym. Podsumowując, można wyszczególnić potrzebę zwiększonego zakresu

480 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 485 ust. 1 „(1) *The Court may fix a day on or before which creditors are to prove their debts or claims or after which they will be excluded from the benefit of any distribution made before those debts are proved*”.

481 H. Anderson, M. Welsh, I. Ramsay, P. Gahan, *The Evolution of Shareholder and Creditor Protection in Australia: An International Comparison* (March 10, 2011). U of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 539; *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 61, No. 1, s. 200, „[...] *which is the aggregate creditor protection index for the six-country comparison, shows australia as a leader in creditor protection with a persistently high ranking, but its score mirrors germany more than it does the uk*”.

482 H. Anderson, M. Welsh, I. Ramsay, P. Gahan, *Shareholder and Creditor Protection Indices Australia 1970-2010*, Melbourne Legal Studies Research Paper No. 641, s. 55-58.

483 Zob. New South Wales Supreme Court, *Official Trustee in Bankruptcy v Buffier* [2006] NSWSC 870 (29 August 2006). Zob. też New South Wales Supreme Court, *in the matter of Klaus Maertin Pty Ltd (in liq); Maertin v Klaus Maertin Pty Ltd* [2009] NSWSC 618 (2 July 2009).

aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego.

Analiza funkcjonalności elementu procesu likwidacyjnego nie kończy się na jednym związku. W tym miejscu rozstrzyga się związki z pozostałymi potrzebami funkcjonalnymi. Pytanie tym samym jest następujące: czy ukazane we wcześniejszych analizach potrzeby funkcjonalne mogą być zaspokojone przez sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku? W dotychczasowych analizach dwustopniowych stwierdzono występowanie pięciu podstawowych potrzeb funkcjonalnych.

Tutaj następuje związanie omawianego elementu procesu z potrzebą klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego. Zadaje się pytanie: czy sądowe ustalenie terminu składania roszczeń i podzielenia majątku zaspokaja potrzebę klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego? Chodzi o to, że gdy już zostaną określone i złożone wysokości należnych roszczeń, wtedy proces likwidacyjny będzie jednocześnie wykazywał się uszeregowaniem podmiotowym. Wynika to z faktu, że sąd w tej sytuacji jest podmiotem, do którego kierowane są żądania wierzycieli. Oznacza to, że jeden podmiot wyznacza termin, a pozostałe podmioty procesu dostosowują się do niego. Jest to przypadek potwierdzający funkcjonalność elementu względem potrzeby. Należy tym samym uznać, że sądowe ustalenie terminu składania roszczeń zaspokaja potrzebę klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego.

Kolejną potrzebą jest wgląd w dokumentację likwidowanej spółki handlowej. Czy związek elementu z tą potrzebą procesu wykazuje się funkcjonalnością? Ten przypadek również charakteryzuje się występowaniem relacji funkcjonalnej. Wynika to z przekazania przez właściwe podmioty określonej informacji (żądań, roszczeń), która bezpośrednio dotyczy likwidowanej spółki handlowej. Tutaj *de facto* tworzona jest dokumentacja likwidowanej spółki handlowej, w którą wgląd ma sąd gospodarczy. Należy tym samym uznać, że element określony jako sądowe ustalenie terminu składania roszczeń zaspokaja potrzebę pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki handlowej.

Rozważania dotyczą również potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników likwidowanej spółki. W tym przypadku zadaje się pytanie: czy powyższa potrzeba funkcjonalna jest zaspokajana przez omawiany element procesu likwidacyjnego? Jeśli nastąpi wyznaczenie daty zgłaszania roszczeń przez wierzycieli, co więcej, zostaną oni zaspokojeni z majątku likwidowanej spółki, to należy jednoznacznie stwierdzić, że

uwzględniono interesy tych podmiotów. Jest to kolejny przykład funkcjonalności elementu procesu. Zatem ten element procesu likwidacyjnego zaspokaja potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i współników likwidowanej spółki.

Ponadto zadaje się pytanie: czy element określony jako sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku zaspokaja potrzebę aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej oraz potrzebę doniosłości prawnej podstawy? Właściwa w tych przypadkach jest odpowiedź przecząca. Te dwie potrzeby nie mogą być zaspokajane przez element, który jest używany po wystąpieniu i zaspokojeniu tych potrzeb. Jest to przykład kolejnej relacji dysharmonii temporalnej.

Rozstrzyga się również kwestię stosunku pomiędzy tymi potrzebami. Powyższa dwustopniowa analiza funkcjonalna umożliwia dodanie do potrzeb funkcjonalnych kolejnej potrzeby. Wobec tego zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego? Jest to tutaj jak najbardziej widoczne. Gdy wierzyciele będą podejmowali coraz więcej działań, wtedy ten rodzaj podmiotu procesu będzie lepiej uwidoczniiony w procesie likwidacyjnym⁴⁸⁴. Zgodność tych potrzeb funkcjonalnych jest uzasadniona nie tyle chronologią, ile treścią tych potrzeb.

Gdy zestawienie będzie dotyczyło zaspokojenia potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego i potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego, także stwierdza się zgodność potrzeb. Wynika to z szerokiego ujęcia powyższych potrzeb funkcjonalnych. Chodzi o to, że dokonanie uszeregowania podmiotów procesu nie wyklucza pozostałej aktywności wierzycieli. Z tego też względu pierwsza potrzeba nie uniemożliwia zaspokojenia potrzeby drugiej.

Kolejny stosunek odnosi się do potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli i potrzeby pełnego wglądu w dokumentację. Korzystanie przez wierzycieli spółki ze swoich uprawnień nie jest czynnikiem blokującym możliwość dostępu i analizy dokumentów likwidowanej spółki. W trakcie zaspokajania jednej potrzeby kładzie się nacisk na podmioty procesu likwidacyjnego, a w trakcie zaspokajania pozostałej potrzeby - na materię przedmiotową. Aktywność wierzycieli jest „przestrzenią”, która nie ma styczności z „przestrzenią” wglądu w dokumentację, dlatego też stwierdza się niesprzeczność

484 Por. z Federal Court of Australia, McPharlin, in the matter of United Investments Trust (in liq) [2013] FCA 635 (27 June 2013)

omawianych potrzeb funkcjonalnych.

Z kolei czy zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację spółki umożliwia zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli? W takim układzie także nie znajdują się czynniki blokujące zaspokojenie. Obydwie potrzeby są niezależne od siebie w przestrzeniach, które wypełniają. Oznacza to zgodność tych potrzeb funkcjonalnych.

Dalej rozstrzyga się stosunek potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli i potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników. Czy zaspokojenie pierwszej potrzeby pozwala na zaspokojenie drugiej? Aktywność procesu skutkuje „wyartykułowaniem” interesów tych podmiotów. Gdy taka sytuacja zaistnieje, możliwe jest zbiorcze wzięcie ich pod uwagę. Nie ma tutaj znaczenia moment zaistnienia potrzeby konsolidacji interesów, ponieważ ta potrzeba jest zaspokajana w trakcie całego procesu likwidacyjnego. Dlatego też można stwierdzić, że w tym przypadku występuje zgodność potrzeb funkcjonalnych.

Odmienne rozmieszczenie tych potrzeb pozwala na zadanie pytania: czy zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników umożliwia zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli? W tym przypadku objęcie całościową ochroną interesów danego rodzaju podmiotu procesu może zmaksymalizować jego zachowanie. Chodzi o to, że dzięki zbiorczemu postrzeganiu interesów odpowiednie podmioty mogą starać się jak najwięcej rzeczy objąć taką ochroną. Niemniej jednak stwierdza się zgodność powyższych potrzeb funkcjonalnych.

Dwie ostatnie potrzeby funkcjonalne również tutaj są analizowane łącznie. Wynika to z ich bliskości temporalnej. Dlatego też zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli umożliwia zaspokojenie potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego i potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego? Takie ujęcie jest niemożliwe, ponieważ jakiegokolwiek zachowanie likwidacyjne wierzycieli może mieć miejsce jedynie w procesie likwidacyjnym, którego materialne i formalne rozpoczęcie jest uzależnione od zaspokojenia potrzeby aktualności i potrzeby doniosłości prawnej podstawy. Uznaje się tym samym, że występuje w tym przypadku sprzeczność potrzeb funkcjonalnych.

Następnie zadaje się taki sam typ pytania, ale zmieniając umiejscowienie potrzeb. Zatem czy zaspokojenie potrzeby aktualności i potrzeby doniosłości prawnej podstawy

rozpoczęcia procesu likwidacyjnego umożliwiła zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli w procesie likwidacyjnym? Zdecydowanie tak, a wynika przede wszystkim z chronologii procesu likwidacyjnego. Jest to klasyczny przypadek, w którym najpierw zaspokajane są potrzeby funkcjonalne, które zrodziły się wcześniej⁴⁸⁵. Należy to rozumieć jako występowanie zgodności omawianych tutaj potrzeb funkcjonalnych.

Rozważania dotyczące stosunków pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi umożliwiają przejście do kwestii substytucji potrzeby funkcjonalnej. Zadaje się dlatego pytanie: czy potrzeba zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego może zostać zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, tak aby proces likwidacyjny był restytucyjny? Wierzyciele nie mogą zaniechać swojej aktywności w procesie likwidacyjnym, ponieważ oznaczałoby to, że nie realizują swojego interesu majątkowego. Zatem w takich okolicznościach nie można stwierdzić substytucji.

Taka sytuacja substytucyjna jednocześnie wskazuje, że omawiana potrzeba jest potrzebą stałą w procesie likwidacyjnym.

Wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe jest takie. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego. Zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego jest warunkiem koniecznym wystąpienia restytucyjnego procesu likwidacyjnego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie restytucji, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sądowe ustalenie terminu składania roszczeń oraz podzielenia majątku.

Ponadto powyższy element procesu likwidacyjnego zaspokaja trzy kolejne potrzeby procesu likwidacyjnego. Brak funkcjonalności elementu dotyczy dwóch wykazanych potrzeb.

W jednym stosunku potrzeb stwierdzono sprzeczność. Z kolei w pozostałych trzech stosunkach - wzajemną zgodność.

W wyniku tej analizy nie stwierdzono potrzeby substytucyjnej. Tym samym oznacza to stałość potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu

485 Por. z New South Wales Supreme Court, in the matter of John L Norris Holdings Pty Limited (in liq) [2013] NSWSC 2005 (17 December 2013).

likwidacyjnego.

Elementem australijskiego procesu likwidacyjnego jest również *sądowa kognicja w podziale majątku spółki prawa handlowego*. Można go wywnioskować z reguły prawnej zbudowanej na podstawie art. 468 ust. 1 w zw. z art. 468A Corporations Act⁴⁸⁶. Z analizy funkcjonalnej rozwiniętej wynika, że powyższy element przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako dystrybutywność procesu likwidacyjnego. Jest to rozumiane jako funkcjonalne powiązanie elementu z cechą procesu.

Rozważania analizy funkcjonalnej dwustopniowej rozpoczynają się od założenia funkcjonalności elementu. Dotyczy to szczególnej relacji pomiędzy elementem procesu a potrzebą funkcjonalną. Dlatego też zadaje się zasadnicze pytanie: jaką potrzebę funkcjonalną może zaspokajać sądowa kognicja w podziale majątku spółki prawa handlowego? Spółka w procesie likwidacyjnym jest właścicielem majątku. Ukierunkowanie procesu likwidacyjnego na wyrejestrowanie spółki niesie ze sobą konieczność zbycia majątku. Natomiast w odniesieniu do wspólników spółki prawa handlowego jest to potrzeba podziału majątku. Gdy australijski organ sądowy skorzysta z przysługującego mu uprawnienia, podział zostanie dokonany. Jest to równoznaczne z tym, że wspólnicy likwidowanej spółki prawa handlowego zostaną zaspokojeni. Ustalony przez sąd podział powinien być przestrzegany przez likwidatorów właściwych. Wynika to z faktu, iż to oni są głównymi podmiotami prowadzącymi proces likwidacyjny. Należy przez to rozumieć, że zaspokajaną potrzebą jest doniosłość prawna podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego.

Kolejne rozważania analizy funkcjonalnej dwustopniowej dotyczą pogłębienia zagadnień funkcjonalności omawianego elementu. Chodzi o to, że dokonuje się zestawienia elementu procesu likwidacyjnego z określonymi dotychczas potrzebami funkcjonalnymi. Takie zestawienie służy do rozstrzygnięcia, czy ten element procesu jest nadal funkcjonalny w okolicznościach, w których następuje zmiana potrzeb.

Pierwszy związek dotyczy potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego. W tym przypadku konieczne jest zadanie pytania: czy

486 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 468 ust. 1 „(1) Any disposition of property of the company, other than an exempt disposition, made after the commencement of the winding up by the Court is, unless the Court otherwise orders, void”. Zob. też Federal Court of Australia, *Carringbush Corporation Pty Ltd v ASIC* [2008] FCA 474 (10 April 2008).

sądowa kognicja podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego zaspokaja powyższą potrzebę? Omawiany element jest skonkretyzowany w zewnętrznym podmiocie procesu likwidacyjnego. Sąd australijski wraz z realizacją swojej kognicji oddziałuje na majątek likwidowanej spółki handlowej. Chodzi tutaj o zakaz przeniesienia środków pieniężnych bez zgody sądu australijskiego. W tej sytuacji likwidator właściwy jest obowiązany podporządkować się decyzji tego organu. Jednak zgodnie z art. 468A ust. 2 Corporations Act⁴⁸⁷ likwidator właściwy może dokonać przeniesienia majątku, gdy uzna, że nie jest to sprzeczne z interesem wierzycieli spółki. Ponadto zgodnie z art. 468A ust. 4 Corporations Act⁴⁸⁸ sąd również ma na uwadze interes wierzycieli, ponieważ ma uprawnienie do zezwolenia na transfer majątku. Podkreślenie interesu wierzycieli należy postrzegać pozytywnie, jednak czy to oznacza, że zaspokajana jest potrzeba szerszego zakresu ich aktywności? Należy jednoznacznie stwierdzić, że ta potrzeba nie jest tutaj zaspokajana pomimo występowania zależności pomiędzy postępowaniem sądu a wierzycielami. Realizacja sądowej kognicji nie powoduje konieczności zwiększenia aktywności wierzycieli spółki⁴⁸⁹. Dzieje się tak, ponieważ w przypadku tego elementu procesu chodzi o zachowanie formalnych gwarancji zachowania interesu wierzycieli, a nie o ich faktyczną aktywność⁴⁹⁰. Dlatego też uprawnionym jest stwierdzenie, że sądowa kognicja w podziale majątku nie jest związana funkcjonalnie z potrzebą zwiększonej aktywności wierzycieli w trakcie procesu likwidacyjnego; zatem nie stwierdza się dwustopniowej funkcjonalności.

Następnie rozważa się potrzebę klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego. Czy może być ona zaspokajana przez sądową kognicję w podziale majątku likwidowanej spółki? Należy zauważyć, że zrealizowanie powyższej potrzeby funkcjonalnej jest temporalnie wcześniejsze od zastosowania omawianego elementu procesu. Chodzi o to, że sąd podejmujący aktywność w przestrzeni podziału, zgodnie z posiadaną wiedzą, uszereguje poszczególne podmioty. Należy przez to rozumieć, że potrzeba takiej klasyfikacji została zaspokojona przez ten element procesu. W takiej sytuacji sądowy podział majątku może i

487 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 468 A, ust. 2 „(2) *The liquidator may only give consent under paragraph (1)(a) or (b) if he or she is satisfied that the transfer is in the best interests of the company's creditors as a whole.*”.

488 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 468 A ust. 4 „(4) *If the Court is satisfied, on an application under subsection (3), that the transfer is in the best interests of the company's creditors as a whole, the Court may, by order, authorise the transfer.*”.

489 Zob. też Supreme Court of Victoria, *Rosen v Georges* [2014] VSC 193 (6 May 2014); Supreme Court of Queensland, *Robson v Robson* [2011] QSC 234 (12 August 2011).

490 Kwestie dotyczące ochrony majątku spółki w XX w. por. z *P. Watts*, *Alternative Types of Charge Over Company Businesses and The Effect of Winding Up on Them – Recent Developments in Australia and New Zealand*, *University of New South Wales Law Journal* 1989, vol. 12, no. 2, s. 170-203.

będzie zaspokajać potrzebę klasyfikacji podmiotowej. Tym samym występuje tutaj związek funkcjonalny.

Kwestie sprawozdawczości są powiązane z wglądem w dokumentację spółki. Dlatego też zadaje się pytanie: czy sądowa kognicja w podziale majątku zaspokaja potrzebę wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego? Dostęp do dokumentacji likwidowanej spółki handlowej służy do zdobycia wiedzy umożliwiającej dalsze czynności⁴⁹¹. Faktyczny podział majątku musi być poprzedzony znajomością struktury majątkowej spółki. Wobec powyższego należy stwierdzić, że omawiany element procesu likwidacyjnego nie posiada funkcjonalnego związku z omawianą potrzebą funkcjonalną.

Z kolei sądowy podział majątku spółki handlowej wchodzi w relację funkcjonalną z potrzebą konsolidacji interesów wierzycieli i współników likwidowanej spółki. Gdy sąd australijski dokona właściwego podziału, zostaną zachowane interesy wierzycieli oraz uczestników spółki handlowej.

Dwie pozostałe potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej i potrzeba doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego nie mogą być zaspokojone przez omawiany element procesu, ponieważ jego użycie jest możliwe w późniejszym momencie procesu likwidacyjnego.

Relevantną metodycznie kwestią jest stosunek pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi. Tutaj chodzi o ustalenie, czy pomiędzy nimi występuje sprzeczność. Aby to stwierdzić, należy wykazać ich zestawienie.

Czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego umożliwia zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego? Majątek musi zostać podzielony w taki sposób, aby wszyscy jego interesariusze respektowali ten podział. Chodzi tutaj o majątek *sensu largo*, który nie tylko odnosi się do współników, ale też do wierzycieli likwidowanej spółki. Tak naprawdę zaspokojenie pierwszej z tych potrzeb nie powinno doprowadzić do zaspokojenia potrzeby drugiej z uwagi na szacunek i respekt do już podjętej decyzji o podziale. Jeśli zaistniałaby taka okoliczność, to nie powinny wystąpić dalsze zachowania wierzycieli. Dlatego też stwierdza się sprzeczność tych potrzeb funkcjonalnych.

491 Zob. Supreme Court of Queensland, *Simpson & Anor v Tropical Hire Pty Ltd (in liq)* [2017] QCA 274 (10 November 2017); Federal Court of Australia, *Ng v Van Der Velde* [2011] FCAFC 35 (15 March 2011).

Z kolei inne rozmieszczenie tych potrzeb prowadzi do odmiennych wniosków. Gdy wierzyciele podejmują wysiłki na rzecz ochrony swoich interesów, to jak najbardziej prawdopodobne jest późniejsze uznanie decyzji o podziale. Dlatego też stwierdza się, że zaspokojenie potrzeby zwiększonego zakresu aktywności wierzycieli podczas procesu likwidacyjnego umożliwia zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego.

Następnie rozważa się potrzebę doniosłości prawnej podziału majątku z potrzebą klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego. Tutaj pomimo innego momentu zaspokojenia nie można stwierdzić sprzeczności tych potrzeb. Uznanie podziału majątku przez jego interesariuszy nie sprzeciwia się późniejszemu uszeregowaniu podmiotów procesu. Trzeba także uznać, że dokonanie podziału jednocześnie niesie ze sobą pewne rozróżnienie podmiotów⁴⁹². Zatem uznaje się zgodność tych potrzeb funkcjonalnych.

Gdy przeniesie się miejscami te potrzeby, to zgodność jest jeszcze bardziej zauważalna. Chodzi o to, że wyodrębnienie pewnego szczególnego rodzaju podmiotów procesu determinuje konieczność ustosunkowania się jej do tematu respektowania bądź zakwestionowania ewentualnego podziału majątku. Taki aspekt jednoznacznie wskazuje, że zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu umożliwia zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku. Należy przez to rozumieć niesprzeczność wymienionych potrzeb funkcjonalnych.

W tym miejscu rozważa się potrzebę pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki. Czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku umożliwia zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację? Nie można wykazać czynników blokujących, ponieważ uznanie podziału nie ma wpływu na analizę dokumentacji. Tym samym uznaje się zgodność tych potrzeb.

Natomiast zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki może umożliwić zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku. Im więcej zgromadzonej wiedzy o spółce, tym większa sposobność do zaakceptowania sposobu podziału majątku. Dlatego też stwierdza się zgodność potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku umożliwia zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników? Nie jest to

492 Zob. Supreme Court of Victoria, *Jordanlane Pty Ltd v Kitching & Ors* [2008] VSC 426 (20 October 2008).
Por. z Federal Court of Australia, *Commissioner of Taxation v Bruton Holdings Pty Limited (in liq)* [2008] FCAFC 184 (1 December 2008).

wykluczone, chociaż zauważa się temporalną dysharmonię. Jeśli podział zostanie uznany, to w dalszym ciągu można ujmować interesy tych rodzajów podmiotów łącznie. Oznacza to, że uznaje się tutaj zgodność potrzeb.

Odwrotne ułożenie tych potrzeb pozwala stwierdzić, że zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i współników pozwala na zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku. Zgodność tych potrzeb wynika z toku procesu likwidacyjnego.

Ostatnie dwie potrzeby również tutaj są analizowane wspólnie. Zadaje się tym samym pytanie: czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku likwidowanej spółki handlowej umożliwia zaspokojenie potrzeb aktualności i doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego? Jest to niedopuszczalne, ponieważ decyduje o tym chronologia procesu likwidacyjnego. Uznanie podziału majątku następuje po wszczęciu procesu. Dlatego też stwierdza się sprzeczność potrzeb.

Odmienne rezultaty są w przypadku zmiany ułożenia tych potrzeb. Oznacza to, że zgodnie z „naturalnym” tokiem procesu uprzednie zaspokojenie potrzeb aktualności i doniosłości podstawy rozpoczęcia procesu zwiększa możliwości zaspokojenia potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku. Zatem widoczna jest tutaj zgodność potrzeb.

Dalej rozważa się potrzebę substytucyjną. Zadaje się pytanie: czy potrzeba podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego może być zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, aby utrzymać dystrybucyjność procesu likwidacyjnego? Może wystąpić stan faktyczny, w którym podział nie zostanie dokonany. W tego typu przypadkach podział majątku będzie cechował się ukierunkowaniem na jakiegokolwiek zaspokojenie uczestników spółki. Zatem wystąpi potrzeba minimalnego zaspokojenia podmiotów procesu likwidacyjnego spółki⁴⁹³.

Powyższe także determinuje podstawową potrzebę funkcjonalną jako potrzebę zmienną⁴⁹⁴.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sądowa kognicja w podziale majątku spółki prawa handlowego, to

493 Istotne na temat podziału majątku zob. *J. Duns, J. Glover, Insolvency, tax and liquidation distributions: dividends, capital gains and the dead hand of the past*, *International Insolvency Review* 2006, vol. 15, no. 2, s.109-128.

494 Zob. też Supreme Court of South Australia, *Pilmer & Ors v Hih Casualty & General Insurance Limited & Ors* (No 2) [2004] SASC 389 (26 November 2004); Supreme Court of Victoria, *United Petroleum Pty Ltd v Bonnie View Petroleum Pty Ltd (In liq) & Ors* [2017] VSC 185 (21 April 2017).

element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku podczas procesu likwidacyjnego. Zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku likwidowanej spółki jest warunkiem koniecznym wystąpienia w procesie likwidacyjnym cechy określonej jako dystrybutywność procesu likwidacyjnego spółki prawa handlowego. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie dystrybutywności, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako sądowa kognicja w podziale majątku. Wyżej ukazano wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe.

Ponadto ten element zaspokaja także potrzebę klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego i potrzebę konsolidacji interesów wierzycieli i współników likwidowanej spółki. Pozostałe cztery potrzeby nie posiadają związku funkcjonalnego z omawianym elementem procesu.

W przypadku trzech stosunków potrzeb wykazano ich wzajemną zgodność. W każdym z pozostałych dwóch stosunków potrzeb wykazano sprzeczność potrzeb.

W wyniku tej analizy stwierdzono występowanie potrzeby substytucyjnej określonej jako potrzeba minimalnego zaspokojenia uczestników likwidowanej spółki handlowej. Podstawowa potrzeba funkcjonalna jest potrzebą o charakterze zmiennym.

Ostatni analizowany element procesu likwidacyjnego określony został jako *wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych*. Przejawia się w regule prawnej zbudowanej z art. 581⁴⁹⁵ w zw. z art. 580⁴⁹⁶ Corporations Act. Na podstawie analizy funkcjonalnej rozwiniętej uznaje się, że element ten przyczynia się do wywołania lub utrzymania cechy procesu określonej jako kontrolowany proces likwidacyjny. Tutaj występuje więc powiązanie funkcjonalne.

495 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 581 ust. 1 „*All courts having jurisdiction in matters arising under this Act, the Judges of those courts and the officers of, or under the control of, those courts must severally act in aid of, and be auxiliary to, each other in all external administration matters.*”. Istotne zob. też R. Mason, Local Proceedings in a Multi-State Liquidation: Issues of Jurisdiction, Melbourne University Law Review 2006, vol. 30, s. 145-190.

496 Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88, art. 580 „*In this Division: external administration matter means a matter relating to: (a) winding up, under this Chapter, a company or a Part 5.7 body; or (b) winding up, outside Australia, a body corporate or a Part 5.7 body; or (c) the insolvency of a body corporate or of a Part 5.7 body. prescribed country means: (a) a country prescribed for the purposes of this definition; or (b) a colony, overseas territory or protectorate of a country so prescribed*”.

Dwustopniowa analiza funkcjonalna rozpoczyna się od zagadnienia funkcjonalności elementu względem potrzeby funkcjonalnej. Wobec tego zadaje się pytanie: czy wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych zaspokaja pewną potrzebę funkcjonalną? Podmioty sądowe oraz inne urzędowe, których dotyczy w szczególności proces likwidacyjny, powinny współpracować. Nie mogą występować czynności opóźniające proces likwidacyjny ani tym bardziej uniemożliwiające jego bieg. Kooperacja dotyczy działań mających wspólny cel⁴⁹⁷. Tym samym mowa o potrzebie pomocniczości sądowej w procesie likwidowanej spółki handlowej.

Jednak analiza nie kończy się na stwierdzeniu pojedynczej funkcjonalności. Dalej rozważa się związek elementu procesu z pozostałymi, wykazanymi już potrzebami funkcjonalnymi. Dlatego też zadaje się pytanie: czy wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych zaspokaja potrzebę doniosłości prawnej podziału majątku podczas procesu likwidacyjnego? Pomoc udzielana jednemu sądowi przez drugi dotyczy, zgodnie z art. 581 ust. 1 Corporations Act, wszystkich kwestii, które są opisane w tej ustawie⁴⁹⁸. W Corporations Act występują nie tylko kwestie strukturalne, ale również kwestie ekonomiczne, które zawierają aspekty finansowe i majątkowe. Zawarcie tak szerokiego zakresu w regule prawnej należy postrzegać jako chęć utrzymania jak najszerszej sądowej kontroli w procesie likwidacyjnym. Może zaistnieć taki stan faktyczny, w którym sąd właściwy do podziału majątku likwidowanej spółki będzie musiał zwrócić się do innego sądu (nawet zagranicznego) o przekazanie dokumentacji, w tym wiedzy dotyczącej likwidowanej spółki handlowej⁴⁹⁹. Wobec tego sądy powinny udzielać sobie pomocy w kwestiach majątkowych, w szczególności w trakcie podziału majątku. Jednak czy takie wspólne działania, które mogą dotyczyć majątku spółki, zaspokajają potrzebę jego podziału? Uważam, że należy udzielić twierdzącej odpowiedzi. Wynikać to może z zaistniałych stanów faktycznych, w których sąd przekazuje informacje dotyczące udziałowca likwidowanej spółki handlowej lub informacje

497 Zob. też istotne orzeczenie Supreme Court of Victoria, *Legend International Holdings Inc (in liq) v Indian Farmers Fertiliser Cooperative Limited* [2016] VSCA 151 (30 June 2016).

498 Należy zob. też Federal Court of Australia, *Federation Group Ltd (ACN 007 532 827) (in liq)* [2005] FCA 900 (3 June 2005)

499 Zestawienie tematyki australijskiej z brytyjską w szerszym kontekście międzynarodowej współpracy dotyczącej w sprawach likwidacyjnych zob. *G. McCormack, A. Hargovan*, Australia and the International Insolvency Paradigm, *Sydney Law Review* 2015, vol. 37, s. 389-416. Por. z *R. Coldwell*, The Limited Protection of Corporation and Shareholders at International Law, *International Trade and Business Law Review* 2011, vol. 14, s. 358-374; *A. D. Grace*, Law of Liquidations: The Recognition and Enforcement of Foreign Liquidation Orders in Canada and Australia – A Critical Comparison, *International and Comparative Law Quarterly* 1986, vol. 35, s. 664-703; *K. Lipstein*, Jurisdiction to Wind Up Foreign Companies, *The Cambridge Law Journal* 1952, vol. 11, no. 2, s. 198-208.

dotyczące składników majątkowych likwidowanej spółki handlowej. Jednak trzeba zauważyć, że nie chodzi o wspólne działanie sądów, lecz żeby w ostateczności tego rodzaju aktywności zakończone zostały faktycznym podziałem majątku. Zatem wspólne działanie może przyczynić się do zaspokojenia tej potrzeby. Uszczegóławiając, ten element procesu zaspokaja potrzebę doniosłości prawnej podziału majątku podczas procesu likwidacyjnego.

Następnie przechodzi się do kolejnej potrzeby funkcjonalnej. Jest nią potrzebą zwiększonej aktywności wierzycieli w trakcie procesu likwidacyjnego. Zatem czy omawiany element procesu zaspokaja tę potrzebę funkcjonalną? Wskazany element w kwestiach podmiotowych dotyczy sądów australijskich, ich pracowników, sędziów⁵⁰⁰. Natomiast ta potrzeba w kwestiach podmiotowych dotyczy wierzycieli spółki. Zauważalny jest tutaj brak więzi podmiotowej. Nawet zakres przedmiotowy jest tutaj odmienny. Z jednej strony dotyczy on realizacji uprawnień sądowych, a z drugiej - realizacji uprawnień wierzycieli. W tym zestawieniu trudno doszukiwać się związku funkcjonalnego. Dlatego też należy uznać, że potrzeba zwiększonej aktywności wierzycieli w trakcie procesu likwidacyjnego nie jest zaspokajana.

Kontynuując analizę, dokonuje się związania elementu procesu z potrzebą klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego. Tutaj sytuacja jest następująca. Sądy wykazują aktywność, która jest użyteczna, pomocna innemu organowi sądowemu. Jak zostało już wcześniej wykazane, może ona również dotyczyć kwestii ekonomicznych. Należy przez to rozumieć, że jest to forma wymiany informacji o wszelkich kwestiach dotyczących likwidowanej spółki, zatem też o podmiotach procesu⁵⁰¹. Właśnie aktywność sądów w tej materii umożliwia realizację tej potrzeby funkcjonalnej. Jest to równoznaczne z występowaniem funkcjonalności pomiędzy tą potrzebą a elementem określonym jako wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych.

Rozważania przechodzą do potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego. W zestawieniu tej potrzeby z omawianym elementem procesu zauważamy związek funkcjonalny. Wynika on z faktu występowania potrzeby pomocniczości w kwestiach likwidacyjnych. Jednak to rzeczywista pomoc drugiego organu sądowego umożliwia zrealizowanie potrzeby wglądu w dokumentację likwidowanej spółki prawa handlowego. W tym przypadku nie tylko zastosowanie elementu procesu umożliwia realizację

500 Zob. Supreme Court New South Wales, *Re Chow Cho Poon (Private) Limited* [2011] NSWSC 300 (15 April 2011).

501 Zob. też New South Wales Supreme Court, *ML Ubase Holdings Co Ltd v Trigem Computer Inc* [2007] NSWSC 859 (8 August 2007).

potrzeby funkcjonalnej, ale również wystąpienie potrzeby pomocniczości. Oznacza to, że wzajemna pomoc organów sądowych zaspokaja omawianą potrzebę wglądu.

Następnie przechodzi się do potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i współników likwidowanej spółki handlowej. Gdyby uznać, że sądowa kontrola procesu likwidacyjnego nie obejmuje konsolidacji interesów tych podmiotów, to należałoby stwierdzić sprzeczność sądowej aktywności z jednym z ważniejszych celów procesu likwidacyjnego. Dlatego też wzajemna pomoc sądowa zaspokaja tę potrzebę procesu likwidacyjnego.

W przypadku potrzeby aktualności podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego spółki handlowej trzeba zauważyć, że jest ona zaspokajana przez omawiany element procesu. Sądowa pomoc w kwestiach likwidacyjnych umożliwia kategoryczne stwierdzenie zaistnienia bądź niezaistnienia przyczyny rozwiązania spółki. Tak sama sytuacja występuje w odniesieniu do potrzeby doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu likwidacyjnego. Tutaj też można stwierdzić funkcjonalność.

Dwustopniowa analiza funkcjonalna również ma za zadanie określenie sprzeczności bądź zgodności między potrzebami funkcjonalnymi. Zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej w procesie likwidacyjnym umożliwia zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku likwidowanej spółki prawa handlowego? W tym przypadku występują dwie odrębne przestrzenie, które nie mają punktów stykowych. Niemniej jednak wystąpienie pomocniczości nie blokuje ewentualnego późniejszego zaakceptowania podziału majątku. Uznaje się tym samym, że nie istnieje sprzeczność tych potrzeb.

Czy zaspokojenie potrzeby doniosłości prawnej podziału majątku umożliwia zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej w procesie likwidacyjnym? Trzeba zaznaczyć, że zaspokojenie drugiej potrzeby funkcjonalnej może być dokonane w trakcie całego procesu. Oznacza to, że aspekt temporalny schodzi tutaj na plan dalszy. Może zaistnieć stan faktyczny, w którym uznany zostanie podział majątku, a następnie organy sądowe prześlą sobie niezbędne dokumenty czy informację. Należy przez to rozumieć, że nie występuje tutaj sprzeczność potrzeb funkcjonalnych.

Kolejny stosunek odnosi się do potrzeby zwiększonej aktywności wierzycieli w procesie likwidacyjnym. Czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej umożliwia zaspokojenie powyższej potrzeby? Nie można wykluczyć sytuacji, w której pomimo wcześniejszej wymiany dokumentów przez organy sądowe i tak wierzyciele będą

podejmowali czynności w dalszym toku procesu. Wynika to z odrębności obydwu potrzeb. Dlatego w tym przypadku uznaje się ich zgodność. Taka sama relacja zachodzi, gdy odwróci się powyższe potrzeby. Zatem zaspokojenie potrzeby zwiększonej aktywności wierzycieli w procesie umożliwia zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej.

Ponadto zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej umożliwia zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu likwidacyjnego? Tutaj również nie występują czynniki blokujące zaspokojenie. Nie stwierdza się sprzeczności potrzeb w tym układzie.

Odmienność treściowa powyższych potrzeb funkcjonalnych pozwala na wykazanie zgodności potrzeb przy odwrotnym ich ułożeniu. Oznacza to, że zaspokojenie potrzeby klasyfikacji podmiotowej procesu umożliwia zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej. Zatem tutaj też nie występuje sprzeczność.

Czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej umożliwia zaspokojenie potrzeby pełnego wglądu w dokumentację likwidowanej spółki? Odpowiedź jest pozytywna, ponieważ zwiększenie informacji o spółce w sposób bezpośredni powiększa dokumentację spółki⁵⁰². Dlatego też nawet jeśli dokonują tego wyłącznie organy sądowe, to i tak w przyszłości możliwa jest rewizja takich dokumentów. Zatem stwierdza się zgodność potrzeb. Inne rozmieszczenie tych potrzeb nie determinuje innego rezultatu. Zgodność potrzeb występuje nawet w takim przypadku. Uzasadnione jest to odmiennością treściową potrzeb.

Zadaje się również pytanie: czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej umożliwia zaspokojenie potrzeby konsolidacji interesów wierzycieli i wspólników? Te potrzeby są odmienne treściowo, jednak jeśli organy sądowe będą przekazywały sobie informacje o spółce, to jednocześnie wierzyciele i wspólnicy będą chronieni prawnie. Nie stwierdza się czynników blokujących. Dlatego też uznaje się zgodność tych potrzeb. Takie same możliwości są również widoczne w odwrotnym rozmieszczeniu tych potrzeb.

Jako przedostatnie w tej części zadaje się pytanie: czy zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej umożliwia zaspokojenie potrzeb aktualności i doniosłości prawnej podstawy rozpoczęcia procesu? Nie można wykluczyć sytuacji, w której to dzięki uprzedniej współpracy organów sądowych okoliczność będzie miała faktyczny i prawny walor pozwalający wszcząć proces⁵⁰³. Dlatego też uznaje się zgodność powyższych potrzeb. Czy

502 Warte uwagi, Federal Court of Australia, *SK Foods LP v SK Foods Australia Pty Limited, in the matter of SK Foods Australia (No 2)* [2012] FCA 1509 (19 December 2012).

503 Odnośnie do transakcji dokonywanych przez dyrektorów spółki, które mogą spowodować niewypłacalność bądź ją pogłębić zob. *A. Keay, M. Murray, Making Company Directors Liable: A Comparative Analysis of*

zaspokojenie potrzeb aktualności i doniosłości prawnej podstawy umożliwi zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej? Odpowiedź pozytywna jest uzasadniona brakiem wzajemnych ingerencji tych potrzeb. Oznacza to występowanie zgodności potrzeb.

Ważną kwestią jest analiza możliwości substytucji potrzeby funkcjonalnej. Czy potrzeba pomocniczości sądowej może być zastąpiona inną potrzebą funkcjonalną, aby utrzymać kontrolowany proces likwidacyjny? Gdy właściwe dane odnoszące się do likwidowanej spółki nie zostaną zgłoszone do sądu, wchodzi potrzeba pełnej kontroli sądowej⁵⁰⁴. Powyższa potrzeba utrzymuje kontrolowany proces likwidacyjny. Istota wspólnych działań polega na wymianie oraz udostępnianiu dokumentacji. Można zatem wskazać, że posiada ona formalny charakter. Poszczególne australijskie organy podejmują czynności w ramach swoich kognicji. Kwestie pomocy należy postrzegać jako wyraz przyspieszenia tej procedury przez ustawodawcę australijskiego. Gdy proces likwidacyjny będzie kontrolowany z uwzględnieniem powyższych aspektów, dalszy bieg procesu likwidacyjnego będzie możliwy.

Występowanie potrzeby substytucyjnej w tym przypadku oznacza zmienny charakter potrzeby podstawowej.

Ostatnie wyjaśnienie funkcjonalne dwustopniowe jest następujące. Jeżeli w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych, to element ten przyczynia się do zaspokojenia potrzeby pomocniczości sądowej w procesie likwidacyjnym spółki prawa handlowego. Zaspokojenie potrzeby pomocniczości sądowej w procesie likwidacyjnym jest warunkiem koniecznym wystąpienia w procesie likwidacyjnym cechy określonej jako kontrolowany proces likwidacyjny. Proces likwidacyjny znajduje się w stanie kontroli, zatem w procesie likwidacyjnym występuje element określony jako wzajemna pomoc organów sądowych w kwestiach likwidacyjnych.

Brak funkcjonalności wykazano tylko przy związaniu omawianego elementu z potrzebą zwiększonej aktywności wierzycieli w trakcie procesu likwidacyjnego. W

Wrongful Trading in the United Kingdom and Insolvent Trading in Australia, *International Insolvency Review* 2005, vol. 14, no.1, s. 27-55; *A. Hargovan*, Judicial guidance on de facto director liability for insolvent trading, *Governance Directions* 2017, vol. 69, no.2, s. 111-113.

504 Zob. też ciekawe orzeczenia, Federal Court of Australia, *Donnelly (as liquidator), in the matter of Advance Finances Pty Limited (in liq)* [2013] FCA 514 (28 May 2013); New South Wales Supreme Court, *McGrath and Anor as Liquidators of HIH Insurance Ltd* [2008] NSWSC 780 (31 July 2008). Por. z New South Wales Supreme Court, *Hih Insurance Limited (in liq) and Ors* [2004] NSWSC 454 (21 May 2004).

pozostałych sześciu związkach stwierdzono zaspokojenie przez omawiany element procesu.

Wykazano, że stosunki powyższych potrzeb funkcjonalnych nie są sprzeczne. W każdym stosunku występuje wzajemna zgodność potrzeb. Ponadto stwierdzono możliwość wystąpienia potrzeby substytucyjnej określonej jako potrzeba pełnej kontroli sądowej. Podstawowa potrzeba funkcjonalna jest tym samym potrzebą zmienną.

4.3. Wnioski

Badania zostały oparte na metodzie funkcjonalnej, w typie analizy funkcjonalnej dwustopniowej. Za podstawę rozważań przyjęto założenia ogólne i założenia szczegółowe tego typu analizy.

W pięciu analizowanych elementach polskiego procesu likwidacyjnego wystąpiła wielofunkcyjność elementu, zaś jednofunkcyjność stwierdzono w jednym przypadku. Z kolei analiza jednego elementu wykazała równą liczbę związków wielofunkcyjnych oraz jednofunkcyjnych.

Odnosząc się do prawa australijskiego, w przypadku czterech elementów stwierdzono wielofunkcyjność, natomiast jednofunkcyjność odnotowano dwukrotnie. Również w analizie jednego elementu wystąpiło tyle samo związków wielofunkcyjnych i jednofunkcyjnych.

W czterech analizowanych elementach polskiego procesu likwidacyjnego stwierdzono zgodność potrzeb funkcjonalnych, natomiast w trzech wykazano ich sprzeczność.

Australijska perspektywa wykazała w pięciu przypadkach zgodność potrzeb funkcjonalnych, zaś w jednym elemencie sprzeczność potrzeb funkcjonalnych. Ponadto jeden element nie zawierał dominacji ani zgodności, ani sprzeczności potrzeb.

Z powyższego wynika potwierdzenie tezy dwustopniowej kierunkowej organizacji, że likwidacje spółek handlowych w Polsce i Australii są procesami posiadającymi potrzeby funkcjonalne, które są zaspokajane przez elementy tych procesów, co warunkuje wystąpienie generalnych cech tych procesów.

W polskim procesie likwidacyjnym potrzeba substytucyjna została określona w trzech przypadkach. Oznacza to trzykrotne wystąpienie zmienności potrzeb funkcjonalnych. Z kolei brak potrzeby substytucyjnej wystąpił w czterech przypadkach, co oznacza istnienie stałości potrzeb funkcjonalnych.

W australijskim procesie likwidacyjnym stwierdzono w dwóch przypadkach potrzebę substytucyjną, czyli występowanie zmienności potrzeb funkcjonalnych, natomiast w pięciu przypadkach nie stwierdzono potrzeby substytucyjnej, czyli wystąpiła stałość potrzeb funkcjonalnych.

Powyższe nie potwierdziło tezy dwustopniowej samoregulacji. Tym samym nie występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesów likwidacyjnych w Polsce i Australii, które powodują, że niezaspokojenie bądź niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech procesów likwidacyjnych.

Wnioski końcowe

W tej pracy przedstawione zostały badania prowadzone nad likwidacją spółek prawa handlowego. Układ składający się z dwóch państw - Rzeczypospolitej Polskiej i Związku Australijskiego określił jej porównawczą perspektywę. Badania charakteryzowały się podejściem metodologicznym, dzięki któremu problem badawczy był rozwiązywany na podstawie metody funkcjonalnej.

Przeprowadzono trzy typy analizy funkcjonalnej: analizę funkcjonalną prostą, analizę funkcjonalną rozwiniętą, analizę funkcjonalną dwustopniową. W pierwszej z nich przeanalizowano trzy relacje składników systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce oraz trzy relacje składników systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Australii. W drugiej przeanalizowano pięć elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i pięć elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii. Ostatni typ analizy funkcjonalnej zawierał siedem elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i siedem elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii. Łącznie wystąpiło trzydzieści sześć składników systemów likwidacji i elementów procesów likwidacji. Oznacza to, że badania zawierały metodyczne uporządkowanie dotyczące schematu analizy, który w każdym z typów się powiększał.

W pierwszym typie analizy funkcjonalnej do polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego zastosowano trzy założenia ogólne i osiem założeń szczegółowych. W kolejnym typie analizy przedmiot badań rozważano dwoma założeniami ogólnymi i sześcioma założeniami szczegółowymi. W ostatnim typie zastosowano dwa założenia ogólne i sześć założeń szczegółowych. Dokonując zsumowania, podczas prowadzonych badań komparatystycznych likwidacji spółek prawa handlowego wystąpiło dwadzieścia siedem założeń właściwych metodzie funkcjonalnej. W toku badań zadano trzydzieści osiem metodycznych pytań odnośnie do każdej likwidacji spółek.

Na podstawie powyższego stwierdza się dokonanie funkcjonalnego porównania polskiej likwidacji spółek prawa handlowego z australijską likwidacją. Należy przez to rozumieć, że tematy, problemy i zagadnienia występujące w ramach funkcjonalizmu są

„materiałem”, dzięki któremu można poznawać, rozważać i definiować likwidację spółek prawa handlowego w Polsce oraz likwidację spółek prawa handlowego w Australii. Zaproponowane w problemie badawczym, tym samym w tytule pracy, ujęcie funkcjonalne jest odpowiednie do prawa handlowego w Polsce i prawa handlowego w Australii. Badania wykazały faktyczną możliwość funkcjonalnych deliberacji nad prawem.

Ponadto podkreśla się, że dzięki funkcjonalizmowi porównano dwa terytorialnie odległe systemy prawne Polski i Australii, co doprowadziło do ich zbliżenia z uwagi na poszczególne składniki tych systemów oraz występującą problematykę.

Trzeba dodać, że funkcjonalne „spojrzenie” na likwidację spółek prawa handlowego wpłynęło na kwestię języka prawniczego. Chodzi o to, że dokonane analizy funkcjonalne polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego wniosły nowe kategorie pojęciowe do języka prawniczego. Oznacza to, że o likwidacji spółek prawa handlowego można mówić nie tylko w kontekście doktrynalnym czy praktycznym, ale jak widać również funkcjonalnym. W tym rejestrze języka polskiego znajdują się teraz:

- likwidacja spółek prawa handlowego rozumiana jako system funkcjonalny, funkcjonalne składniki systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii, stosunki wzajemności funkcjonalnej składników likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, stosunki eksploatacji likwidacji spółek prawa handlowego w Australii, stosunki konsensusu celów składników polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego, stosunek zależności od systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i od systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Australii, dwustronna relacja polskiej likwidacji z otoczeniem, jednostronna relacja australijskiej likwidacji z otoczeniem;
- katalogi stanów procesu likwidacyjnego w Polsce i katalogi procesu likwidacyjnego w Australii; funkcjonalność, dysfunkcjonalność i niefunkcjonalność elementów polskiego procesu likwidacyjnego oraz australijskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego, funkcje elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i procesu likwidacyjnego w Australii, udział elementu procesu likwidacyjnego w utrzymaniu stanu procesu likwidacyjnego w Polsce, udział elementu procesu likwidacyjnego w utrzymaniu stanu procesu likwidacyjnego w Australii, element podstawowy oraz element zamienny polskiego procesu likwidacyjnego, jak i element podstawowy i element zamienny australijskiego procesu likwidacyjnego;

- wielofunkcyjność, jednofunkcyjność elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i wielofunkcyjność oraz jednofunkcyjność elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii, zgodność potrzeb funkcjonalnych w polskim procesie likwidacyjnym, sprzeczność potrzeb funkcjonalnych w polskim procesie likwidacyjnym, zgodność potrzeb funkcjonalnych w australijskim procesie likwidacyjnym, sprzeczność potrzeb funkcjonalnych w australijskim procesie likwidacyjnym, potrzeba substytucyjna w likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, zmienność potrzeb funkcjonalnych w polskiej likwidacji, potrzeba substytucyjna w likwidacji spółek prawa handlowego w Australii, stałość potrzeb funkcjonalnych w australijskiej likwidacji.

Badania wykazały występowanie takich zależności (powiązań) w likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, jak i Australii, co oznacza, że język prawniczy wzbogacił się właśnie o powyższe kategorie pojęciowe.

Odnosząc się do wniosków kończących każdą analizę funkcjonalną dokonuje się uogólnień i dzieli się je na podobieństwa i różnice. W wyniku funkcjonalnych badań nad likwidacją spółek prawa handlowego w Polsce i likwidacją spółek prawa handlowego w Australii stwierdza się następujące podobieństwa (tożsamości):

- likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii są systemami funkcjonalnymi,
- zarówno w systemie likwidacji polskiej, jak i systemie likwidacji australijskiej występują powiązania funkcjonalne między składnikami,
- w obydwu systemach likwidacji spółek prawa handlowego przeważają powiązania o takim samym stosunku celów składników,
- stosunek składników do systemu likwidacji w Polsce jest taki sam, jak stosunek składników do systemu likwidacji w Australii,
- polski i australijski proces likwidacyjny posiadają stany procesów likwidacyjnych,
- proces likwidacyjny jest systemem funkcjonalnym,
- podstawowy moment obydwu procesów likwidacyjnych jest funkcjonalny lub niefunkcjonalny.

Rezultatami analiz funkcjonalnych przedmiotów badawczych są następujące różnice (odmienności):

- systemy (funkcjonalne) likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii są stworzone z odmiennych rodzajów funkcjonalnych składników,
- powiązania między składnikami likwidacji polskiej mają inny stosunek niż powiązania między składnikami likwidacji australijskiej,
- system polskiej likwidacji spółek prawa handlowego ma odmienną relację z otoczeniem niż system australijskiej likwidacji,
- polski proces likwidacyjny ma więcej stanów (procesu) niż australijski,
- elementy polskiego procesu są funkcjonalne w mniejszym procencie przypadków niż elementy australijskiego procesu w podstawowych momentach tych procesów
- elementy polskiego procesu są niefunkcjonalne w większym procencie przypadków niż elementy australijskiego procesu w podstawowych momentach tych procesów.
- likwidacja spółek prawa handlowego w Australii jest zatem bardziej funkcjonalna niż likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce,
- elementy polskiego procesu są funkcjonalne w mniejszym procencie przypadków niż elementy australijskiego procesu podczas zmiany temporalnej,
- elementy polskiego procesu są dysfunkcjonalne w większym procencie przypadków niż elementy australijskiego procesu podczas zmiany temporalnej,
- elementy polskiego procesu są niefunkcjonalne w większym procencie przypadków niż elementy australijskiego procesu podczas zmiany temporalnej,
- należy przez to rozumieć, że likwidacja spółek prawa handlowego w Australii również podczas zmiany temporalnej jest bardziej funkcjonalna niż likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce,
- w polskim procesie likwidacyjnym występuje więcej elementów o dużym udziale w utrzymaniu poszczególnego stanu (procesu) niż w procesie australijskim,
- oznacza to, że elementy polskiego procesu mają większą rolę w utrzymaniu stanów polskiego procesu likwidacyjnego niż elementy procesu australijskiego,
- polski proces likwidacyjny jest bardziej od australijskiego nastawiony na zamianę elementów,
- elementy procesu likwidacyjnego w Polsce są wielofunkcyjne w większym procencie przypadków niż elementy procesu likwidacyjnego w Australii,

- elementy polskiego procesu likwidacyjnego mają niższy procent przypadków zgodności potrzeb funkcjonalnych niż elementy australijskiego procesu,
- potrzeby substytucyjne występują w polskim procesie likwidacyjnym w większym procencie przypadków niż w australijskim procesie likwidacyjnym.

Funkcjonalne porównanie likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce z likwidacją spółek prawa handlowego w Australii wykazuje więcej różnic niż podobieństw. Wyniki badań potwierdzają prawdziwość tezy o odmienności polskiej likwidacji spółek prawa handlowego od australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego w ujęciu funkcjonalnym.

Z porównawczych badań funkcjonalnych wynikają następujące postulaty *de lege ferenda* dotyczące zmiany polskiego prawa handlowego:

- ograniczenie w stanowieniu, a nawet uchylenie norm prawnych, na podstawie których skonstruowane są elementy niefunkcjonalne na rzecz elementów funkcjonalnych,
- uchylenie norm prawnych, na podstawie których skonstruowane są elementy o małym udziale w utrzymaniu poszczególnego stanu polskiego procesu likwidacyjnego,
- stanowienie norm prawnych, na podstawie których skonstruowane będzie więcej elementów zamiennych.

Wprowadzenie powyższych propozycji pozwoli na powiększenie funkcjonalności elementów polskiej likwidacji spółek prawa handlowego, a tym samym wzmocnienie kierunkowej organizacji tego procesu funkcjonalnego. Ponadto doprowadzi do występowania powiązań pomiędzy elementami polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego, które będą powodowały aktywności innych elementów; tym samym będą utrzymywane poszczególne stany procesu. Oznaczałoby to wystąpienie samoregulacji tego procesu likwidacyjnego.

Ponadto proponuje się uchylenie norm prawnych, na podstawie których skonstruowano elementy, w których stwierdzono sprzeczność potrzeb funkcjonalnych. Takie czynności pozwolą na wzmocnienie dwustopniowej kierunkowej organizacji procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce.

Postuluje się również stanowienie norm prawnych, na podstawie których skonstruowane będą elementy, w których wystąpi więcej powiązań pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi. Pozwoli to na wystąpienie dwustopniowej samoregulacji polskiego procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego.

Badania funkcjonalne pozwoliły więc na osiągnięcie założonych celów badawczych. Umieszczenie polskich zagadnień prawniczych na tle australijskich umiędzynarodowiło te kwestie. Jest to bardzo istotne z uwagi na procesy globalizacyjne w świecie.

Spis Literatury

Literatura polskojęzyczna

Adamus R., „Życie po życiu” spółki kapitałowej, *Jurysta* 2010, nr 1.

Antonowicz P., Bankructwa i upadłości przedsiębiorstw. Teoria – praktyka gospodarcza – studia regionalne, Gdańsk 2015.

Ashford R., Hall R. P., Ashford N. A., Koncepcja *binary approach* jako instrument kształtowania zrównoważonego wzrostu, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 4.

Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2005.

Babiarz S., Łukowski W., Dopuszczalność ustanowienia likwidatora w celu dokończenia likwidacji spółki z o. o., *Prawo Spółek* 2010, nr 3.

Banach W., Kulturowe bariery w kształtowaniu postaw prospołecznych wśród uczestników życia gospodarczego w Polsce, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 4.

Blikle A. J., *Doktryna jakości. Rzecz o skutecznym zarządzaniu*, Gliwice 2014.

Bogucka I., Funkcja jako relacja, *Folia Philosophica* 1997, t. 15.

Borowy B., w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2014.

Bożyk S., *System konstytucyjny Australii*, Warszawa 2001.

Brodecki Z., Konopacka M., Brodecka-Chamera A., *Komparatystyka kultur prawnych*, Warszawa 2010.

Cabaj J., Szczególna reprezentacja spółki kapitałowej – art. 379 § 1 (210 § 1) KSH, *Ius Novum* 2014, nr 3.

Czepita S., O pojęciu czynności konwencjonalnej i jej odmianach, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 1.

Czerniawski R., *Akcjonariusz*, Warszawa 2010.

Descartes R., *Rozprawa o metodzie właściwego kierowania rozumem i poszukiwania prawdy w naukach*, tł. W. Wojciechowska, Warszawa 1981.

Dowgier R., w: *Prawo podatkowe. Zarys wykładu*, red. L. Etel, Warszawa 2013.

Fedak Z., Ogólne zasady sporządzania rocznego sprawozdania finansowego, w: Rachunkowość - zamknięcie roku 2016, Warszawa 2016.

Flis M., w: Encyklopedia socjologii, t. A-J, pod red. W. Kwaśniewicza, Warszawa 1998.

Frąckowiak J., w: Kodeks spółek handlowych Komentarz, pod. red. W. Pyziola, Warszawa 2008.

Gałązka K., Nakłady inwestycyjne na środki trwałe a potrzeby odtworzeniowo - modernizacyjne podmiotów branży elektroenergetycznej, Zarządzanie i Finanse 2013, nr 1, część 4.

Gawrysiak-Zabłocka A., Firma osobowych spółek handlowych – uwagi de lege ferenda, w: Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym, red. T. Mróz, M. Stec, Warszawa 2012.

Gendek M., Oświadczenie członka zarządu spółki kapitałowej o rezygnacji z funkcji – glosa – III CZP 89/15, Monitor Prawniczy 2017, nr 15.

Gierat A., w: Kodeks spółek handlowych Komentarz, red. Z. Jara, Warszawa 2014.

Gliniecki B., Zasada ograniczonej swobody wyboru firmy, Prawo Spółek 2009, nr 5.

Gniewek E., Machnikowski P. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 8. wyd., Warszawa 2017.

Goldiszewicz A., Wybrane problemy na tle konstytutywnych i deklaratoryjnych wpisów do rejestru osobowych spółek prawa handlowego, Monitor Prawniczy 2017, nr 12.

Gołata K., Społeczna nieodpowiedzialność biznesu a niszczenie wizerunku przedsiębiorstwa, Ruch prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2017, nr 4.

Gorczyński G., w: Kodeks cywilny. Komentarz t. I, Część ogólna (art. 1-125), red. M. Habdas, M. Fras, Warszawa 2018.

Grobler A., Metodologia nauk, Kraków 2006.

Gurgul S., Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz, 11. wyd., Warszawa 2017.

Heller M., Filozofia nauki, 3. wyd., Kraków 2016.

Jakubiak A., Likwidacja i przejęcie banku w formie spółki akcyjnej w prawie bankowym, Prawo Bankowe 1997, nr 2.

Jakubowski W., Załęski P., w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, 3 wyd., Warszawa 2003.

Jamroży M., Główna A., Przekazanie wspólnikowi majątku likwidowanej spółki z o. o. w formie rzeczowej a przychód podatkowy, *Monitor Podatkowy* 2018, nr 2.

Kidyba A., w: *Kodeks spółek handlowych, t. I, Komentarz do art. 1 – 300*, 13. wyd., Warszawa 2017.

Kidyba A., w: *Kodeks spółek handlowych, t. II, Komentarz do art. 301-633*, 13. wyd., Warszawa 2017.

Klapczyńska M., *Firma i jej ochrona*, Warszawa 2004.

Klepacz T., Ujawnienie składników majątkowych spółki kapitałowej po wykreśleniu z rejestru, *Przegląd Prawa Handlowego* 2012, nr 6.

Kmita J., *Wykłady z logiki i metodologii nauk*, Warszawa 1973.

Kobos K., W obronie realności doświadczenia zmysłowego: nieredukcjonistyczny funkcjonalizm Davida Chalmersa, *Filozofia Nauki* 2007, nr 4

Kordela M., *Aksjologia źródeł prawa, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2016, nr 2.

Kos R., Porzycki M., Sytuacja prawna majątku pozostałego po wykreśleniu spółki kapitałowej – uwagi na gruncie postulatu przymusowej likwidacji niewypłacalnych spółek, *Monitor Prawa Handlowego* 2013, nr 3.

Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, 7. wyd., Wrocław 1982.

Kozielski P., *Australia i jej rola w kształtowaniu procesów integracyjnych w obszarze Azji Pacyfiku*, Warszawa 2015.

Koziół G., Wybrane uwagi dotyczące reprezentowania spółki jawnej przez prokurenta w okresie innego sposobu zakończenia działalności spółki uzgodnionego przez wspólników (art.67§1 K.S.H.), w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga Jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, pod. red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010.

Koziół G., Zakończenie działalności spółki handlowej w sposób uzgodniony przez wspólników, *Prawo Spółek* 2011, nr 7-8.

Koziół G., Przekształcenie spółki cywilnej w spółki handlowe w nowelizacjach k.s.h. a przesłanki rozwiązania tej spółki. Zagadnienia wybrane, w: *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, pod red. J. Frąckowiaka, Wrocław 2013.

Kuhn T. S., *Dwa bieguny: tradycja i nowatorstwo w badaniach naukowych*, tł. S. Amsterdamski, Warszawa 1985.

Laskowski P., Fazy procedury likwidacyjnej funduszu inwestycyjnego – uwagi de lege lata i postulaty de lege ferenda, *Zarządzanie i Finanse* 2013, nr 1, część 2.

Lewandowski S., Malinowski A., Petzel J., w: *Logika dla prawników Słownik encyklopedyczny*, pod. red. A. Malinowskiego, Warszawa 2004.

Litwińska-Werner M., w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 3. wyd., Warszawa 2007.

Litwińska-Werner M., w: *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012.

Lutter M., Wpływ kryzysu finansowego na obowiązki członków zarządu i rad nadzorczych, *Monitor Prawa Handlowego* 2012, nr 2.

Łubnicki N., *Nauka poprawnego myślenia*, Warszawa 1963.

Malarewicz-Jakubów A., Informacja a kontrola w spółkach kapitałowych, *Palestra* 2013, nr 3-4.

Malarewicz-Jakubów A., Przedsiębiorcy zagraniczni prowadzący działalność gospodarczą w Polsce, w: *Państwo, gospodarka, prawo. Księga dedykowana Profesorowi Cezaremu Kosikowskiemu z okazji jubileuszu pracy naukowej na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku*, red. A. Piszcz, M. Olszak, M. Etel, Białystok 2015.

Malarewicz-Jakubów A., w: *Prawo gospodarcze prywatne*, red. T. Mróz, M. Stec, 5. wyd., Warszawa 2018.

Malinowski B., *Argonauci Zachodniego Pacyfiku*, tł. B. Olszewska-Dyoniziak, S. Szykiewicz, Warszawa 1987.

Markowski A. (red.), *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2004.

Matraszek K., Such J., *Ontologia, teoria poznania i ogólna metodologia nauk*, Warszawa 1989.

Matuszewski P., Związki zawodowe w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej: analiza funkcjonalna, *Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne* 2009, nr 3.

Merton R. K., *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, przeł. E. Morawska, J. Wertenstein-Żuławski, Warszawa 2002.

Michalski M., w: *System Prawa Prywatnego*, t. 17 A, *Prawo spółek kapitałowych*, red. S. Sołtysiński, 2. wyd., Warszawa 2015.

Michnik A., *Postępowanie o wpis do rejestru przedsiębiorców*, Warszawa 2009.

Missala W., Wolbach Ł., *Likwidacja spółki kapitałowej. Prawo, podatki, rachunkowość*, red. W. Missala, Warszawa 2013.

- Mitrus L., Kodeks pracy Komentarz, red. A. Sobczyk, 3. wyd., Warszawa 2017.
- Mokrzycki E., Filozofia nauki a socjologia: od doktryny metodologicznej do praktyki badawczej, Warszawa 1980.
- Mróz T., Funkcje spółek kapitałowych w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Białystok 1999.
- Muszalski W., Kodeks pracy. Komentarz, red. W. Muszalski, 11. wyd., Warszawa 2017.
- Naworski J. P., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 2, Tytuł III, Spółki kapitałowe. Dział I, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeusza, Warszawa 2011.
- Naworski J. P., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 3, Tytuł III, Spółki kapitałowe. Dział II, Spółka akcyjna, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeusza, Warszawa 2012.
- Nawrot W., Globalny kryzys finansowy XXI wieku: przyczyny, przebieg, skutki, prognozy, Warszawa 2009.
- Niebieszkańska N., Optymalizacja struktury kapitału w strategii finansowania działalności przedsiębiorstwa, w: Przedsiębiorstwo na rynku globalnym: finanse, struktury, strategie, red. A. Antonowicz, P. Antonowicz, Sopot 2013.
- Nowacki A., Firma spółki partnerskiej, Prawo Spółek 2011, nr 4.
- Nowacki A., Śmierć wspólnika spółki osobowej, Monitor Prawa Handlowego 2017, nr 4.
- Nowak S., Metodologia badań społecznych, Warszawa 2008.
- Ochmann P., Zasada obiektywnej wykładni postanowień umowy w Australii na przykładzie orzeczenia w sprawie Pacific Carriers v BNP Paribas, Jurysta 2016, nr 12.
- Olszewska–Dyoniziak B., Bronisław Malinowski - twórca nowoczesnej antropologii społecznej, Zielona Góra 1996.
- Parsons T., Smelser N. J., Funkcjonalne zróżnicowanie społeczeństwa, w: Współczesne teorie socjologiczne, tł. A. Bentkowska, Warszawa 2006.
- Paszek P., Remanent likwidacyjny – towary objęte remanentem (Serwis Monitora Podatkowego nr 4/2011), Monitor Podatkowy 2011, nr 11.
- Pelczyński M., Przedsiębiorstwo (art. 55[1]) wielopodmiotowe – istota i reżim prawny (cz.I), Monitor Prawniczy 2017, nr 3.
- Pelczyński M., Przedsiębiorstwo (art. 55[1]) wielopodmiotowe – istota i reżim prawny (cz.II), Monitor Prawniczy 2017, nr 4.

Popiołek W., w: Kodeks cywilny, t. II, Komentarz do art. 450-1088, red. K. Pietrzykowski, 5. wyd., Warszawa 2009.

Popiołek W., O dziedziczeniu udziału w spółce jawnej, w: Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010.

Popiołek W., w: System Prawa Handlowego, t. 2, Prawo spółek handlowych, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012.

Popiołek W., w: Kodeks spółek handlowych Komentarz, red. J. A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015.

Popiołek W., w: Kodeks cywilny, t. I, Komentarz art. 1-449(10), red. K. Pietrzykowski, 9. wyd., Warszawa 2018.

Rodzinkiewicz M., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, 6. wyd., Warszawa 2014.

Rodzinkiewicz M., w: Kodeks spółek handlowych. t. III B, Spółka akcyjna. Komentarz. Art. 393-490, red. A. Opalski, Warszawa 2016.

Romer M. T., Prawo pracy. Komentarz, 5. wyd., Warszawa 2012.

Sęk P., Likwidacja spółek kapitałowych w organizacji, Przegląd Prawa Handlowego 2013, nr 5.

Siemiątkowski T., Prokura w spółkach prawa handlowego, Warszawa 1999.

Siemiątkowski T., Potrzeszcz R., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Tytuł I, Przepisy ogólne. Tytuł II, Spółki osobowe, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeszcza, Warszawa 2010.

Sobczyk A., Kodeks pracy. Komentarz, red. A. Sobczyk, 2. wyd., Warszawa 2015.

Sokoł W., Żmigrodzki M., (red.), Encyklopedia politologii, pod red. M. Żmigrodzkiego, t. 1, Pojęcia, teorie i metody, 2. wyd., Warszawa 2016.

Sołtysiński S., Gawalkiewicz R., w: Kodeks spółek handlowych, t. I., Przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do art. 1-150, 3. wyd., Warszawa 2012.

Sołtysiński S., Moskwa P., w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo Spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016.

Stawecki T., Winczorek P., Wstęp do prawoznawstwa, 4. wyd., Warszawa 2003.

Strzelczyk K., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, t. 1, Tytuł I, Przepisy ogólne. Tytuł II, Spółki osobowe, pod red. T. Siemiątkowskiego, R. Potrzeszcza, Warszawa 2010.

Strzępka J. A., Zielińska E., w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz, red. J. A. Strzępka, 7. wyd., Warszawa 2015,

Sulowski S., w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, 3. wyd., Warszawa 2003.

Szacki J., Historia myśli socjologicznej, Warszawa 2004.

Szajkowski A., w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016.

Szajkowski A., Tarska M., w: Kodeks spółek handlowych, t. III, Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-490, 3. wyd., Warszawa 2013.

Szajkowski A., Tarska M., w: Kodeks spółek handlowych, t. II, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do art. 151-300, 3. wyd., Warszawa 2014.

Szostek D., *Quo vadis?* Pięćdziesiąt lat kodeksu cywilnego, w: 50 lat Kodeksu Cywilnego. Perspektywy rekodyfikacji, red. P. Stec, M. Załucki, Warszawa 2015.

Szostek D., Pieczęć elektroniczna i możliwość jej wykorzystania w polskim prawie, w: Media Elektroniczne. Współczesne problemy prawne, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2016.

Szostek D., Nowelizacja formy czynności prawnej w prawie cywilnym, Prawo Mediów Elektronicznych 2017, nr 2.

Szostek D., Świerczyński M., Wpływ nowych technologii na prawo prywatne międzynarodowe, w: *Experientia Docet*. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Elżbiecie Traple, red. P. Kostański, P. Podrecki, T. Targosz, Warszawa 2017.

Szacki J., Historia myśli socjologicznej, Warszawa 2004.

Sztompka P., Metoda funkcjonalna w socjologii i antropologii społecznej, Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie, Prace Komisji Socjologicznej 1971, nr 21.

Sztompka P., Socjologia zmian społecznych, przekł. J. Konieczny, Kraków 2005.

Szumański A., w: System Prawa Prywatnego, t. 16, Prawo spółek osobowych, red. A. Szajkowski, 2. wyd., Warszawa 2016.

Świadek A., Koniunktura gospodarcza a aktywność innowacyjna w regionalnym pomorskim systemie przemysłowym, Zarządzanie i Finanse 2013, nr 1, część 4.

Świdorska G. K., Jak czytać sprawozdanie finansowe, Warszawa 2013.

Tarchalski T., Ekonomia „cudu australijskiego”: od dobrobytu przez socjalizm kolonialny i stagnację do prosperity, *Studia Ekonomiczne* 2008, nr 3-4.

Tokarczuk R., Wprowadzenie do komparatystyki prawniczej, Lublin 1989.

Tomala P, Likwidacja spółek kapitałowych - wybrane zagadnienia – cz. III, Monitor Prawniczy 2005, nr 10.

Trippner-Hrabi J., Wpływ globalizacji i umiędzynarodowienia na zmiany w obszarach rozwojowych przedsiębiorstw, w: Przedsiębiorstwo na rynku globalnym finanse, struktury, strategię, red. A. Antonowicz, P. Antonowicz, Sopot 2013.

Trzebiatowski M., Od kiedy firma spółki handlowej z dodatkiem „w likwidacji”, Prawo Spółek 2010, nr 12.

Trzebiatowski M., Inny niż likwidacja sposób zakończenia działalności spółki osobowej – co, jak i kiedy, Prawo Spółek 2011, nr 3.

Trzebiński J., Regulacje prawne zapobiegające ustaniu podmiotowości gospodarczej spółek osobowych prawa handlowego, Rejent 1998, nr 5.

Turyna J., Rachunkowość finansowa, 4. wyd., Warszawa 2014.

Wajda D., Dobre obyczaje w spółkach kapitałowych, w: Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, Ewolucji czy Rewolucji. Księga Jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego, pod. red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010.

Wajda D., Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych ustawą o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców, Monitor Prawniczy 2017, nr 6.

Wajda D., Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14, Glosa 2018, nr 1.

Weinberg G. M., Myślenie systemowe, tł. Cz. Berman, R. Wielburski, Warszawa 1979.

Weiss I., Prawa mniejszości w spółkach kapitałowych, Przegląd Prawa Handlowego 1995, nr 10.

Weiss I., Prawa wspólników spółki z o. o. i akcjonariuszy spółki akcyjnej, Prawo Spółek 1997, nr 10.

Węgrzynowski Ł., Skutki prawne wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru przedsiębiorców (cz. I), Przegląd Prawa Handlowego 2014, nr 7.

Węgrzynowski Ł., Charakterystyka praw i obowiązków spółki kapitałowej po jej wykreśleniu z rejestru przedsiębiorców (cz. II), Przegląd Prawa Handlowego 2014, nr 8.

Wiecech T., Ustroje federalne Stanów Zjednoczonych, Kanady i Australii, Kraków 2009.

Wilejczyk M., Zdolność do czynności prawnych spółki jawnej, Monitor Prawniczy 2017, nr 4.

- Witosz A., Likwidacja a czynności likwidacyjne, *Przegląd Prawa Handlowego* 2010, nr 5.
- Witosz A., Likwidacja spółek handlowych w Kodeksie spółek handlowych. Stan obecny a stan pożądany, w: *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010.
- Witosz, A. Restrukturyzacja spółki handlowej w likwidacji, *Prawo Spółek* 2011, nr 4.
- Witosz A., *Rozwiązanie i likwidacja spółek handlowych*, 2. wyd., Warszawa 2014.
- Witosz A. J., Skuteczność wyłączenia prawa reprezentacji na gruncie spółek osobowych, *Monitor Prawa Handlowego* 2014, nr 1.
- Witosz A. J., Skutki prawne upadłości wspólnika spółki osobowej, *Przegląd Prawa Handlowego* 2014, nr 4.
- Włodyka S., w: *System Prawa Handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, red. S. Włodyka, 2. wyd., Warszawa 2012.
- Włosik K., Płynność przy wycenie akcji na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2017, nr 2.
- Wojtyna A. (red.), *Efekty działań antykryzysowych w krajach na średnim poziomie rozwoju*, Warszawa 2012.
- Wolska G., Społeczna odpowiedzialność biznesu, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2018, nr 1.
- Wójtowicz E., Majątek spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ujawniony po jej wykreśleniu z rejestru, w: *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, pod red. A. Frąckowiaka, Wrocław 2013.
- Wróbel A., Determinanty polityki handlowej Australii, w: *Australia, Nowa Zelandia – polityka dobrobytu*, red. K. A. Kłosiński, P. Rubaj, Lublin 2014.
- Zaporowski P., Firma spółki jawnej, w: *Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach*, pod red. J. Frąckowiaka, Wrocław 2013.
- Ziemiński Z., *Elementy socjologii*, Poznań 1994.
- Zimmerman P., *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz.*, 5 wyd., Warszawa 2018.

Literatura anglojęzyczna

Adams M., Australian corporate law reform or evolution?, ALTA Law Research Series 2012, vol. 1.

Adams M., Global trends in corporate governance, Keeping Good Companies 2012, vol. 64, no. 9.

Adeney R., Structural Change in the Australian Economy, Reserve Bank of Australia Bulletin, March 2018.

Ali P., O'brien L., Ramsay I., 'Short a few quid': Bankruptcy Stigma in Contemporary Australia, University of New South Wales Law Journal 2015, vol. 38, no. 4.

Andenas M., Fairgrieve D., Intent on making mischief: seven ways of using comparative law, w: Methods of Comparative Law, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012.

Anderson A., Welsh M., Ramsay I., Gahan P., The Evolution of Shareholder and Creditor Protection in Australia: An International Comparison (March 10, 2011). University of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 539; International and Comparative Law Quarterly, vol. 61, no. 1.

Anderson C., The Australian Corporate Rescue Regime: Bold Experiment or Sensible Policy?, International Insolvency Review 2001, vol. 10.

Anderson C., Ending a Means to an End: Transition from the Voluntary Administration Process to a Deed of Company Arrangement or Liquidation, University of Tasmania Law Review 2004, vol. 23, no. 1.

Anderson C., Morrison D., Part 5.3A: The impact of changes to the Australian corporate rescue regime, Insolvency Law Journal 2007, vol. 15.

Anderson H., Directors' Liability to Creditors – What are the Alternatives?, Bond Law Review 2006, vol. 18, no. 2.

Anderson H., Directors' Liability for Corporate Faults and Defaults-An International Comparison, Pacific Rim Law & Policy Journal 2009, vol. 18, no. 1.

Anderson H., Piercing the Veil on Corporate Groups in Australia: the case for reform, Melbourne University Law Review 2009, vol. 33.

Anderson H., Veil Piercing and Corporate Groups - An Australian Perspective, New Zealand Law Review 2010, vol. 2010, no. 1

Anderson H., The Proposed Deterrence of Phoenix Activity: An Opportunity Lost?, Sydney Law Review 2012, vol. 34.

Anderson H., Pressing the right buttons: Australian case studies in the protection of employee entitlements against corporate insolvency, *International Labour Review* 2014, vol. 153, no. 1.

Anderson H., Director's Liability for Fraudulent Phoenix Activity-A Comparison of The Australian and UK Approaches, *Journal of Corporate Law Studies* 2014, vol. 14, no. 1.

Anderson H., Haller L., Phoenix Activity and the Liability of the Advisor, *Sydney Law Review* 2014, vol. 36.

Anderson H., Welsh M., Ramsay I., Gahan P., Shareholder and Creditor Protection Indices Australia 1970-2010, *Melbourne Legal Studies Research Paper* no. 641.

Anderson H., Welsh M., Ramsay I., Gahan P., Shareholder and Creditor Protection in Australia - A Lexime Analysis (October 17, 2012). *Company and Securities Law Journal* 2012, vol. 30, no. 6; *University of Melbourne Legal Studies Research Paper* no. 619.

Anderson K., Comparative Approaches to Continuing Legislative Reform: Considering Insolvency Law Reform in Japan and Several Common Law Countries, *Law in Asia and the Near Future Conference*, November 2001, *Australian National University College of Law Research Paper* No. 07-19.

Angelo Estrella Faria J., e-Commerce and International Legal Harmonization: Time To Go Beyond Functional Equivalence?, *South African Mercantile Law Journal* 2004, vol. 16, no. 4.

Armour J., Hansmann H., Kraakman R., The Essential Elements of Corporate Law, *University of Oxford Legal Studies Research Paper* 2009, no. 20; *Yale Law, Economics & Public Policy Research Paper* no. 387; *Harvard Law School Law and Economics Research Paper* no. 643; *Harvard Law School Public Law & Legal Theory Research Paper* no. 09-39; *European Corporate Governance Institute Law Working Paper* 2009, no. 134.

Arthur J.K, Possible avenues for policyholders following the collapse of the HIH Group, *Law Institute Journal* 2001, vol. 75.

Auld F. C., *Methods of Comparative Jurisprudence*, The University of Toronto 1949-1950, vol. 8.

Azzi J., Prosecuting Court- Appointed Liquidators in non-appointing courts: A case for overturning outdated law, *Monash University Law Review* 2011, vol. 37, no. 3.

Banakar R., Travers M., *Systems Theory, w: Law and Social Theory*, 2nd edition, ed. R. Banakar, M. Travers, Oxford, Portland 2013.

Barkoczy S., Trethewey J., Bennett M., Liquidations - Income Tax Issues, *Journal of Australian Taxation* 2002, vol. 5.

Baxt R., Oppression of Shareholders - The Australian Remedy, *Melbourne University Law Review* 1971, vol. 8.

Belicka S., Saleh A. S., An Empirical Investigation of Trade Flows Between Australia and its Major Trading Partners, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2014, vol. 8, no. 5.

Bhattacharyya A., Corporate Social and Environmental Responsibility in an Emerging Economy: Through the Lens of Legitimacy Theory, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2015, vol. 9, no. 2.

Blanc-Jouvan X., The Teaching of Comparative Law: Goals and Methods, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.

Boros E., Duns J., *Corporate Law*, 3rd Edition, Melbourne 2013.

Bridge M. G., Macdonald R. A., Simmonds R.L., Walsh C., Formalism, Functionalism, and Understanding the Law of Secured Transactions, *McGill Law Journal* 1999, vol 44.

Brockett R., The Valuation of Minority Shareholdings in an Oppression Context – A Contemporary Review, *Bond Law Review* 2012, vol. 24.

Brown D., Symes Ch., 'What's the latest?' Corporate Insolvency Statistics . *Insolvency Law Bulletin* July/August 2010; University of Adelaide Law Research Paper no. 2012-26 (August 20, 2012).

Cappelletti M., Comparative Law Teaching and Scholarship: Method and Objectives, *Asia Pacific Law Review* 1994, nr 1.

Cassidy J., *Corporations Law. Text and Essential Cases*, 3rd Edition, Sydney 2010.

Chemerinsky E., Formalism and Functionalism in Federalism Analysis, *Georgia State University Law Review* 1997, vol. 13, nr 4.

Chow D. C. K., Schoenbaum T. J., *International Trade Law. Problems, Cases, and Materials*, New York 2008.

Ciro T., Symes Ch., *Corporations Law: in principle*, 9th Edition, Sydney 2013.

Clark D. S., Comparative Law Methods in the United States, *Roger Williams University Law Review* 2011, vol. 16, no. 1.

Clark J., Determining Disability for Children: Implementation of *Sullivan v. Zebley* Part. III: Medical and Functional Equivalence, *Clearinghouse Review* 1991, vol. 25, no. 8.

Coldwell R., The Limited Protection of Corporation and Shareholders at International Law, *International Trade and Business Law Review* 2011, vol. 14.

Crepeau P., Comparative Law, Law Reform and Codification: National and International Perspectives, *Asia Pacific Law Review* 1994, no 1.

Dainow J., Teaching Methods for Comparative Law, *Journal of Legal Education* 1950-51, vol. 3.

Deneen L.A., Defeating a Wolf Cald as Wolf: Formalism and Functionalism in Separation-of-Power Suits Against The Consumer Financial Protection Bureau, *Georgia Law Review* 2014, vol. 48.

Dickfos J., The Costs and Benefits of Regulating the Market for Corporate Insolvency Practitioner Remuneration, *International Insolvency Review* 2016, vol. 25.

Dickfos J., Anderson C. J., Morrison D., The Insolvency Implications for Corporate Groups in Australia - Recent Events and Initiatives, *International Insolvency Review* 2007, vol. 16, no. 2.

Dobson R., Liquidation – Winding up a Company, *BusiDate* 2014, vol. 22, no. 4.

Duffy M. J., Shareholders Agreements and Shareholders' Remedies Contract Versus Statute?, *Bond Law Review* 2008, vol. 20, no. 2.

Duns J., Glover J., Insolvency, tax and liquidation distributions: dividends, capital gains and the dead hand of the past, *International Insolvency Review* 2006, vol. 15, no. 2.

Easterbrook F. H., Formalism, Functionalism, Ignorance, Judges, *Harvard Journal of Law & Public Policy* 1998, vol. 22, no. 1.

Edirisuriya P., The Predictive Power of Financial Variables: New Evidence from Australia, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2015, vol. 9, no. 1.

Egert G., Same old instrument Same Old Tune? Critical Perspectives on the Public Liability Insurance Provisions in the Associations Incorporation Act 1981 (QLD), *University of Queensland Law Journal* 2010, vol. 29.

Erasmus Ch. J., Obviating the Functions of Functionalism, *Social Forces* 1967, vol. 45, no. 3.

Eskridge W. N., Relationships between Formalism and Functionalism in Separation of Powers Cases, *Harvard Journal of Law & Public Policy* 1998, vol. 22, no. 1.

Fang L., The Methodology of Comparative Law, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.

Farrar J. H., Boulle L., Minority Shareholder Remedies – Shifting Dispute Resolution Paradigms, *Bond Law Review* 2001, vol. 13, no. 2.

Fealy M., The Role of Equity in the Winding up of a Company. Beneficial Ownership, Insolvent Companies and the Rights of Creditors, *Dublin University Law Journal* 1995, vol. 17.

Fisher S., International Influences Affecting Australian Commercial Law, *International Trade & Business Law* 2000, vol. 5.

Griggs L., The statutory derivative action: lessons that may be learnt from its past!, *University of Western Sydney Law Review* 2002, vol. 6.

Glenn H. P., *Legal Traditions and Legal Traditions*, *Journal of Comparative Law* 2007, vol. 2, no. 1.

Glover J., *Insolvency: Calling in the Undertakers - Income Tax, CGT, GST and Stamp Duty Aspects* (February 25, 2009). *Journal of Australian Taxation* 2007, vol. 10; Monash University Faculty of Law Legal Studies Research Paper 2007, no. 5.

Godwin A, Howse T., Ramsay I., *The Inherent Power of Common Law Courts to Provide Assistance in Cross-Border Insolvencies: From Comity to Complexity* (April 16, 2017). *International Insolvency Review*, vol. 26, no. 1.

Goode R., *The Codification of Commercial Law*, *Monash University Law Review* 1988, vol. 14.

Gordley J., *The functional method*, w: *Methods of Comparative Law*, red. P. G. Monateri, Cheltenham, Northampton 2012.

Grace, A. D. *Law of Liquidations: The Recognition and Enforcement of Foreign Liquidation Orders in Canada and Australia – A Critical Comparison*, *International and Comparative Law Quarterly* 1986, vol. 35.

Grantham R., *The Proceduralisation of Australian Corporate Law*, *Federal Law Review* 2015, vol. 43.

Gray A., *Precedent and Policy: Australian Industrial Relations Reform in the 21st Century Using the Corporations Power*, *Deakin Law Review* 2005, vol. 10, no. 2.

Gronow M, *Insolvent Corporate Groups and Their Employees: The Case for Further Reform*. *Company and Securities Law Journal* 2003, vol. 21; University of Melbourne Legal Studies Research Paper 2004, no. 130.

Haller Sh. D., *Cellular Phone Taskforce v. FCC: The Broadening of the NEPA Functional Equivalence Doctrine*, *Jurimetrics* 2001, vol. 42.

Hanrahan P., Ramsay I., Stapledon G., *Commercial Applications of Company Law*, 14th Edition, Sydney 2013.

Hansmann H., Kraakman R., *Reflections on the End of History for Corporate Law* (August 15, 2011). *Convergence of Corporate Governance: Promise and Prospects*, Abdul Rasheed and Toru Yoshikawa, eds., Palgrave-MacMillan, 2012; Yale Law & Economics Research Paper no. 449.

Hansmann H., Kraakman R., *What is Corporate Law?* (Feb 25, 2004), Yale Law & Economics Research Paper 2004, no. 300.

Hargovan A., Foreign directors of Australian companies put on notice: No leniency for ignorance of duties, *Governance Directions* 2017, vol. 69, no. 1.

Hargovan A., Judicial guidance on de facto director liability for insolvent trading, *Governance Directions* 2017, vol. 69, no. 2.

Harmer R., Up and Over Down Under: Australian Corporate Insolvency Law Reforms, *International Insolvency Review* 1993, vol. 2.

Harris, J., Adjusting creditor rights against third parties during debt restructuring, *Insolvency Law Journal* 2011, vol. 19, no. 1.

Harris J., Charting the Limits of Insolvency Reorganisations: *Lehman Brothers Holdings Inc v City of Swan* (February 15, 2010). *Sydney Law Review* 2010, vol. 32, no. 1.

Harris J., Gordon B., Lost in Transition: Section 447a and the Question of Members' Rights When a Company Transitions from Voluntary Administration to a Creditors' Voluntary Liquidation. *Insolvency Law Journal* 2005, vol. 13.

Harris J., Legg M., What Price Investor Protection? Class Actions vs. Corporate Rescue (January 29, 2010). *Insolvency Law Journal* 2009, vol. 17.

Hayne K. M., Directors' Duties and a Company's Creditors', *Melbourne University Law Review* 2014, vol. 38.

Hertz P., Martin J., English court plays by Australian rules, *Insolvency and Restructuring International* 2008, vol. 2, no. 2.

Hedges J., Bird H., Gilligan G., Godwin A., Ramsay I., An Empirical Analysis Of Public Enforcement Of Directors' Duties In Australia: Preliminary Findings Working Paper no. 3, 31 December 2015, Centre for International Finance and Regulation, Working Paper no. 105/2016/Project T021, March 2016.

Hill J. G., Why Did Australia Fare So Well in the Global Financial Crisis? (May 20, 2012). *The Regulatory Aftermath of The Global Financial Crisis*, E. Ferran, N. Moloney, J. G. Hill, and J. C. Coffee, Jr. Cambridge University Press, 2012; Sydney Law School Research Paper No. 12/35.

Ho, Look Chan, Recognising an Australian Solvent Liquidation Under the Uncitral Model Law: In *Re Betcorp* (June 27, 2009). *Journal of International Banking Law and Regulation* 2009; *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice* 2009.

Holmes E. M., Education for Competent Lawyering – Case Method in a Functional Context, *Columbia Law Review* 1976, vol. 76, no. 4.

Hopt K. J., *Comparative Company Law*, w: *The Oxford Handbook of Comparative Law*, M Reimann, R. Zimmermann (red.), New York 2006.

Hughes M., Hoy S., Andrew B., Cash flows: The Gap Between Reported and Estimated Operating Cash Flow Elements, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2010, vol. 4., no. 1.

Hunter T., Comparative Law as an Instrument in Transnational Law: the example of petroleum regulation, *Bond Law Review* 2009, vol. 21, no. 3.

Husa J., Metamorphosis of functionalism – or back to basics?, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2011, vol. 18, no. 4.

James P., Ramsay I., Siva P., Insolvent trading – an empirical study, The University of Melbourne Faculty of Law Legal Studies Research Paper no. 72, 2004.

Jianxia G., Taking of Evidence Abroad and its Comparison between Countries of Civil Law and Common law, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.

Jingwen Z., Comment on Functional Comparison, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.

Joas H., Knoebl W., Niklas Luhmann's radicalization of functionalism, w: *Social Theory Twenty Introductory Lectures*, H. Joas, W. Knoebl, trans. A. Skinner, New York 2009.

Johnston D. M., Functionalism in the Theory of International Law, *The Canadian Yearbook of International Law* 1988, vol. 26.

Jones S., A Cash Flow Based Model of Corporate Bankruptcy in Australia, *The Journal of Applied Management Accounting Research* 2016, vol. 14, no. 1.

Jones M., Marshall S., Mitchell R., Ramsay I., Research Report: Company Directors' Views Regarding Stakeholders, Corporate Governance and Workplace Partnerships Project Faculty of Law The University of Melbourne 2007, Melbourne Law School Legal Studies Research Paper no. 270.

Junker K.W., A Focus on Comparison in Comparative Law, *Duquesne Law Review* 2014, vol. 52.

Kaur H., Laan S., Auditing Litigation and Claims: Conflicts and the Compromise of Privilege, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2013, vol. 7, no. 4.

Katz S. N. (ed.), *The Oxford International Encyclopedia of Legal History*, vol. 2, New York 2009.

Keay A., The Director's Duty to take into Account the Interests of Company Creditors: When is it triggered?, *Melbourne University Law Review* 2001, vol. 25.

Keay A., Murray M., Making Company Directors Liable: A Comparative Analysis of Wrongful Trading in the United Kingdom and Insolvent Trading in Australia, *International Insolvency Review* 2005, vol. 14, no. 1.

Kendall K., Subordination of Shareholder Claims in Australia: A Comparison with the United Kingdom post-Sons of Gwalia, *Journal of International Banking Law and Regulation* 2009, vol. 24, no. 1, La Trobe Law School Legal Studies Research Paper no. 2009/2.

Kenig-Witkowska M. M., To Teach or not to Teach – Why We Do Need to Teach Foreign Law and Foreign Legal Systems as Well as Comparative Law Methods in a Global World?, *Studia Iuridica* 2016, t. 62.

Kercher B., hasło: Australia, w: *The Oxford International Encyclopedia of Legal History*, ed. S. N. Katz, vol. 1, New York 2009.

Keyes M., Jurisdiction Under the Hague Choice of Courts Convention: Its Likely Impact on Australian Practice, *Journal of Private International Law* 2009, vol. 5, no. 2.

Knight S., The removal of public company directors in Australia: Time for change?, *Company and Securities Law Journal* 2007, vol. 25, no. 6.

Koetz H., The Function of Comparative Law in the Development of a European Common Law, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.

Kozolchyk B., Comparative Commercial Law and the NLCIFT Methodology for Economic Development, *Arizona Journal of International & Comparative Law* 2013, vol.30, no. 1.

Kuek Ch. Y., Shareholder Activism Through Exit and Voice Mechanisms in Malaysia: A Comparison with the Australian Experience, *Bond Law Review* 2014, vol. 26, no. 2.

Langford R. T., Corporate Culpability, Stepping Stones and Mariner: Contention Surrounding Directors' Duties Where The Company Breaches The Law, *Company & Securities Law Journal* 2016, vol. 34.

Lipstein K., Jurisdiction to Wind Up Foreign Companies, *The Cambridge Law Journal* 1952, vol. 11, no. 2.

Lipton P., A History of Company Law in Colonial Australia: Economic Development and Legal Evolution, *Melbourne University Law Review* 2007, vol. 31.

Lipton P., Herzberg A., Welsh M., *Understanding Company Law*, 16th Edition, Sydney 2012.

Lombard S., Joubert T., The Legislative Response to The Shareholders v Stakeholders Debate: A Comparative Overview, *Journal of Corporate Law Studies* 2014, vol. 14.

Lomio J. P., Spang-Hanssen H., Wilson G. D., *Legal Research Methods in a Modern World a Coursebook*, 3rd edition, Copenhagen 2011, Chapter 4 – Comparative Law Methods.

Makinwa A. O., Researching Civil Remedies for International Corruption: The Choice of The Functional Comparative Method, *Erasmus Law Review* 2009, no. 3.

- Marshall S., Ramsay I., Stakeholders and Directors' Duties: Law, Theory and Evidence, University of New South Wales Law Journal. 2012, vol. 35, no. 1.
- Mason R., Insolvency law in Australia, w: Insolvency Law in East Asia, (red.) R. Tomasic, Aldershot, England 2006.
- Mason R., Local Proceedings in a Multi-State Liquidation: Issues of Jurisdiction, Melbourne University Law Review 2006, vol. 30.
- Mazzola P., Gerace D., A Comparison Between a Dynamic and Static Approach to Asset Management Using CAPM Models on the Australian Securities Market, Australasian Accounting, Business and Finance Journal 2015, vol. 9, no. 2.
- Merrill T. W., Toward a Principled Interpretation of the Commerce Clause, Harvard Journal of Law & Public Policy 1998, vol. 22, nr 1.
- Mcconville J., Bagaric M., Towards Mandatory Shareholder Committees in Australian Companies, Melbourne University Law Review 2004, vol. 28.
- McCormack G., Universalism in Insolvency Proceedings and the Common Law, Oxford Journal of Legal Studies 2012, vol. 32, no. 2.
- McCormack G., Hargovan A., Australia and the International Insolvency Paradigm, Sydney Law Review 2015, vol. 37.
- Michaels R., The functional method of comparative law, w: The Oxford Handbook of Comparative Law, M Reimann, R. Zimmermann (red.), New York 2006.
- Mitchell R., O'Donnell A., Ramsay I., Welsh M., Shareholder Protection in Australia: Institutional Configurations and Regulatory Evolution, Melbourne University Law Review 2014, vol. 38.
- Mokal R., Priority as Pathology: The Pari Passu Myth, Cambridge Law Journal 2001, vol. 60, part 3.
- Morgenthau H. J., Positivism, Functionalism, and International Law, American Journal of International Law 1940, vol. 34.
- Morley J., The Common Law Corporation: The Power Of The Trust In Anglo-American Business History, Columbia Law Review 2016, vol. 116.
- Morrison D., Anderson C., The Australian Insolvency Regime Revisited: A Precipice of the Next Leap Forward, International Insolvency Review 2006, vol.15, no. 3.
- Morrison D., When is a Company Insolvent?, Insolvency Law Journal 2002, vol. 10, University of Queensland TC Beirne School of Law Research Paper no. 10-09, 2010.

Morrison D., Anderson C., Uncommercial Transactions – Developments in the New Regime, *Insolvency Law Journal* 1999, vol. 7, University of Queensland TC Beirne School of Law Research Paper no. 10-37, 2010.

Morrison D., External Administration in Times of Uncertainty, *Insolvency Law Journal* 2011, vol. 19.

Nehme M., Hyland M., Houldsworth: An Obsolete Piece in The Legislative Puzzle, *University of Western Sydney Law Review* 2008, vol. 12.

Nessen P., The Americanization of Australian Corporate Law, *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 1999, vol. 26.

Nessen P., Australian Shareholders Rejoice: Current Developments in Australian Corporate Litigation, *Hastings International & Comparative Law Review* 2008, vol. 31.

Nguyen V., Rajapakse P., An Analysis of the Auditors' Liability to Third Parties in Australia, *Common Law World Review* 2008, vol. 37

Nolan J., Corporate responsibility in Australia: rhetoric or reality?, *Australian Journal of Human Rights* 2007, vol. 12, no. 2.

Nosworthy B., Directors' fiduciary obligations: Is the shareholder an appropriate beneficiary?, *Australian Journal of Corporate Law* 2010, vol. 24., no. 3.

Nosworthy B., Symes Ch., The Liquidator: A Hybrid of Agent, Fiduciary and Officer, *Australian Journal of Corporate Law* 2016, vol. 31, no. 1.

Nwafor A. O., The Goal(s) of Corporate Rescue in Company Law: A Comparative Analysis, *Corporate Board: role, duties and composition* 2017, vol. 13, no. 2.

O'Donnell A., Mitchell R., Ramsay I., Shareholder Value and Employee Interests: Intersections between Corporate Governance, Corporate Law and Labour Law, *University of Melbourne Legal Studies Research Paper no. 128; Wisconsin International Law Journal* 2005, vol. 23, no. 3.

O'Donovan J., *Company administrators and scheme managers*, Sydney 2012.

Oliver R., Limits on BSA Licence Cancellation For Multiple Events, *University of Queensland Law Journal* 2013, vol. 32.

Orr G., Johnston A., Does the Corporations Power Extend to Re-Constituting Corporations?, *Federal Law Review* 2011, vol. 39.

Quo Sh., *Insolvency Law: a comparative analysis of the preference tests in the Hong Kong Special Administrative Region (HKSAR) and Australia*, Monash University, Department of Business Law & Taxation Working Paper no. 10, July 2007.

- Pushaw R. J., *Methods of Interpreting the Commerce Clause: A comparative Analysis*, *Arkansas Law Review* 2003, vol. 55.
- Rajapakse P., Copp R., Gardner J., *Assessment of insolvency issues for the Mortgage Originator and Trustee-Issuer in Securitisation Programs*, *Monash University Law Review* 2008, vol. 34, no. 2.
- Ramsay I., *Company Law and the Economics of Federalism*, *Federal Law Review* 1990, vol. 19, no. 3.
- Ramsay I., *Financial Services Reform in Australia*, *Singapore Journal of International & Comparative Law* 2001, vol. 5, no. 2.
- Ramsay I., *Holding Company Liability for the Debts of an Insolvent Subsidiary: A Law and Economics Perspective*, *University of New South Wales Law Journal* 1994, vol. 17, no. 2.
- Ramsay I, Stapledon G.P., *Corporate Groups in Australia*, *Australian Business Law Review* 2001, vol. 29, no. 1.
- Redmond P., *Corporations and financial markets law*, 6th Edition, Sydney 2013.
- Reynolds M., *The Corporations Law Amendment (Employee Entitlements) Act 2000 (Cth): To What Extent Will It Save Employee Entitlements?*, *Queensland University of Technology Law and Justice Journal* 2001, vol. 1, no. 1
- Rheinstein M., *Comparative Law – Its Functions, Methods and Usages*, *Arkansas Law Review* 1968, vol. 22, no. 3.
- Rich C. G., *Affirmative Action in the Era of Elective Race: Racial Commodification and the Promise of the New Functionalism*, *The Georgetown Law Journal* 2013, vol. 102, no 1.
- Roebuck D., *The Past is Another Country: Legal History as Comparative Law*, *Asia Pacific Law Review* 1994, no. 1.
- Safari M., Mirshekary S., Wise V., *Compliance with Corporate Governance Principles: Australian Evidence*, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2015, vol. 9, no. 4.
- Sarre R., *Responding to Corporate Collapses: Is there a Role for Corporate Social Responsibility?*, *Deakin Law Review* 2002, vol. 7, no. 1.
- Schwartz M., *Corporate Responsibility and Australian Business: Identifying the Issue*, *Australian Journal of Social Issues* 2007, vol. 42, no. 3.
- Sinani B. Shanto K., *Methods and Functions of Comparative Law*, *Acta Universitatis Danubius. Juridica* 2013, vol. 9, no. 2.

Smart P. St. J., International Insolvency: Ancillary Winding up and the Foreign Corporation, *International and Comparative Law Quarterly* 1990, vol. 39.

Smits J. M., Taking Functionalism Seriously: on the bright future of a contested method, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2011, vol. 18, no. 4

Stewart M., Redistribution between rich and poor countries (February 28, 2018). TTPI Working paper 4/2018; University of Melbourne Legal Studies Research Paper no. 781.

Stout L.A., On The Nature of Corporations, *Deakin Law Review* 2004, vol. 9, no. 2.

Stumbles J., Kerr E., New Australian netting law bolsters financial system, *International Financial Law Review* 1998, vol. 17.

Tan Ch. H., Company Law, *Singapore Academy of Law Annual Review of Singapore Cases* 2006, vol. 7.

Tan M., Cam M., Explaining Pension Fund Product and Governance Disclosure in Australia, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2013, vol. 7, no. 3.

Thai T., Charges over Book Debts in The United Kingdom and Australia: The Way Forward, *Macquarie Journal of Business Law* 2007, vol. 4.

Tkachenko A.V., Functionalism and the Development of Comparative Law Cognition, *Journal of Comparative Law* 2010, vol. 5, no. 1.

Tomasic R., The Challenge of Corporate Law Enforcement: Future Directions for Corporations Law in Australia, *University of Western Sydney Law Review* 2006, vol. 10.

Turner C., Trone J., *Australian Commercial Law*, 29th Edition, Sydney 2013.

Varzaly J., The Enforcement of Directors' Duties in Australia: An Empirical Analysis, *European Business Organization Law Review* 2015, vol. 16.

Wangmann K., The free assets of the company and when they are free to take: equitable subrogation and the secured creditor, *Melbourne University Law Review* 2015, vol. 39, no. 1.

Warren M., Corporate Structures, The Veil and The Role of The Courts, *Melbourne University Law Review* 2016, vol. 40.

Watts P., Alternative Types of Charge Over Company Businesses and The Effect of Winding Up on Them – Recent Developments in Australia and New Zealand, *University of New South Wales Law Journal* 1989, vol. 12, no. 2.

Whincop M., The Role of the Shareholder in Corporate Governance: A Theoretical Approach, *Melbourne University Law Review* 2001, vol. 25.

Witting Ch., Liability for Corporate Wrongs, *The University of Queensland Law Journal* 2009, vol. 28, no. 1.

Wuth N., More say on pay! Shareholders rights and remedies in respect of excessive director remuneration, *Canberra Law Review* 2014, vol. 12.

Wyburn M., Australian Education and The Operation of Insolvency Law, *International Journal of Law & Education* 2009, vol. 14, no. 2.

Wyburn M., Pooling as a Response to the Competing Interests in Corporate Group Collapse in Australia, *International Insolvency Review* 2010, vol. 19, no. 1.

Yip E., Staden Ch., Cahan S., Corporate Social Responsibility Reporting and Earnings Management: The Role of Political Costs, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal* 2011, vol. 5, no. 3.

Zajtay I., Aims and methods of comparative law, *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa* 1974, vol. 7.

Ziegert K.A., The Autonomy of the Legal System - The Outlines of Luhmann's Legal Theory, *Bulletin of the Australian Society of Legal Philosophy* 1984, vol. 8.

Zumbansen P., Law After the Welfare State: Formalism, Functionalism, and the Ironic Turn of Reflexive Law, *The American Journal of Comparative Law* 2008, vol. 56.

Zweigert K., Methodological problems in comparative law, *Israel Law Review* 1972, vol. 7, no. 4.

Akty prawne

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1577.

Corporations Act 2001, No. 50, 2001, Compilation No. 88.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1025

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 395.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2344.

Orzecznictwo sądów polskich

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2010 r., sygn. II CSK 301/09, www.sn.pl/orzecznictwo, Lex nr 570126

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2009 r., sygn. V CSK 240/08, www.sn.pl/orzecznictwo

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008 r., sygn. V CSK 172/08, www.sn.pl/orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2016 r., sygn. III CZP 84/15, www.sn.pl/orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2010 r., sygn. III CZP 56/10, www.sn.pl/orzecznictwo

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2006 r., sygn. I CZ 85/06, www.sn.pl/orzecznictwo

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2005 r., sygn. II CK 320/05, www.sn.pl/orzecznictwo

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - II Wydział Karny z dnia 12 marca 2015 r., sygn. II AKa 21/15, www.orzeczenia.ms.gov.pl, Legalis nr 1410327

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie – I Wydział Cywilny z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. I Aca 331/15, www.orzeczenia.ms.gov.pl

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie I Wydział Cywilny z dnia 6 września 2013 r., sygn. I Aca 390/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lipca 2013 r., sygn. ACa 278/13, www.orzecznia.ms.gov.pl, Lex nr 1335610

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu - I Wydział Cywilny z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. I ACz 319/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl, Legalis nr 740294

Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 22 marca 2017 r., sygn. XXIII Ga 1827/16, Lex nr 2274070

Postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2016 r., sygn. VIII Ga 110/16, Lex nr 2091690

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 lutego 2018 r., sygn. II FSK 432/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. II FSK 207/15, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., sygn. II FSK 1732/15, Lex nr 2199356

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. II FSK 2719/13, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 marca 2011 r., sygn. I OSK 706/10, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 23 listopada 2016, sygn. I SA/Gd 1129/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 7 lutego 2012 r., sygn. I SA/Gd 849/11, Lex nr 1389135

Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 6 sierpnia 2018 r., sygn. I SA/GI 161/18, Legalis nr 1809351

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 stycznia 2017 r., sygn. I SA/Wa 947/16, Lex nr 2241991

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 października 2014 r., sygn. VI SA/Wa 1644/14, Lex nr 1611184

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z dnia 25 marca 2014 r. sygn. I SA/Ke 122/14, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 23 stycznia 2014 r., sygn. I SA/Rz 1107/13, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 7 października 2009 r., sygn. I SA/Łd 190/09, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 26 czerwca 2007 r., sygn. VI SA/Wa 561/07, Lex nr 352549

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 stycznia 2011 r., sygn. VIII SA/Wa 888/10, www.orzeczenia.nsa.gov.pl

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 7 lipca 2005 r., sygn. II SA/Op 131/04, www.orzeczenia.nsa.gov.pl, Lex nr 816122

Orzecznictwo sądów australijskich

High Court of Australia, *Sons of Gwalia Ltd v Margaretic* [2007] HCA 1; (2007) 232 ALR 232; (2007) 81 ALJR 525 (31 January 2007)

Federal Court of Australia, *Zafra Legal Pty Ltd v Harris* [2018] FCA 908 (15 June 2018)

Federal Court of Australia, *Jones (Liquidator) v Matrix Partners Pty Ltd, in the matter of Killarnee Civil & Concrete Contractors Pty Ltd (in liq)* [2018] FCAFC 40 (21 March 2018)

Federal Court of Australia, *BCI Finances Pty Limited (in liq) v Binetter (No 5)* [2017] FCA 1524 (15 December 2017)

Federal Court Of Australia: *Flourishing Land Development Group Pty Ltd v A1 Property & Maintenance Group Pty Ltd (in liq)* [2017] FCA 1364 (19 October 2017)

Federal Court of Australia, *Australian Securities and Investments Commission v Macro Realty Developments Pty Ltd* [2017] FCA 642 (30 May 2017)

Federal Court Of Australia, *Parberry, in the matter of Queensland Nickel Pty Ltd (in liq)* [2017] FCA 880 (8 March 2017)

Federal Court of Australia: *Woodings, in the matter of the Bell Group Limited* [2016] FCA 369 (14 April 2016)

Federal Court of Australia, *Bell Group Limited (in liq) v Deputy Commissioner of Taxation* [2015] FCA 1056 (29 September 2015)

Federal Court of Australia: *Doolan, in the matter of MIH Company Pty Ltd (in liq) v MIH Company Pty Ltd (in liq)* [2015] FCA 1130 (23 October 2015)

Federal Court of Australia, *Trinick as Liquidator of Forgione Family Group Pty Ltd (in liq), in the matter of Forgione Family Group Pty Ltd (in liq) v Forgione* [2015] FCA 642 (26 June 2015)

Federal Court of Australia, *Lardis v Free* [2014] FCA 304 (31 March 2014)

Federal Court of Australia, *Deputy Commissioner of Taxation v Eskdale South Cattle Company Pty Ltd, in the matter of Eskdale South Cattle Company Pty Ltd* [2013] FCA 740 (30 July 2013)

Federal Court of Australia, *McPharlin, in the matter of United Investments Trust (in liq)* [2013] FCA 635 (27 June 2013)

Federal Court of Australia, *Donnelly (as liquidator), in the matter of Advance Finances Pty Limited (in liq)* [2013] FCA 514 (28 May 2013)

Federal Court of Australia, Australian Securities and Investments Commission v ActiveSuper Pty Ltd (No 2) [2013] FCA 234 (19 March 2013)

Federal Court of Australia: Lucas, in the matter of Queensland Maintenance Services Pty Ltd (in liq) (Receivers and Managers appointed) v Queensland Maintenance Services Pty Ltd (in liq) (Receivers and Managers appointed) [2012] FCA 1451

Federal Court of Australia, SK Foods LP v SK Foods Australia Pty Limited, in the matter of SK Foods Australia (No 2) [2012] FCA 1509 (19 December 2012)

Federal Court of Australia, Roumanus v Orchard Holdings (NSW) Pty Limited (in liq) [2012] FCA 775 (20 July 2012)

Federal Court of Australia, Quikfund (Australia) Pty Ltd v Prosperity Group International Pty Limited (In Liquidation) [2012] FCA 603 (7 June 2012)

Federal Court of Australia, Great Australian Resources Pty Ltd; in the matter of Platinum Mining Ventures Limited [2011] FCA 1472 (16 December 2011)

Federal Court of Australia, Australian Securities and Investments Commission v Letten (No 15) [2011] FCA 1268 (4 November 2011)

Federal Court of Australia, Ng v Van Der Velde [2011] FCAFC 35 (15 March 2011)

Federal Court of Australia, Bruton Holdings Pty Limited (in liq) v Commissioner of Taxation [2009] HCA 32 (26 August 2009)

Federal Court of Australia, Commissioner of Taxation v Bruton Holdings Pty Limited (in liq) [2008] FCAFC 184 (1 December 2008)

Federal Court of Australia, Carringbush Corporation Pty Ltd v ASIC [2008] FCA 474 (10 April 2008)

Federal Court Of Australia, Acer Computer Australia Pty Limited v Carter (No 2) [2007] FCA 1943 (7 December 2007)

Federal Court of Australia, Lake Coogee Estate Management Pty Ltd v Australian Securities and Investments Commission [2007] FCA 692 (11 May 2007)

Federal Court of Australia, Environmental & Earth Sciences Pty Limited v Vouris [2006] FCA 679 (1 June 2006)

Federal Court of Australia, In the matter of Short Pty Ltd (in liq) ACN 008 264695 [2005] FCA 1010 (22 July 2005)

Federal Court of Australia, Federation Group Ltd (ACN 007 532 827) (in liq) [2005] FCA 900 (3 June 2005)

Federal Court of Australia, Burger King Corporation v Callas Holdings Pty Limited (in liq) [2005] FCA 278 (14 March 2005)

Federal Court of Australia, Re Griffiths; in the matter of the Bankrupt Estate of Trevor Griffiths [2004] FCAFC 102 (16 August 2004)

Federal Court of Australia, Henke v Carter [2002] FCA 252 (14 March 2002)

Supreme Court New South Wales: In the matter of St Gregory's Armenian School Inc: Ghougassian v Arnautovic in his capacity as Liquidator of St Gregory's Armenian School Inc [2018] NSWSC 1022 (9 July 2018)

Supreme Court New South Wales, in the matter of Australian Institute of Professional Education Pty Limited (In Liquidation) [2018] NSWSC 1028 (4 July 2018)

Supreme Court New South Wales, in the matter of ACN 152 546 453 Pty Ltd (formerly Hemisphere Technologies Pty Ltd) (in liq) [2018] NSWSC 1002 (29 June 2018)

Supreme Court New South Wales: In the matter of Pharmacy Depot Hurstville Pty Ltd (in prov liq) [2018] NSWSC 961 (25 June 2018)

Supreme Court New South Wales: In the matter of MWM Sydney Pty Limited (in liquidation) [2016] NSWSC 688 (12 April 2016)

Supreme Court New South Wales, in the matter of Therma Truck Pty Limited [2016] NSWSC 266 (17 March 2016)

Supreme Court New South Wales: In the matter of Fashion Illusion Pty Ltd (in liquidation) [2015] NSWSC 2034 (10 December 2015)

Supreme Court New South Wales, Minh Tan Tran v Nicols [2015] NSWSC 1635 (5 November 2015)

Supreme Court, New South Wales, In the matter of St Gregory's Armenian School Inc [2015] NSWSC 1465 (7 October 2015)

Supreme Court New South Wales, in the matter of Dungowan Manly Pty Ltd (in liq) [2015] NSWSC 915 (10 July 2015)

Supreme Court New South Wales, Penson v Titan National Pty Ltd [2015] NSWCA 165 (5 June 2015)

Supreme Court New South Wales, in the matter of Angstrom Assets Pty Ltd (in liq) [2014] NSWSC 1779 (11 December 2014)

Supreme Court New South Wales, in the matter of Owston Nominees No 2 Pty Limited (in liquidation) (receivers and managers appointed) [2013] NSWSC 538 (10 May 2013)

New South Wales Supreme Court, in the matter of John L Norris Holdings Pty Limited (in liq) [2013] NSWSC 2005 (17 December 2013)

Supreme Court New South Wales: Fortress Credit Corporation (Australia) II Pty Limited v William John Fletcher and Katherine Elizabeth Barnet as liquidators of Octaviar Administration Pty Ltd (In Liq) (No 2) [2013] NSWSC 1625 (8 November 2013)

Supreme Court New South Wales: Advance Innovative Solutions Pty Limited (in liquidation) v X-Dem Group (Aust) Pty Ltd & Anor [2012] NSWSC 1112 (18 September 2012)

Supreme Court New South Wales, In re MF Global Australia Ltd (in liq) [2012] NSWSC 994 (29 August 2012)

Supreme Court New South Wales: In the matter of Ozrac Engineering New South Wales Pty Limited (in liquidation) [2013] NSWSC 740 (9 April 2013)

New South Wales Supreme Court, in the matter of Rolcross Pty Limited (in liq) [2012] NSWSC 846 (25 July 2012)

Supreme Court New South Wales, Re Chow Cho Poon (Private) Limited [2011] NSWSC 300 (15 April 2011)

Supreme Court New South Wales, Hannah Louis Group Pty Limited ACN 122 439 392 t/as Maxum Transport & Anor v Maxum Taxi Trucks Pty Limited [2011] NSWSC 291 (15 April 2011)

Supreme Court New South Wales, Amaca Pty Ltd & Ors v McGrath & Anor as liquidators of HIH Underwriting and Insurance (Australia) Pty Ltd [2011] NSWSC 90 (2 March 2011)

New South Wales Supreme Court, Ballard v Multiplex Limited [2010] NSWSC 1038 (13 September 2010)

New South Wales Supreme Court, Audio Connection Australia Pty Ltd V Fi Audio Video Pty Ltd [2010] NSWSC 308 (1 April 2010)

New South Wales Supreme Court, Jankar v Dellmain & Ors [2009] NSWSC 766 (4 September 2009)

New South Wales Supreme Court, in the matter of Klaus Maertin Pty Ltd (in liq); Maertin v Klaus Maertin Pty Ltd [2009] NSWSC 618 (2 July 2009)

New South Wales Supreme Court, McGrath and Anor as Liquidators of HIH Insurance Ltd [2008] NSWSC 780 (31 July 2008)

New South Wales Supreme Court, Prendergast v Rolcross (in liq) [2008] NSWSC 146 (12 February 2008)

New South Wales Supreme Court, ML Ubase Holdings Co Ltd v Trigem Computer Inc [2007] NSWSC 859 (8 August 2007)

New South Wales Supreme Court, Bauhaus Pyrmont Pty Limited (In Liq) [2006] NSWSC 742 (25 July 2006)

New South Wales Supreme Court, Official Trustee in Bankruptcy v Buffier [2006] NSWSC 870 (29 August 2006)

New South Wales Supreme Court, Hih Insurance Limited (in liq) and Ors [2004] NSWSC 454 (21 May 2004)

New South Wales Supreme Court, Re Glowbind Pty Limited (In Liquidation); Takchi v Parbery [2003] NSWSC 1190 (15 December 2003)

New South Wales Supreme Court, Ray Brooks v NSW Grains Board No.2 [2002] NSWSC 1175 (6 December 2002)

Supreme Court New South Wales, Hih Insurance Limited (in liq) and Ors [2001] NSWSC 997 (5 November 2001)

Supreme Court of South Australia, Harris Scarfe Ltd (in liq) (No 2) [2007] SASC 211 (8 June 2007)

Supreme Court of Western Australia, Netbush Pty Ltd v Fascine Developments Pty Ltd & Ors [2005] WASC 73 (3 May 2005)

Supreme Court of South Australia, Rignanese v Rignanese Pty Ltd (in liquidation) [2005] SASC 38 (4 February 2005)

Supreme Court of South Australia, Pilmer & Ors v Hih Casualty & General Insurance Limited & Ors (No 2) [2004] SASC 389 (26 November 2004)

Supreme Court of Queensland, Asia Pacific Joint Mining Pty Ltd v Allways Resources Holdings Pty Ltd [2018] QCA 48 (23 March 2018)

Supreme Court of Queensland, Simpson & Anor v Tropical Hire Pty Ltd (in liq) [2017] QCA 274 (10 November 2017)

Supreme Court of Queensland, Allways Resources Holdings Pty Ltd v Samgris Resources Pty Ltd [2017] QSC 74 (8 May 2017)

Supreme Court of Queensland, Robson v Robson [2011] QSC 234 (12 August 2011)

Supreme Court of Queensland, Kendell v Sweeney & Ors [2002] QSC 404 (22 November 2002)

Supreme Court of Queensland, Dalewon P/L (in liq), Re [2009] QSC 370 (18 November 2009)

Supreme Court of Victoria, in the matter of DG Haulage Pty Ltd [2017] VSC 780 (21 December 2017)

Supreme Court of Victoria, United Petroleum Pty Ltd v Bonnie View Petroleum Pty Ltd (In liq) & Ors [2017] VSC 185 (21 April 2017)

Supreme Court of Victoria, Champion v Rohrt [2016] VSCA 215 (13 September 2016)

Supreme Court of Victoria, Legend International Holdings Inc (in liq) v Indian Farmers Fertiliser Cooperative Limited [2016] VSCA 151 (30 June 2016)

Supreme Court of Victoria, Rosen v Georges [2014] VSC 193 (6 May 2014)

Supreme Court Of Victoria: Re Mischel & Co Pty Ltd (in liquidation) [2014] VSC 140 (7 April 2014)

Supreme Court Of Victoria: Re Great Southern Finance Pty Ltd (in liquidation) [2013] VSC 351 (15 July 2013)

Supreme Court of Victoria, Jordanlane Pty Ltd v Kitching & Ors [2008] VSC 426 (20 October 2008)

Supreme Court Of Victoria: Blackjack Executive Car Services Pty Ltd v Koufax [2002] VSC 380 (9 September 2002)

Supreme Court of Western Australia: Re Soul Outlet Pty Ltd (IN Liq); Ex Parte Jack James As Liquidator Of Soul Outlet Pty Ltd (IN Liq)[2015] Wasc 307

Supreme Court of Western Australia, Re Great Southern Ltd (in liq); Ex Parte Great Southern Ltd (in liq) And Others Named in The Schedule [2015] Wasc 171 (18 May 2015)

New South Wales Supreme Court, Lubavitch Mazal v Yeshiva Properties No.1 & ors [2003] NSWSC 535 (4 September 2003)

Supreme Court of Western Australia, Sim & Anor v Ravenswood Resort Pty Ltd (Receivers and Managers Appointed) [2003] WASC 121 (23 June 2003)

Publikacje elektroniczne

Australia Benchmark Report 2014, Australian Trade Commission, 12.2013, (za International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2013; Austrade), <http://www.austrade.gov.au/Invest/Reports-Resources/Benchmark-Report>, [dostęp 3.05.2014]

Australian Trade and Investment Commission, <http://www.austrade.gov.au/Local-Sites/Poland/English/Business-cooperation>, [dostęp 3.05.2014]

Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs, A World Bank Group Flagship Report, <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>, [dostęp 26.07.2018]

Fang A., Kosev M., Wakeling D., Trends in Australian Corporate Financing, Reserve Bank of Australia Bulletin, December Quarter 2015, <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2015/dec/pdf/bu-1215-4.pdf>, [dostęp 5.08.2018]

Informacja na temat stosunków gospodarczych z Australią, Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Wspolpraca+gospodarcza+z+krajami+Afryki+Ameryki+oraz+z+Australia>, [dostęp 17.06.2015]

OECD (2014), "Basic statistics of Australia: (Data refer to 2013 unless otherwise stated; numbers in perenthes refer to the OECD average)", in OECD Economic Surveys Australia 2014, OECD Publishing Paris. https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-australia-2014/basic-statistics-of-australia_eco_surveys-aus-2014-1-en#page1, [dostęp 26.07.2018]

OECD360 Polska 2015, http://www.oecd360.org/poland?utm_source=oecdorg&utm_medium=focusbox&utm_campaign=oecd360launch; [dostęp 13.05.2015]

World Bank Group. 2017. Economy Profile of Australia. Doing Business 2018; World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28666>, License: CC BY 3.0 IGO., [dostęp 26.07.2018]

World Bank Group. 2017 Economy Profile of Poland. Doing Business 2018; World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28807>, License: CC BY 3.0 IGO, [dostęp 26.07.2018]

World Bank Group. 2018. Malaysia Economic Monitor, June 2018 : Navigating Change. World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29926>, License: CC BY 3.0 IGO., [dostęp 26.07.2018]

Corporate Governance Principles and Recommendations 2nd Edition ASX Corporate Governance Council 2007, <https://www.asx.com.au/documents/asx-compliance/final-revised-principles-complete.pdf> [dostęp 6.08.2018]

ASX Corporate Governance Council Principles of Good Corporate Governance and Best Practice Recommendations, March 2003, <https://www.asx.com.au/documents/asx-compliance/principles-and-recommendations-march-2003.pdf>, [dostęp 6.08.2018]